הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · חכמת שלמה

חכמת שלמה על שולחן ערוך, אבן העזר

רבי שלמה קלוגר [המהרש"ק]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חכמת שלמה על שולחן ערוך, אבן העזר

רבי שלמה קלוגר [המהרש"ק]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חכמת-שלמה-על-שולחן-ערוך-אבן-העזר/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 6
סימן ב 10
סימן ג 10
סימן ד 11
סימן ה 13
סימן ו 14
סימן ז 20
סימן ט 21
סימן י 22
סימן יא 23
סימן יג 24
סימן טו 26
סימן טז 27
סימן יז 28
סימן כ 41
סימן כא 41
סימן כב 42
סימן כג 43
סימן כו 44
סימן כז 46
סימן כח 46
סימן כט 52
סימן ל 52
סימן לא 52
סימן לג 53
סימן לד 54
סימן לה 54
סימן לו 56
סימן לז 56
סימן לח 58
סימן לט 60
סימן מ 61
סימן מא 62
סימן מב 63
סימן מג 66
סימן מד 66
סימן מו 67
סימן מז 68
סימן מח 68
סימן מט 68
סימן נ 69
סימן נא 71
סימן נג 72
סימן נה 73
סימן סא 74
סימן סב 75
סימן סד 75
סימן סו 75
סימן סז 77
סימן סח 77
סימן סט 78
סימן ע 79
סימן עד 81
סימן עו 81
סימן עז 82
סימן עח 82
סימן עט 83
סימן פ 83
סימן פב 83
סימן פד 84
סימן פה 84
סימן פו 85

סימן פז 86
סימן פח 87
סימן פט 87
סימן צ 88
סימן צא 91
סימן צב 93
סימן צג 94
סימן צה 96
סימן צו 97
סימן ק 98
סימן קא 99
סימן קב 99
סימן קג 100
סימן קד 101
סימן קה 101
סימן קו 102
סימן קז 103
סימן קח 103
סימן קט 104
סימן קיא 104
סימן קיב 105
סימן קיג 106
סימן קיד 107
סימן קטו 108
סימן קטז 109
סימן קיז 110
סימן קיח 112
סימן קיט 112
סימן קכ 117
סימן קכא 119
סימן קכב 122
סימן קכג 122
סימן קכד 124
סימן קכה 130
סימן קכו 131
סימן קכז 132
סימן קכח 137
סימן קכט 138
סימן קל 139
סימן קלא 143
סימן קלב 147
סימן קלד 150
סימן קלה 151
סימן קלו 152
סימן קלח 153
סימן קלט 155
סימן קמ 156
סימן קמא 157
סימן קמב 165
סימן קמג 167
סימן קמד 171
סימן קמה 171
סימן קמט 172
סימן קנב 175
סימן קנד 176
סימן קנה 177
סימן קנו 179
סימן קנז 179
סימן קנח 180
סימן קנט 181
סימן קסב 182
סימן קסד 182
סימן קסה 182
סימן קסו 183

סימן קסז 184
סימן קסט 184
סימן קעב 185
סימן קעג 186
סימן קעד 186
סימן קעז 186
סימן קעח 187

סימן א

סעיף א' **חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות וכו'** נ"ב עיין בב"ש ס"ק א' וא"כ אפשר דמקיים לערב אל תנח במקום שהולך וכו' ולפענ"ד נראה דלק"מ ע"פ מה שמבואר לקמן בש"ע (סימן צ') דאסור לאדם לישא אשה במדינ' זו ויקח אשה במדינ' וכו' משום נמצא אח נושא אחותו ומשמע דמדינ' היינו רק עיר נקרא מדינה בלשון הרמב"ם כמ"ש הסמ"ע בסי' רצ"ב וכ"מ בש"ס במה שמקש' מרב וכו' ואי נימא דמדינ' דוקא שם מדינ' בכללה נימא דרב נשא אשה באותה מדינה בעיר אחרת וע"כ דאף זה אסור וא"כ היאך יכול לקיים לערב אל תנח במקום שהולך והתנא נקט סתם משמע כל התלמידים אף דלא פקיע שמייהו ומוכח הרמב"ם שפיר דינו אבל פ"ו יכול להיות שקיים כן נראה פשוט וא"ש וק"ל. והנה נסתפקתי במי שגידל יתום ויתומה בתוך ביתו אם נחשב זה קיום פ"ו כיון דאחז"ל המגדל יתום ויתומ' בתוך ביתו מעלה עליו כאלו ילדו א"כ יש לומר דהוי נמי כאלו קיים פ"ו או עכ"פ אינו דומה לולד ממש ולא קיים בזה פ"ו ולכאור' נרא' דזה תלוי בפלוגתת הדרישׁ עם הט"ז ביו"ד (סימן רמ"ב) דדעת הדרישׁ' דכל מקום דנאמר כאלו אין המוקש שוה אל מי שמקיש לו והט"ז חולק דהוא שוה ממש ולכך ה"נ להדרישׁ' כיון דאינו שוה ממש ולכך נהי דאמרי' דהוי כאלו ילדו מ"מ אינו לידה ממש ואינו יוצא בה ידי פ"ו אבל להט"ז שהוא שוה ממש אז יוצא בה ידי פ"ו מיהו אף להדרישׁ' מ"מ הוי רק אם לא הוליד כלל אבל אם הוליד ומתו וגידל יתום ויתומה ודאי קיים פ"ו דממ"נ אם בעינן לידה הרי הוליד ממש ואף דלא גדלם הרי הגדיל יתום ויתומה ונהי דלא הוליד עכ"פ גידל ויוצא ממ"נ כן נראה לי נכון לדינא ודו"ק:

סעיף ג' **ומיהו אם עוסק בתור' וכו' מותר להתאחר וכו'** נ"ב עיין בב"ש שכתב דאין קצבה לזה ורשאי לאחר כמה דבעי ולפ"ז נראה דמכ"ש אם נושא אשה שאינה בת בנים ויודע דבזה לא יטרד מלימודו ואם ישא אשה בת בנים יצטרך ליטרוד מלימודו דמותר נמי לעשות כן וכ"ש היא דמה לישב בלי אשה כלל דיש עוד צד חשש עבירה והוי תרתי ביטול פ"ו וחשש עבירה ומותר מכ"ש אם נושא אינה בת בנים דליכא חשש עבירה רק ביטול פ"ו אם בזה לא יבטל מלימודו ובזה יבטל דמותר ומכ"ש אם הוא מרגיש בנפשו לפי כוחו שאינו ראוי להוליד דיכול לישא אשה שאינה בת בנים ובמ"ש הנ"י והובא ברמ"א אח"כ בסעיף ח' ואף דשם מיירי רק לענין לשבת דהוי רק דרבנן מ"מ נראה דאין לחלק בזה כיון דאומדנא מלתא ואזלינן בכמה דוכתא באסורין בתר אומדנא א"כ ה"נ מהני זה לענין דאורייתא ג"כ כנלפע"ד ברור בזה ודו"ק:

באותו סעיף בהג"ה **ואפילו בנשא אשה וכו'** נ"ב עיין בתשובתי ל"ק באטשאן קנה מקומה ביו"ד הל' תערובות סימן ק"ה בחיבורי טטו"ד מהדורא ז' שלי שם כתבתי דאף המתירין חרגמ"ה בשהא עשר שנים היינו רק אם נשא הבעל שכמותו כגון בחור לבתול' וכדומ' שהם שוין בשנים אבל אם בחור נשא זקנה או עכ"פ באה בשנים הרבה ממנו לכ"ע אין מתירין לו חרגמ"ה כיון דעשה בפשיעה ונשא זקנה ממנו ולא קיים מאמר חז"ל כלך אצל שכמותך יע"ש ודו"ק היטב:

סעיף י' **ר"ג החרים וכו'** נ"ב הנה ראיתי בס' ישועת יעקב הביא דברי הרשב"א בקדושין פרק האומר דמח"ל ילפי' לכל קדושין דעביד מהני וע' בחו"מ סי' קצ"ח במהדורא ד' שלי הנקרא משפט צדק מ"ש בזה לענין קניות קרקע ייע"ש ולכאור' מוכח מדברי התוס' להיפוך בתמורה (ד' ו' ע"א) שהקשו שם למה לא קאמר דנ"מ בין אביי ורבא בנשבע שלא לגרש וכו' ולפי דברי הרשב"א י"ל כיון דדרשי' ויצאה והיתה א"כ אם בקדושין הוי עביד מהני ה"ה בגירושין ומה בע"כ דלא ס"ל כן הן אמת כדבריהם מוכח מן הש"ס שם דאל"כ מה פריך שם הש"ס לרבא מאונס שגירש ומה פריך נימא דשאני התם דילפי' גירושין מקדושין דעביד מהני ובע"כ יהי' מוכח דבגרושין ראוי לומר עביד לא מהני ובע"כ מוכח דגם בקדושין יש מה דאמרי' בי' עביד לא מהני מיהו באמת אין ראי' מן הש"ס שם דהרי לא פריך לרבא רק דלמה לא לקי אבל אם הגט אינו בטל לא פריך כלל ואדרבא בדברינו יתישב קושיות התוס' שם כיון דלא מהני הגרושין לחייב עלה משום אשת איש וכו' ולפמ"ש יהי' א"ש דודאי לענין גוף הגרושין ילפינן מקדושין דהגרושין חלין רק דפריך בשלמא לאביי לא לקי כיון דלא אהני מעשיו לגמרי דהרי צריך להחזיר אבל לרבא נהי דלא אהני מעשיו לגמרי מ"מ ילקה דעובר אמימר' דרחמנ' וא"כ אדרב' מקושיות התוס' יהי' ראי' להרשב"א אך מדברי התוס' יהי' מוכח דלא ס"ל כן וא"כ דין זה במחלוקת שני' ואין פנאי להאריך יותר אולי יזכיני ד' בזמן אחר לבאר יותר ודו"ק היטב. והנה בדין אם שולח גט לאשתו אם מותר לישא אשה טרם שנודע לו אם הגיע לידם הנה פלפל בזה הנו"ב בתשו' בדין אם אמרי' חזקה שע"ש או לא וכבר כתבתי אנכי ג"כ בזה. והנה כעת הי' נרא' לי לצרף היתר חדש מה שמצאתי בתשובת מח"א הל' שלוחין סי' כ"א שרוצה לומר דאף למ"ד דלא אמרי' חזקה שע"ש מ"מ אם השליח אומר שיעש' דבר זה אזי יכול לסמוך עליו מכח שארית ישראל לא יעשו עולה וא"כ לפ"ז י"ל ה"נ בגט כיון דהמנהג הוא ומפורש בש"ע הל' גיטין דמקבלין קנין מן השליח שגומר בלבו להיות שליח א"כ יש כאן אמירה ומעש' מן השליח א"כ מהני אף למ"ד דלא אמרי' חזקה שע"ש ואף דבגט אין הדבר ביד השליח דדלמא לא תרצה לקבל' מ"מ י"ל אם האשה מתחיל' נתרצית לקבל גט

א"כ י"ל בה עצמה נמי הך חזקה דשארית ישראל לא יעשו עולה ומן הסתם תקבל' הגט מיהו באמת דברי מהראנ"ח תמוהין לי דאם כסברתו מה פריך הש"ס בערובין (ד' ל"ב ע"א) למ"ד דלא אמרי' חזקה שע"ש מברייתי' דהאומר לחברו לקוט לך תאינים ופלוגת' דרבי ורשב"ג ומהו פריך הרי התם הבעה"ב מתחיל עמו לומר לו לקוט לך תאנים וא"כ י"ל התם שאני דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא יתן לו דבר שאינו מתוקן כיון דאז הוי הוא המדבר לו ללקוט ומה ראי' הוי מזה לדין אם המשלח אומר לשליח והשליח אינו אומר כלום לכך דבריו צ"ע וגם לפי דבריו שם הרי הוא בעצמו מחלק בין היכי דאפשר שיעשנו המשלח ע"י אחר או לא וא"כ ה"נ בגט הרי אפשר שישלח לה גט ע"י אחר ומה שהביא ראי' המח"א מפסחים ופרק הזהב ומה שהקש' מקדושין פ"ב דאביי ורבא לא ס"ל הך סברא דשארית ישראל וכו' נרא' דא"ש דהחילוק הוי כעין מה דאמרי' בעלמ' שמא מת לא חיישי' שמא ימות חיישי' דעל להבא לא שייך לאוקמ' אחזק' נהי דמשם אין ראי' גמורה דהתם סופו למות מ"מ כדמות ראי' הוי דיש לחלק בחזק' בין אם הוי הספק אם כבר נעשה ובין אם הוי הספק שמא יהי' נעשה אח"כ כן ה"נ בזה י"ל דודאי היכי דעיקר הספק תלוי באם כבר נעשה המעש' אי לא בזה כיון דכל דבר ראוי לאוקמא בחזקת שלא נעשה מעשה כידוע לכך זה אלים מחזקה דשארית ישראל וכו' ולכך לא סמכי' ע"ז לקולא אבל היכי דהספק הוי אם יהי' נעשה אח"כ בזה שפיר סמכי' על הך חזקה דשארית ישראל וכו' ומן הסתם יעשה כן ולכך א"ש דהתם לשחוט על היושב בבית האסורין דהוי הספק על להבא אם יוציאנו אח"כ בזה סומכין על שארית ישראל וכו' וכן בפ' הזהב דהבטיח ליתן לו מתנה דבן לוי רשאי לעשותו מעשר והנה כעת ודאי לא נתן לו רק שיסמוך דיתן לו אח"כ בזה יכול לסמוך על חזקה זו ולעשותו מעשר דבודאי יתן לו אבל בקדושין דהוי הספק אם כבר נתרצ' או לא בזה לא סמכי' על חזקה זו וכן בערובין באמר לו לקוט לך כלכלה תאינים בשעה שרוצה לאכול הוי הספק אם כבר עשרן לא סמכי' על הך חזקה דשארית ישראל וכו' וז"ב ונכון בסברא בעזה"י וא"כ ה"ה בגט דהוי הספק אם כבר נתן לה הגט דכל עד שלא נתן לה אסור לישא אשה אף דסופו ליתן לה לכך בזה לא מהני הך חזקה דשארית ישראל להיות מותר לישא אשה אף שהוא והשליח אמרו בפי' שיעשו כן וז"ב לפענ"ד לדינא ודו"ק היטב:

באותו סעיף בהג"ה **אמנם יש חולקים וכו'** נ"ב עיין מ"ש בתשובה ל"ק חארסען קנה מקומה באהע"ז סימן קי"ט שם כתבתי דאין ראי' כלל מהנ"י פרק הבע"י דיש חולקין בזה ייע"ש מ"ש בכוונת דברי הרשב"א שהביא הנ"י פרק הבע"י ייע"ש וע' בחידושי מהרלנ"ח בהגהות הטור עיי"ש ודו"ק:

סעיף י' **י"א מי שנשתמדה אשתו וכו'** נ"ב מה שקשה על דברי הרמ"א מסימן ק"מ עיין במהדורא ה' שלי בתשובתי ל"ק טרנפאל קנה מקומה בהל' כתובות סימן קט"ו מ"ש ליישב על נכון גם בדברי האבני מלואים מה שמצא היתר על פי דברי הרשב"א כתבנו שם דליתי' ייע"ש בעזה"י ודוק:

באותו סעיף **י' בהג"ה** מי שנשתמד' אשתו מזכה לה גט וכו' נ"ב הנה ראיתי בס' אבני מילואים שהביא ראי' להיתר לזכות גט למומרת ממ"ש הרשב"א בחידושנו בפ"ק דקידושין דכ"ג דבמה ודהוי זכות גמור אפי' עומד וצווח לא מהני דבטלה דעתו אצל כל אדם עיי"ש והנה לכאור' יש ראי' להרשב"א ממ"ש בסוף פ"ב דעירובין דכ"ו ע"ב במה דמיבעי' לר"א אי אמר לא מבטלינא ולרבנן אי אמר מבטלינא מהו כו' וקשה בין לרבנן בין לר"א דלו יהא דטעמא דכ"א דבית בלי חצר לא עבידי אנשי דדיירי מ"מ הרי הוא עומד וצועק לא מבטלינא וכן להיפוך לרבנן דנהי דלו יהי' דטעמייהו הוי מכח דלא עביד אינש דמסליק נפשיה מההוא ביתא לגמרי מ"מ הרי הוא אומר דמבטלינא ומסלק נפשיה לגמרי והנה רש"י פירש מכח דבטלה דעתו אצל כל אדם ובאמת הוא דבר שאין לו טעם הן אמת דמצינו טעם זה בפ"ג דפסחים גבי הנח לכותח הבבלי וכו' אבל התם א"ש דהתם לענין חיוב עונש על אכילת איסור בעינן שיהי' חשוב לכל אדם דהרי לכך אינו חייב רק בכזית ופחות מכזית פטור אף דחזי' דלהאוכל הזה חשוב אף כ"ש דהרי אכלו מ"מ פטור כיון דאינו חשוב לכל ה"נ אם המאכל בכלל אין דרך לאכלו כך אף שהוא אכלו אין בו חשיבות לחייב עליו אבל לענין הקנאת ממון זה ביד המקנה תלוי ומה בכך דדעת כל אדם אינו כן והנה לרבנן באומר מבטלינא א"ש דיהי' מזה ראי' למ"ש בתשו' להל' קדושין סימן למ"ד [והוא בחיבורי מהדורא וא"ו על אהע"ז סי' כ"א] דבקנין ממון בעי' פיו ולבו שווין והיכי דהוי אומדנא דמוכח דלא גמר והקנה לא מהני אמירתו בפה להיפוך עיי"ש וכן כתבתי בתשו' להל' פסח ל"ק לינטעוויץ בחיבורי לאו"ח חלק צ"ה בסימן תמ"ח עיי"ש וא"כ ה"נ נהי דאמר מבטלינא כיון דהוי אומדינ' להיפוך דאינו גומר ומבטל בלבו לא מהני אבל להיפוך קשה לר"א אי אמר לא מבטלינ' מה בכך אם בלבו אמרי' דגומר ומבטל הרי בפיו אומר שאינו מבטל והרי עומד וצועק שאינו מבטל ואינו מקנה להם רשותו אלא וודאי בע"כ כדברי הרשב"א דהיכי דהוי זכות גמור אפי' עומד וצועק להיפוך לא מהני אפי' בקנין ממון ואף דהרשב"א תברי' לגזיזיה שם ממ"ש בש"ס בהגדילו יכולין למחות מ"מ י"ל התם לא הוי זכות גמור די"ל בהפקיר' ניחא לי' אבל היכי דהוי זכות גמור לא מהני אף שצועק להיפוך ודו"ק:

סימן ב

סעיף י' **לא ישא אדם וכו' ואם הודיע וכו'** נ"ב ע' בב"ש שלכך כתבו הטור בשם הרמב"ם די"ל דלפי מסקנת הש"ס דיחוד הוי מייחדי נדמה זה ייע"ש ומה שיצא להרמב"ם באמת כן נרא' דהוא מן הש"ס ביומא (ד' י"ג ע"ב) גבי אשה אחרת מתקינין לו דמסיק שם הש"ס דכנס' ומגרש לה וקשה איך נושא לכתחל' אשה ודעתו לגרש' הרי זה אסור הוא ובפרט דשם בעינן חופה ממש דבלא"ה לא הוי ביתו וכמ"ש בש"ס שם וחופ' בעי' שתהיה ראויה לביא' וכאן אינה ראוי' לביא' כיון דדעתו לגרש' ואסור לו לבא עלי' ואין לומר דמכח מעלת יו"כ לתקן את העבוד' לא העמידו בזה חז"ל את דבריהם דא"כ ל"ל התקנות הללו טפי הי' נכון שאם תמות אשתו ביו"כ ישא אותה אז כמפורש בירושלמי באמת ובע"כ שהש"ס דילן סובר שגם בזה העמידו חז"ל דבריהם ואם לא העמידו טפי הו"ל להתיר לקדשה ביו"כ ויש עוד צד להתיר דאין שבות במקדש גם לא יצטרך לפסול בתולת בת ישראל בכל שנה מהכהונ' וכמ"ש הש"א בתשובותיו לנדון דידי' ואם ס"ל להש"ס דילן שאעפ"כ העמידו חז"ל לדבריהם כיון שאפשר לעשות דרך היתר ממש לכונס' ולגרש' מוכח מזה דהכניסה אין בה שום איסור דרבנן כלל ואמאי אסור לישא אשה מדעת' לגרש' אלא ודאי כשמודיע לה והיא מסכמת אין איסור בדבר כלל והוא הוכח' ברור' וע' בחידושי מ"ש בסוגיות הש"ס שם ובביאור דעת הרמב"ם ודוק היטב:

סעיף יא **לא ישא אדם אשה וכו'** נ"ב ע' מ"ש בתשו' בזה ל"ק בערימלייא במדינת רוססיא קנה מקומ' באה"ע הל' גיטין סימן קל"ד דרך אגב במהדורא ד' שלי ייע"ש ודו"ק:

סימן ג

סעיף ו' **מי שבא ואמר כהן אני וכו'** נ"ב הנה הה"מ נדחק בטעם החילוק בין ע"א לב' ולדעתי י"ל הטעם נכון שמזה ראי' למ"ש בחיבורי מזבח אבנים על אהע"ז במהדור' ד' שלי בתשו' בש"ע סימן ב' ובחיבורי סימן י"ז בטעם בדיקת ר"א די"ל כיון דעכ"פ נחתינן לבדיק' צריך לבדוק הרבה אף לחשש ממזר ייע"ש והבאתי ראי' לזה מדברי הכ"מ הל' בכורים א"כ י"ל ה"נ בזה כיון דמפורש לעיל דע"א אינו נאמן רק לתרומ' דרבנן ולא לדאוריית' ומכ"ש ליוחסין א"כ ה"נ בזה כיון דבע"א המעיד על אביו צריכין אנו לדאוריית' וליוחסין וכיון שאין לנו עדות שיהי' כהן לכל דבר וצריך בדיקה עדיין ליוחסין ולתרומ' דאוריי' לכך חיישי' שמא אביו נשא חללה ג"כ אבל כשיש ב' עדים שאביו כהן א"כ אין לנו חשש ובדיק' אחרת והוא כהן לכל דבר לכך על זה לבדו לא חיישי' שמא חלל הוא וז"ב ונכון לפענ"ד ודו"ק היטב:

סעיף ז **וישאר כהן בחזקת אביו וכו'** נ"ב ע' בב"ש ס"ק י"ד מ"ש בשם הר"ן והמגיד בשם הרשב"א דתרי ותרי ספיק' דרבנן ומן התור' אוקמא אחזק' והוי ספקא דרבנן ולקולא לענין תרומ' דרבנן ולא לתרומ' דאוריי' ונשאלתי ע"ז מהרב מוה' אלישע אהרן אבד"ק לעשנוב דהרי בב"י מביא לשון הר"ן וכ' דאפשר לומר דלא החמירו רבנן רק בא"א או בעבודה אבל בתרומ' לא החמירו ואיך כתב הב"ש בשמו להיפוך והשבתי דלא עיין בהר"ן עצמו כי בהר"ן שם סיים שאין נרא' כן רק לתרומ' דאוריי' אסור וסיים וכן דעת הרשב"א ויפה כתב הב"ש בשמו ומה דקשה לי על סברא הנ"ל דלא החמירו רק בא"א מן הש"ס דיבמות ד' ל"א דמסיק דגם בספק גרושין חולצת ולא מתייבמת בתרי ותרי והכי קיי"ל וא"כ מוכח דאף ביבמה לשוק דהוי רק לאו נמי הוי תרי ותרי ספיקא ואסור' מדרבנן והרי תרומה חמורה דהוי במיתה ע' בתשובתי להל' יבום סימן קנ"ז במהדורא ד' שלי בתשו' ל"ק ליסינקא שם הבאתי מזה ראי' לדעת מהרי"ט ח"א סי' פ"ב עיי"ש דמחזיקי' מאיסור א"א ליבמה לשוק עיי"ש ודו"ק היטב:

סימן ד

סעיף יב **או שהשיאו רבו ישראלית וכו'** נ"ב ע' בב"י שכתב שהיא רק דרבנן ומה שקשה ע"ז מן הש"ס ע' בפ"י גיטין ד' נ"ח וע' מ"ש בזה בעזה"י בחיבורי טוטו"ד מהדורא ד' ביו"ד סי' רס"ז הל' עבדים סי' קס"א ייע"ש ודו"ק:

סעיף יד בהג"ה **אשה שנתעבר' מבעל' סוף סיון וכו'** נ"ב הנה בדין אשה שטבל' ביו"ד ניסן וילדה ב' כסליו והיתה גרושה מבעל' ע' מ"ש בזה בתשוב' ל"ק קאלמייא קנה מקומה בסימן י"ג בדין מינקת דרך אגב במהדורא ז' שלי סימן רנ"ה ייע"ש ודו"ק:

סעיף יט **ואם באו על בת ישראל בין פנויה בין אשת איש הולד כשר וכו'** נ"ב הנה אם בעי הולד גירות או לא ע' בספר חמדת שלמה סי' ב' שנתלבטו בזה חכמי הדור ובתשובתי מה"ת בהשמטות העליתי דבא"א בעי גירות ובפנוי' לא בעי גירות ובתשו' ל"ק טרנפאל באה"ע סימן ד' במהדור' ד' שלי סי' ס"ו העליתי דמדרבנן בעי גרות בכל ענין ייע"ש כי טוב הוא ובחיבורי חכמת התורה פ' אמור שנת תר"ז וע' מ"ש בתשו' ל"ק טשודנוב קנה מקומה באהע"ז סי' ה' במהדור' ט' שלי סי' רנ"ט ייע"ש בעזה"י ושם הראיתי פנים לכאן ולכאן וכעת נראה ג"כ להביא ראי' לכאן ולכאן ומתחל' אביא ראי' דבעי גירות ממ"ש בכתובות (ד' מ"ד ע"א) במשנה הגיורת שנתגייר' וכו' היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כבת ישראל לכל דבריו וקשה איך פסק ותנא הרי היא כבת ישראל לכל דבריו הרי משכחת לה גם בהורתה ולידתה בקדושה שאינה כבת ישראל לכל דבריו כגון אם

זנתה אמה מן הנכרי א"כ נהי דנכרי שבא על בת ישראל הולד כשר מ"מ אין לה אב כיון דהולד כמותה וא"כ עכ"פ אין לה פתח בית אב ובפרט דרישא מן הסתם מיירי שנולדה מן הנכרי דהן אמת דגם נכרית שזנתה מישראל נמי הדין כן כיון דולד שפחה ונכרית כמותה מ"מ מדנקט סתמא משמע דמיירי בסתם גיורת שילדה מן הנכרי נמי מיירי א"כ ממיל' מדמחלק בין הורתה ולידתה בקדושה או לא משמע בחד גווני מיירי ומיירי נמי שנבעלה מן הנכרי ואיך אמר הרי היא כבת ישראל לכל דבריו ועוד א"כ הו"ל לחלק בין הורתה ולידתה בקדוש' בזה עצמו בין זנתה מן הנכרי או לא דמן הנכרי יש לה (מאה כסף) ואין לה פתח בית אב ומישראל יש לה פתח בית אב ועוד קשה יותר בש"ס דפריך ואימ' הורתה ולידתה בקדוש' ומשני ההיא ישראלית מעלייא הוא ומהו משני אכתי דלמא קמ"ל אף בזנתה מן הנכרי הוי כן ובע"כ מוכח דבכה"ג בעי גירות וא"כ זה הורתה ולידתה שלא בקדוש' וגרע מגיורת שנתגיירה בתה עמה דבזה גירות שלה מהני גם לולד לכך משכחת לה הורתה שלא בקדוש' ולידת' בקדוש' אבל בבת ישראל שכבר היא ישראלית אז ודאי בנכרי הבא על בת ישראל הוי הורתה ולידתה שלא בקדוש' כיון דאח"כ בעי גירות וא"כ היינו חולק המשנ' ממש אם הוי הורתה ולידתה שלא בקדוש' ואם הוי בקדוש' בע"כ לא משכחת לה רק בבא עלי' ישראל לכך קאמר שפיר דישראלית מעלייא הוא וזה ראי' ברורה לפענ"ד ודוק היטב וכעת אני רואה ראי' ברורה להיפוך דלא בעי גירות והוא ש"ס מפורש במשנ' בכורות פ' יש בכור ובש"ס שם ד' מ"ז ובטוש"ע סי' ש"ה דנכרי הבא על בת ישראל הולד חייב בפדיון בכור דהוי פטר רחם ואי ס"ד דבעי גירות א"כ גר שנתגייר כקטן שנולד דמי והרי אין לו אחוה וקרבות ואין כאן פטר רחם ואדרב' מוכח שם בש"ס ד' מ"ז במ"ש לא תימא למ"ד אין מזהמין את הולד אלא אפילו למ"ד מזהמין את הולד וכו' ובין לפרש"י בין להתוס' שם מוכח שם דאף למ"ד דהולד פסול מ"מ גרות לא בעי מדחייב הוא בפדיון רק דהוי ממזר וכמ"ש שם בש"ס דלוי פסול מקרי ואם בעי גירות אינו לוי כלל ובע"כ דלא בעי גירות וחייב בפדיון והנה לפמ"ש במהדור' ד' שלי (שציינתי פה) דמדרבנן בעי גירות הוי ניחא קצת די"ל כיון דמדאורייי' בעי גירות חייב בפדיון אבל עכ"פ מוכח דמדאורייי' לא בעי גירות וז"ב ותמוה על השעה"ת וס' חמדת שלמה שמדברים מדין זה ולא הרגישו בש"ס הנ"ל ודו"ק היטב:

סעיף כו **פנויה שנתעברה וכו'** נ"ב ע' במהדור' שלי ליו"ד סימן א' בחבורי סי' צ"ה מ"ש שם בדין זה ובדברי הב"ש בסעיף זה מ"ש שם בעזה"י דרך אגב בתשו' למדינת אונגרין ייע"ש ודו"ק וע' מ"ש בזה באריכות בסי' י"ג בדין מינקת בתשו' ל"ק בוטשאטש שם

הארכתי בעזה"י בישוב דברי הרמב"ם ובישוב דברי הב"ח שהביא הב"ש כאן ובפלפול בגוף הסוגי' ביבמות מקור דין זה ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף כז **ארוסה שנתעברה וכו' והוי בנו ליורשו וכו'** נ"ב עי' בח"מ ס"ק כ"ח מ"ש בשם הב"ח דאסורה אח"כ לכהן והח"מ תמה עליו וע' מ"ש בתשו' ל"ק טרנפאל באהע"ז סי' ד' במהדורא ד' שלי סי' ס"ו ליישב דברי החכם שהביא הב"ח ונתתי טעם לחלק בין הולד לבינה ייע"ש ודו"ק:

סעיף כ"ט **אבל האב שאומר וכו' נאמן לפסלו וכו'** נ"ב הנה אם אינו אומר בודאי רק בספק שאולי אינו בנו וכן אם אין אנו יודעים אם הוי רוב בעילות שלו או לא והוא טוען שלא הי' רוב בעילות שלו וכן בדיימא מעלמא אבל לא מרבים רק מאחד מה דינו ע' מ"ש בכל זה בתשובתי קנה מקומה בהל' כתובות סימן ע"א במהדורא ששי שלי סימן קנ"ח ייע"ש ודו"ק:

סעיף ל' **האומר על עצמו וכו'** נ"ב ע' מ"ש בביאור לשון הרמב"ם בדין זה בפט"ו מהא"ב הל' ט"ו וט"ז וכל פרטי דיני בזה בתשובתי ל"ק בראדשן קנה מקומה בהל' יבום סי' קנ"ז במהדור' ה' שלי סי' קכ"ב ייע"ש שהארכתי בזה בעזה"י בפלפול גדול ודו"ק:

סעיף לד **אם לא טבל וכו'** נ"ב ע' בב"ש שהביא דעת התוס' דלענין ניזקין ברוב ישראל משלמין לו נזק שלם והה"מ חולק בזה וע' בחיבורי משפט צדק על חו"מ סימן א' בהשמטות שלי סימן מ"ז במה"ת שם הבאתי ראי' מן הש"ס דשבועות ד' ל"ד גבי ש"מ ס"ל לריוה"ג משביע עידי קנס פטור שם הוכחתי כדעת התוס' ולא מטעמייהו רק כיון דלא נולד הספק לענין ממון רק בעלמ' ממילא אזלי' בתר רובא והוי ישראל וממיל' מוציאין אף ממון ע"י רוב זה ייע"ש ראי' ברורה לזה בעזה"י דבכה"ג הולכין במא"ה ייע"ש ודו"ק ובחיבורי מילי דנזיקין על מס' ב"ק (ד' ט"ז ע"ב) הוכחתי שם דלא כטעם התוס' רק אף שלא בא מדעת בעלים נמי לא אזלי' בתר רובא בממון ייע"ש ולכך לולי הוכחתינו בחו"מ הנ"ל מטעם אחר הוי נראה עיקר כדעת הה"מ אך לפי הוכחתינו הנ"ל העיקר לדינא כהתוס' ולא מטעמייהו ייע"ש ובחיבורי הנ"ל על ב"ק פ"ב די"ז ע"ב הארכנו שם נמי בזה וכתבתי טעם אחר לדין שלהם ומה שיש לתמוה עליהם ייע"ש שהארכנו בזה בעזה"י ודו"ק:

סימן ה

ס"ד **ניקבה עטרה עצמה** נ"ב הנה מה שהשמיטו הפוסקים דין הבדיקה ומה שיש שינוי בין לשון הטור ללשון הפוסקים ע' מ"ש בחיבורי ליו"ד סי' ק"צ בתשו' ע' שם ודו"ק:

סעיף ט' **ניקב חוט מחוטי הביצים וכו' הרי זה כשר** נ"ב נראה דאף אם מוציא זרע משני מקומות הללו ג"כ כשר דאל"כ לא הוי סתמו בש"ס ובפוסקים לבאר זה שצריך בדיקה לראות אם מטיל זרע משני מקומות או לא א"ו דבכל ענין כשר והכי משמע ממ"ש בש"ס ופוסקים לעיל דבנסתם שביל ש"ז וחזר לראות בשביל של מי רגלים וכו' משמע דוקא בנסתם לגמרי אז פסול דאם לא הוי במקומה כלל אז אינה מבשלת אבל אם הוי מקצתה במקומה לא בעי' שיהי' כל הזרע במקומה רק כל שמקצת ממנה יוצא במקומה מבשלת ג"כ וכשר כן נלפענ"ד ברור ונכון:

סעיף יד בהג"ה **ומותר לתת בהמה לעכו"ם** נ"ב ע' בב"ש ס"ק ח"י מ"ש די"ל דיסרס כולם הנה מה שהקשה לי צורבא מרבנן אחד מדברי השטמ"ק פ"ק דב"מ גבי ההיא רעיא דמוכח מדבריו להיפוך ע' שם אמנם השואל לא הרגיש בדברי הב"ש רק מסברתו הקשה על השט"מ וכ' סברתו כסברת הב"ש כאן ואני השבתי לו שכן מבואר בב"ש אך אנכי בתשו' ישבתי דברו הב"ש בב' תירוצים דלא יסתרו לדברי השטמ"ק ע' שם ודוק:

סימן ו

סעיף א' **כהן אסור מן התורה בגרושה וכו'** נ"ב ראיתי להזכיר כאן דבר אחד הגם שאנחנו א"צ לזה מ"מ צריכין ג"כ אנחנו לקיים דברי חז"ל דע מה שתשוב וכו' לכן אמרתי להעלות פה על הספר והוא דוודאי אין חילוק אם נתגרשה עתה ובין היתה גרושה מכבר ונשאת ונתאלמנה אף דעתה הוי אלמנה ג"כ אסורה לכהן כיון דנאסרה פעם אחת תו לא מהני מה שנשאת אח"כ ונתאלמנה והדבר פשוט לכל איש אך למחות אבן הטועים נראה לי ראי' ברורה מן הש"ס דיבמות ד"ק ע"ב ממה דפריך שם שמואל ממשנה דלא שהתה אחר בעלה ג"ח ונשאת וכו' אלא הם אוננים עליו היכי משכחת לה וכו' אלא לאו בזנות ומאי פריך נימא דגרשה אחד וקדשה אחר תוך ג"ח ונתאלמנה מן האירוסין ונשאת לכהן זה תוך ג"ח וילדה וא"כ חלל לא הוי ומשכחת לה שניהם אוננים ובע"כ מוכח דאף שנתאלמנה באמצע אסורה לכהן ועוד ראי' ממה דדרשו חז"ל בפסוק ואשה גרושה מאישה דאפי' לא נתגרשה אלא מאישה כגון ואי את מותרת לכל אדם נמי אסורה לר"א דריש לה ולא מיבם ולמה לא דרשו לפי דמאישה דהשתא משמע דקמ"ל דאם היא גרושה מאישה דהשתא אסורה אבל אם היא אלמנה מאישה דהשתא אף דהוי גרושה מקודם מותרת ובע"כ מוכח דזה אינו כלל ועיין עוד ביבמות דנ"ו ע"ב במשנה דאלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' נתארמלה או נתגרשה מן הנשואין לא יאכלו ומן הארוסין יאכלו ועיי"ש בפירש"י ואי ס"ד דבאלמנה בתר נשואין מותרת לכהן למאי

הוצרך לאשמעינן בנתאלמנה מן האירוסין דיאכלו בתרומה הרי אפילו לכהן מותרת כה"ג כיון דעתה נתארמלו וממ"נ בשביל אירוסין דהשתא לא נעשית חללה ובשביל גרושין הראשונים הרי עתה נתארמלה ובע"כ מוכח דליתי' ויסכר פי דוברי שקר בזה וזה יש לדחות די"ל דנשואין דהתירא מפקיעין הגרושין אבל נשואין דאיסורא אין מפקיעין הגרושין אך ראי' ראשונה חזקה ועוד כמה ראיות יש לי אלא שאין הפנאי גורם ולא העליתי רק ע"ד דע מה שתשיב וכו' וע' עוד ביבמות (ד' כ' ע"א) במשנה דאיסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ומפרש איסור קדושה כגון אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ומ"ט לא תתייבם הרי עתה נתאלמנה ועיי"ש בפרש"י שם דלא תתייבם דאסורה לאחיו ייע"ש ומפורש ג"כ כן דאחר המיתה נמי אסורה וסברא הנ"ל לחלק בין נשואין דאיסור לנשואין דהיתר לא מסתבר כלל וישתקע הדבר ולא יאמר ודו"ק:

באותו סעיף **לפיכך אם עבר ונשא ספק חלוצה וכו'** נ"ב הנה בזה יש דיעות בפוסקים דיש מתירין ספק חלוצה אפילו לכתחלה לכהן עיין בב"ש לקמן סימן זה ס"ק י"ב ובחו"מ ס"ק ח' בשם הה"מ וסייעתו ונלפע"ד להכריע כך דבספק חלוצה דהוי ספקא ממש כגון קידש אשה אחת מחמש נשים או ספק בן ט' לראשון דבכה"ג דמדאורייתא בעי מספק חלוצה בזה אסורה לכהן מדרבנן כוודאי חלוצה עכ"פ לענין לכתחלה אבל אם ילדה ולד מבעלה ודאי רק דלא חי למ"ד יום בזה מן התורה לא בעי חליצה כלל דרוב ולד מעלייא יולדין ואינו ספק נפל רק מדרבנן בעי חליצה מספק בזה ודאי הלכה כדעת הסוברים דמותרת אפילו לכתחלה לכהן וראי' דיש חילוק בזה ממ"ש לקמן סימן קס"ד (סעיף ז') כל יבמה שהיא ספק דדבריהם אם יש עליו זיקת יבם אם לאו כגון יבמה שילדה ולד שלא נודע לו אם כלו לו חדשיו וכו' ואם נתקדשה לכהן שהוא אסור בחלוצה אינו חולץ לה שאין אוסרין לזה את אשתו משום ספק דדבריהם משמע להדיא דהא בשאר ספק חלוצה לא מהני אם נתקדשה לכהן ובעי חליצה ואין על מה שתהי' נאסרת עליו רק בכה"ג דילדה ולד דהוי רק ספק דדבריהם בזה מקילין דאם כבר נתקדשה לכהן דלא תחלוץ ולכך כמו דיש חילוק זה התם כן ה"נ בזה לענין להתיר ספק חלוצה לכהן יש נמי חילוק זה ובפרט דהרי בלא"ה יש מתירין כל ספק חלוצה לכהן ודאי למעט בפלוגתא עדיף ואין לומר דאדרבא משם מוכח להיפוך מדאמרי' דאינה חולצת כדי שלא תהי' נאסרת על הכהן מוכח הא אם תחלוץ אף ספק כהך אוסר על הכהן אך ז"א דהרי בלא"ה הקשו שם התוס' דהרי עכ"פ בדיעבד לא תצא ותרצו דהתם שאני שיאמרו כיון דחולצת אחר הנשואין קמו רבנן במלתא וידעו דבבירור בעי חליצה ויאמרו חליצה מותרת לכהן ייע"ש

וא"כ מיושב נמי דקדוק הנ"ל דהתם שאני כיון דכבר נתקדשה מקודם חליצה גרע אבל אם חולצת תחלה מספק בכה"ג מותרת לכהן לכתחילה והנה מדברי התוס' הנ"ל גופו מקושייתם יהי' מוכח כדברינו דאל"כ מה הקשו הרי י"ל שאני ושאני דהרי קיי"ל ביבמה לשוק לא תפסו בה קדושין רק מספק וא"כ מה קושיא בשלמא בספק חליצה שנתקדשה מתחילה נולד הספק בדבריהם שמן התורה אף אם היא חלוצה מותרת לו ואין ספק רק מדרבנן וגם מדרבנן נמי עכ"פ תפסי בה קדושין רק דאסרו לדור עמה ולכך מעיקרא קדושין טובים נינהו וכיון דכבר היא אשתו לא תצא משא"כ בספק יבמה שנתקדשה ואח"כ חלצה הרי תחלה נולד הספק בדאוריית' אם היא מדאוריית' בעי חליצה אפשר דלא תפסו בה קדושין כלל א"כ מעיקרא קדישי ריעא נינהו ואפשר דאינו אשתו עדיין כלל ולכך נהי דמספק בעי גט כיון דעכ"פ אינה אשתו בוודאי ולכך נדון בזה כתחילת נשואין ולכך היתה נאסרת עליו מספק ומאי הקשו ובע"כ דהם ס"ל דבכה"ג לכתחלה מותרת לכהן ולכך שפיר הקשו דלו יהא דהוי עתה תחילת נשואין נמי מותרת לכהן לכך הוכרחו לתרץ דזה גרע. מיהו יש לדחות ראי' זו לא הוי מצי לתרץ כן משום דהוי ס"ס לדידן בזה אולי לא בעי חליצה כלל ואולי גם ביבמה לשוק תפסו בה קדושין מיהו לדינא נראה ברור כמש"כ ובפרט דהוי מילתא דדבריהם ואין להקשות א"כ אתה מצריכה כרוז לכהונה ז"א דא"כ תקשה כן להסוברים דכל ספק מותרת לכהן ובע"כ דלא אמרי' חשש זה רק היכי דבשעת חליצה לא ידענו אם מותרת לכהן רק אח"כ נודע שהיא מותרת בזה יש לחוש דילמא איכא דשמע בהא ולא שמע בהא אבל היכי דתיכף בתחילת החליצה נודע שמותרת לכהן לכך כל השומע החליצה דרכו לדקדק אם היא מכח וודאי או ספק ומידע ידע תיכף דמותרת לכהן ולא בעי כרוז לכהונה כנלפענ"ד נכון למעשה בזה ומ"ש המחבר ואפי' ריח הגט פוסל עי' מ"ש בזה דרך אגב ל"ק טולטשין קנה מקומה הל' גיטין סי' קמ"א שם דרך אגב כתבתי ג"כ מדין הנ"ל והוא במהדורא ט' שלי סי' קע"ז ייע"ש בעזה"י ודו"ק. וע' בב"ש ס"ק י"ד מה שהקשה מפ"ק דכתובות דכל שהאיסור קל צריך הרחקה יותר וע' מ"ש בזה בחיבורי לאו"ח ה"פ סי' תמ"ח בחלק הנרשם מאה ועשרה בדין י"ד מ"ש בתשובה למדינת אונגרין שנעלם במחכ"ת של הב"ש הש"ס דגיטין (ד' נ"ג ע"ב) ייע"ש דע"פ סוגיא שם מיושב קושיתו ייע"ש ודו"ק וע' מ"ש בחידושי ליישב קושיות הב"ש הנ"ל וכעת נראה דקשה עוד מן הש"ס דערובין (ד' ע"ו ע"א) דקאמר אי ברשויות דאוריית' ה"נ הבמ"ע ברשויות דרבנן וחז"ל עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה א"כ מוכח דדרבנן צריך הרחקה טפי ולפמ"ש התוס' שם דלר' יוחנן בדרבנן הקילו

א"כ הוי ממש פלוגתא דרב ור"י בזה וי"ל דהש"ס דכתובות אזיל כסברת רב דאיסור קל צריך הרחקה יותר והפוסקים ס"ל הלכה כר' יוחנן דבקל א"צ הרחקה כל כך ודו"ק:

סעיף ה' בהג"ה **יצא עליה קול חלוצה י"א דלא חיישי**' נ"ב ע' מ"ש בזה בתשו' במדינות רוססיא ל"ק לינטוויץ ביו"ד הל' טריפות סי' נ"ז בענין שוחט שיצא עליו קול שאינו מדקדק בבדיקת הריאה ייע"ש מ"ש השייך לכאן ליישב דברי הרמב"ם שלא יסתרו זא"ז ייע"ש ודו"ק וע' בב"ש וע' בתשובתי ל"ק אונגוואהר במהדורא ה' שלי סי' קנ"ב מ"ש ליישב זה ע"כ והסברתי בטעמו אימתי חוששין לקלא ואימתי אין חוששין ייע"ש ודו"ק:

סעיף ז' **כהן וכו' לא תדור עמו במבוי וכו**' נ"ב ע' בב"ש ס"ק י"ד אם איסור חמור צריך הרחקה יותר או איסור קל צריך הרחקה יותר וע' במשנה מס' דמאי פ' ג' משנה ג' ר' יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיענו משמע הא בדמאי דהוי דרבנן אין סומכין על הודעה וכמ"ש שם הרב והתוי"ט בשם הירושלמי ומוכח להדיא דכל שהאיסור קל צריך הרחקה יותר ואפשר דוקא בשניהם דאורייי אז ס"ל דבאיסור חמור צריך הרחקה יותר אבל באיסור דרבנן י"ל דעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וצריך בזה הרחקה יותר אך קשה א"כ הו"ל להש"ס פ"ט דכתובות להוכיח מהך משנה דעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וצ"ע בזה ודו"ק:

סעיף ח' **וכן הגיורת והמשוחררת וכו**' נ"ב הנה הב"ש כתב בשם רש"י דאיירי דנבעלת לעכו"ם וכו' והנה אחר המחילה קיצר בשיטת רש"י ונתן מכשול למעיין הנה אין כוונת רש"י לומר דאין גיורת אסורה לכהן רק בידוע שנבעלה דוודאי ז"א רק סתם גיורת נמי אסורה והיינו מכח דסתם גיורת יותר מבת ג' היא בחזקת שנבעלה וכדמוכח בפ"ק דכתובות ופרק אלו נערות שיש להם קנס רק רש"י מיירי בדס"א ע"ב במ"ש חכמים דאין זונה אלא גיורת ע"ז כתב רש"י דעיקרא דמילתא וודאי הוי משום ביאה דאין זונה אלא בנבעלה אבל מ"מ לענין איסור גם בלא ידע שנבעלה אסורה ואין היתר רק בידוע שלא נבעלה ועוד כוונת רש"י בע"כ הוי על פחות מבת ג' אז תליא מילתא בנבעלה אבל ביתר מבת ג' אפי' בידוע שלא נבעלה אסורה וכן מוכח להדי' בש"ס ד"ס ע"ב גבי תניא רשב"י אומר גיורת פחותה מבת ג"ש כשרה לכהונה ופריך א"ה אפי' יתירא מבת ג' וכו' עיי"ש בפרש"י מוכח להדיא דאף לר"ש דס"ל פחותה מבת ג' שנים כשרה מ"מ מודה ביותר מבת ג' דפסולה אפי' בידוע שלא נבעלה א"כ מכש"כ לרבנן דס"ל אפי' פחותה מבת ג' שנים פסולה דבאפי' בלא נבעלה פסולה ובע"כ מ"ש רש"י בדס"א ע"ב בנבעלה היינו פחותה מבת ג"ש בזה בעינן שנבעלה אבל ביתר מבת ג"ש מודה רש"י דלא בעינן שנבעלה ואין לומר דכוונת רש"י על פחותה מבת ג' הרי בזה אין ביאתה ביאה והאיך

שייך לומר דעשאה זונה אך א"כ נאמר ולטעמך מכש"כ דקשה דא"כ כיון דאנן קיי"ל כרבנן דאפי' פחות מבת ג"ש פסולה לכהונה א"כ בע"כ אין הטעם משום ביאה רק כדעת שאר המפורשים ולכך לכאורה הי' נראה דבאמת הני חכמים דקאמרו אין זונה אלא גיורת היינו ר"ש דס"ל פחותה מבת ג"ש כשרה לכהונה לכך י"ל דבביאה תלי' מילתא אך לדידן דקיי"ל דפחותה מבת ג"ש נמי פסולה בע"כ מודה רש"י דלא הוי טעמא מכח ביאה אך לפי האמת ז"א דהרי כבר כתבנו דמוכח לעיל ד"ס ע"ב דלר"ש נמי אסורה ביתר מבת ג' אפי' לא נבעלה והאיך כתב רש"י דנבעלה ובע"כ דכוונת רש"י רק דמשום זונה לא נאסרה רק בנבעלה אבל מ"מ אף בלא נבעלה אסורה מטעם אחר מכח בתולת מזרע בית ישראל ותימא שה"ה כתב בפי"ח מהל' א"ב שדעת רש"י כהרמב"ם ולפמ"ש אין ראיה משם דכוונת רש"י דמשום זונה לא נאסרה רק בנבעלה אך מ"מ אסורה מטעם אחר כנ"ל ועכ"פ לא הו"ל להב"ש להעתיק דעת רש"י לדינא כיון דעכ"פ אנן קיי"ל אפי' פחותה מג"ש אסורה א"כ בוודאי אין הטעם רק מכח שנבעלה רק מטעם אחר ואם נאמר דס"ל להב"ש דאף בפחותה שייך ביאה לשווי' זונה לענין זה א"כ שוב י"ל כדברינו בתחלה דדוקא בפחותה מבת ג"ש הוא דבעינן שנבעלה והיינו דבזה כיון דאינה ראויה לביאה בעינן ביאה ממש אבל ביותר מבת ג"ש כיון דראויה לבעול נעשה זונה וכדעת הרמב"ם וכדמוכח ביבמות ד"ס ע"ב הנ"ל גם אף לפי הבנת הב"ש דהכל תלוי בנבעלה וגם משמע לי' דכוונת רש"י דוקא בידוע שנבעלה הנה זה וודאי הוי כפחותה מג"ש דאז אינה מן הסתם בחזקת בעולה רק בידוע שנבעלה אבל בתר מבת ג"ש וודאי עכ"פ הוי בחזקת בעולה כדמוכח בכמה דוכתא ולכך נראה דאפי' אם נשאת לכהן ויש לה כמה בנים תצא ואין לנו צד קולא לסמוך בזה כלל וכן נראה להדיא מלשון הטוש"ע לקמן סי' זיין סכ"א דדוקא בהורתה ולדתה בקדושה בזה סיים אם נשאת ל"ת מוכח הא בלא"ה אפי' נשאת תצא ואין לזוז מפסק הש"ע וגם אין לצרף בזה דעת הרשד"ם הובא באחרונים דבזה"ז אין אנו בקיאין ביחוסי כהונה הנה מלבד שדעת הרשד"ם היא דחויה ורוב הפוסקים מוהרי"ט ודעמו ושו"ת כנסת יחזקאל חולקין עליו ופסקו דכופין להוציא עיין בבאר היטב בסימן זה אך מלבד זה הם דברו רק בנשא חלוצה דהוי וודאי דרבנן בזה סמך להקל אבל בגיורת דיש עוד כמה דיעות דס"ל דהוי מן התורה א"כ הוי ס"ס לאיסורא דילמא הוי מן התורה ואת"ל דרבנן דלמא הלכה כרוב הפוסקים דגם בזה"ז דין כהן גמור יש לו לכך אין מקום להקל בזה כלל וכן פסקתי הלכה למעשה שבא לידי ובנדון עוד איזה ספק שיש בזה כתבתי בחיבורי על יו"ד בהל' גרים ודוק היטב. ובהיותי בזה קשה לי טובא להסוברים דגיורת אינה רק מדרבנן תמיה לי טובא מן הש"ס דיבמות ד"ס ע"ב דקאמר

שם תני רשב"י אומר גיורת פחותה מבת ג"ש כשרה לכהן דכתיב וכל הטף בנשים החיו לכם הראוי לכם והרי הי' פנחס עמהם ורבנן לעבדים ולשפחות וקשה מה ראי' הוא זה אף יתירא מבת ג' הוי רק דרבנן א"כ י"ל ה"ה אף פחותה מב"ג י"ל דפסולה ומה ראי' הוא זה מן התורה ורבנן למה הוצרכו לומר ההוא לעבדים הול"ל מדאורייתא לא קאמינא כי קאמינא מדרבנן ולכאורה הי' אפשר לומר דהכוונה עפ"י דברי הטו"ז ביו"ד סימן קי"ז ובאו"ח סי' תקפ"ח דדבר שהוא מפורש להיתר אין כח ביד חז"ל לאוסרו ולכך ה"נ כיון דכתיב בפירוש החיו לכם אין כח ביד חז"ל לאוסרו אך א"כ קשה יותר מה פריך א"ה אף ביתר מב"ג נמי עיין שם בפרש"י ומה קושיא הרי יתירא מבת ג' לא נאמר מפורש החיו לכם רק ממילא משתמע מכלל הן מדלא צוה להרוג רק יודעת איש מוכח דבאינה יודעת החיו אך כיון דאינו מפורש בקרא שפיר גזרו חכמים אך בטף כיון דנאמר מפורש וכל טף החיו לכם לכך אין כח ביד חז"ל לאוסרו ומה פריך בע"כ מוכח דמן התורה הוא וזה ראי' גדולה לפענ"ד ואין לי פנאי לעיין אם הרגיש בזה באיזה ספר ודוק ואולי יזכני ה' בזמן אחר לבאר יותר:

סעיף י' **אשת כהן שנבעלה אפילו באונס וכו'** נ"ב עי' מ"ש בתשובה ל"ק הארחוב קנה מקומה בסימן קע"ח במהדורא ד' שלי מה דנסתפקתי אם זנתה כשלא היתה בת דעת כלל אם אסורה או לא ייע"ש מ"ש בזה בעזה"י ודו"ק:

סעיף יא **אשת ישראל שנאנסה אעפ"י שמותרת לבעלה וכו'** נ"ב הנה התוס' במס' שבת ד"נ ד"ה לקוחין יש לך בה הקשו הרי אף שחטא דוד אבל היא היתה באונס ומותרת לבועל ותמהני דהרי דעת אבוה דשמואל במס' כתובות ד"כ האשה שנאנסה אסורה לבעלה שמא סופה ברצון ונהי דאנן קיי"ל דמותרת מ"מ הרי אמרי' דשבויי מלכות אינן כשבויי לסטים ואסורה וא"כ ה"נ מכש"כ בדוד יש לומר שמא נתרצית ולכך היתה אסורה לו ומאי הקשו ואין פנאי לעיין בספרים אם הרגישו בזה ולע"ע צ"ע ודו"ק:

סעיף יג **אשת כהן שאמרה לבעלה וכו' אסורה לכל כהן שבעולם וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק כ"ה מ"ש דאם נשאת לכהן אחר לא תצא ונשאלתי ממשכיל אחד מוה' הירש טרייסטער מ"ק הושאטין דלמה לא תצא הרי שוי' נפשה חד"א והשבתי דיפה הרגיש אך כבר קדמו הבית מאיר בזה והניח בקושיא ולפענ"ד הי' נראה לפרש כוונת הב"ש כך דהוא מיירי דליכא עדים שאמרה כן תחת בעלה הראשון רק היא אומרת כן שאמרה כן תחת בעלה הראשון והוי ס"ד לומר כיון דמדינא היתה נאמנת תמיד רק שחז"ל תקנו מכח שמא עיני' נתנה באחר י"ל דהיינו דוקא אם אומרת נאנסתי תחתיך דבזה אם נאמין לה כל הנשים יאמרו כן אבל לומר שנאנסה תחת בעלה הראשון ושאמרה כן לבעלה הראשון זה מלתא

דלא שכיחא לא חששו חז"ל לעשות תקנה בזה גם י"ל דבזה יש לה מגו דנאנסתי תחתיך דהרי הב"ש כתב בסי' ס"ח באומרת מ"ע אני מעיקרא נאמנת במגו דמ"ע אני תחתיך ומ"ע אני תחתיך באמת אינה נאמנת דאין לה מגו ומ"מ אם אומרת מ"ע אני מעיקרא נחשב מגו מכח דהוי טענה מעלייתא דבזה אין לה כתובה ובזה יש לה כתובה ייע"ש א"כ ה"נ באם אומרת נאנסתי תחתיך יש לה כתובה ובאומרת נאנסתי תחת בעלה הראשון אין לה כתובה משני דהטעתו וא"כ הוי ס"ד דיש לה מגו ותהי' נאמנת לכך קמ"ל דמ"מ אין לה נאמנות מכח דדלמא ערומי קמערמה כמ"ש בש"ס גבי פוגמת ובפ"ק דב"מ גבי זה אומר שתים וזה אומר שלש כן הי' נראה לפ"ד אך אחר הישוב קצת א"ש בלא"ה דברי הב"ש דהרי הב"מ גופא כתב שם דבאומרת אמתלא ודאי נאמנת רק הב"ש מיירו בלא אמתלא והנה מבואר בהל' נדה סי' קפ"ה דבאם באה ושוכבת עמו הוי כאמתלא ייע"ש א"כ ה"נ כיון דנשאת לכהן אחר הוי כאמתלא ולכתחילה אסורה להנשא עד שתפרש האמתלא [גם הרי יש דיעות דלא מהני אמתלא לכך לכתחילה לא תנשא] אבל אם נישאת לא תצא דהנשואין הוי כאמתלא לכך לא תצא רק אם חוזרת ואומרת תחת בעלה השני שנאנסה תחת הראשון ואין לה אמתלא אז ממ"נ מכח אמירתה תחלה מה שנשאת לו הוי כאמתלא ומה דאומרת השתא דאין לה אמתלא י"ל דעיניה נתנה באחר ולכך לא תצא רק אם בעלה מאמין לה אז תצא כיון דהשתא מחזקת בדבריו שאין לה אמתלא וא"ש בעזה"י דברי הב"ש ודו"ק ועי' מ"ש בתשו' ל"ק טרנפאל במהדורא ח' שלי סי' רמ"ד קנה מקומה הל' קדושין סי' מ"ח ובמהדורא ב' שלי בסי' קט"ו בתשו' ל"ק סימייאטיש ייע"ש שהארכנו בדין זה בכמה ענינים בעזה"י ועי' מ"ש בתשובה בעזה"י בתשובה ל"ק בראיילוב קנה מקומה באהע"ז סימן י"א במהדורא ט' שלי סי' ק"ע להוסיף על דברי הב"ש שבאומרת ברצון לא מהני אמתלא לכ"ע ייע"ש ודו"ק:

סימן ז

סעיף ו' בהג"ה **או שנשאת לפני ב"ד ולא מיחו בה** נ"ב עיין בח"מ וב"ש וע' בתשובתי ביו"ד ה"ל גרים סי' רס"ח במה"ת עיי"ש גם בדברי הב"ש לקמן ס"ח באב שאמר על בתו נשבית ופדיתיה מה שפלפל בזה עיין בתשובתי שם בזה עיי"ש ודו"ק:

סעיף ח' **האב שאמר נשבית בתי ופדיתיה** נ"ב עי' בב"ש סקט"ו מ"ש בשם הפרישה ומה שתמהתי עליו מדין בן גרושה עי' בחיבורי על אהע"ז מ"ד סי' ס"ו שם ישבתי דברי הפרישה ע"נ בעזה"י עיי"ש בטעמו ודו"ק:

סעיף יא בהג"ה **ואם אשה נדרה עצמה להמיר וכו'** נ"ב עי' מ"ש בזה בחיבורי לאו"ח חלק הנרשם קי"ט מ"ש שם ד' יו"ד דרך אגב ל"ק ניזנוב קנה מקומה בהל' פסח סי' תמ"ח ייע"ש בעזה"י ודו"ק. והנה בהיותי בזה נזכרתי בלשון הש"ס פ"ד דכתובות (ד' נ"א ע"ב) אמר רב יהודא הני נשי דגנבי גנבי וכו' עד ואי שבקינהו ואזלי מנפשייהו אסורין עכ"ל והנה הרמב"ם והרי"ף והרא"ש העתיקו זה אך הטוש"ע השמיטוהו וצע"ג למה ובודאי דנ"מ מזה לדינא כיון דבש"ס מביאו והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ומה שנראה לי בזה הוא די"ל דנהי דשבקינהו ואזלי מנפשייהו נמי יש להתירה כיון דתחילה הוי באונס וא"כ נהי דאח"כ הוי ברצון מ"מ י"ל דיצרא אלבשה והוי כתחילתו באונס וסופו ברצון דמותרת אך י"ל דרבי יהודא הוי תלמידו של שמואל כידוע ושמואל מן הסתם ס"ל כאבוה דס"ל תחלתו באונס וסופו ברצון אסורה אבל אנן דקיי"ל כרבא דתחילתו באונס וסופו ברצון מותרת גם בזה מותרת ולכך לא העתיקו הטוש"ע ודו"ק. גם י"ל ע"פ מה שהבאתי בספרי נ"ז ח"ב בהשמטות שמפירוש המשניות להרמב"ם מוכח דס"ל דלא כמהרי"ק רק ס"ל באם זנתה דסברה שמותרת לזנות מותרת לבעלה וא"כ י"ל כיון דאחז"ל בפ"ח דיומא דעבר עבירה ושנה בו נעשה לו כהיתר וא"כ ה"נ כיון דתחלה הורגל עם הגנבים א"כ נעשה לה כהיתר והוי כשוגגת רק רב יהודא לא יסבור כרב הונא דעבר עבירה ושנה בה נעשה לו כהיתר רק ס"ל דדינו כמזיד לכך אסרה אבל לדידן דס"ל כרב הונא וכדמסייע לי' ממתניתין פ"ח דיומא לכך גם בזה מותרת דהוי כשוגגת והרי"ף והרמב"ם ס"ל כהמהרי"ק דאסורה גם בזה דעכ"פ כיונה למעול מעל באשה אבל הטוש"ע ס"ל דלא כמהרי"ק לכך ס"ל דמותרת ולכך השמטוהו ודו"ק ואולי יזכינו ד' בזמן אחר לפרש יותר בזה ודו"ק:

סימן ט

סעיף א' **אשה שנשאת וכו' לשני אנשים ומתו לא תנשא וכו'** נ"ב עי' בחיבורי לתורה פ' וישב בפסוק צדקה ממני וכו' שם העליתי דין חדש דלדעת הפוסקים דס"ל מזל גורם אז יש לחלק בין אם נישאת בעצמה לבעל ובין אם השיאוהו אביו בקטנותה אז י"ל מזל דאביו גרם כן ולא מזלה ואם הגדילה אח"כ ונישאת בעצמה אין לה דין קטלנית וכן להיפוך אם הבעלים הי' קטנים והשיאוהו אביהם זאת האשה יש לתלות דמזל אבי הבעלים גרם כן ואין לה דין קטלנית אך למ"ד מעיין גורם אין חילוק בדבר בכל ענין הוי קטלנית ייע"ש מ"ש בזה בעזה"י באריכות ודו"ק. והנה בדין קטלנית מה דלא אמרי' אחיות מוחזקת ואם ב' אחיות מתו בעליהן יהי' אסור ליקח אחותיהן הג' כמו

במילה ביו"ד סימן רס"ג עיין בחבורי טטו"ד על יו"ד מ"ז סימן ר"ב ובש"ע סימן רס"ג ייע"ש מ"ש טעם נכון לחלק בעזה"י ודו"ק. והנה זה כערך כ"ב שנים שכתבתי בחיבורי לאהע"ז להקל בקטלנית אם הפסיק גירושין בינתיים וכעת הגיד לי אחד שבבאר היטב סימן זה הביא שנסתפקו בזה וכעת כתבתי בתשובה קנה מקומה בהל' ס"ת סימן רע"ט בהשמטות לחבורי ספר סת"ם כתבתי שנראה לי להיפוך לאסור וכתבתי כמה ראיות לכאן ולכאן ייע"ש בעזה"י ודו"ק. והנה ראיתי בב"ש שהביא בשם הת"ה שכ' דבזקן לא נעשית קטלנית ולפענ"ד יש לחלק כן דעד שמונים דבאופן המבואר בש"ס גיטין ולקמן סימן קמ"א דהמביא גט ממדה"י ניתן לה בחזקת שהוא קיים יש לה דין קטלנית אבל משמונים ואילך דבענין אם הי' מביא גט ממנו הי' ספק חי ספק מת אז אין לה דין קטלנית כן נראה לי דספק נפשות הוא וראוי להחמיר בי' כמה דאפשר ודו"ק:

באותו סעיף בהג"ה **וי"א דדוקא אם מתו מיתת עצמם וכו' או מת בדבר וכו'** נ"ב הנה מה דכתב בלשון י"א היינו רק בשביל אידך טעמא שמא הוי הטעם מכח מזל גורם ולזה לא מהני דבר אבל למ"ד מעיין גורם אין ספק בדבר דמהני מת בדבר דחזי' דאינו מן המעיין ובפרט אם מת שלא בביתו חזי' אינו מן המעיין רק דכתב בלשון י"א בשביל אידך טעמא דמזל גורם ולפ"ז נראה אם האשה משכלת יודעת בטוב מו"מ לחיות את נפשה בלי צורך לסיוע הבעל ואז כתב הנו"ב בתשו' דל"ש בזה מזל גורם רק דבזה לבדו אין די דדלמא קיי"ל כמ"ד מעיין גורם אבל אם מת גם בדבר אז בתרתי לטיבותא מותרת ממ"נ בלי ספק ואין בזה חשש ופקפוק עוד וז"ב ונכון ודו"ק. והנה להני י"א דס"ל דבמת בדבר וכדומה ל"ש דין קטלנית אפשר למצוא עוד צד היתר אף אם מתו שניהם שלא בדבר אך אחד באמצע הי' לה שמת בדבר י"ל כיון דאפסקי' אחר באמצע לא נחשב חזקה כדמוכח הש"ס ב"ק גבי ראה שור נגח שור לא נגח דבעי' שיהי' מוחזק ג"פ לסרוגין אבל אם לא הוחזק ג"פ לסרוגין לא נחשב חזקה במה שנגח ג"פ כיון דבאמצע לא נגח א"כ לא הוי חזקה כן ה"נ בזה דבתרי זימני הוי חזקה נמי מכ"ש דבאפסקי' באמצע לא הוי חזקה להך דעה וז"ב לפענ"ד ודו"ק:

סימן י

סעיף ג' **המוציא את אשתו משום שם רע וכו'** נ"ב ע' מ"ש בתשו' ל"ק נדבורנא בהשמטות להל' נדה עודנו בכ"י מ"ש בזה השייך לכאן באיזה ענין ליכא חשש לכ"ע עיי"ש ודו"ק:

סעיף ז' **המוציא את אשתו משום נדר** נ"ב הנה בדין המוציא אשתו משום נדר ע' בחיבורי על אהע"ז מ"ו סימן ס"ג בתשובתי ל"ק טארנאפאל מ"ש בזה ודו"ק שם:

סימן יא

סעי' א **הנחשדת על א"א וכו'** נ"ב ע' בב"ש הביא לשון הירושלמי והביאו התוס' פרק כשם הי' הוא שוגג וע' מ"ש בזה בתשו' ל"ק טיססאפאל במדינות רוסיא במהדורא ד' על אהע"ז סימן נ"ט שם ישבתי מה שהשמיטו הפוסקים דברי הירושלמי הללו וכתבתי דמוכח מן הש"ס דילן להיפוך עי"ש ודוק:

שם באותו סעיף **כשם שהיא אסורה לבעל כך אסורה לבועל** נ"ב עי' בח"מ ובב"ש מה שכתבו בדין אם היתה אנוסה והבועל מזיד אם היא אסיר' להבועל כיון שמותרת להבעל וע' בחיבורי על אהע"ז מהדורא ט' סימן ס"ז בתשובתי ל"ק אונגיואהר מ"ש קצת ראי' לזה מן הספרי עיי"ש וע' עוד שם בחיבורי הנ"ל סימן ק"ע ודוק. והנה המוהר"א ששון בתשו' הובא באחרונים נסתפק באם כבר אסרה הבעל מחמת זנות אחר אם נאסרה לבועל שני וכבר הכו על קדקדו האחרונים דזה גמ' מפורשת בסנהדרין דמ"א דמוקי לה בזנתה וחזרה וזינתה עיי"ש אך לכאורה י"ל דוקא אם עכ"פ היתה מותרת לבעל רק ע"י זנות נאסרה בזה מה לי זנות זה או זה שם זנות אחת הוא וכאן דמכח זנות נאסרה לבעל נאסרה אף לבועל אבל היכי דהיתה אסורה לבעלה לא עבור זנות רק עבור איסור אחר אם בזה נאסרה להבועל יש לספק אך גם זה ש"ס מפורש הוא בסוטה דכ"ה ע"א גבי ת"ש אלמנה לכה"ג וכו' ולמאי אי לאוסר' עליו הא אסורה וקיימו וכו' אר"י מדיסגרתא לא לאוסרה לבועל כבעל דתנן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל הרי מפורש כן להדיא ודו"ק היטב. והנה גרסינן בכתובות (ד' ל"ו ע"ב) והיוצאת משום ש"ר אין לה קנס ולא פיתוי היוצאת משום ש"ר בת סקילה הוא אלא דיצא עלי' ש"ר בילדותה קשה לי מהו פריך נימא דמיירי דהי' עידי כיעור וקלא דל"פ דבזה מוציאין אותה מבעלה ומ"מ היא טוענת שלא זינתה ועדיין בתולה היא ולכך קמ"ל דאעפ"כ אין לה קנס ולא פיתוי וכן מצינו כיו"ב בפ"ד דגיטין המוציא את אשתו משום ש"ר ה"ז לא יחזיר וא"כ נימא דמיירי בכה"ג ומהו פריך וצ"ע:

באותו סעי' בהג"ה **שני עידי כיעור מצטרפין וכו'** נ"ב עיין בתשובתי קנה מקומה הל' כתובות סי' קט"ו במהדור' ט' שלי סי' צ"ג מ"ש דדוק' שני ע"כ אבל ע"ט אין מצטרפין ולא כהח"מ והנו"ב ייע"ש בטעמו כי נכון הוא בעזה"י ודו"ק וע' מ"ש בדין זה ובדברי הב"ש לקמן סי' קל"ג בחיבורי טטו"ד על יו"ד ה"ל שחיטה סי' א' במהדור' ו' שלי סי' רל"ו ל"ק סטאניסלוב ייע"ש דרך אגב בעזה"י ודו"ק:

סעי' ה' **הנטען משפחה וכו'** נ"ב עיין בב"ש בשם הנ"י משמע דאף דידוע דבא עלי' נמי אסור לכתחלה לישאנה ולכאורה אין לו טעם כיון דעיקר האיסור מכח לזות שפתים

ואם ידוע ומפורסם ומודה שבא עלי' ליכא לזות שפתים אך עי' בתשובתי ל"ק קאזלוב קנה מקומה ביו"ד הל' גרים סי' רס"ח בחיבורי טטו"ד מ"ה סימן רמ"ט מ"ש שם בטעמו ייע"ש וע' בסימן קע"ז לקמן דהיכי דיש חשש שיצאו לתרבות רעה מותר לישאנה וה"ה בזה אם הוי חשש בו או בה כן כתבנו בתשובה הנ"ל ודו"ק ועיין מ"ש בדין זה באריכות בעזה"י בהל' אונס ומפתה סימן קע"ז בתשובה ל"ק טרעבוולא כל השייך לסוגיא זו ודין זה והוא במהדורא ג' שלי ולדין שאח"ז בנכרי ועבד וכו' וביאור לשון זה שמקורו מדברי הרמב"ם ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעי' ח' **כל היכי שהתרו בו ועבר וכנס לא מקרי דיעבד וכו'** נ"ב עי' בד"מ בשם תשובת הרא"ש דאם התרה בו הגדול שבעירו שלא ישא אפי' אם אחרים התירו לו לא נקרא דיעבד ונ"מ מזה לדעיל סי' יו"ד ולסימן ט"ו בדין אשת חמיו ולדין משאל"ס בסי' י"ז ומשמע הא הוי להיפוך שאחרים אסרו לו והגדול התיר לו אי בשוין נקרא דיעבד ובחבורי לאהע"ז סימן ט"ו מה"ת ובדין אשת חמיו לא כתבתי כן ומכאן מוכח דלא כמ"ש התם ייע"ש ודו"ק:

סעיף ח' **כל היכא שהתרו בו ועבר וכנס לא מקרי דיעבד וכו'** נ"ב עיין בב"י בשם הריב"ש סימן רמ"ב דוקא התרו בו אבל התרו בה הוי דיעבד ועיין מ"ש במהדורא ד' שלי בתשובה ל"ק זאלקוויא באהע"ז סימן ו' דלאו כל הענינים שוין ויש דאף בהתרו בה לא הוי כדיעבד ועיין לקמן בש"ע סימן י"ז סעיף ל"ד בהג"ה וח"מ שם ייע"ש ודוק:

סימן יג

סעי' ט' **אשה שנתגרשה וכו'** נ"ב הנה מה שיש להקשות בזה על הש"ע ובדין אם גירש על תנאי אימתי מונין ג' חדשים עי' מ"ש ל"ק טיסמינץ ול"ק קאלמייא דרך אגב קנה מקומה בהשמטות לחבורינו על הל' נדה סימן קפ"ד ייע"ש דרך אגב מ"ש בזה בעזה"י וע' במהדורא ט' שלי קנה מקומו בהל' גיטין והל' חליצה מ"ש בדין הנ"ל ייע"ש ודו"ק:

סעיף יא **גזרו חכמים שלא ישא אדם וכו'** נ"ב הנה לולא דמסתפינא נראה ללמוד היתר חדש במניקת בזה"ז להיות מותרת להנשא אחר י"ח חודש דהנה מה דקבעו חז"ל כ"ד חודש לנשואין מכח שמא תתעבר ויעכר חלבה ומה יעשה הילד אחר כ"ד חודש ומי יפרנסנו ובע"כ דאחר כ"ד חודש אין דרך רוב התינוקת לינק והמה מתפרנסין בטבען בדברים אחרים ואין צריכין יגיעה וטרחה ולבקש להם תחבולת בזה לא חיישי' שמא ימות רק בתוך כ"ד חודש דדרך כל תינוק לינק ואם גומלין אותו הוי מיעוטא וצריך לחפש להו מזונות קלים בזה צריך ליגיעה יתירה וטרחה בזה חיישי' לדלמא אתי לאתרשולי

וימות וא"כ תינח בזמן הש"ס שהי' דרך רוב תינוקות לינק כ"ד חודש אבל לדידן דנשתנו הטבעים וכל תינוק אינו יונק יותר מי"ח חודש ויש שגומלין לט"ו חדשים ואדרבא להיות יונק יותר מח"י הוי מיעוטא דל"ש וא"כ לדידן חזר להיות הולד אחר ח"י חדשים דינו כמו לדין הש"ס אחר כ"ד חודש אף דקיי"ל דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו וגם לא בכלל דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו משום דהתוס' פ"ק דמגילה גבי רבי שרצה לעקור ט"ב כתבו דאין זה בכלל אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו דלא רצה לעקור רק החומר שיש בו יותר משאר תעניות וכו' א"כ משמע היכי דעוקרו במקצת ולא בכולו לא נחשב עקירה ולא בעינן מנין אחר להתירו דאם בעינן מנין הדר אין ב"ד יכול לבטל וכו' וא"כ ה"נ כאן דעיקר דמניקת דגזרו רבנן דאסורה להנשא זה נשאר קיים ולא עקרינן רק מזמן כ"ד חודש לח"י חדשים אין זה עקירה ולא בעינן ב"ד גדול ממנו בחכמה ובמנין ולא בעי מנין אחר להתירו וגם יש לדמות זה לדין גילוי שכתבו הפוסקים כיון דלא נגזר אלא במקום שיש נחשים השתא דליכא נחשים מותר כן ה"נ כיון דלא נגזר על עולמית רק לזמן דרך הנקת הילד א"כ כיון דהשתא הוי הדרך רק ח"י חודש הוי זה במקום כד"ח בזמן התלמוד וגם ע"כ לא אמרי' דצריך מנין אחר להתירו רק אם רוצין להתיר לגמרי אבל כאן דעיקר התקנה נשאר קיים רק לשנותו מזמן לזמן בזה לא בעי מנין אחר רק עתה י"ח חודש הוי כמו לדידהו כ"ד חודש לכך הי' נראה היתר ברור להנשא אחר י"ח חודש אך מה כחי בזה להתיר נגד משמעות כל האחרונים עכ"פ נראה לצרף ההיתר היכא דיש עוד סניף להקל כגון בגרושה ולא התחילה לינק יש לצרף גם זה ואם כי בד' תפארת למשה בהקדמתו מזהיר שלא להצטרף בהיתר זה של מניקת ע"כ תמיד הנני מיראי הוראה בזה אך אחרי שובי נחמתי וזה הוי בזמנם דהוי הדרך לינק רוב וולדות כ"ד חודש רק להתירו מטעם אחר בזה אמרי' כן אבל בזמנינו דנשתנו הטבעיים ואין אחד מאלף יונק רק ח"י חדשים הוי בזה כמו לדידיהו אחר כ"ד חודש ואין בזה מורא להצטרף בפרט בצירוף עוד קולא אחרת כנלפענ"ד וע' בחיבורי על אהע"ז מהדורא ב' סי' רכ"ו ובחיבורי מהדורא ג' בתשובתי ל"ק סיגוט במדינות אונגרין הארכתי בזה ודו"ק.

שם באותו סעיף בהג"ה **וי"א דלכתחלה יחוש אפי' לחודש העיבור** נ"ב הנה לדעתי הי' נראה להכריע כך כיון דכמה פעמים נזכר בש"ס כ"ד חודש ופעמים נזכר ב' חדשים וע' בנו"ב מ"ק מ"ש בזה ולדעתי י"ל כך כיון דקי"ל כמה פעמים דיום אחד בשנה חשוב שנה וגם מבואר בירושלמי הובא בפוסקים דאף לענין בתוליה חוזרין תליא בקביעות ב"ד השנה ואם שלמו לה ג' שנים ועברו ב"ד את השנה בתוליה חוזרין הרי גם מה דתלי' בעניני הגוף גם זה נשתנה בקביעות ב"ד ולכך י"ל ה"נ בזה תרוייהו בעי' לענין הנקה

לחומרא שיהי' כ"ד חודש וגם שם שני שנים לימות עולם ונ"מ דאם ילדה באלול אם הוי ממתנת עד סוף אלול השני כבר הוי ב' שנים לענין ערלה ועוד לכמה דברים לכך קמ"ל דלא די בב' שנים רק בעי' כ"ד חודש ואם הוי נקט כד"ח אז אם ילדה בתשרי ונתעברה השנה הי' כלין כד"ח בתחילת אלול לכך קמ"ל דבעי' ב' שנים ועדיין לא כלו ב' שנים אך אם ילדה באמצע החורף וכדומה אז כיון דכלו לה כד"ח עם העיבור לכ"ע א"צ להמתין יותר דממ"נ כד"ח איכא וב' שנים של ימות עולם נמי כלו הלך לו א"צ להמתין עוד חודש כ"ה דממ"נ אי בתר שנים של ימות עולם אזלת יש ב' שנים ואם בתר כ"ד חודש יש כ"ד חודש בזה א"צ להוסיף עבור חודש העיבור כן נלפענ"ד להכריע לולא שאין יתוש כמוני מכריע והנה בהיותי בזה ראיתי דיש להעמיד כן בלשון רש"י ביבמות דל"ו ע"ב שפירש שם בדברי רבנן דאמרו מוציא בגט ולכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס דפירוש רש"י כד"ח והוא למותר דמה בעי רש"י בזה הרי זה נדע ממילא דזמן הנקה הוי לכ"א כדאית לי' ולכך הוכחתי בזה בתשובתי (במהדורא ג') כדעת הפ"י עי"ש ועתה ראיתי די"ל כך כוונת רש"י דס"ל כהי"א דלכתחלה ראוי לחוש גם לחודש העיבור אך בדיעבד כ"ע מודים דדי בכ"ד חודש ולכך זה קמ"ל רש"י דאף דעתה כבר גירשה מ"מ כיון דכבר כנסה הוי כדיעבד ודי כ"ד חודש וא"צ להמתין בזה חודש העיבור וזה שכיוון רש"י במ"ש בסוף כ"ד חודש וא"ש ונכון בעזה"י מיהו כיון דרש"י לא כתב דרך פסק הלכה רק פירוש הגמ' נראה יותר מוכח כדעת הפ"י וכמ"ש בתשו' הנ"ל ולכך כיון דהוי קשה לרש"י לשון הש"ס לכשיגיע זמנו לכנוס כמ"ש שם בתשו' לכך פירוש כן אבל אי נימא הכוונה כמ"ש כאן א"כ אדרבא אין זה זמנו לכתחלה דלכתחלה בעי' גם העיבור וא"כ בע"כ רש"י לאו דרך פירוש כתב כן רק לדינא ואין זה דרך רש"י ז"ל לכך הנכון כמש"כ כדעת הפ"י ודוק:

שם באותו סעיף בהג"ה **ויש מקילין במזנה נ"ב** עי' במהדורא ד' שלי על אהע"ז בתשובתי ל"ק טארנאפאל מ"ש בזה די"ל דאף המקילין היינו רק במזנה פנויה אבל בא"א המזנה אף דידוע שזנתה כיון דשם אלמנה וגרושה עליה לא פלוג רבנן בתקנתן עי"ש בטעמו ועי"ש מה שכתבתי בזה ליישב דברי הרמב"ם ע"נ בעזה"י מה דנקט הטעם דדחסה עי"ש ודו"ק:

סימן טו

סעיף י' בהג"ה **ויש מסתפקים וכו'** נ"ב עיין בח"מ וב"ש ועיין בתשובתי לאהע"ז סימן ד' לק' טרנפאל במהדורא ד' שלי סימן ס"ו מ"ש שם דזה הוי שיטת רש"י קדושין ד' ס"ח

ד"ה נימא קסבר רבינא דמשמע שם דבנכרי ועבד הבא על ב"י בעי גירות הולד ובדף ע"ו ד"ה ופרכי' משמע להיפוך וישבתי שם בזה דס"ל כדעה זו ומדרבנן קאמר ייע"ש ודו"ק:

סעיף כד **מותר אדם באשת חמיו וכו' ויש מי שאוסר** נ"ב הנה האחרונים הביאו דאם נשאת עפ"י הוראת חכם מפורסם לא תצא ונראה דוקא אם לא אסר לו חכם אחד תחלה בזה נדון כשוגג וכאונס בדבר ולכך לא תצא אבל אם כבר שאל לחכם אחד ואסר אף שאח"כ שאל לחכם אחר והותר וודאי תצא דזה לא נחשב שוגג רק פושע נושא בעבריניות וכל דנשא בעבריניות תצא וכעין שאיתא לקמן בסי' י"ז גבי מים שאין להם סוף וכן לעיל סי' י"א דכל היכי שהתרו בו וכנס לא מיקרי דעבד ותצא עי"ש וה"ה בזה ואף אם החכם המתיר הוא גדול ומפורסם יותר מן האוסר מ"מ לא נקרא דעבד ואונס דכל שראה שאסר לו חכם אחד ומכש"כ ב"ד של ג' לא הי' למהר ולעשות מעשה והו"ל לאסוקי אדעתיה דיש בזה עקולי ופשורי ולא הו"ל למהר לעשות מעשה ולכך לא מחשב שוגג רק פושע ותצא כנפלע"ד נכון וברור שוב ראיתי בד"מ סי' יו"ד סק"ד בשם תשובת הרא"ש שם מוכח לכאורה להיפוך וצ"ע ודו"ק:

סימן טז

סעיף א' **אבל הבא על העכו"ם דרך זנות וכו'** נ"ב הנה מפרש"י מנחות (ד' מ"ו ע"א) ד"ה משום זונה מפורש שם בל"ק דשייך לא תתחתן אף דרך זנות ובגיותן ובאשל אברהם עיין סימן כ' שעמד בזה אבל אני בחיבורי לאו"ח שנת תקצ"ט ישבתי זה ע"נ בעזה"י באופן דגם רש"י מסכים דהוי רק דרבנן ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף ב' בהג"ה **הבא על העכו"ם וכו' דינו ליהרג ואל יעבור וכו'** נ"ב ע' בחבורי ליו"ד מהדורא ה' סי' קי"א הל' בכור בה"ט מ"ש ל"ק טרעבוולא מ"ש שם דרך אגב לתמוה ע"ז ומ"ש שם ראי' מן הש"ס לזה ייע"ש ודו"ק:

שם **הבא על העכו"ם אם לא פגעו בו קנאים** נ"ב הנה דין זה דקנאים פוגעים בו מפורש בש"ס ורמ"א בחו"מ סי' תכ"ה דהוי דוקא בשעת מעשה ולא אח"כ והנה נראה לי טעם הדבר דבשלמא במיתת ב"ד דלא מהני תשובה ולכך כיון דעבר עבירה וודאי דחייב מיתה אבל בזה כיון דבב"ד אינו חייב רק קנאים פוגעים בו וזה הוי רק כעין מיתה בידי שמים ובמיתה בידי שמים מהני תשובה וכיון דקיי"ל באומר ע"מ שאני צדיק גמור אפי' הוא רשע הוי קדושין דילמא הרהר תשו' בלבו א"כ ה"נ דילמא הרהר תשו' בלבו ובשלמא בשעת מעשה לא מהני תשו' דהוי כטובל ושרץ בידו ולפי"ז נראה לי דהיינו דוקא אם לא הוחזק ג"פ אבל במוחזק ג"פ אז כיון דקיי"ל בחו"מ סי' שפ"ח במסור דבהוחזק ג"פ

מותר להרגו אף אחר מעשה מכ"ש בזה דבהוחזק ג"פ אז קנאים פוגעים בו אף אח"כ וכמו דהביאו ראי' ממי שלקה ושינה ושילש מכניסין אותו לכיפה כנלפע"ד בזה ודו"ק:

סימן יז

סעיף א' **אשת איש בכלל עריות וכו'** נ"ב עיין בב"ש ס"ק ג' מ"ש בשם הרשב"א תשובה אלף רי"ג דאם אמרה תחילה שלא בפני בעלה יכולה אח"כ לומר בפני בעלה ונאמנת עיין מה שתמהתי על ראייתו מפ"ב דכתובות בחבורי טטו"ד על יו"ד מהדורא ו' הל' טריפות סי' ל"ו ובחבורי סי' נ"ה בתשו' ל"ק ביויד דרך אגב ייע"ש ודו"ק:

שם סעיף א' נ"ב הנה הב"ש הביא בשם מהריב"ל דאשת אליהו או ריב"ל מותרת דלא נקראת אשת איש רק אשת מלאך ולפענ"ד אינו נראה כן דא"כ קשה מה פשיט הש"ס בפ"ד דערובין דיש תחומין למעלה מיו"ד מברייתא דהריני נזיר ביום שבן דוד בא וכו' ואח"כ פריך שם בחד בשבתא לשתרי ומה ראי' מאליהו הרי במתים חפשי וא"כ פטור בכל המצות גם מה הקשה לי' רבה בפרק המקבל בב"מ דמר לאו כהן הוא הרי הוי מלאך ואינו מחויב בקיום התורה בע"כ כיון דלא מת נדון כאדם כאלו חי ונחשב אדם ולא מלאך וממילא אשתו אסורה וזה ראי' ברורה לפענ"ד וע' מ"ש בסוגיא דעירובין הנ"ל בחבורי לאו"ח הל' ערובין חלק צ"ה ייע"ש ודוק:

סעי' ב' **האשה שאמרה לבעלה בפניו גרשתני נאמנת וכו'** נ"ב נשאלתי למה באומרת גרשתני נאמנת מכח חזקה דאין אשה מעיזה וכו' הרי יש כנגדו ב' חזקות חזקת א"א וחזקת ממון להסוברים דגובהת כתובתה בכך וא"כ הוי חדא במקום תרתי ואף דחזקה דאין אשה מעיזה הוא חזקה דאתי' מכח סברא ועדיף משאר חזקות מ"מ אין סברא לומר שיותר עדיף מב' חזקות עכת"ד השואל והשבתי לו דאדתקשה ליה בכאן ורק לחד דיעה תקשה ליה לכ"ע דבמיתה ודאי גובהת כתובתה והתוס' הקשו גבי הבא עליה בא"ת קאי הרי בחטאת קאי דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן ומדאורייתא מוקמא אחזקה ותירצו דדייקא ומינסבא זרעא לה וכו' וקשה הרי הוי כאן תרתי חזקות גם חזקת ממון ואכתי בחטאת קאי ודוחק לומר דדייקא מרעי לה לב' חזקות ועוד קשה יותר דבנפל במים שאל"ס כתבו הכל דיצאה מאיסור תורה דרובן למיתה ואיכא מ"ד דמותרת לגמרי ואמאי הרי נוטלת כתובתה בכך ואין הולכין בממון אחרי הרוב אך באמת אין התחלה לקושיא זו דאסורין וממונות המה ענינים נפרדים ואין מצטרפי' זה לזה ודומה למה דקיי"ל בחו"מ סימן פ"ז דהיכי דהוי עיקר התביעה משום איסור אף דנ"מ לענין ממון מ"מ פטור משבועה הרי דבתר עיקר התביעה אזלי' ולא משגחינן במה דנמשך מזה

ממילא כן ה"נ בזה י"ל הרי בתובעת כתובתה אינה נאמנת רק באינה תובעת אז נאמנת לומר גרשתני והוי עיקר התביעה משום איסור אין לדון בזה מה שיהי' נמשך אח"כ לענין ממון (אמר בהמ"ח דבר ד' אמת בפי וכן כתב הרב בעל הפלאה בחידושיו סוף פ' אשה שנתארמלה ורא"ש) וע' ביבמות דצ"ג ע"ב בעי ר"ש ע"א ביבמה ובתוס' שם ד"ה ע"א ביבמה וכו' עד רבא אמר ע"א נאמן ביבמה מק"ו ועפרש"י שם והתו' תמהו עליו ולפענ"ד י"ל הכל דוודאי ידע הש"ס דטעמא ע"א נאמן הוא מכח דייקא רק דמיבעי' לי' אם אסורין וממונות הוי ענין אחד ומצטרפין או הוי ענינים שונים ואין מצטרפין ולכך אם הוי כאן ענין אחד א"כ יש כאן חזקת א"א גם חזקת ממון לכך אין בלא דייקא לבד לדחות ב' חזקות ובע"כ דהוי טעמא מכח על"ג וחד חזקה נדחה מכח עבידי לגלויי וחד מכח דייקא וממילא ביבמה דליכא חזקת ממון דחיוב כתובתה חל בין כך ובין כך כאן שמת בעלה חל חיוב כתובתה לכך די בהך טעמא דעל"ג לבד או דילמא איסור וממון אין מצטרפין ואין כאן רק חזקה אחת לבד ודי בדייקא אבל על"ג לא מהני לדחות החזקה לכך ביבמה דלא שייך דייקא אסורה ונתיישב קושית התוס' ד"ה ע"א ביבמה ולכך רבא ס"ל בפשיטות דאיסורין וממון מצטרפין והוי כאן תרי חזקות ונהי דבעינן נמי דייקא מ"מ בעינן על"ג ומוכח דטעמא דעל"ג מהני לסתור חזקה אחת לכך די ביבמה בחד טעמא דעל"ג לחוד לכך קאמר ק"ו לאיסור כרת התרת ומיושב פרש"י ודוק והבן כי קצרתי.
והנה מ"ש דביבמה ל"ש חזקת ממון היינו אף דאם נתיבמה אין לה כתובה מיד מ"מ כל שלא נתיבמה לא זכה היבם בנכסי אחיו המת א"כ הוי הוא והיבם שקולים בהם ואין לו חזקה טפי ממנה לומר שמעמידין הממון על חזקתה ואדרבא היא יש לה חוב ברור והוא אין לו רק ספק אם ירצה ליבם לכך אין הנכסים בחזקתו יותר ממנה וא"ש ודוק והנה מ"ש לעיל דאיסורי ממון אין מצטרפין אין לדחות זה ממה דאמרי' בסוף יבמות דר"ע ס"ל דעידי נשים לא בעי' דו"ח כיון דאיכא כתובה למשקל כד"מ דמיא כמו שרצה השואל הנ"ל לדחות כן ובאמת לא דמי כעוכלא לדנא דהתם הרי מד"ת גם בממון בעינן דו"ח רק רבנן תקנו דלא בעינן דו"ח בד"מ ולכך אם שייך לומר בע"נ דלא פלוג רבנן בתקנתן תליא בזה דאם יש בזה גם ד"מ א"כ כיון דנ"מ מזה גם לממון הוי בכלל ד"מ ושייך לומר לא פלוג רבנן בתקנתן אבל אם לא הוי נ"מ לד"מ כלל לא שייך בזה לא פלוג דאינו בכלל התקנה אבל לענין ד"ת ודאי איסור וממון אין מצטרפין וז"ב ופשוט ודו"ק:

סעיף ג' **אשה שהלך בעלה למד"ה והעידו עליו שמת וכו'** נ"ב הנה במס' יבמות (ד' צ"ג ע"ב) מבעיא בעדות מיתה אם הוי מכח על"ג או מכח דייקא וקשה לי מ"ט לא פשיט מהך דהרי דעת רב אחא בפ"ק דסנהדרין דמדאורייתא בחד נמי כשר לדון ואיך נאמן ע"א

להוציא ממון וכבר הקשיתי כן בחיבורי טוב טעם ודעת על יו"ד מ"ק הל' בכור בתשובה ל"ק סקאלוט וכתבתי הטעם מכח דהוי על"ג וא"כ מוכח דבממון ע"א נאמן בעל"ג והרי דבר שבערוה ילפי' דבר דבר מממון וא"כ בזה ה"נ נאמן בעל"ג וזה הוי א"ש די"ל דבעיות הש"ס קאי להך מ"ד בסנהדרין דמן התורה בעי' ג' ובזה הוי א"ש פסקי הרמב"ם דס"ל דנפשטה האיבעיא והן אמת לפמ"ש בכמה תשובות מכבר דאין כל מלתא דעל"ג שוין דיש על"ג וזה ודאי מהני מן התורה כמו באשתמודעינהו ויש דלא על"ג מיד כגון עדות אשה בזה לא מהני מן התורה אך עדיין לא הונח דעכ"פ בפ"ד דיבמות דפליגי ר"א ורבינא באשתמודעינהו ואם בעי' תרי למה לא קאמר דמוכח דר"א ס"ל דבחד סגי דהרי ס"ל דחד דן מן התורה ומכח על"ג ומוכח דעכ"פ דהיכי דעל"ג מיד מהני בחד ואיך ס"ד לומר דכאן נבעי תרי ודוחק לומר די"ל דמדרבנן בעי' תרי דהרי בעדות אשה אקולי בה רבנן ומה"ת נאמר דמחמיר בזה יותר והרי כמה קולות הקילו בעדות אשה וקשה יותר להריב"ש דס"ל דלא מהני חד באשתמודעינהו רק אם מעידין קודם מעשה ולא בשעת מעשה והרי מן התורה בחד סגי ודוחק לומר דהריב"ש אזיל למ"ד דבעי' ג' מן התורה וצ"ע בכל זה. והנה התוס' שם ד"ה ע"א ביבמה דאף למ"ד מכח על"ג צריך נמי לטעם דייקא רק דמיבעיא לי' אם די בדייקא זוטא או לא ייע"ש ולכאורה הוא מחוסר טעם אם הוי מכח על"ג נאמן מן התורה למ"ל הטעם דדייקא אך הכונה ע"פ מה דגרסי' במס' בכורות (ד' ל"ו ע"ב) התם כיון דאית לי' תובע מרתת מוכח שם להדיא דיש לחלק בעל"ג בין יש תובע או לא ולכך ה"נ אם שייך דייקא מהני על"ג אבל אם לא הוי שייך דייקא לא מהני על"ג והנה בזה י"ל דברי הרמב"ם שכ' הטעם דע"א נאמן מכח על"ג ותמהו הכל עליו דהרי בש"ס הוי בעיא דלא איפשטה ולפי הנ"ל נראה דיצא להרמב"ם זה מסוגיא דבכורות דהוי שם תרי לישנא לחד לישנא מהני על"ג אף דליכא תובע ולחד לישנא לא מהני על"ג רק היכא דאיכא תובע והן כן יהי' בעיות הש"ס ביבמות אם טעמא דע"א נאמן מכח על"ג אף בלא דייקא כל"ק דבכורות דאף בליכא תובע מהני על"ג או רק מכח דייקא מכח דאיכא תובע מהני על"ג אבל בליכא תובע לא מהני על"ג והוי בעיות הש"ס אם כל"ק דבכורות או כל"ב וא"כ כיון דמסיק הש"ס בבכורות דהלכה כל"ק דמהני על"ג בלי תובע קיי"ל נמי בע"א באשה דמהני על"ג אף דלא דייקא ומזה הוציא הרמב"ם כן ובאמת בתוס' בכורות שם הרגישו מעדות אשה דלא מהני בעל"ג רק מכח דייקא ולפענ"ד מזה הוציא הרמב"ם דינו דקיי"ל כעבידא לגלויי ודו"ק היטב. והנה על מה דמיבעיא בש"ס הנ"ל וכו' וקי"ל לחומרא עי' במהדורא ט' שלי בתשובתי למדינת רוססיא בחבורי סי' רי"ט שם כתבתי דבר חדש לחלק בעזה"י דהיכי דהעד ממקום קרוב שנראה לב"ד שיהי' לו בזיון אם יהי'

נתגלה להיפוך אז מן התורה הי' נאמן מכח על"ג רק מדרבנן אינו נאמן מכח דיש לגזור אטו מקום רחוק לכך מטעם דייקא אוקמוהו אדאורייתא ונאמן אף מדרבנן אבל אם העד במקום רחוק שנראה לב"ד שלא יהי' לו בזיון אם נתגלה שקרו אז מן התורה אינו נאמן כלל רק מדרבנן נאמן מכח דייקא ונ"מ טובא בין איסור דאורייתא לדרבנן כמ"ש שם בעזה"י ייע"ש ודוק. הנה בע"א במיתת הבעל יש דיעות אם הוי מן התורה או מדרבנן וראיתי בספר נטע שעשועים חלק אהע"ז סימן ס"ב שהקשה על הסוברים דהוי מן התורה ובעד מפי עד ודאי הוי מדרבנן א"כ למה אמרי' בשבועות דהכל מודים בעד מיתה שהוא פטור דאמר לדידה ולא אמר לב"ד הרי במשחק בקוביא כיון דמן התורה כשר חייב ק"ש א"כ ה"נ מן התורה לא הוי מועיל אמירתה א"כ לחייב ק"ש ייע"ש ולפענ"ד לק"מ ובמחכת"ה אין התחלה לקושייתו דהתם במשחק בקוביא כיון דעתה אין גובין חוב זה כיון דליכא עדים א"כ סוף כל סוף מפסיד הבע"ד על ידו במה שאינו מעיד לכך נהי דמדרבנן פסול כיון דמן התורה הוא כשר חייב ק"ש אבל באשה כיון דעכ"פ מדרבנן נאמנת לומר א"כ תוכל לילך לב"ד להעיד ותגבה כתובתה א"כ לא יהי' לה סוף סוף הפסד ממון על ידו לכך אף מן התורה אין כאן חיוב שבועה דהוי כאלו הוי ידוע שהלוה ישלם לו בלא עדים דהוי השבועה רק כפירת הדברים בעלמא כן ה"נ בזה ודוק היטב כי נכון הוא בסברא. ומ"ש לעיל סעיף ב' אבל היכי דאיכא דמסייע לה וכו' עיין בב"ש שהביא פלוגתא בזה וע' בחיבורי לחו"מ מהדורא ג' בתשובה ל"ק מקולינץ לחו"מ סימן פ"ז מ"ש ראיה להסוברים דבע"א נמי אינה מעיזה ייע"ש שהארכתי בזה והוכחתי כן מן הש"ס והתוס' בעזה"י ודו"ק:

סעיף ג' **אשה וכו' והעידו עליו שמת וכו'** נ"ב הנה ראיתי בספר נטע שעשועים (סימן ס"ב) שרוצה להוכיח דעד מיתה הוי דרבנן דאם מן התורה הרי עד מפי עד ודאי דרבנן א"כ איך קאמרי' בש"ס פ"ד דשבועות דהכל מודים בעד מיתה דפטור באמר לה לדידה ולא לב"ד הרי אמרי' בש"ס משחק בקוביא חייב ק"ש מכח מדאורייתא מחזי חזו א"כ ה"נ הרי מדאוריית' נצרך לעדותו והניח בצע"ג והנה אחר מחכת"ה טעה ודימה שני ענינים נפרדים דשבועת עדות לא שייך רק אם נצרך לעדותו אבל אם אינו צריך לעדותו לא שייך שבועת עדות א"כ בשלמא במשחק בקוביא נצרך לעדותו דהרי זולת עדותו באמת אינו משלם הנתבע ולכך כיון דנצרך לעדותו רק דנאמר דהרי אף אם יעיד לא יועיל בזה אמרי' דאזלי' בתר דאורייתא ומן התורה ראוי לעדות וק"ש שייך דהרי נצרך לעדותו אבל היכי דכעת אינו נצרך לעדותו דהרי סוף סוף השתא המנוהו רבנן וא"כ בלא עדותו תנשא וכיון דלפי האמת אינו נצרך לעדותו בזה ודאי אזלי' בתר דרבנן דלא

יהא שמצד אחר אינו צריך לעדותו שמשלם הלה ממילא או כאלו באו עדים אחרים לזה או כאלו אינה מבקשת עדים כלל וכל דאין צורך לעדותו בזה אזלינן בתר דרבנן אבל היכי דצריך לעדותו רק דאין תועלת לעדותו בזה אזלי' בתר דאוריי' ודוק היטב. עיין בתשובתי להל' יבום סימן קס"ט מה שהוכחתי דלא הקילו חז"ל באשה משום תק"ע רק היכי דהעד מעיד על מיתה ממש ולא על ענין אחר אך לדינא צ"ע כי בתשובתי מכבר ל"ק זלאטיפאלייא הוכחתי להיפוך וכן משמעות הפוסקים וצ"ע בזה כעת אולי יזכני ד' בזמן לדבר ברחבה אודות זה ודוק:

באותו סעי' **וכן וכו' מומר וכו' אם הוא מסיח לפי תומו נאמן** נ"ב אם הוי כן גם במומר להכעיס או לא עיין במהדורא ח' שלי בתשובתי ל"ק דובנא קנה מקומה ה"ל גיטין סימן ק"כ ובחבורי סימן ס"ט ייע"ש מ"ש שם בעזה"י וד"ק:

סעיף ד' **הכל נאמנים להעיד לה וכו'** נ"ב הנה בחיבורי מהדורא ד' סי' כ"א הבאתי ספק בשם חכם אחר דדילמא לא האמינו חז"ל לע"א על מיתת בעלה רק אם מעיד על מיתה ממש ולא על שאר פרטי ענינים ואני הוכחתי שם דאין חילוק בדבר מיהו נראה דזה הוי דוקא אם אין עדות העד או הנשים ופסולים נגד החזקה יותרת או י"ל דאדרבא עדיף אם אין מעידין על חזקת א"א ממש ועכ"פ לא גרע ולכך כיון דאשה דייקא ומינסבא מרעי' לחזקת א"א לכך האמינום חז"ל אבל אם מעידין נגד החזקה ממש כגון שבא אחד לפנינו והחזיק שמו יוסף בן שמעון ונשא אשה ואח"כ נדוד ועזב אשתו עגונה ושמעה אשתו מאורחי ופרחי כי שינה שמו ושמו היו ראובן בעל מלחמה [כדין המעשה שבא לידי מ"ק פרעמישלא] ואח"כ בא גב"ע שראובן בעל מלחמה מת אז בזה ודאי אסורה כיון דליכא עדות ברורה לפנינו דשינה שמו רק היא אומרת כך והיא גם היא לא שמעה מעדים בב"ד א"כ כיון דהוחזק לפנינו בשם אחר הוי עדות זה דשינה שמו נגד החזקה לכך הוי כמו ב' חזקת א"א וחזקת שהוחזק שמו ביוסף בן שמעון א"כ לחד חזקה יש כח לסברת דייקא למרעי' החזקה אבל לתרי חזקות אין כח לחד חזקה דאשה דייקא לגרוע כח תרווייהו ולכך אמרי' סלק החזקה דדייקא לחזקה דאשת איש אכתי נשאר חזקה דהוחזק שמו כך וכך ואין נאמנים רק בעדים כשרים והבו דלא לוסיף עלה ובפרט דזה הוי תחילת עדות והרי אמרינן בבכורות דבתחילת עדות החמירו חז"ל יותר באשת איש מבעלמא מכש"כ דלא מקלינן בזה יותר ובעי' עדות ברורה על כך וז"ב ונכון לפענ"ד ואין מקום להתיר האשה בזה ודוק:

שם באותו סעיף **חוץ מה' נשים** עיין במהדורא ג' שלי בתשובתי ל"ק ביליקאמין מ"ש בענינים הללו ובביאור לשון בירושלמי במשנה מת בעלי ואח"כ מת בני ע"ש הרבה

ענינים השייך לדינים הללו ובחיבורי במה"ק הארכתי ג"כ בדין חמותה הבאה לאחר מכאן ודוק. והנה אם בת צרתה שיש לה מאיש אחר או בת אחי בעלה וכדומה מותר להעידה או בת חמותה הבא לאחמ"כ עיין במהדורא ג' שלי בתשובתי ל"ק זינקוויץ בסי' זה סעיף כ"ד מ"ש דכולם נאמנין ייע"ש בטעמו וע' בגבעת פנחס שנסתפק בזה ולפענ"ד ברור דכולם נאמנין ייע"ש מה שהארכתי בזה בעזה"י ייע"ש ודוק. והנה האחרונים הביאו דעת הש"ג דזכרים הדומין לאילו נאמנים ולדידי צ"ע מן המשנה דגיטין דכ"ג דתנא שם אף הנשים שאין נאמנין להעיד יכולין להביא גיטה חמותה וכו' וקשה למה פרט אותן דבשלמא ביבמות קמ"ל איזה נשים אינן נאמנין אבל כאן דאמר אף הנשים שאינן נאמנין להעיד על מיתת בעלה יכולין להביא גיטה ממילא נדע מה הם ממשנה דיבמות ולכך היה נראה להיפוך די"ל דזכרים מכש"כ דאינן נאמנין כיון דטעמא דע"א במיתה נאמן מכח דייקא וא"כ י"ל בזכרים המעידין לא תחוש האשה לקילקולא ולא יהיה חשודין בעיניה לשקר ולכך לא תידוק כולה האי אבל בנשים שהם שונאת לה אם כיון דנשים דעתן קלות והיא בעצמה תחוש שלקלקולא דידה מכוונין ולכך תידוק שפיר ותהיה נאמנת מכח דייקא ומינסבא ולכך קמ"ל דאף הנשים אינן נאמנין ומכש"ש הזכרים ולפי"ז י"ל דאף דאמרו חז"ל דהנשים שאינן נאמנים לומר מת בעלה נאמנין להביא גיטה י"ל דוקא הנקיבות ועפ"י מ"ש התוס' בכתובות דכ"ו ע"ב דגם בגרושין שייכא דייקא שיראה שמא יוזמו העדים א"כ י"ל ה"נ הכתב לא מהני רק בצירוף דייקא שחוששת שמא מעידין כדי לקלקלה לכך דייקא ובצירוף הכתב מוכיח סמכינן על דייקא ומינסבא אבל בזכרים דלא נחשדו בעיני' למשקרים עבור שנאה לא דייקא לכך אף לגט פסולין ולכך מפרש התנא דש"ס הנשים למעט זכרים דאין נאמנין מיהו אם כי לדעתי הוא נכון אין בכוחי לחדש דבר שלא נזכר בשום פוסק ובפרט דיש להביא ראיה להיפוך לדעת הש"ג ממה דמיבעיא בש"ס בחמותה הבאה לאחר מכאן ופושט הש"ס ממה דתנא ה' נשים והרי שית הוין ודוחה הש"ס וקשה אכתי מנינא למ"ל וכיון דמונה והולך למ"ל מנינא וכן פריך רפ"ק דיבמות וכמה דוכתא ובע"כ יהיה מוכח דממעט זכרים לכך תנא מנינא ומוכח דזכרים נאמנין וא"כ צ"ע על המשנה דגיטין למה פרטה שמות הנשים וצ"ע כעת ודוק וע' עוד בחיבורי מה' זיין סי' קפ"א בתשובתי שכתבתי ראיה להיפוך ג"כ מדברי הש"ג והעליתי ג"כ דגם הזכרים אינן נאמנים וגם באשתמודעינהו אין ה' נשים נאמנים ולא הזכרים הדומין לאילו וע"ש בעזה"י ודוק:

סעיף ה' **כבר אמרנו שהעד שאמר וכו' הרי זה כשר וכו'** נ"ב הנה בדין אם ע"א נאמן מן התורה לטעם דלכך האמינוהו מכח חומר וכו' דעת התוס' דאינו מן התורה רק מדרבנן

עי' בתוס' ד' פ"ח אך עי' מ"ש בחיבורי לאו"ח חלק הנרשם אחד ותשעים דף ק"ל בתשו' ל"ק ביטשאטש ודיני אתרוג שם העליתי די"ל דע"י סברא דדייקא נעשה של תורה ונאמן מן התורה ומכח חזקה דאין אדם חוטא ולא לו ייע"ש בטעמו כי נכון הוא בעזה"י ודוק:

סעיף ה' **ולא יספידו אותו עד שיודעין שמת וכו'** נ"ב עי' ב"ש מ"ש דאם ראינו גוסס ג' ימים ודאי מת וע' באחרונים שהרגישו בזה וחולקין עליו וע' בחבורי ליו"ד מהדורא ז' סי' ר"ה בה"ל אבילות סי' של"ט מ"ש לקיים דין זה בעזה"י ייע"ש ודוק:

סעיף ז' **בא אחד ואמר הרגתיו וכו'** נ"ב עי' מ"ש קצת בסוגיא מקור דין זה ביבמות ד' כ"ב עי' מ"ש בתשו' לחו"מ מהדורא ד' סי' קכ"א בהל' עדות סי' ל"ד ובתשו' ל"ק באר במהדורא ז' שלי ע"ש ודוק:

סעיף יו"ד **שמעו קול וכו'** נ"ב הנה מה שדברי הש"ע סתרו כאן להל' גיטין סימן קמ"א בענין מי שהיה מושלך בבור וכו' עיין מ"ש במהדורא ח' שלי סימן ס"ט בתשובה ל"ק דובנא קנה מקומה בהל' גיטין סימן ק"כ ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף יד בהג"ה **וכן אם אמר פלוני מת במסיח לפי תומו וכו' מקרי שפיר מסל"ת וכו'** נ"ב הנה אעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר הוי דמסלפ"ת אף בלי קישור דברים הוי מסלפ"ת במס' בכורות (ד' ל"ה ע"א) במ"ש שלא לדעת לאתויי מסלפ"ת ופרש"י שלא שאלו קסדור מה טיבו אלא הם עצמן מסיחין לפי תומם ואומרים ראה לא ישחוט זה לעולם אלא ע"י מום ולא נתכוונו לכך שיטיל בו מום עכ"ל מוכח דאף בלי קישור דברים כל דלא הוי על ידי שאלה הוי מסלפ"ת וזה ראיה ברורה לפענ"ד ודו"ק ועי' בחבורי טטו"ד על יו"ד מהדורא ו' סי' ר"ב בתשובתי הל' בכור שם כתבתי ראיה להיפוך דלא מהני מסלפ"ת בלי קישור דברים מן הש"ס דב"ק ד' קי"ג ע"ב ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף טו **עכו"ם שהסיח לפי תומו וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק מ"א שהביא דיעות אם בעי' באותו מעמד או לא ואנכי במהדורא ח' שלי בתשו' להל' גיטין בחבורי סי' ס"ט כתבתי דמסתבר לי דבעי' באותו מעמד דוקא והנה כעת נראה לי ראיה לזה מן הש"ס דב"ק (ד' קי"ד ע"ב) דקאמר שם רב אשי אין מסלפ"ת כשר אלא לעדות אשה בלבד א"ל רבינא לר"א והרי נחיל של דבורים וכו' ואח"כ פריך שם עוד ממעשה באדם אחד וכו' ומה פריך נימא דכונת ר"א דבעדות אשה כשר היינו אפילו אם היה פעם אחת מסלפ"ת אז כשר אף שאחר הימים מגיד ע"י שאלה אבל בשאר אסורין לא מהני אם אינו מסלפ"ת באותו מעמד אבל בנחיל של דבורים ובזה שיצא מבית הספר כיון דהוי באותו מעמד כשר אף לדאורייתא ובע"כ דאם אינו באותו מעמד לא מסתבר לומר שיהיה נקרא מסלפ"ת ושיהיה כשר לעדות אשה וזה ראיה ברורה לפענ"ד בעזה"י ודוק היטב:

באותו סעיף בהג"ה **ואמרו לו מן היהודי אם הוא חי או מת וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק נ"ח שכ' ה"ה אם אמר היהודי ראובן מת הוי כאלו אמר ראובן מעירי מת מדאמר היהודי עי' בחבורי לאו"ח חלק הנרשם ק"ב ד' כ"ח ע"ב השייך לאו"ח סי' קנ"ו שם הוכחתי מן הש"ס דגיטין ד' י"ד בבעיא ר"ש הנשיא או משמי' הנשיא קאמר דזה הוי בעיא בש"ס ונשאר בתיקו וספקא לחומרא ייע"ש מ"ש בעזה"י ודוק:

סעיף טז בהג"ה **ויש חולקין בזה** נ"ב הנה בלומדי מס' גיטין דכ"ח על דפריך שם מה מת ומה נהרג אלימא מת ממש ונהרג ממש דכוותיה בקונטרמיסין של עכו"ם אמאי לא ישיאו את אשתו הרי הוי מסלפ"ת ומהו פריך הרי לא הוי שם קישור דברים אח"כ ראיתי במפורשים שהביאו ראיה זו משם הריב"ש בעצמו אך אחר העיון לדעתי יש לדחות דהנה י"ל עיקר הטעם דצריך קישור דברים הוא להוכיח שאינו משקר ואין כוונתו להעיד דאם הוי ידענו שאומר אמת הי' מהני אף דאינו מסלפ"ת ועיקר החשש שמא משקר ואם אומר קישור דברים מוכח דאינו משקר וא"כ ה"ה אם יש שאר הוכחת דאינה משקר הוי כמו קישור דברים וא"כ באומר נהרג בערכאות למ"ל לומר זה דהוי מילתא דל"ש והרי לס"ד לא ידע הש"ס הטעם דעבידא לאחזוקי שקרייהו וא"כ למה דלא נדע זה למה לי' לומר מילתא דל"ש טפי הו"ל מילתא דשכיחא לומר מת סתם ומזה מוכח דקושטא קאמר והוי כמו קישור דברים וע"כ לא בעי הר"ן קישור דברים רק באומר סתם מת בזה יש לחוש למשקר אבל באומר מת או נהרג בערכאות לא בעי ק"ד דמוכח דאינו משקר וגם הוי כעין מיגו דאם הי' משקר הי' אומר מת סתם ויש ראי' לזה מלשון הברייתא גופא דנקטה שאמרו מת או נהרג ומה לי מת או נהרג למה נקטו נהרג בע"כ דרבותא למ"ש דאף דאומר נהרג דל"ש מ"מ ברישא נאמן ובסיפא אינו נאמן ובשלמא ביבמות דכ"ה נקט שם מת הרגתיו הרגינוהו שם א"ש דקמ"ל אף דמשים את עצמו רשע ופלוגתא דר"י ורבנן שם אבל כאן למה לי נהרג בע"כ דהוי רבותא וא"כ י"ל דמה"ט גופו ל"ב ק"ד כיון דמוכח דאינו משקר לא בעי' קישור דברים וכיוצא בזה כתב הרמ"א לענין הפסולין אם מוכח דהוי בלי רמי' וע"י קול מהני עדותן כן י"ל בזה ובזה יש ליישב מה שהקשו התוס' שם דלמה לא פריך מסיפא דלא ישיאו את אשתו והנה הם תרצו די"ל דבזה לא מהני מסלפ"ת אך הוא מחוסר טעם אך לדעתי י"ל דהנה מ"ש בש"ס אלא מהו נהרג יוצא להרוג אין הכונה דאומר כן מפורש רק הכונה כך כיון דאומר סתם מת או נהרג וכיון דהאומר כן הוי מקונטרסין יש לחוש אולי הוי כונתו יוצא להרוג ולכך בישראל בין כך ובין כך מותר אבל בנכרים יש לחוש כיון דמקונטרסין הוא אולי ראה להיותו יוצא להרגו לכך אומר בדדמי שנהרג וא"כ א"ש כיון דבאמת בעי' קישור דברים רק כיון

דאומר נהרג במלתא דל"ש מוכח דאינו משקר דאם משקר היה אומר מת סתם במלתא דשכיחא יותר וא"כ תינח אם אומר כבר מת או נהרג אבל אם כוונתו לומר שהי' יוצא להרוג שוב אין ראי' ממ"ש נהרג די"ל דמשקר וחשש אולי אח"כ יבוא ויתגלה שקרו ולכך אינו אומר מת סתם רק אומר יוצא ליהרג וא"כ לא יהיה מוחזק לשקרו דיכול להתנצל שאח"כ פטרוהו ומצאו לו זכות וא"כ אם יתנצל שהיה כוונתו להיות יוצא ליהרג שוב שפיר נקט טפי נהרג בזה שכיח יותר בקונטריסין ממת להשליכו לקמוניא כפרש"י וא"כ אין ראיה מלשונו מדלא אמר מת סתם כיון דכוונתו שלא יהי' נתפס כשקרן ושוב כיון דליכא הוכחה מדבריו שוב לא מהני מסלפ"ת כיון דליכא ק"ד ויהי' ראי' מזה אדרבא דבעי' קישור דברים בעלמא ודוק היטב ועוד יש לדחות ראיות הריב"ש בפשיטות די"ל דבשני מסלפ"ת לא בעי' קישור דברים דכל אחד הוי כרגליים לדבר להשני וכמ"ש בתשו' בחיבורי מהדורא וא"ו ל"ק סימיאטיש לחלק בין מסלפ"ת אחד לב' כן י"ל בזה כיון דכאן נקט דשמע מקונטריסין לשון רבים מכלל דשמע מרבים כן ומיעוט רבים הוי שנים ובזה לכ"ע לא בעי' קישור דברים ודוק וא"ש:

סעי' כד **מצאוהו הרוג וכו' אעפ"י שיש להם סימנים מובהקים וכו'** נ"ב הנה בכמה תשובות סמכתי להקל היכא דיצאה מאיסור תורה ואינה אסורה רק מדרבנן דדי בסימנין דרבנן והנה כעת ראיתי למחבר אחד בזמנינו שהוכיח מן הכה"ג בהיפוך ממ"ש דבנפל במשאל"ס אחמרו רבנן עד שיהי' פ"פ עם החוטם והרי החוטם בעי' רק מדרבנן כמ"ש בבכורות דעדות אשה אחמרו בה רבנן וכו' והנה אינו אלא סמיות עינים לעין הרואה דהרי זה הוי לל"ק דבכורות אבל אח"כ מסיק הש"ס ואבע"א יכיר לחוד והכרת פנים לחוד א"כ להך לישנא הוי מן התורה דבעי' גם החוטם וקי"ל בכל כלישנא ב' וכן יסבור הכה"ג לכך ס"ל דבעי' תרוייהו ולעולם זה נכון דבדרבנן מהני סימנין דרבנן ולא הי' כדי להזכיר זה רק מחמת שהוא נוגע למה שסמכתי כמה פעמים בזה לזה העליתי בכתב להוציא מלב הקורא בספרו ודו"ק. והנה בדין מחלוקת הפוסקים אם מהני סימנין מובהקים לדידן בכלים דלא מושלי אינשי עי' בחבורי לאו"ח הל' לולב חלק הנרשם צ"ה ד' ק"כ בתשו' ל"ק שוואבך מ"ש ראיה להכשיר ולהיתר גם לדידן בכלים דלא מושלי אינשי והעליתי דאף סימנין דרבנן מ"מ סימנין הבאים מכח סברא עדיפי ייע"ש ודוק וע' מ"ש עוד בדין סימנין דרבנן ובדין אם ב' אמצעים נעשה מובהק עי' בחיבירי חכמת התורה על התורה פ' חיי שרה שנת תרי"ב מ"ש ראיה לזה מן התורה דרך אגדה דסימנין דרבנן ומב"א נעשה מובהק ייע"ש ד' יזכני לכוין כדת וכהלכה ויאיר עיני במאור התורה ייע"ש ודו"ק וע' בחידושי בה"ל גיטין מ"ש בעניני סימני דרבנן מה שיש להעיר כמה

בעזה"י ומה דיש להביא ראיה למ"ש הנו"ב ואני כוונתי ג"כ לזה בכמה תשובות דהיכא דיצאה באיסור תורה ואין איסור רק מדרבנן מהני סימנין דרבנן ע"ש ודוק וע' בב"ש ס"ק ע' מ"ש בשם רי"ו בשם הרמ"ה דבסי' אמצעי אם נשאת לא תצא וע' בחיבורי על אהע"ז מהדורא ה' סי' ק"ד בתשובתי ל"ק קעשינוב מ"ש לפרש כוונתו עי"ש ודו"ק. וע' בחיבורי לאו"ח סימן תרמ"ח (שנת תר"ו) מ"ש שם בתשו' ליישב קושית האבן עוזר בענין סימנין מחולין דע"ט עי"ש שהארכתי בזה ודוק. והנה ידוע דעת הפוסקים שמחולקים אם שני סימנים אמצעים נעשו סי' מובהק וכבר דברנו בזה הרבה בעזה"י וכעת נראה לי ראיה דלא הוי סימן מובהק ממה דאמרי' בפ"ב דב"מ דאיבעיא להו סימנים דאורייתא או סימנים דרבנן נ"מ לאהדורי גט אשה בסימנים ומוכח להדיא דאם סימנים דרבנן אין מחזירין גט בסימן אמצעי וקשה אמאי לו יהא דחיישי' לשני יב"ש או לשני שווירי עכ"פ לא גריעי מסי' אמצעי דהרי איכא מ"ד דלא חיישי' לשני יב"ש אם לא הוחזקו וכן לשני שווירי והכי קיי"ל ובסימנין קיי"ל דסימנים דרבנן הרי דסימן אמצעי גרוע מלחוש לשני יב"ש או לשני שווירי א"כ אף למ"ד דחיישי' לשני יב"ש ולשני שווירי עכ"פ לא גרוע מסימן אמצעי א"כ כיון דיש עוד ס"א להיות מצטרפין שמו ושמה ושם עירם להדי סימן אמצעי ויהי' כסימן מובהק ואף אם סימנים דרבנן למה לא יחזור מיהו זה הי' אפשר לדחות די"ל דהכוונה דנ"מ היכא דידעי' שאבד עוד אחד גט כזה בשם כזה ואח"כ נמצא גט אחד ולא ידענו של מי הוא אם יחזור לו ע"י סימן אמצעי מיהו ממס' גיטין שפיר יש להביא ראי' מ"ש בגיטין דכ"ז ע"ב ר"א אמר כגון דאמר נקב יש בצד אות פלוני אבל נקב דעלמא לא מספקי' לי' אם סימנים דאורייתא או דרבנן ושם קשה שפיר דהרי שם מיירי דלא ידע אם יש שם עוד יב"ש או שני שווירי דהרי זה עיקר פלפול הש"ס שם אם חיישי' לשני שווירי א"כ מיירי באין ידוע רק לחוש לו א"כ למ"ל סי' מובהק אפי' ס"א ליצטרף בהדי השם ושם עירם ויהי' מובהק ועכ"פ הו"ל לר"א לתרץ כן בע"כ מוכח דאין מצטרפין שני אמצעים לסימן מובהק ועוד יותר ממ"ש שם אח"כ ברבה בב"ח דאמר לא ידענא אי משום סימנא או משום טב"ע ודוקא לצורבא מרבנן ולמה לא קאמר נמי אולי מתרווייהו דילמא גם ט"ע לא מהני לבדו ואין חילוק בין לצורבא מרבנן לאחר רק משום תרווייהו אהדרי לא משום סימנא וט"ע וביחד נעשה סימן מובהק ובע"כ מוכרח שלא מהני צירוף לעשותו סימן מובהק ודוק:

סעיף כז **מצאוהו הרוג וכו'** נ"ב הנה הפוסקים הביאו דעת המבי"ט והובא בתק"ע להקל בנמצא ההרוג באותו דרך שנאבד מכח הך חזקה דכנכ"ה [וכבר שמשתי בסברא זו בכמה מקומות] והנה כעת תמוה לי על סברא זו מן מס' בכורות פ"ק (ד' ז' ע"ב) דקאמר טעמא

דחזינא דבלע וכו' אי הכי חזינן דבלע אמרי' האי איעכולי והאי אשרוצי אשריץ וכו' וקשה לי מהו פריך נימא דהוי חזקה דהיינו ההוא שנאבד היינו ההוא שנמצא ובע"כ מוכח כמ"ש בתשו' מכבר דלא אמרי' היינו האי שנאבד רק היכי דמצאו כמו שהיה קודם שנאבד אבל בנשתנה קצת ממה שהיה קודם שנאבד לא אמרי' הך חזקה ולכך כיון דהס"ד הוי בש"ס שלא מצאו שלם א"כ אינו כמו שנאבד לכך לא שייך הך חזקה ולכך משני שמצאו שלם וא"כ יש חזקה דהיינו האי שנאבד אך מפרש"י שם ד"ה שמצאו שלם שמצאו כל צורתו וגדול הוא ואם הוי עובר לא הוי משתהי ברחם כולי האי וכו' משמע דאף במצאו שלם לא אמרי' היינו האי שנאבד וכו' וצ"ע בזה ודוק היטב והנה בדין לומר בעגונה היינו האי שנאבד היינו שנמצא עי' בחבורי מי נדה בהשמטות ביו"ד סי' קץ ד' ק"כ בתשו' ל"ק בריגל שם העליתי די"ל דבדבר שאין לו היתר לכ"ע אמרי' היינו האי שנאבד אף לרשב"ג ולא פליגי בזה כלל ייע"ש בעזה"י ודוק:

סעיף לב **אבל אם נפל לים וכו' שאני אומר רגל של אחר הוא וכו'** נ"ב הנה זה דעת חה"ר ביבמות אבל דעת הרמב"ם הוי להיפוך דאף בהעלו רגל סתם מותרת והובא בב"י דבריהם בקצרה וע' בתשובתי במהדורא ז' שלי סימן ר"ז וסימן ר"ט שם כתבתי דראוי הוא להלכה כדעת הרמב"ם ושדברי הרשב"א תמוהין בראייתו לכך עכ"פ ראוי להקל בזה במקום עיגון ייע"ש ודו"ק:

סעיף לד **וכן האשה וכו' הרי זו לא תנשא וכו'** נ"ב עי' מ"ש בתשו' ל"ק טשערנאביל קנה מקומה דרך אגב בחיבורי טטו"ד מהדורא ז' שלי סי' נ"ח ביו"ד הל' בכור סי' ש"ט ובמהדורא ה' שלי ד' קמ"ח סי' קס"ח ע"ש ודוק:

סעיף לז **בא עד אחד וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק קט"ז שהביא דעת רש"י דאם היא אומרת מת אפילו כמה פסולין אומרים לא מת היא נאמנת דבע"ד נאמן על עצמו וע' מ"ש בעזה"י במהדורא ששי שלי סי' כ"ח בתשו' ל"ק קרסנטין מ"ש בזה לפלפל ייע"ש בעזה"י ודוק:

באותו סעיף בהג"ה **מיהו משום לזות שפתים לא תנשא** נ"ב הנה אם נשאת ונתאלמנה או נתגרשה אם מותרת אח"כ להנשא לכתחלה עי' במהדורא ו' שלי סי' א' בתשו' לל"ה קדושין סי' ל"ז מ"ש שם להוכיח דגם אז אסורה להנשא לכתחלה ייע"ש ודו"ק. וע' בחבורי משפט צדק על חו"מ מהדורא ד' סי' מ"ח הל' אבידה סי' רס"ב מה שהוכחתי מן הש"ס דגיטין דב' סימנין גרועים מצטרפין לסי' אמצעי ומכ"ש לפ"ז דב' אמצעים מצטרפין לסי' מובהק ייע"ש ודוק:

ס"ק לח **אשה אומרת מת וכו'** נ"ב עי' לעיל בב"ש ס"ק ל"ח מה שהביא קושיא בשם הגאון מוה' העשיל על הריב"ש מגיטין למה לא פריך שם ודלמא נכרי הוא וע' מ"ש

בזה בדברי הב"ש הללו בתשו' ל"ק קאמינץ במהדורא סי' ק"פ קנה מקומה ה"ל גיטין סי' ק"כ והנה קושיות הגאון הנ"ל נראה דלק"מ דבשלמא גבי פלוני נשכנו נחש והוא מת בזה בא הוכחה אם הוא ישראל או נכרי לכך הי' לו להקשות דלמא נכרי הוא אבל גבי כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי מוכח דהוא בקי בדינין מדלא אמר סתם כתבו גט לאשתי וייחד אלו שהם שומעים קולו וגם אמר יכתבו גט לאשתי ולא אמר תנו גט לאשתי או כתבו ותנו מוכח שהוא בקי בדינין ואין דרך נכרי להיות בקי בדינין לכך אין לחוש שמא הוא נכרי וא"ש בפשיטות וק"ל:

סעיף לט בהג"ה **והב"ד צריכין להיות ג' כשרים וכו'** נ"ב הנה להסוברים דבעי' דוקא היתר ג' בע"כ אינו כשאר הוראת איסור והיתר דהב"ד עבדי רק הודעת הדין אם לאסור או להתיר דא"כ יהיה די ביחיד ובע"כ דס"ל דדבור יהיה גורם ההיתר וכך תקנו חז"ל דלא הותרה רק ע"פ דבורם ולכך לדידהו נראה דראוי לכתחילה שיהיה ההיתר בפני האשה דיש לדמות זה להיתר נדרים דלא מהני ע"י שליח רק בעינן שיבוא הנודר בעצמו לפני המתירין והיינו מכח דבהיתר הנדרים הדיבור דידהו גורם ההיתר לכך לא מהני ע"י שליח ולכך ה"נ בזה דהדיבור דידהו גורם ההיתר ואפומייהו ניתרת בעינן שתהיה בפני האשה לכתחלה ולא שלא בפני' כנלפע"ד בזה ודו"ק:

סעיף מב **שני עדים אומרים מת וכו'** נ"ב עי' בח"מ וב"ש דאפילו אם נשאת בהיתר תצא והוא מש"ס יבמות ד' פ"ח ועי' במהדורא ו' שלי סי' א' תשו' שני' בתשובתי ל"ק לארוס בהל' קדושין סי' ל"ז מ"ש לפלפל בזה ושאין זה מוכרח י"ש וכמה דברים השייכין לסוגיא דב' אומרים מת י"ש גם בדין ע"א אומר מת וב' לא מת כתבנו שם ובישוב הסוגיא ודברי הפ"י בק"א ונטע שעשועים סי' ע"ה וסי' ע"ז י"ש בעזה"י ודוק. והנה מה שיש לעיין בזה בדברי הרמב"ם הל' שגגות פ"ח הל' ג' עי' בחבורי לאו"ח הל' יוה"כ חלק הנרשם ק"ב ד' ס"ו מ"ש ליישב זה שם י"ש ודוק. והנה מה שיש להעיר בסוגיא זו במה דפריך הש"ס ומי חצופה כולי האי והאמר רב המנונא וכו' וזה סותר להש"ס דנדרים עי' בתשובתי להל' גיטין סי' קמ"א דרך אגב מ"ש בזה והוא במהדורא ז' שלי סי' צ"ט י"ש ודוק:

סעיף מח בהג"ה **או שנשתמד וכו'** נ"ב עי' מ"ש במהדורא ו' שלי סי' י"ט בתשו' ל"ק פרעמסלא קנה מקומו בסי' זה י"ש מ"ש בטעם הדבר ובמה פליגי הפוסקים בזה י"ש גם כתבנו בע"א במיתת הבעל שהיה שוטה נמי תלוי בזה י"ש בעזה"י ודוק:

סעיף נה **היה דבר בעולם וכו'** נ"ב עיין מ"ש בתשובה ל"ק טולטשין קנה מקומה באהע"ז הל' חליצה שם פלפלתי הרבה בדין זה ובדין החזיקה היא מלחמה בעולם ובישוב קושיות התוס' בזה והוא במהדורא ז' שלי סימן נ"ו ויע"ש מ"ש בעזה"י ודוק:

סעיף נח **אשה שנתקדשה וטעתה וכו'** נ"ב הנה מלשון הרמ"א שכ' תצא מזה ומזה משמע דצריכה גט משני ולדידי דין זה צ"ע מאד דהנה מקור דין זה הוא מן פרק האשה רבה דגזרי' שמא יאמר גירש ראשון ונשא שני והנה באמת מפורש שם דמיירי בהלך בעלה למדה"י ובאו ואמרו לה מת בעלך וכו' ולפ"ז י"ל דוקא בכה"ג דכיון דנישאת ע"פ ע"א או ב' עדים ומן הסתם באין לב"ד להעיד והוא נשאת ע"פ היתר גמור בב"ד בזה יש לחוש דאף שבא ואמרו גירש ראשון ונשא שני דיאמרו דהב"ד וודאי דייקא ולא היו מתירין אותה רק מכח דיודעים דגירש ראשון אבל בטעתה וסברה דלא נתקדשה בזה כיון דלא נעשה עפ"י ב"ד ולא עפ"י עדים ולא אוושא מילתא דנשאת בהיתר מה"ת יטעו לומר דגירש ראשון ונשא שני ומנ"ל להחמיר בזה במילתא דרבנן כיון דהגט משני הוי רק מדרבנן וראיה לזה ממש ממ"ש לעיל בסי' זה ס"א וזה"ל אשת איש בכלל עריות היא ואין קדושין תופסין בה וכו' והנה כיון דזכר אח"כ מגט דרבנן בסיפא ובריש לא זכר כן מוכח דלא בע' קדושין אפי' מדרבנן ובע"כ מיירי דנתקדשה שלא בפני בעלה דאם בפניו הרי כתב אח"כ דמקודשת לשני דאין אשה מעיזה וכו' ובע"כ מיירי שלא בפני בעלה וכן יש ראיה מסי' מ"ו ס"ה מ"ש אין קדושי שני כלום מוכח דלא בעי גט כלל אף מדרבנן ומ"ט לא ניחוש שמא גירש ראשון וכו' בע"כ בכה"ג לא חיישי' לזה מיהו ראיות הללו דהרי מפורש בש"ע לעיל סעיף נ"ז דדוקא בנשאת בעי גט משני ולא בנתקדשה מיהו אף שאין לנו ראיה מ"מ מדנקט הש"ס והפוסקים דוקא בכה"ג בהלך בעלה למ"ה ואמרו לה מת בעלך ולא קמ"ל בהי' בעלה כאן והלכה ונשאת לאחר דבעי גט משני בע"כ בכה"ג לא בעי גט משני ומנ"ל להחמיר בכה"ג ואף הרמ"א דמחמיר נראה דהיינו דוקא בטעתה כיון דעכ"פ היא נשאת בהיתר ואוושא מילתא יש לחוש שיאמרו גירש ראשון כיון דנשאת בהיתר אבל אם במזיד נשאת לאחר נראה דוודאי לא בעי גט משני ואף דהיא מתנצלת עצמה כעת שאמרו לה מתחלה מת בעלה אינה נאמנת לכופו ליתן לה גט להיות אסור בקרובתיה דמה דהאמינו לה חז"ל לומר מת בעלה היינו מכח חזקה דדייקא ומינסבא אבל כיון דכבר נשאת ונודע דבעלה חי א"כ חזי' דלא דייקא א"כ אדרבא החזקה דדייקא מסייע להיפוך שלא אמרו לה שמת שבמזיד נשאת לכך אין בידה לכופו ליתן גט רק היא אסורה דשווייא אנפשיה חד"א לפי דבריו צריכה גט משני מדרבנן והוא אינו מחויב ליתן לה גט רק מבקשין ממנו כדין המפורש בסי' מ"ח והנה נראה ראי' לדברינו מיבמות

דקע"ב גבי אשה שלא שהתה אחר בעלה ג"ח ומוקי לה בקדושי טעות ועי"ש פרש"י דלא בעי גיטא ומ"מ כיון דהוי דרך נשואין לא גזר רבנן וקשה מ"ט לא מוקי בנשאת לבעל ראשון ממש ואמרו לה מת בעלך ונשאת לאחר תוך ג"ח או טעתה וסברה דלא נתקדשה ונשאת לאחר דבזה בעי גט מזה ומזה ולכך לא גזרו כיון דהוי נשואין מדרבנן ובעי גיטא ומ"מ חלל לא הוי משני די"ל דנתעברה מביאה ראשונה ולא נעשית זונה עדיין ואינו חלל דאינו חלל רק מפסולי כהונה וכמ"ש להדיא בש"ע סי' ז' סעיף י"ד דבבא על עריות בביאה ראשונה אינו חלל רק ממזר לכך אינו מטמא להם ונאמר דלעולם היכי דלא בעי גיטא כלל שפיר גזרו רק היכי דבעי גיטא מדרבנן אז לא גזרו דממ"נ מן התורה אף בזנות הוי כהן ורבנן הוא דגזרו ומדרבנן הרי הוי נשואין ולמה לא משני כן ובע"כ דלא בעי גיטא משני רק בהלך למדה"י ולא כשהבעל כאן וכשהלך למדה"י לא שכיח שיהיה זמן קרוב כל כך שלא יהיה ג"ח מיום הליכתו עד נשואי השני ויהיה עדים באמצע שאמרו לה שמת ולכך לא מוקי כה"ג ועדיין צ"ע בישוב קושיא הנ"ל מיהו לדינא נראה כמ"ש ואף בזה אינו מחליט אולי יזכיני ד' בזמן אחר לבאר יותר בזה ודוק היטב:

שם באותו סעיף בהג"ה **או שהורו לה ב"ד וכו'** נ"ב עי' בטו"ז מה שתמה על דין זה ובב"ש וע' בחיבורי על אהע"ז מהדורא ד' בתשובתי ל"ק טימאשפאל מה שישבתי דברי הרשב"א על נכון ע"ש ודוק:

סימן כ

סעיף א' בהג"ה **והבא עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה וכו'** נ"ב עיין בחיבורי על אהע"ז מהדורא ד' סי' פ"א בתשובתי לאונגרין שפלפלתי שם הרבה בזה ומה שחלקתי בין ביאה ברצון לאונס ע"ש בעזה"י ודוק:

סימן כא

סעיף א' **ואסור לשחוק עמה להקל ראשו כנגדה או להביט באפ** ' נ"ב עי' בב"ש דהירהור בפנויה אסור מן התורה וכו' וקשה לי טובא אם הירהור באשה אסור מן התורה מדוע אמרו בסוף פ"ק דקדושין גבי ר' יעקב מעשה חזא דפריך שם ודילמא מהרהר בעבירה הוי ומשני דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ופריך ודילמא מהרהר בע"ז הוי ולפי דברי הב"ש הול"ל ודילמא מהרהר בערוה הוי ומדלא משני כן בע"כ מוכח דאין שום מחשבה אסור מן התורה רק בע"ז ודוק וצ"ע בזה כעת והנה בדין אם מותר להיות

סרסור או גורם לניאוף פנויה אפי' לנכרי ונכרית עי' מ"ש בזה בתשו' ל"ק ניזנוב דהוי איסור גמור והוא בחיבורי מהדורא זיין ליו"ד סי' כ"א עי"ש ודוק:

סעיף ה' בהג"ה **לכן נהגו להקל בדרכים אלו וכו'** נ"ב עי' בחבורי לאו"ח חלק הנרשם חלק ק"ב דף ל"ג באו"ח ה"ל נ"ט בתשו' ל"ק הרומלוב מ"ש שם דרך אגב בדין הנ"ל דלהמחמירין אסור אפי' אם עושית מעצמה בלי בקשת הזכר ייע"ש מ"ש ראיות לזה בעזה"י ודוק:

סימן כב

סעיף א' **אסור להתייחד עם ערוה מהעריות וכו'** נ"ב לכאורה תמי' לי על הרמב"ם וכל הפוסקים שהשמיטו דין המפורש במס' שבועות דמ"ז ע"ב שמעון בן טרפון אומר אזהרה לעוקב אחרי הנואף מניין ת"ל לא תנאף לא תנאף והמציין שם לא ציין כלום רק בסמ"ק הובא דין זה ולכאורה צ"ע למה השמיטו ואין לו' דאין נ"מ לדינא דבלא"ה אסור מכח דלפני עור הלא נ"מ באם הי' אפשר להנואף עצמו לקרא' דל"ש לפ"ע רק בקאי בתרי עברי דנהרא ואף דאיסור דרבנן הוי מכח מסייע ידי עוברי עבירה אף ביכול לעשותו בלא"ה מ"מ יש כמה נ"מ בין אסירי דאורייתא או דרבנן והו"ל לבאר כן ועוד אף מכח לפני עוור הלא זה הוי לאו בכללות ואין לוקין עליו ולשמעון ב"ט כיון דקרי' לא תנאף הוי ליה לאו מיוחד ולוקין עליו ובוודאי יש נמי נ"מ בין איסור שיש בו מלקות או לא ובפרט על הרמב"ם יש יותר תימא הלא דרכו להביא כל דבר המבואר בש"ס ואפשר שזה יהיה תלוי אם יש אם למקרא או למסורת עיין מזה באריכות ברפ"ק דסנהדרין ובשאר מקומות ולפי"ז נראה דוודאי לפי הקרי קרי' לא תנאוף דמשמע בעצמו ולא לא תנאוף לאחרים דקרי' בחיריק התיו לא בפתח אך לפי הכתיב אפשר שפרשו שקאי על אחרים לכך שמעון בן טרפון יסבור דיש אם למסורת לכך ס"ל דהוי אזהר' לעוקב אחרי הנואף אבל כל הפוסקים פסקו דיש אם למקרא ומה שבסוכה דבשני דפנות וג' אפי' טפח היינו מטעם שמפורש בש"ס דסנהדרין ע"ש וכיון דיש אם למקרא ליכא ראיה מזה לעוקב אחרי הנואף רק משום לפ"ע ועדיין צ"ע ודוק:

סעיף ב' בהג"ה **ודוקא בידוע שנתייחד עמה אבל היא אינה נאמנת** נ"ב עי' בב"ש מ"ש בשם הריב"ש שהתורה האמינתו וע' בחיבורי על חו"מ מה"ת סי' פ"ז מ"ש בזה ודוק:

סימן כג

סעיף א' **אסור להוציא וכו' ועון זה חמור וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק א' מ"ש דלפ"ז מ"ש דעון זה חמור מכל עונות לאו דוקא עכ"ל ולפענ"ד א"צ לדחוק בזה דודאי הוא חמור מכל עונות רק היכי שיש ב' עבירות לבחור זה או זה אז מוטב לבטל עון ש"ז כיון דהותר מכללו לפ"ו משא"כ שאר עברות לא הותרו מכללן וכן מצינו כיוצא בזה במס' נזיר גבי כהן ונזיר שהיו מהלכין ייע"ש ויש להסביר הדבר יותר כיון דש"ז הותר להעמיד תולדות והרי תולדתיהן של צדיקים הוי מע"ט והרי ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה וא"כ בבא לידו דבר עבירה כגון א"א או נדה ולא עשה הרי נחשב לו כעושי מצוה ועשה מצוה הוי תולדות והרי להעמיד תולדות הותר להוציא ש"ז לכך מותר לו להוציא ש"ז עבור כך [וע' בתנחומא ר"פ נח דמע"ט עדיפי מתולדות ובנים ייע"ש] לכך מותר עבור מניעת עבירה וא"ש בעזה"י ודוק:

סעיף ג' **אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת או יביא עצמו לידי הרהור וכו'** נ"ב הנה אציג כאן מה שתמוהין לי דברי הכ"מ בהל' נערה בתולה פ"ג הל' א' על מ"ש שם הרמב"ם הל' א' ואהזהרה שלו הוי מלא תלך רכיל וכ' הכ"מ וז"ל ומ"ש ואזהרה שלו מלא תלך רכיל בעמך שם ואיכא מ"ד שם דאזהרתי' מונשמרת מכל דבר רע כלו' דהשמר פן ואל אינו אלא ל"ת ורבינו עדיף ליה לאתויי מלא תלך רכיל דהוי לאו מפורש וכו' עכ"ל ודבריו תמוהין למעיין שם בסוגיא ד' מ"ח דקאמר ר"א או' מלא תלך רכיל ר' יהונתן או' מונשמרת מכל דבר רע ור"א מ"ט לא אמר מההוא ההוא מבעיא לכדר"פ בן יאיר ונשמרת מכל דבר רע מכאן אמר ר"פ אל יהרהר אדם ביום וכו' וא"כ מוכח מאן דס"ל כר"פ לא מוכח מהך קרא דאזהרה למש"ר ומאן דמוקי לה זה למש"ר לא ס"ל כר"פ וכיון דהרמב"ם פסק כר"פ דסתמא אמר כן במס' ע"ז וגם בפ"ב דנדה וכמה דוכתא ופסק כן הרמב"ם בפ' כ"א מהל' א"ב לכך לא היה יכול לפסוק בזה כר' נתן רק כר"א ודברי הכ"מ תמוהין מאד ומה דהרמב"ם פסק כאן מלא תלך רכיל ופסק בפ' כ"א מסנהדרין שלא יהיה הדיין קשה לזה היינו דלדידן לא ילפי' זה מלא תלך רכיל רק מצדק תשפוט עמיתך כמ"ש בש"ס שבועות ד' למ"ד ייע"ש אך דין דר"פ נלמוד רק מונשמרת מכל דבר רע ולכך לא היה יכול ללמוד זה למש"ר ודברי הכ"מ תמוהין ודוק:

סעיף ה' **אשה שיש לה אוטם ברחם וכו'** נ"ב הנה בדין אם אשה מסתכנת בלידה והרופאים אומרים שאם תתעבר תמות אם מותר לשמש במוך עי' בתשובתי למדינת פולין קנה מקומה בספרי נדרי זריזין ח"ש בהשמטות סי' רט"ז שם דרך אגב כתבנו בזה דאסור לעשות כן ייע"ש בטעמו בעזה"י ודוק: סי' כו

סימן כו

סעיף א' **אין האשה נחשבת אשת איש וכו'** נ"ב הנה גרסינן בפ"ק דקידושין (ד' ד' ע"א) מנינא דסיפא למעוטי מאי למעוטי חליצה וכו' עד ואימא אין ה"נ קשה לי הרי קי"ל כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה וכאן האשה אינה נקנית בביאה שכבר היא קנוי' ועומדת וא"כ אינה בת יבום שתהא קנוי' בביאה ואינה עולה לחליצה מיהו זה אפשר לומר דהכונה על ארוסה דהרי אפשר שתהא קנויה בביאה להיות נישואין עולה והוי ס"ד שיהיה די לה בחליצה או אפשר דאינה עולה ליבום היינו דאסורה ביבום אבל אם אינה אסורה ביבום רק דא"צ קנוי' כיון דעכ"פ מותרת בביאה אך קשה על התוס' שהקשו דאמה עברי' תצא בחליצה ותרצו דשפחה כנענית יוכיח וקשה הרי משפחה כנענית אינה ראיה דהרי היא אינה עולה ליבום דאסורה בביאה ולכך אינה עולה לחליצה משא"כ באמה עבריה שראוי' לביאה וליעדה ולכך עולה לחליצה וצ"ע בזה ודו"ק:

סעיף ד' **האשה מתקדשת וכו' בכסף ונו'** נ"ב הנה ראיתי בס' שעה"מ שהביא קושיא בשם הגאון מוהרא"ב ז"ל במה דפריך הש"ס דלמא עד דמקדש והדר בעיל והקשה מן הש"ס דסוטה דאיתא שם דארוסה לא שותה וכו' ויליף מקרא דבעי' קדמה בעילת בעל לבועל ולא שקדמה ביאת בועל לבעל וא"כ אם איתא דבעי' מקדש והדר בעיל א"כ לא משכחת לה ארוסה שיהיה קודמת שכיבת בועל לבעל ייע"ש והנה אמת בפשיטות לק"מ די"ל דמשכחת לה ע"י קדושי שטר [מיהו זה טעות דהש"ס פ"ק דקדושין שם מוכח דלפי פרכתו בכל קדושין יהיה כן דניבעיא קידש והדר בעיל ייע"ש] ועוד הי' נראה לי ע"פ דעת כמה פוסקים בהל' מו"מ דאם התנה בהדיא לקנות כמה דלא הוי קנין נמי מהני א"כ י"ל ה"נ הש"ס לא פריך רק על סתם קדושין אבל אם התנה בהדיא שיקנה בכסף קונה בודאי וגם אף להסוברים דלא מהני תנאי לעשות מאינו קנין קנין י"ל כאן מהני מה"ט גופא דגלי קרא גבי סוטה דאם התנה בהדיא דמהני גם י"ל כיון דבשאר קנינים מהני כסף לבדו א"כ הוי כסף עכ"פ קנין לכך מהני אף באשה עכ"פ אם התנה בהדיא מיהו היותר והעיקר נראה לי דבלא"ה א"ש דמשכחת לה דהבעל עשה העראה ולא גמר הביאה ואף להס"ד דבעי' מקדש וה"ב מ"מ י"ל בהעראה הוי די והבועל אח"כ גמר ביאתו וא"כ גמר ביאה הוי קדמה שכיבת בועל לבעל וקמ"ל דבעי' בגמר ביאה שיהיה קדימת בעל לבועל ועוד י"ל יותר דאף דבאמת אף בהעראה נאסרה על בעלה ומשקין אותה על חשד זה היינו כיון דהבעל הוי ראוי לגמור הביאה לכך דומה למה דקי"ל כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת בו כן ה"נ כיון דהוי ראוי לגמור הביאה הוי העראה כגמר ביאה וא"כ תינח בעלמא אבל כאן אם נאמר דבבועל אינה משקה אותה רק בגמר ביאה לא יהי'

שייך לומר בהעראה הואיל ובידו לגמור דהרי אם בעי' גמר ביאה הוי קדמה שכיבת בועל לבעל וא"כ כיון דאם נצריך גמר ביאה בבועל לא יהיה שייך השקאה לכך ממילא בהעראה אין משקין אף דבזה קדם בעל לבועל וא"ש בעזה"י וזה דרך אמת לפענ"ד ודוק אך עי' בחיבורי חכמת התורה עה"ת פ' שופטים בפסוק ומי האיש אשר אירש אשה ולא לקחה כתבנו שם קושיא אחרת כעין זה ייע"ש בעזה"י ודוק:

סעיף ד' **האשה מתקדשת בשלשה דרכים וכו' אבל חכמים אסרו לקדש בביאה וכו'** נ"ב נסתפקתי אם איסור זה הוי דוקא באשה חדשה שלא בעלה מעולם אבל באם כבר היתה אשתו ובעלה וגרשה ומחזיר גרושתו אם בזה מותר לקדשה בביאה או דלמא גם זה אסור ונרא' דיש לפשוט זה ממה דגרסי' במס' גיטין (ד' פ"א ע"א) במשנה דהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק ובש"ס שם ארבב"ח אמר ר' יוחנן בראוהו שנבעלה וכו' אבל בלא ראו שנבעל' לכ"ע א"צ גט שני תנן בד"א מן הנשואין אבל מן הארוסין לכ"ע א"צ גט שני מפני שלבה גס בה וכו' ואי בראו שנבעלה מה לי מן הנשואין מה לי מן הארוסין וקשה לי מה פריך הרי י"ל דמה דס"ל לב"ה דא"א עבע"ז הוי רק מכח חזקת כשרות דידי' וראי' דהרי ברגיל לזנות לא אמרי' אין אדם עבב"ז כמ"ש לקמן (סימן קמ"ט) בהג"ה ובע"כ הוי מכח חזקת כשרות ובפרט דהרי חזינן דב"ש ס"ל לגמרי דעושה אדם בב"ז ונהי דב"ה חולקין י"ל היינו מכח חזקת כשרות אבל היכי דראינו דעושה איסור בביאה זו גופו י"ל דמודים ב"ה דאדם עושה בב"ז וא"כ מהו פריך הרי י"ל מן הארוסין כיון דבלא"ה אסרו חז"ל לקדש בביאה א"כ סוף סוף חזינן דעבר ע"ד חכמים בזה שוב י"ל דעבר גם על זנות דגם ביאת פנוי' הוי רק דרבנן אבל מן הנשואין דמותר לקדש בביאה א"כ אם קדשה בביאה זו ליכא איסור כלל לכך ס"ל לב"ה דאין אדם עבב"ז וזה יהיה כונת המשנה דמן הארוסין אין לבו גס בה והוי פרוצות ואסור לקדשה בזה לכך ל"ח לקדושין ומהו פריך ובע"כ מוכח דאף במן הנשואין אסור לקדשה בביאה ודוק היטב ועיין מ"ש בסוגיא זו בעזה"י בהשמטות לה"ל נדה סימן קצ"ב עודנו בכ"י ד' יזכני להוציאו לאורה אמן ודוק:

באותו סעיף **מכין אותו מכת מרדות וכו'** נ"ב עי' בתשובתי ליו"ד סי' כ"ח במה"ת מ"ש שם ראי' להרמב"ם דרק אותו מכין ולא אותה ושם הוכחנו מדברי רש"י ותוס' להיפוך דס"ל דשניהם מכין גם אותה ייע"ש מה שהארכתי בזה ובביאור דברי התוס' יבמות ד' נ"ב ד"ה המקדש בביאה ייע"ש ודוק:

סימן כז

סעיף א' **אמר לה הרי את מקודשת לי וכו'** נ"ב עי' בישועת יעקב שהביא ראי' מן הירושלמי דפלגשים הוי בקדושין ועיין בחיבורי מזבח אבנים על אהע"ז מהדורא ט' סימן ע"ו מהל' אישות סימן ט"ו מה שדחיתי ראיה זו ייע"ש בעזה"י ודוק:

סעיף ב' **אמר לה הרי את אשתי וכו'** נ"ב אציג כאן פרט אחד מה שקשה לי בעז"ה בסוגיא דחופה קונה בדברי התוס' שם ד"ה אף אני אביא חופה וכו' ואע"פ שמוסר בתו הקטנה לחופה בע"כ כיון דבמקום בתו קאי לא חשוב בע"כ עכ"ל לענינינו ותמוה לי טובא דהוא סותר סוגיא מפורשת בגיטין פ"ב (ד' כ"א ע"א) דקאמר שם ואבע"א שליחות לקבלה נמי אשכחן בע"כ שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בע"כ הרי מפורש דנחשב בע"כ אף במקום בתו קאי וצע"ג בזה ודו"ק:

סעיף ח' **נתן הוא ואמרה היא וכו' ואם לאו הוי נפק קדושין וכו'** נ"ב בש"ס איתא וחיישינן מדרבנן ועיין בהר"ן ועיין בחידושי שלי להל' גיטין סימן קמ"א סעיף א' במהדורא זיי"ן שלי סימן פ"ב מ"ש בזה ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן כח

סעיף א' **המקדש את האשה בגזל וכו'** נ"ב עי' במפורשים אחרונים מה שהאריכו בזה והנה מצאתי בלשון הרמב"ם הל' אסורי מזבח פרק ד' הל' ט"ו שכתב וכן אם נתן לה דבר שאינו שלו לא פסלו שאין אדם אוסר דשא"ש אא"כ נתייאשו הבעלים ומוכח דאם נתייאשו חל האתנן והנה שם קשה ג"כ הא אין אדם אוסר דשא"ש ויאוש לא קנה ואף דהרמב"ם ס"ל לדעת הישו"ש סי' שס"ב דיאוש קונה מדרבנן מ"מ איך כתב סתם דמשמע דבנתייאשו הבעלים הוי אתנן ואם היתה חייבת קרבן והקריבה זה חייבת להביא קרבן אחר והרי כיון דין התורה אינו אתנן א"כ הוי חולין בעזרה ואם נאמר דהרמב"ם ס"ל כשיטת הפוסקים דמדרבנן נעשה דאורייתא הוי א"ש אבל לדעת הה"מ שנתן טעם כיון דהיא קנאתו על ידו אף הוא קנתה אותו ומשמע דס"ל דמדרבנן לא נעשה דאורייתא קשה מכאן וכאן אין שייך לומר טעמו דהתם כל דבידה תלוי הדבר וכל שהיא נהנית יהי' איזה הנאה שיהיה מתקדשת בו וא"כ כיון ועכ"פ יש לה הנאה על ידו מקודשת ע"כ ואף דאין גוף הדבר שלו אבל באתנן דבעי' שיהי' גוף הדבר שלו ומלשון הרמב"ם משמע דבו תלוי הדבר שהוא פסלו ולא שהיא פסלתו בקבלה שלה רק הוא פוסלה בנתינה שלו וכמ"ש בלשונו לא פסלו וכן הרבה שם לשונות כזה דמונח דבו תלוי הדבר וא"כ כיון דאף אחר יאוש אינו שלו היאך יכול לאסרו מן התורה והנה מזה נראה ראי' למ"ש

בחידושי בילדותי בהל' קדושין שהגרסא בהה"מ אינו בלשון אותה רק בלשון אותו אף הוא קונה אותו היינו גוף החפץ הוא קונה על ידה דבזה הוי טובת הנאה ממון כיון דא"י לקנות רק על ידו וצריך הזוכה הקנאה שלו וא"כ יש לגזלן בו ט"ה שיכול להקנותו ובכה"ג לכ"ע ט"ה ממון והוי כקונה גוף החפץ לכך כתב הה"מ דהוי כקונה אותו היינו החפץ לכך שפיר חל עליו אתנן ג"כ וד"ק. וע' בב"ש ס"ק ט' מ"ש דמ"ש ר' יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניכן א"י להקדיש מ"מ בריצוי שניהם נעשה הקדש ייע"ש וע' בחיבורי מילי דנזיקין על מס' ב"ק פ' הגוזל קמא ד' צ"ח ע"ב שם הבאתי ראי' לזה מדברי הר"מ סקרטי הובא בשיטה מקובצת ב"ק ד' צ"ו ע"ב במשנה דגזל חמץ אומר לו הש"ל ייע"ש דמוכח מדברי מהר"מ הנ"ל דס"ל כדעת הב"ש בזה דאל"כ תמוהין דבריו ייע"ש ודוק. והנה בדין אם קדושין דרבנן נעשין של תורה עי' מ"ש ראי' לזה בהל' זו סי' ל"ז במהדורא ח' שלי סי' רי"ד מ"ש ראיה דנעשה של תורה בעזה"י ודוק:

באותו סעיף **ונודע שקנה אותו דבר ביאוש כו'** נ"ב הנה הכל תמהו על הש"ע חדא דלמ"ל שקנה אותו דבר ביאוש הלא סתם גזלה הוי יאוש בעלים ועוד הקשו הרי הרמ"א כתב אח"כ דאם קדשה נגזל אחר יאוש לבד מקודשת מדרבנן [והנה כבר מלתי אמורה ליישב זה בכמה אנפי בעזה"י] וכעת נראה כך דכונה אחרת לו והוא דהנה הש"ע יהיו ס"ל דיאוש קונה רק דרבנן אך הנה הפקר ודאי קונה קנין גמור אך ס"ל דיאוש אינו כהפקר גמור אך זה אם לא נודע לו שקנה הגזלן הדבר ביאוש מדרבנן עכ"פ אז אינו מפקירו ממש רק מדין יאוש נגעה בה ויאוש אינו כהפקר אבל אם נודע להנגזל שקנה הגזלן הדבר ביאוש עכ"פ מדרבנן א"כ בזה שפיר מפקירו ממש דיודע שלא יחזיר לו הדבר עוד ושוב נעשה הפקר ממש וקונה הלה אותו מן התורה ודוקא יאוש שאינו ע"פ תקחז"ל רק ע"פ מעשה הגזלן בזה כיון דאינו מתייאש מדעתו רק בע"כ אינו כהפקר ממש אבל אם אח"כ מתייאש מניה ע"פ תקחז"ל שתקנו דיאוש קונה בזה מייאש נפשיה מרצונו לקיים תקחז"ל ולא נחשב בזה מחמת אונס ולכך נעשה מקנין דרבנן דאורייתא וס"ל להש"ע דמקנין דרבנן לא נעשה דאורייתא רק היכי דשייך ביה הפקר אז אמרינן דהלה מתייאש ממנו לגמרי וזוכה הקונה מן ההפקר וגם י"ל דיאוש לכך לא הוי כהפקר היינו מכח דאינו מפקירו לכ"ע רק נגד הגזלן ודומה למה דאמרינן אדעתא דמריה אפקריה אדעתא דכ"ע לא אפקריה וקי"ל דהפקר יהיה לעניים ולעשירים ולכך אינו עושה קנין אך זה בסתם יאוש דהוי רק יאוש שמתייאש מניה אבל אינו מקנה אותו להגזלן וליכא דעתא אחרת מקנה לכך אינו עושה קנין אבל אם כבר תקנו רבנן דקונה ע"י יאוש א"כ אם ע"פ תקחז"ל מתייאש מניה דיודע דהקנוהו לו חכמים שוב נחשב כדעת אחרת מקנה ולכך

אף דאינו מפקירו לכל הוי הפקר ולכך אם יודע הנגזל שבזה קנהו מתקחז"ל ביאוש נעשה ממנו קנין תורה ובזה מדויק לשון הש"ע שכתב ונודע שקנה אותו הדבר ביאוש ואם הכונה כמו שהבינו המפורשים דהכונה דידוע שנתייאשו ה"ל לומר ונודע שנתייאש דהרי הקנין בא ממילא ועיקר הידיעה על היאוש גופו הוא ולמ"ל שקנה דנקט אך לפמ"ש א"ש מאד דהכונה שנודע להנגזל שקנה הגזלן אותו דבר ביאוש דבלא"ה יכול לומר דלא ידע מתקחז"ל דיאוש קונה ולכך לא הוי דעת אחרת מקנה אבל אם נודע שקנה אותו הדבר ביאוש אז כיון שנודע לו תקחז"ל אז גמר והקנה ונעשה מקנין דרבנן דאורייתא אז הוי קדושי תורה גם י"ל דזה דומה למה דס"ל לחד מ"ד ביבמות דקם דינא הרי דהעמדה בדין עושה קנין וכן לענין מודה בקנס מצינו חילוק בין העמדה בדין או לא הרי דהעמדה בדין עושה קנין וכן י"ל בזה דנהי דמקנין דרבנן נעשה דאורייתא והפקר ב"ד הפקר מ"מ היינו כשעמד בדין ופסקו הב"ד שקנה אותו הדבר אז נעשה ממנו ד"ת אבל כשלא עמד בדין לא נעשה ממנו קנין דאורייתא ולכך בעינן שיהיה נוגע הדבר שקנה אותו ביאוש ע"י שעמדו בדין ופסקו כן אז הוי ד"ת והרמ"א מיירי שלא נודע לנגזל כן שקנהו הגזלן ביאוש אז הוי רק קידושי דרבנן כנלפע"ד נכון בזה ודו"ק היטב ומה שהקשו האחרונים דברי המחבר אהדדי עמ"ש בזה בעזה"י בישוב נכון בחיבורי משפט צדק על חו"מ מה"ת בתשובה שלי לק' פודהייץ בחו"מ הל' שותפין סימן קע"ו ייע"ש ודו"ק:

באותו סעיף בהג"ה **קדשה בגזל וכו' עכו"ם וכו'. קדשה בגזל אחר יאוש לבד מקודשת מדרבנן וכו'** נ"ב הנה אם מקדושי דרבנן נעשה דאורייתא נראה להביא ראיה לזה מחידושי הרשב"א יבמות פ' י"ג (דף ק"ט ע"ב) ד"ה הא דאמרינן דכי גדלה גדלו הקדושין בעדה וכו' ייע"ש מה שסיים בלשונו וז"ל וטעמא דמלתא משום שנשאר עליו שעבוד הדינר וכו' ואע"ג שקטנה היתה באותה שעה ואינה משתעבדת לו מן התורה אפ"ה כיון דתקנו לה רבנן נשואין הרי היא משתעבדת בכסף קדושיה ולפיכך כשגדלה גדלו קדושין בהדי ד"ת וכו' ייע"ש ומוכח מזה דהיכי דהוי חיוב ממון מדרבנן וקדשה בזה נעשה בזה קדושי תורה וזה ראיה ברורה לפענ"ד בעזה"י ודו"ק:

סעיף ה' בהג"ה **אשה שחטפה מעות וכו'** נ"ב ע' בב"ש מ"ש דלכך אם אמרה הן הוי קדושין דהוי קידושין ופקדון באים כאחד בריצוי שניהם וע' בחידושי לחו"מ ס' ק"ץ במהדורא א' שכתבתי שאין נראה לי כן דאם לא נעשה קדושין רק ע"י ריצוי שלה הוי כקדושין מחמתה וכמ"ש הרשב"א פ"ק דקדושין גבי מה דפריך ונפשטו קדושין בכולה ומשני התם בהמה הכא דעת אחרת מקנה והקשה הרשב"א הרי היא מתרצית ומתרץ דא"כ הוי קדושין מחמתה ייע"ש וכונתו אף דיש כמה דינים דבעי' שתאמר הן מ"מ אמירתה הן

יהיה רק הסכמה שמסכמת על הקדושין אבל לא שתהיה מסייע לגוף מעשה הקדושין ונתינת הממון אבל כל שגוף מעשה הקדושין א"א בלעדה לא מהני א"כ ה"נ איך אפשר שיהיה פקדון וקדושין כאחד הוי קדושין מחמתה ולא מחמתו ייע"ש מ"ש בזה בעזה"י ודו"ק ומ"ש הב"ש דבריצוי שניהם נעשה ההקדש עמ"ש בזה בחיבורי לאו"ח הל' שבת סימן שמ"ג חלק הנרשם מאה תשעה עשר שם דף י"ח מ"ש דרך אגב ליישב דברי הב"ש מסוגיא דצנועין ייע"ש מ"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף ט **הלוה לה וכו' מפני שהוא כריבית וכו'** נ"ב ע' בב"ש מה שהביא מחלוקת הפוסקים אם מקדשה בר"ק אם מקודשת או לא ייע"ש וע' במהדורא ד' בתשובותי לק' טולטשין להל' גיטין סימן קמ"ג שכתבתי ליישב דלא פליגי דיש לחלק בין ר"ק שלה לבין ר"ק של אחר כיון דר"ק אינו יוצא בדיינין רק אם תבעו הלוה לכך אם הוא מקדשה בר"ק שלה אנן סהדי כיון דרצונה להתקדש לו בזה לא תתבענו לכך נחשב שלו ויכול לקדשה אבל רי"ו מיירי בר"ק של אחרים בזה מן הסתם הלוה יתבענו וא"כ סופו להחזיר ולא הוי שלו לכך אינה מקודשת וזה ברור ונכון בסברא בדינא לפענ"ד ודו"ק:

סעיף יז בהג"ה **אורח שיושב כו'** נ"ב ע' בב"ש ובט"ז ועמ"ש בענינים הללו בהשמטות לנדרים דף ל"ד גבי ככרי עליך ונתנה לו במתנה ועי' בחיבורי תולדות שלמה על רות בהשמטות בפ' ותאכל ותשבע ותותר שם כתבנו חילוק נכון בעזה"י דהיכי דאכל האורח כדי שבעו אז המותר חוזר לבעה"ב דיש אומדנא דלא הקנה לו רק כדי אכילתו אבל אם צמצם ולא אכל כדי שבעו והיה יכול לאכול עוד ולא אכל זה הוי שלו ויכול ליתנו למי שירצה וכעין דקי"ל באלמנה צמצמה והותירה הרי הוא שלה זה החילוק נכון לפענ"ד בעזה"י וק"ל:

סעיף כא **המקדש באיסורי הנאה דרבנן וכו'** נ"ב קשה לי מן הש"ס דע"ז (דף ל"ד ע"ב) דקאמר שם א"ר אחדבוי אמר רב המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת בפרש עגלי ע"ז אינה מקודשת וכו' אמר רבא תרווייהו תנינהו וכו' מכלל דע"ז אסור פרשייהו וקשה להסוברים דבחמץ דרבנן בשעות דאורייתא מקודשת מה פריך רבא הרי י"ל מן המשנה אינו ראיה רק דפרש ע"ז אסור ומ"מ אפשר דהוא רק דרבנן [ומה דדוחה במשנה מקיבה של עולה אף דגם שם אסור מדרבנן היינו רק בהקדש גזרו ולא בנבילה ומותר אף מדרבנן ולכך נהי דאסור מ"מ אם קידש בהם אשה מקודשת לכך קמ"ל רב דאסורין מן התורה ואינה מקודשת ואין לומר דא"כ הוי גזרה לגזרה ולמה נאסר עוד הגבינות עבור חשש זה אך א"כ תקשה להיפוך להסוברים דבחמץ דרבנן ושעות דאורייתא אינה מקודשת א"כ מה ראיה דפרש שור הנסקל מקודשת מה ראיה מן המשנה דלמא התם רק מן התורה

מותר הפרש של עולה ולכך לא ראוי לגזור בשביל זה לאסור הגבינה דהוי גזרה לגזרה אבל לעולם מדרבנן אסור הפרש כמו הפרש של עולה דאסור מדרבנן כדקאמר במשנה דלא נהנין ולא מועלין וי"ל ה"ה בכל אסורין הוי כן ולכך אם קידש אינה מקודשת דהוי כחמץ דרבנן ושעות דאורייתא ומכ"ש לדעת הב"ש דאף באסורי דרבנן לגמרי אינה מקודשת לכך קמ"ל דהמקדש בפרש שור הנסקל מקודשת דאף דרבנן אין בו איסור ומהו פריך וצ"ע בזה ודו"ק. וע' בב"ש שכתב דמכירה הוי שלכ"ה ועיין בחבורי נדרי זריזין סימן רכ"א סעיף ב' ועיין בתשובותי לק' קראקא בחיבורי ליו"ד מהדורא ג' ביו"ד סימן קנ"ה מה שישבתי שם דברי הב"ש בעזה"י והעליתי לחלק בדין אם מכרו סתם או לחולה לאכילה דהוי נמי שלכד"ה אבל אם מכרו לאדם בריא בפירוש לאכילה הוי זה כד"ה ייע"ש בעזה"י ודו"ק. ומה שקשה על המחבר מפסולי עדות דרבנן דהוי ספק קדושין כמ"ש בסי' מ"ב עמ"ש בזה בתשובה במהדורא ה' שלי סי' קנ"ד קנה מקומה בהל' זו סי' ל"א דרך אגב יע"ש מ"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף כא **המקדש באיסורי הנאה וכו'** נ"ב עיין באבני מלואים מה שהביא דברי הריטב"א דאסורי הנאה אין לי בהם זכי' וע' מ"ש בחיבורי חלק הנרשם ק"ב ד' ל"א לאו"ח בתשו' באו"ח הל' לולב השייך לחבורי סה"ח לקונטרס לקיחה תמה מ"ש בזה ליישב קושית הא"מ וכמה ענינים בזה ייע"ש בעזה"י ודוק:

באותו סעיף בהג"ה **קהל שתקנו וכו' והפקירו ממונו וכו'** נ"ב הנה הפוסקים האחרונים נחלקו בדין הפקר ב"ד הפקר אם יכולין להקנות ג"כ להיות שלו או אין בידם רק להפקיר ולא להקנות. [וכבר דברתי מזה בכמה דוכתא] וכעת נראה לי ראיה ברורה בעזה"י דהוי בידם להקנות ממ"ש ביומא (דף נ"א ע"ב) ולטעמיך אחיו הכהנים אם לא דקנו ליה בגויה היכי מכפר להו אלא שאני ביה גזא דאהרן דאפקריה רחמנא גביה אחיו הכהנים וא"כ הרי מתחלה אמר אי לא דקנו ליה בגויה מוכח דבעינן קנין שיהיה שלהם ואח"כ אמר שאני בין גזא דאהרן דרחמנא אפקריה לגבי אחיו ולמה לא קאמר דרחמנא אקנינהו לגבי אחיו ובע"כ מוכח כיון דרק אפקריה רחמנא ממילא הוי שלהם וא"כ ה"ה היכי דהוי הפקר ב"ד הפקר הוי נמי של הזוכה דהפקר ב"ד הוי כהפקר תורה וזה ראיה ברורה לפענ"ד בעזה"י ודו"ק:

באותו הג"ה **אשה שנדרה הנאה מאדם א' כו'** נ"ב נשאלתי ממשכיל אחד מ"ט לא מתקדשת מטעם הואיל ובידה לשאול עליו כמו דס"ל להפוסקים במקדש באיסורי הנאה ויכולה למכור לחולה שיש בו סכנה וכו' וזה אשר הושבתי לו הנה לא שם אל לבו דברי התוס' בפ"ג דפסחים הפוסקים דדבר שאינו ברשותו ואי בעי מייתי לרשותו ל"א ביאור

הדבר כך הוא דהואיל לא מהני רק בדבר שכבר הוי שלו רק שעתה נתחדש דבר שראוי לומר שיצא מרשותו בזה היכי דאיכא הואיל ובידו להכניסו לרשותו אינו יוצא מרשותו עוד אבל היכי דלא ה"ל שלו מעולם לומר דנעשה ברשותו ע"י הואיל זה לא אמרינן ואינו דומה למה דפלפלו הפוסקים במה שיכולה למכור לחולה שיש בו סכנה דהתם כיון דיכולה להנות ממנו תיכף בדרך זה ואינו מחוסר מעשה הקודם לו א"כ נחשב ראוי לה תיכף כיון דיכולה להנות כדרך זה אבל בנדרה הנאה מאדם אחד א"כ עתה כמות שהוא אינה יכולה להנות ממנו כלל רק אם תשאל על נדרה תוכל אח"כ להנות א"כ ממ"נ לומר דעתה הוי שלה דבידה להנות הרי אינו בידה דמחוסר מעשה השאלה ולומר הואיל ובידה לשאול בזה הואיל כיון דעדיין לא הוי שלה לא נעשה שלה ע"י הואיל וז"פ וברור וע"ד הפלפול י"ל כך ע"ד מ"ש התוס' בפ"ק דקידושין גבי חצייך מקודשת לי שכתבו דאין לומר בזה פשטו קדושה בכולה מכח דהוי קדושין מחמתה ולא מחמתו יע"ש א"כ ה"נ בכל קדושין בעינן שתהי' ראויה להנות בו מחמת נתינתו לבד אבל אם מצד נתינתו לבד אי אפשר לה להנות רק ע"י שתשאל היא על נדרה א"כ הוי הקדושין מחמתה ולא מחמתו לבד ואינו דומה למה דפלפלו אם יכולה למכור לחולה דזה בידו למכרו וליתן לה הדמים והוי הדבר בידו כמו בידה אבל לשאול על נדרה דבעינן דוקא שהיא תשאל ובידו אי אפשר לעשות הדבר הוי כקדושין מחמתה וגם אינו דומה למה שפלפל המשלמ"ל במקדש אשה חולנית דשם בעת נתינה כבר היא חולנית ובידה להנות תיכף וא"כ סוף סוף עתה ע"י נתינתו לבד היא נהנית משא"כ בנדרה הנאה דבשעת נתינה עדיין לא נשאלה על נדרה ואסורה להנות רק בדבידה לשאול ואז יוגמרו הקדושין והוי גמר הקדושין מחמתה ולפענ"ד זה נכון בסברא אך ע"פ כל האמור נראה דיש לפקפק במ"ש הכה"ג סימן כ"ח בשם מהר"ם מטראני דכמו דאינה מקודשת באסורי הנאה ה"ה דבר האסור מחמת נדר אינה מקודשת ומשמע דכונתו דאף אם הוא אסור לו מחמת נדר נמי אינה מקודשת ובע"כ נראה דטעמו דהוי כמקדשה בדבר שאינו שלו ולפי הנ"ל יש לחלק בזה דבו שפיר נחשב שלו מכח הואיל דלא שייך בו כל הני טעמי לכך נחשב מקדש בדבר שלו ויש לדבר בזה הרבה אלא דאין עסקי בזה כעת אולי יזכינו ה' בזמן אחר לפרש יותר בזה ועכ"פ קושייתו לק"מ לפענ"ד ולפי תירץ שני שכתבנו י"ל דטעמו הוי מכח דהוי כטלי קדושך מעג"ק דלא מהני ויש לפשוט בזה מה שנסתפק הרש"ך אם מהני טלי קדושך מעג"ק ולפמ"ש מוכח מהנ"ל דלא מהני דהוי קדושין מחמתה ולא מחמתו ודו"ק והנה בדין טבעת שניתן במתנה עמ"ל ונאבד עמ"ש בזה לק' ניזנוב קנה מקומה במהדורא ח' שלי סימן רס"ג דהל' כתובות סימן ס"ו יע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף כג **בכור בזמן הזה אם קדשו בו בעלים כו'** נ"ב ע' בח"מ וב"ש והנה בלמדי מס' בכורות נראה דלמד זה הרא"ש ממס' בכורות (דף ל"ט ע"א) דקאחר שם בעי מניה אחוה דמר שמואל משמואל אכל ולא אתסי למפרע הוי מומא או להבא הוי מומא למה נ"מ לממעל בפדיונו וכו' וקשה טובא למה לי נ"מ זה ובפרט דזה אינו שייך גבי בכור רק בשאר קדשים כפרש"י ולמה לא קאמר דנ"מ בבכור אם מכרו הכהן ביני ביני או קידש בו אשה אם מקודשת או לא ובע"כ מוכח דס"ל דאף אם הוי בע"מ אינו מכור ואינו מקודשת ודו"ק:

סימן כט

סעיף ב' בהג"ה **אבל אם הרויח זמן וכו'** נ"ב ע' בח"מ וב"ש מה שתמהו על זה וע' בחיבורי משפט צדק על חו"מ מהדורא ג' בהשמטות מ"ש בסי' קכ"ח בתוך איזה ענין כתבתי קצת ראיה להרשב"א דאין לחלק כחלוקת מן הש"ס דנדרים דף ל"ג גבי הא מני חנן הוא יע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף ט' **האומר לאשה כו'** נ"ב עיין בב"ש סקכ"א מ"ש אם הי' קציצה ביניהם וכו' ע' בקצוה"ח סימן רכ"א מ"ש וחולק עליו ועיין בתשובותי לאהע"ז סימן קמ"ג קנה מקומו במהדורא ד' שלי סי' קל"ט שם תמהתי עליו מדברי הר"ן בגיטין פ' מי שאחזו יע"ש בעזה"י ודו"ק:

סימן ל

סעיף יא בהג"ה **אמרה היא מתחלה תן ככר לכלב וכו'** נ"ב עי' מ"ש בזה בחבורי טטו"ד מהדורא ג' בתשו' ל"ק טולטשין בהל' ריבית סי' ק"ס מ"ש ראי' לזה להמקילין בתן לכלב ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן לא

סעיף ג' **קידש וכו' ששוה פחות משוה פרוטה וכו' שמא דבר זו שוה פרוטה במקום אחר וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק וי"ו מ"ש ונראה אף בידוע ששפ במק"א וכו' והנה ע"פ דבריו נראה ליישב קושיות התוס' רפ"ק דקדושין (ד' ב' ע"א) ד"ה בפרוטה ובש"פ שהקשו כיון דתנא בש"פ למ"ל בפרוטה וכו' והוא דאם הוי תנא בש"פ ה"א דגם ב"ה מודה דבעי' דינר רק מה דמהני ש"פ היינו מכח שמא שוה דינר במדי ומהני מכח דהוי כאומרת לדידי שוה דינר ומה דבעי' פרוטה היינו אם אינו ש"פ כאן כיון דאינו ממון כלל לא מהני לדידי

שוה רק כיון דש"פ א"כ לענין שאר דברים נחשב פרוטה ממון לכך מהני לדידי שוה וא"כ תינח בש"פ אבל פרוטה ממש כיון דזה הוי כסף ממש ובזה לא שייך לומר דשוה במדי כיון דבימי משה לא הוי זה רק פרוטה וכמ"ש כן המקנה ג"כ דבנסכא של כסף לא שייך שוה במדי והוי ס"ד דבזה אינו מקודשת לכך קמ"ל דגם בפרוטה מקודשת דלא בעי' דינר כלל רק פרוטה וא"ש ושוב ראיתי באור חדש על קדושין הרגיש בתירוץ זה אך לא הביא כלל דברי הב"ש וסברתו ולדבריו קשה אם הו"א דטעמא שמא שוה דינר במדי יהי' די אף בפחות מש"פ ולמ"ל ש"פ ויהי' מוכח דאין הטעם כן אך לפמ"ש ע"פ סברת הב"ש א"ש ודוק היטב:

סעיף ט' בהג"ה **אבל במקום דאיכא למיטעי צריך קדושין אחרים וכו'** נ"ב עי' ב"ש ס"ק כ"ב באיש ואשה הדרים יחד אם הוי בעידי יחוד וביאה וע' מ"ש בזה בעזה"י למדינת זיבענבערג קנה מקומה בהל' קדושין סי' כ"ח במהדורא ט' שלי סי' ר"ו ייע"ש מ"ש השייך לכאן בעזה"י ודוק:

סימן לג

סעיף א' **בביאה כיצד וכו'** נ"ב עי' בש"ס פ"ק דקדושין ד' יו"ד בבעיא דביאה דנשואין עושה ובתוס' ד"ה וחייבין עליו ובמהרש"א שם וע' מ"ש בכל זה ובתוס' ד' ד"ה זבוני מ"ש בזה ובפלפול הסוגיא דסנהדרין ד' ס"ט אם אזלי' בד"נ בתר רובא בתשו' למדינת פולין ל"ק יאנווי קנה מקומה באהע"ז סי' י"ז בתק"ע ייע"ש דרך אגב מה שהארכתי בזה בעזה"י ובסוגיא דיבמות ד' פ' אם בעי' כל סימני סריס ייע"ש ודו"ק. והנה מה דהקשה לי אחד על מה דגרסינן בש"ס קדושין הנ"ל בבעיא אי ביאה נשואין עושה וכו' נ"מ לכה"ג וכו' מש"ס יבמות ד' נ"ט מ"ש דשם בעולה אחת הוא ואינה נקראת בעולה עי' בהשמטות לשירי טהרה הל' מקוואות ל"ק טשודניב מ"ש שם דרך אגב בעזה"י ליישב זה ודוק:

סעיף ב' **המקדש בביאה וכו'** נ"ב הנה בדין אם ביאת איסור קונה או לא נלפענ"ד כעת ראי' ברורה דקונה והוא ממ"ש בפ"ק דקדושין (ד' ד' ע"ב) בתוס' ד"ה מעיקרא דדינא פרכא שכן יוצאת בשש ויובל וסימנין אלא דניחא לי' למפרך פרכא דשייכא אף בשפחה כנענית דהוי מצי למעבד ק"ו משפחה כנענית דלא שייכא פרכא דסימנין שש ויובל עכ"ל ואי ס"ד דביאת איסור אינו קונה מה ק"ו הוו משפחה כנענית הרי י"ל דלכך אינה נקנית בביאה מכח דהוי ביאה דאסורה הא אם הוי היתר היתה נקנית גם בביאה ובאשה דהיתר היא נקנית בביאה ובע"כ מוכח דבאיסור נמי קונה בביאה ואעפ"כ אינה נקנית בביאה שפיר הוי ק"ו לכך הוצרך לומר שכן יוצאת בכסף וזה ראי' ברורה לפענ"ד בעזה"י ודוק:

סימן לד

סעיף א' **כל המקדש אשה וכו' מברך וכו'** נ"ב הנה מה שיש לפלפל בזה בדברי הרמב"ם פ"ג מה"א בדין ברכת הארוסין במחלוקתו עם הראב"ד ודברי הה"מ שם וכמה ענינים כתבנו בזה בתשובה ביו"ד סימן כ"ח במה"ת ייע"ש מה שהארכתי בזה בעזה"י ודו"ק. והנה עיין בהג"א פ"ק דברכות גבי עובר לעשייתן מה שמחלק בין קדושי כסף ושטר ובין ביאה לענין ברכה וע' מ"ש ביארו דרך אגב בתשו' ל"ק טשודנוב קנה מקומה הל' גיטין סי' קמ"א במהדורא ז' שלי סי' צ"ט ייע"ש ודוק:

סימן לה

סעיף א' **האיש יכול לעשות שליח לקדש לו אשה וכו'** נ"ב אציג כאן הערה אחת אשר העיר ד' ברוחני הנה גרסי' רפ"ב דקדושין האיש מקדש בו ובשלוחו ופריך בש"ס השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא וקשה לי מהו פריך הרי מפורש במס' מכות דבעדות אם נמצא אחד מהם קא"פ עדותם בטלה ופריך הש"ס נרבע יציל רובע יציל ומשני בש"ס במקיימי הדבר הכתוב מדבר ולא בעושי דבר ייע"ש וא"כ מהו פריך הרי קי"ל דשליח נעשה עד א"כ אין השליח נוגע וא"כ אם הוי נקט רק בשלוחו הוי ס"ד דוקא בשלוחו אז הוי קדושין בעדים אבל בו לא הוי קדושין כיון דצריך עדים והוא עצמו מבטל את העדות דהוי אחד קא"פ לכך קמ"ל דאף בו מהני מכח דעושי הדבר אינו מבטל העדות ולומר דממילא נשמע דבלא"ה כל מידי דלא מצי עביד לא מצי משוי שליח זה אינו דכלל זה דלא מצי עביד היינו אם מצד עצמו לא מצי עביד כגון בזר שאינו רשאי להקריב אבל כאן מצד עצמו יכול לקדש וקדושי' קדושין רק מכח טעם אחר שהוא מבטל העדות בזה לא הוי בכלל מצי עביד ובפרט כיון דתחלה משני הש"ס התם במכות כגון שרבעו מאחוריו וכו' וה"ה דהוי מצי לתרץ שסימא עיניו וכו' א"כ ה"נ כיון דמצי עביד אם יקדשינה מאחוריו או יעצים עיני' א"כ הוי מצי עביד ולעולם אם מקדשה בפני' ורואה אינו יכול לקדש לכך קמ"ל דהאיש מקדש בו ובשלוחו בו דומיא דשלוחו אפי' רואה הקדושין כמו אם מקדשה ע"י שליח מכח דהוי עושי הדבר וצ"ע וכן קשה לו על הש"ס דמכות להס"ד דשם למה לא פריך נמי מגיטין דכתיב ונתן בידה יבטל הוא הגט דהוי פסול וקשה למ"ד ע"מ כרתי ואף למ"ד ע"ח כרתי קשה וצ"ע בזה ודוק היטב. הנה המשנמ"ע נסתפק במי שעשה שליח לקדש לו אשה והלך השליח וקדשה קדושי ספק אם זה הוי שינוי בשליחות או לא והנה מצאתי ראי' לזה בנדרים בפ' הנודר מן הירק (ד' נ"ד ע"ח) דקאמר שם תנן התם שליח שעשה שליחותו וכו' מתני' דלא כר"ע דחי ר"ע הא אמר כל מילי דממליך השליח מינא

הוא למעול בעה"ב ולא נמעול שליח וקשה מהו פריך הרי הרא"ש והר"ן כתבו לעיל גבי מודה ר"ע דלא לקי ומכח דספקא הוא וא"כ אם הוי ספק בשלמא בנדרים לחומרא לכן אסור מספק אבל לענין מעילה לו יהא מספקא הוי נמי הוי שינוי בשליחות לכך מעל השליח ועוד דהו"ל להקשות לא למעול שליח מכח דהוי ספקא אבל מהו פריך למעול בעה"ב הרי הוי נמי ספקא דדלמא הוי שינוי וממ"נ אם חייבין מעילה על הספק שפיר מעל השליח דדלמא הוי שינוי ואם לא שייך מעילה בספק מהו פריך למעול בעה"ב הרי הוי ספק דדלמא הוי שינוי ואין מועלין בספק והו"נ רק לומר לא למעול שליח אבל מהו פריך למעול בעה"ב בע"כ מוכח דספק לא נחשב שנוי בשליחות והוי כודאי עשה שליחותו ולכך פריך למעול בעה"ב ודוק וזה ראי' ברורה לפענ"ד בעה"י ודוק:

סעיף א' **האיש יכול לעשות שליח וכו'** נ"ב הנה ראיתי בבית מאיר ובספר ישועת יעקב כונו לד"א לומר דבשבת לא שייך איסור שליחות דעיקר כונת התורה שינוח האדם ייע"ש והנה כמדומה לי שכבר דחיתי זה בחידושינו באיזה מקום וכעת יצא הדבר מלבי והנה כעת ראיתי הדברים נסתרין מן הש"ס ספ"ק דע"ז (ד' כ"ב ע"א) במה דקאמר שם והא אותבי' רבינא לרבא סיועו לסייעו וע' שם בפרש"י מוכח שם מכמה דיבורים דשייך שליחות בשבת ואם לא הוי שייך בשבת שליחות שפיר הוי דומה לערלה ושפיר הוי תיובתא לא סיוע ובע"כ מוכח דיש שליחות בשבת ובפרט דהם באו ליישב פרש"י דס"ל דיש שליחות לנכרי לחומרא וישבוהו בסברת הנ"ל ובאמת ברש"י מבואר היפוך סברתם ולכך אין לדבריהם מקום בזה כן השבתי ל"ק קאליש לתלמידי החריף מוה' בעריל שווארץ נ"י ודוק:

סעיף ו' **הכל וכו' חוץ וכו' והעכו"ם לפי שאינו בן ברית וכו'** נ"ב עי' בפרישה מ"ש ליישב מה דלא נקט חד טעמא בנכרי ועבד משום דס"ל דנכרי נחשב איתא בתורת גיטין דבידו להתגייר והנה מה דקשה עליו מן הש"ס רפ"ב דקדושין דפריך שם למ"ל קרא עי' מ"ש בסי' מ"ד בהל' זו במהדורא ד' שלי בתשו' ל"ק ראזלע ליישב הכל על נכון וע' בעצי ארזים מ"ש תירץ זה מדעתו ועי"ש מ"ש בזה באריכות בקושיא על זה ולתרץ ייע"ש ודוק:

סעיף ז' **וכן בכל מה וכו' שאם אמר לו לקדש סתם וקדשה על תנאי וכו'** נ"ב הנה בדין זה אם הוי שינוי בשליחות עיין בחבורי ליו"ד הל' חלה סימן שכ"ג מהדורא ה' סימן רנ"ב מ"ש קצת ראי' מפרש"י גיטין ד' ס"א דהוי שינה אם השליח עושה תנאי ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן לו

סעיף א' **האשה יכולה וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק א' מ"ש דנראה לו אם גלתה דעתה דרצונה להתקדש ובא אחד וקדשה לה מקודשת ייע"ש ולכאורה צ"ע מן הש"ס דמכות (ד' ט"ז ע"א) דפריך אי דקדשה לאחר אי דשוויתי' שליח איהי דקמבטלה אי דלא שיויתי' שליח מהו קעביד ומהו פריך נימא דמיירי שרק גלתה דעתה דחפצה בזה והלך הוא בעצמו וקדשה א"כ בזה איהי לא בטלה דלא שוי' שליח רק איהו דמבטלה ליה מעצמו מיהו אם נימא דזכיא מטעם שליחות י"ל כיון דסוף סוף לא מהני רק דאנו יורדין לסוף דעתה וכאלו עשתה שליח בפירוש א"כ נחשב הביטול ממנה אבל אי נימא דזכי' לאו מטעם שליחות א"כ קשה שפיר דהוא מבטל לה ומהו פריך ויהי' מוכח דלא כדעת הב"ש ודוק וצ"ע:

סימן לז

סעיף א' בהג"ה **י"א דאין קדושין תופסין בנפל וכו'** נ"ב עיין במהדורא ו' שלי סימן קס"ג בתשובה ל"ק האליווינסק במדינת רוסיא קנה מקומה בהל' יבום סי' ק"ג ייע"ש מ"ש בזה השייך לכאן ודוק:

סעיף ז' בהג"ה **ואם אמר בתך מקודשת לי הוי קדושין דהרי היא במקום אביה עומדת וכו'** נ"ב עיין בח"מ וב"ש ומדעת הב"ש מוכח דאפשר לדבר עם השליח כמו עם המשלח ולהח"מ לא הוי כן וע' בחיבורי על התורה פ' וירא שנת תקצ"ז בפסוק ותכחש שרה על המדרש ילמדנו שם שאמר מכאן שהנשים פסולות לעדות שם הארכתי בזה בעזה"י והבאתי סמיכת לזה מילקוט יתרו בפסוק ויאמר למשה אני חותנך יתרו בא אליך דפליגי שם ר"א ור"י אם שליח שלח או כתב שלח כתבנו שם דפליגי בפלוגתת הח"מ וב"ש הנ"ל אם אפשר לדבר עם השליח כאלו הי' הוא המשלח ייע"ש בטוב טעם בעזה"י ודו"ק:

סעיף יז **מי שיש לו שתי כיתי בנות וכו'** נ"ב הנה טעם דין זה מפורש בש"ס ובב"י ובב"ש מכח דקיי"ל כר' יוסי דלא מחית אינש נפשי' לספקא והנה בהיותי בזה בעזה"י אהי' שואל כענין ואכתוב כאן מה שנלפע"ד בדברי הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות (פ' ט"ו) הל' ח' היתה לו בהמה מעוברת ואמר אם תלד זכר הרי היא עולה ואם נקבה שלמים וכו' ילדה ב' זכרים האחד עולה והשני ימכור לצרכי עולה ודמי' חולין וכו' ילדה טומטום ואנדרוגנוס אינן קדשים והרי הם חולין כמו שבארנו עכ"ל וע' בלח"מ מה שהקשה על זה ייע"ש ולפענ"ד אין כוונת הרמב"ם כמו שהבינו הם רק הכוונה דילדה טומטום ואנדרוגנוס שניהם תחלה טומטום ואח"כ אנדרוגנוס והנה כיון דקיי"ל לא מחית אינש נפשי' לספקא וא"כ נהי שהי' אומר אם זכר עולה אם נקבה שלמים מ"מ על טומטום

לא הוי דעתו להקדישו דלא מחית נפשי' לספקא לכך הראשון אינו קדוש והשני דהוי אנדרוגנוס כיון דאף אם היו ראוי לקרבן כיון דהוא השני הי' נמי מעותיו חולין רק הי' נמכר לצרכי עולה אבל כיון דהוא אנדרוגנוס א"כ הוא עצמו אינו ראוי לקרבן והדמים הוי תמיד השני חולין ולכך כתב כמו שביארנו היינו לעיל מ"ש דדמי השני הוי חולין והדין אם ילדה רק טומטם או בזה סמך על מ"ש בהל' אסורי מזבח וכאן קמ"ל דין חדש דבילדה שנים טומטום ואדרוגנוס אז אינן קדושים כלל וקמ"ל הרמב"ם דין חדש לפענ"ד ואם כי אפשר שאין זה כוונת הרמב"ם עכ"פ לדינא נראה נכון כמ"ש ודו"ק והנה בהיותי בזה דרך אגב אזכור מה שקשה לי על דברי הרמב"ם בפט"ז ממעה"ק הנודר סתם מביא מן הגדולים שבאותו מין וכו' כיצד נדר עולה מן הבקר מביא שור אמר הרי עולה סתם וכו' מביא פרדה אחת וכו' והדבר תמוה למה באמר מן הבקר אף דיש בכלל זה פרה וכדומה מ"מ מחויב להביא הגדול ולמה בנדר סתם די אפילו בעוף יבא נמי מן הגדולים והנה נראה שהלח"מ הרגיש בזה ומתרץ דבאותו מין מחויב להביא מן המובחר אבל הדבר תמוה דהרי אח"כ כתב הרמב"ם מי שנדר שור וכו' יביא בינוני וכו' א"כ אינו מחויב להביא המובחר שבאותו מין וא"כ מ"ש דבנודר מן הבקר יביא שור הגדול שבאותו מין ובמין עצמו יביא בינוני וצע"ג וחזרתי על כל הצדדים ליישב ולא מצאתי מענה ודוק:

סעיף כב **בא אחד ואמר אני קדשתי וכו'** נ"ב עי' מ"ש בזה במהדורא ו' שלי דף ס"ב בתשו' ל"ק באר קנה מקומה בהל' גיטין סי' קכ"ט אם זה הוי מן התורה או דרבנן ייע"ש גם עיי"ש מה שהקשיתי על הר"ן בזה ודו"ק:

סעיף כד **ואם כנסה אין מוציאין מידו וכו'**. נ"ב עי' בח"מ ובב"ש שכתבו בשם הה"מ שאחר שנתן גט אין רשאי לכונסה ולפענ"ד אין זה מוכרח די"ל כיון דעיקר הטעם דנאמן ליתן גט מכח אין אדם חוטא ולא לו א"כ ה"נ נהי דמסכמת עתה להנשא לו פן אח"כ תחזור בה וכמ"ש בפ"ג דקדושין נהי דבידו לשחררה אין בידו לקדשה כן ה"נ יש לו לחשוש שמא אחר הגט תחזור בו ותנשא לאחר לכך אינו עשוי ליתן גט אם אינו אמת וזה יהי' שיטת המהרי"ט בפ"ק דקדושין גבי יהודית דביתהי דר"ח דאמרה אמר לי אם קיבל בך אביך קדושין כדי הוי זוטרית אמר לה לאו כל כמינך דאסרת לך עלויאי והקשה המהרי"ט הרי שויא נפשי' חד"א ותירץ דהוי כעיני' נתנה באחר ותמהו האחרונים עליו דהרי כאן לא ידעה למי קדשה א"כ אסורה לכל ולא שייך ענ"ב וכו' והן אמת שקושיא זו אין לה התחלה כלל דכאן ניכר דבשביל צער לידה אמרה כן ומהרי"ט הוי הכוונה רק לדמיון כמו דהתם מותרת מכח אומדנא דבשביל ענ"ב אומרת כן ה"נ שם הוי אומדנא דמכח צער לידה אומרת כן לכך מותרת ומיהו אף לפי הבנתם בכוונתו נמי א"ש דהרי

יש לחוש דעיני' נתנה באחר ותעשה עמו קנוניא שיבוא ויאמר אני קדשתי' ונאמן ליתן גט ויתן גט וא"כ יכניס אותה וס"ל להמהרי"ט דלא כדעת הה"מ רק כמ"ש דמותר אח"כ לכונסה וא"ש ואף לפי דברי המגיד י"ל דענ"ב ויכנסה בשתיקה ויאמר תחלה אני קדשתי' ואח"כ יכנסה בשתיקה ואם כנסה אין מוציאין מידו וא"ש מיהו בעיקר קושיות מהר"ט תמוה לי מה הקשה הרי שויא נפשי' חד"א לא שייך רק באם אומר שיודע האיסור בעצמו אבל אם ע"א מעיד ומכ"ש אשה א"כ אין ע"א נאמן בזה וא"כ ל"מ לפי לשון הש"ס בקדושין דלא אמרה דהאם מהימן לה ודאי דלא שייך חד"א כיון דהיא אינה אומרת שמאמינה לה ודאי אין ע"א ומכ"ש אשה נאמנות לאוסרה על בעלה רק אף אם אומרת שמאמינה להאם מ"מ נראה דלא שייך שוי' נפשי' חד"א רק אם יודע בבירור האיסור לפי דבריו אבל מה שאומר שמאמין להעד לא שייך לומר בזה שוי' נפשי' חד"א ותדע שהרי בסי' קע"ז (סעיף ט') כ' הרמ"א בהג"ה שבזה"ז דהוי חרגמ"ה אינו נאמן לומר שמאמינה או שמאמין להעד וכו' ומ"ט לא נאמר שוי' נפשי' חד"א בע"כ דבזה לא שייך חד"א וז"ב ונכון לפענ"ד בעזה"י ודוק היטב:

סימן לח

סעיף ב' **כל תנאי וכו' ואלו הן שיהיה כפול וכו'** נ"ב הנה דעת הרמב"ם דבמעכשיו א"צ ת"כ ודיני תנאי והקשו עליו האחרונים ממ"ש בש"ס יבמות דקאמר שם דכ"ע יש תנאי דחליצה רק דפליגי אם בעי' ת"כ והרי בחליצה ודאי חל מעכשיו דלחול אחר זמן לא שייך בחליצה ולמה בעי' ת"כ וכן הקשו מאם מתי יהא גט דהוי נמי במעכשיו דאין גט לאחר מיתה ייע"ש ולפענ"ד נראה ליישב בעזה"י די"ל הטעם דבמעכשיו לא בעי' ת"כ היינו דהתוס' כתבו בפ"ה דכתובות דהטעם דבעי' דומיא דב"ג וב"ר דבלא"ה הוי פטומי מילי ולכאורה קשה הרי עכ"פ הוי אומדנא דמוכח שרצונו בכך והיכי דהוי אומדנא לא בעי' דיני תנאי וכמ"ש הרא"ש ר"פ יש נוחלין אך י"ל כיון דהמעש' הוי על אחר זמן נהי דהשתא רוצה בכך אולי אח"כ ישתנה דעתו וירצה לחול בלי תנאי ולכך אם כפל התנאי חזי' דהתנה דוקא כן אבל אם לא כפל ובא רק מכח אומדנא בזה אמרי' דעל להבא ליכא אומדנא דאולי אח"כ ישתנה דעתו וימחול התנאי א"כ תינח היכי שרוצה שיחול המעשה אח"כ אבל אם אומר מעכשיו שרוצה שהמעשה יחול עתה ועתה הוי עכ"פ אומדנא דעתה רוצה דוקא באופן זה לכך לא בעי' ד"ת דמהני מכח אומדנא א"כ תינח היכי דהוי דבר הרשות אבל בחליצה כיון דהוי מצוה אם אינו רוצה לייבם וא"כ אם מתנה תנאי בחליצה הוי כעין לבטל המצוה לכך ס"ל דלא התנה וכפל ליכא אומדנא

דדוקא קאמר כיון דהוי לבטל המצוה ואדרבא הוי אומדנא שאינו מכוין רק לפטומי מילי לכך דומה לשאר מעשה דהוי על להבא דליכא אומדנא ובעי' דיני תנאי וא"ש ודוק ולכך גם מאם מתי לא קשיא כיון דבאמת היבום הוי טובת המת כמ"ש התוה"ק יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו בישראל וא"כ אם מגרשה שלא תזקק ליבם הוי נגד טובתו וליכא אומדנא ומסתבר יותר דהוי פטומי מילי להניח דעת אשתו לכך בעי' ת"כ וא"ש שיטת הרמב"ם בעזה"י ודוק והנה מ"ש לעיל לדמות אם מתי יהי' גט לדין תנאי חליצה ולכאורה אין לו דמיון דבשלמא בחליצה אם נימא דאין תנאי כיון דלא כפל אז יהי' חליצה לגמרי והוי קיום מצוה וליכא אומדנא אבל באם מתי הרי אם לא יועיל התנאי בלי כפל יהי' גט לגמרי וסוף סוף לא יהי' טובתו אך א"ש דברינו בעזה"י דהכונה שמוכח שמחמת ששנא לה מגרשה וכיון דשנאה מה שמוכח שדעתו שאם לא ימות לא יהי' גט כיון דלא כפל הוי רק פטומי מילי והוי גט בכל ענין דאם הוי הכונה רק אם ימות א"כ הי' הכונה רק לטובתה ואיך יעזוב טובה שלו ויבקש טובתה דהרי אם ימות בלי גט יהי' לו יותר טובה דאולי יהי' מייבם ובודאי דנפשי' עדיפא לי' ובע"כ מכח שנאתה עושה כן ולכך הוי פטומי מילי וליכא אומדנא רק הוי אומדנא להיפוך לכך בעי' דיני תנאי וא"ש בעזה"י ודוק היטב. והנה בדין אם בתנאי דלשעבר בעי' דיני תנאי עי' במשלמ"ל ובאבני מלואים סי' יו"ד וע' במהדורא ו' שלי סי' ס"ג בתשו' ל"ק טרנפאל קנה מקומה בהל' גיטין סי' קמ"ג ייע"ש בעזה"י ודוק:

באותו סעיף בהג"ה **הזכיר לאו קודם להן וכו'** נ"ב הנה בדין לאו קודם להן עי' בתוס' גיטין ובקדושין וע' בט"ז בהקדמה ומה שהקשה על זה וע' בחבורי לתורה בעזה"י פ' נצבים שנת תר"ה מ"ש בישוב דבריהם חוץ ממ"ש בחבורי לה"ל קדושין ייע"ש בעזה"י ודוק:

סעיף ד' **י"א דלא בעי וכו' ארבעה דברים וכו'** נ"ב קשה ליה מ"ט לא הביאו דעת הרא"ש פ' י"נ אות מ"ח שהעלה מן הירושלמי דאף לר"מ דס"ל דבעי' ת"כ מ"מ בעריות מחמיר וס"ל דחולץ אף בלי ת"כ דחומר הוא בעריות ייע"ש ודוק:

סעיף ה' בהג"ה **דכל המתנה עמש"ב וכו' תנאו בטל וכו'** נ"ב עיין בחבורי ליו"ד מהדורא ג' בתשובתי ל"ק טולטשין ביו"ד סימן ק"ס הל' ריבית מ"ש שם ליישב החילוק בין זה ובין ע"מ שתאכל בשר ייע"ש ודו"ק בעזה"י בטעם נכון ודוק:

סעיף לד **המקדש את האשה וכו' אע"פ שחזרו בתוך כדי דיבור וכו'** נ"ב הנה דעת הב"י דאף בהני דתכ"ד לאו כד"ד מ"מ היכי דהוי דיבור אחד עדיף וכבר הארכתי בזה בעזה"י בכמה דוכתא וכעת נראה ראי' מוכרחת דלא כוותי' מן הש"ס בשבועות (ד' ל"ב ע"ב) דקאמר אלא לר"י רישא תכ"ד וסיפא תכ"ד תרתי למ"ל ומהו פריך דלמא רישא מיירי

שהי' דיבור אחד ממש שתיכף אחר דבור הראשון כפר השני ולא הוי הפסק כלל ובסיפא קמ"ל אף שהי' הפסק רק שהי' תכ"ד נמי מהני ובע"כ דאין לחלק רק אם לאו כד"ד אף דהוי דיבור אחד נמי לא הוי כד"ד ואם בדיבור אחד הוי כדיבור גם בזה הוי כדיבור ודו"ק אך עדיין לא הונח לי הסוגיא דהרי יש תכ"ד קטן ויש תנ"ד גדול א"כ דלמא רישא מיירי תכ"ד קטן וסיפא תכ"ד גדול וצע"ג ובהיותי בזה עלה בלבי ליישב קושיות התוס' שם בשם הר"י מאוריליניש דגם מרישא מוכח דהודאה וכפירה הוי אחד דאל"כ הרי כבר כפר הראשון ייע"ש ולפענ"ד א"ש דמצינו בכמה דוכתא דמה דהוי אחד צורך דבר אחר נחשב כמותו והנה מה דהוי ס"ד דבהודאה וכפירה לא הוי כדיבור היינו מכח דהמה ענינים נפרדים ואין להם דמיון וא"כ תינח בהודאת השני דאין בו שייכות לכפירה אבל בהודאת הראשון הוא שייך לכפירה דהרי אם יועיל הודאתו יתחייב השני בכפירתו ויהי' נחשב כפירה ואם לא יועיל הודאתו לא נחשב הכפירה של השני לכפירה א"כ הוי הודאת הראשון לצרף כפירת השני לכפירה ראשונה לכך הוי מעין כפירה אחת לכך בזה הוי הודאה תכ"ד דהוי צורך כפירה להיות כפירה וכפירה אבל בהודאת השני דלא הוי צורך כפירה הוי ס"ד דלא הוי כדיבור דמי לכך קמ"ל וזה הדבר נכון הוא בעזה"י ודו"ק היטב ועיין בח"מ מ"ש בדין זה ועיין במהדורא ח' שלי סימן פ"ה בתשובה שלי קנה מקומה בהל' קדושין סימן כ"ז מ"ש להשיג עליו באריכות בעזה"י ודוק:

סעיף לו **ואם מת קודם שיתקיים התנאי וכו'** נ"ב עי' בבית מאיר מה שהקשה וע' מ"ש ליישב זה בחיבורי משפט צדק לחו"מ מהדורא ג' סי' ש"ל בתשובה ל"ק זבאריז קנה מקומו בחו"מ סימן רמ"א וע' שם חידוש דין היוצא משם השייך לכאן ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן לט

סעיף ו' **קידשה ע"מ שאין בה מומין וכו' וריפא אותה אינה מקודשת וכו'** נ"ב נראה לי דוקא באותן מומין שמבואר לעיל אותן הפסולין בנשים אז שייך שפיר הטעם של התוס' דאף שנתרפאה מאוסה בעיניו אבל בשאר מומין אף שאם התנה בהדיא ג"כ אין מקודשת כמו שמשמע בש"ס גבי נדרים וכו' וכמ"ש הפ"י שם מ"מ אם הלכה אצל רופא ורפאה מקודשת דכיון דלא מאוסה כל כך ובסתם הוי הקדושין שפיר רק שאם התנה הוי כמו שאר תנאי אבל אם נתרפאה הוי כמו הלך הוא אצל חכם ורפאו שמקודשת [ולקמן הארכתי בזה בישוב דברי הש"ס] כן נראה לי בזה ודו"ק. וע' ב"ש ס"ק י"ז מ"ש מיהו י"ל וכו' ונראה לפענ"ד דתירץ זה אין מספיק כלל חדא דכבר מצאתי בספר מהר"ם שיף

שאין לומר כלל תירץ זה דאכתי תקשה לרבא דמתרץ באשה חשובה א"כ הא ברופא ורפאו ע"כ אף באינה חשובה מקודשת א"כ לא תנא דומיא א"כ קושיות הב"ש נשאר במקומה ועוד נראה לי לפי מה שהוכחתי ת"ל במה"ק שלי על אהע"ז דבשאר מומין חוץ השנוים במשנה שהוא התנה שלא יהי' עליו כל מום וכיון דקפיד אפי' כל מילי נמי מ"מ מהני רפואה א"כ אכתי נשאר קושיות הב"ש דנוקא דמיירי אחר ידיעת הבעל ובשאמר שלא יהי' עליו כל מום ונמצא בה שאר מומין ואף שמהני בה רפואה מ"מ לאחר ידיעת הבעל לא מהני כמו בנדרים ומוין הפסולין בכהנים זה לא רצה להשמיענו דכבר נשמע מברייי' האחרת אלא ודאי דגם בהתנה האשה לא מהני רפואה אחר ידיעת הבעל ובמה שכתבתי נתיישב לי מה שקשה לי באמת אדברי רבא דמתרץ באשה חשובה ולא הוי דומיא דרופא וכו' ולפי הנ"ל ניחא דרבא מוקי בשאמר כל מום ונמצא בה שאר מומין מ"מ אין מקודשת באשה חשובה וכו' אך באמת דברי הב"ש תמוהין לדעתי דמי דחקו לכנוס בפרצה דחוקה הלא לפי מה שכתב הוא אח"כ מיד דבנדרים בודאי לא מהני היתר אחר ידיעת האשה דסברה שמא אין היתר לנדר א"כ היכי הוי מצי לאוקמא בנדרים מיירי אחר שנודע לו א"כ גם הסיפא בהלך הוא אצל חכם מירי נמי אחר שנודע א"כ למה מקודשת ודאי דהלכה והלך הוא מיירי בחדא גווני דהא חילוק בין איש לאשה ומי דחקו לומר בתחלה שמשום הלך אצל רופא לא מוקי כך ושבק נדרים שקודם לזה ובאמת נראה דבין בנדרים ובין במומין לא מהני בהלך אחר ידיעת האשה דגם במומין שייך דסברה שמא אין רפואה למומו כמ"ש הב"ש בכבודו בעצמו בסוף הסימן ולא גרע מנדרים כן נראה לי בזה נכון לדינא ודו"ק היטב:

סימן מ

סעיף ח' **האומר לחברו אם תלד אשתך נקבה וכו'** נ"ב הנה מה שדברי הרמב"ם והש"ע סתרו אהדדי עי' מ"ש בישובו בחבורי ליו"ד מהדורא ה' סי' ר"ה ה"ל בכור סי' ש"כ בתשוב' ל"ק קאזלוב ייע"ש גם מה שיש להעיר בלשון הרי את מקדשת לי מה שיש להקשות מהאומר ע"מ שתחזירהו לי עי' ג"כ שם בעזה"י ודו"ק:

באותו סעיף **ולהרמב"ם וכו' אם היתה וכו' והוכר העובר וכו'** נ"ב הנה נלפענ"ד דיצא להרמב"ם כן מן הברייי' בתמורה ובגיטין (ד' כ"ג ע"א) דהרי אתה שפחה וולדך אם היתה עוברה זכתה לו ואמאי הרי הוי משחרר דשלב"ל ואיך מהני השחרור הרי שחרור דומה להקדש וקדושין וכל עניני מכירה ולמה מהני בדשלב"ל בע"כ מוכח דבהוכר עוברה לא הו"ל דשלב"ל ודוק וע' בחיבורי על מגילת אסתר קהלת יעקב חלק ב' על ד' פרשיות

ואסתר חלק הנרשם צ"ז מ"ש שם ראי' להרמב"ם מן הש"ס דמגילה ייע"ש בעזה"י ודו"ק וע' מ"ש עוד ראי' להרמב"ם בחיבורי מילי דנזיקין על ב"ק פרק מרובה ד' ע"ז ע"ב מ"ש שם ראי' גדולה להרמב"ם דהוכר עוברה הוי בא לעולם ייע"ש ודוק:

סעיף ח' **ולהרמב"ם וכו' אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר העובר וכו'** נ"ב הכל תמהו על הרמב"ם שהוא סותר הש"ס דקדושין ונראה דהרמב"ם הוציא זה מסוגיא מפורשת במס' ע"ז (ד' מ"ו ע"א)דקאמר שם הכא מעיקרא בהמה והשתא בהמה ודשא הוא דאחדא באפה ייע"ש מוכח להדיא דולד במעי אמו לא נחשב דשלב"ל והוי כאלו כבר הי' בעולם ופליג על הסוגיא דקדושין וזה ראי' ברורה לפענ"ד להרמב"ם ודוק:

סימן מא

סעיף ב' **המקדש וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק ב' מפורש הטעם דקי"ל כל שאינו בזאח"ז אפילו בב"א אינו והנה קשיא לי בש"ס זבחים משנה ג' ב' שאחזו בסכין ושחטו פטורין אחזו באבר והעלוהו חייבין וקשה לי לדברי ר' יוסי שמבואר שם בסיפא דס"ל דהעלה וחזר והעלה פטור ואינו חייב אלא אחת אף דהיה לו ידיעה בנתיים ובע"כ הטעם דבעינן שיהיה כולו שלם ולא חסר וא"כ למה יתחייבו שנים שהעלו הרי אינו בזאח"ז דאם העלה וחזר והעלה פטור בין הוא בין אחר כיון דהטעם הוא מכח דאינו שלם א"כ מה לי הוא מה לי אחר יהיה פטור א"כ אף בב"א יהיו פטורין דכל שאינו בזאח"ז אפילו בבת אחת אינו והנה על המשנה לק"מ די"ל דהך רישא נמי דברי ר"ש הוא דמחייב בהעלה וחזר והעלה והוי בזאח"ז ולר"י י"ל באמת שנים שהעלו פטורין אך על הרמב"ם קשה דהוא פסק כר"י ופסק בשנים שהעלוהו חייבין וקי"ל דכל שאינו בזאח"ז אפי' בב"א אינו ולו יהא דהרמב"ם פסק כר' יוחנן דבכמה אברים חייב על כל אחד עכ"פ באבר אחד פסק כר' יוסי דהעלה וחזר והעלה פטור עי' שם בכ"מ פ' י"ט מה"ל מעה"ק (הל' י"א) ולמה פסק שם בב' שאחזו באבר אחד והעלוהו חייבין הרי באבר אחד אינו בזאח"ז וא"כ אפי' בב"א אינו וצ"ע ודוק:

סעיף ג' **וי"א שאף נכריות אינם מקודשות וכו'** נ"ב עיין בתשובתי ל"ק אקרמאן במהדורא ה' שלי סי' רנ"ב מ"ש דהיינו דוקא אם אינו עסוקין באותו ענין אבל אם היו עסוקין באותו ענין גם הרמב"ם מודה דהנכריות מקדושות אך זה רק לטעם הה"מ בדעת הרמב"ם לא לפי טעם הר"ן ייע"ש בעזה"י ודו"ק. הנה הה"מ כתב ליישב דברי הרמב"ם דלא תקשה ממה דקי"ל קני את וחמור קנה מחצה והוא דדיבור אחד שאני וכו' [וכבר הארכנו בזה בכמה דוכתא] וכעת תמוה לי מן הש"ס פ"ק דגיטין (ד' ח' ע"ב) גבי איבעיא להו כל

נכסיי קנויין לך וכו' ומוכח שם לרבא וקי"ל כוותי' אפי' בדבור אחד פלגינן דבורא וסברת הה"מ נראה שהיא סברת אביי ורבא ס"ל אפי' בדבור אחד פלגינן דבורא ואין לומר דהתם למילי דרבנן כגון בפני נכתב שאני אבל בדאורייתא מודה דלא פלגינן דבורא דא"כ מה קאמר שם הש"ס כמאן כר"ש וכו' הרי י"ל דאתיא אף כר"מ ור"מ מיירי לענין דאורייתא אם נעשה משוחרר בזה לכך לא פלגינן דבורא כיון דהוי דיבור אחד אבל רבא מיירי לענין דרבנן י"ל דס"ל פלגינן דיבורא ובע"כ דאין לחלק בזה א"כ מוכח דלא כהה"מ ודו"ק והנה בהיותי בזה ראיתי מה שהקשו התוס' שם ד"ה הדר אמר אביי שכתבו פירוש לא משום קושיא דרבא חזר בו דאביי לא חשיב לי' פרכא דסבר לא פלגינן דבורא דאקושיא דרבא לא משני מידי וכו' ולפענ"ד ודאי משום קושיא דרבא חזר בו והוא דהנה דדבור אחד כיון דלא פלגינן דבורא י"ל ב' אופנים או מגו דחייל אהא חייל אהא או להיפוך מגו דלא חייל אהא לא חייל אהא ולכך תחלה הוי סבר אביי דמהני מגו להוציא ממון מחזקתו ולכך אמר כיון דקנה עצמו קנה נכסים אבל רבא ס"ל דלא מהני מגו להוציא ממון מחזקתו דומה למה דקי"ל מגו להוציא לא אמרי' כן ה"נ בזה ולכך פריך דנכסים לא לקני דלא מהני מגו להוציא ממון מחזקתו ולכך שוב כיון דרבא חידש דלא מהני מגו להוציא ממון מחזקה א"כ לא שייך לחול בכולן שוב ראוי לומר להיפוך מגו דלא חייל על זה לא חייל על זה כיון דלא פלגי' דיבורא כיון דהוי דיבור אחד ולכך שפיר מכח קושיות רבא הדר בי' ודוק ושוב ראיתי בבית מאיר סימן מ"א נראה דרמז רמיזה לסוגיא הנ"ל וכדעת הה"מ אך כתב שם דרך רמיזה ואני ביארתי הדבר נכון בעזה"י ודוק היטב:

סימן מב

סעיף א' **אבל האיש שאנסוהו עד שיקדש וכו'** נ"ב עי' מ"ש בדין זה במהדורא ה' שלי בתשובה ל"ק סטריא קנה מקומה בהל' זו סי' מ"ג בדין קדושי קטן ייע"ש שם הארכנו בטעם החילוק בעזה"י ובישוב קושיות הח"מ וב"ש ייע"ש בעזה"י ודוק. עיין מה שהקשו מחו"מ בדין אם אנסוהו לקנות וע' בהקדמת טטו"ד מ"ש בזה וע' בחבורי קנאת סופרים שנתייסד על השמטות לכמה חיבורינו בעזה"י ע"ש במ"ש לנדרים ד' ל' בר"ן ד"ה תפשוט דבעי ר"א ייע"ש מ"ש דבר נכון מאד לתרץ זה ובטעם למה אנסוהו למכור הוי קנין ולקנות לא הוי קנין ייע"ש בעזה"י ומ"ש ראי' להר"ן שם דהאשה הוי רק בהפקר ייע"ש בעזה"י ודוק:

סעיף ד' בהג"ה **מצאו כתוב בשטר וכו'**. נ"ב עיין בב"ש ס"ק ט"ו מ"ש דאפילו אם אומר שפלוני ופלוני הם עדיו לא משגיחין בדבריו וכו' נראה דהיינו דוקא אם ליכא קול דאיכא

עדים רק דהקול יצא סתם דהיא מקודשת לו והוא לבדו אומר דיש עדים לו אבל אם יש קול דיש עדים צריך להפרישם עיין בש"ס ב"ב (ד' קל"ה ע"א) והא אמרי דאיכא עדים לפרשב"ם שם אפילו יש אנשים דאמרי דאיכא עדים נמי צריך לחוש להם ולהתוס' בעינן שיהי' קול דאיכא עדים ועכ"פ ע"י קול ודאי חיישינן לעדים וכן קי"ל בש"ע הל' יבום (סימן קנז) ייע"ש וא"כ ה"נ ל"מ אם יש קול דיש עדים ודאי צריך לחוש להם אלא אפילו דיש אנשים דאמרי דאיכא עדים נמי צריך לחוש להם כיון דאפשר להתברר ראוי לחוש לדעת הרשב"ם מיהו י"ל דזה דוקא בקול דקודם נשואין וקול דב"ב וסימן קנ"ז לענין היתר שתנשא לאחר הוי כקלא דקודם נשואין אבל לקלא דבתר נשואין כמו דלא חיישינן לקול אף דמוחזק בב"ד כן לא חיישינן לקול דיש עדים מיהו כיון דהב"ש סיים נמי דהכל תלוי בחקירת הדיינים וכוונתו אם רואין דיש ממש בדבר לכך ה"נ אם יש קול או אמרי אינשי כן דיש עדים ונראה דיש ממש בדבר ודאי ראוי לחוש לזה ולהפרישם עד שיבורר הדבר כן השבתי ל"ק לעשנוב להרב דשם על איזה מעשה שאירע שם והנה שבתי וראיתי דאף בתר נשואין ראוי להיות כן הדין לחוש לקול דיש עדים דבע"כ מוכח דאין חילוק ביניהם ממ"ש להדיא בקדושין (ד' י"ב ע"ב) דפריך שם אביי ורבא אם הקלנו בשבוי' דמנולה נפשה גבי שבאי ניקול בא"א וכו' ואמאי הרי שם והוי קלא בתר נשואין וקאמר שם דאשתאר מההוא משפחה ופרשו מנה רבנן משום דס"ל כאביי ורבא ומוכח דחיישינן בזה אף לקלא דבתר נשואין ואין לומר דשם מיירי שהיה הקול מוחזק בב"ד דא"כ מהו פריך מר"ח דלמא מעשה דר"ח לא הוי הקול מוחזק בב"ד דשם הוי קודם נשואין לכך קמ"ל דמ"מ לא חיישינן לזה אבל בקול מוחזק בב"ד יש לומר דחיישינן ובע"כ דגם שם לא הוי הקול מוחזק בב"ד ומ"מ חיישינן ליה ועיין בב"ש (סימן ל"א) הביא ש"ס זה ומוכח דמדינא חיישינן לקלא בזה והוי ספק ממזר ייע"ש לכך אף לבתר נשואין ואף דלא הוחזק בב"ד חיישינן לקלא דיש עדים וצריך להפרישם כנלפע"ד נכון בעזה"י ודוק היטב:

סעיף ה' **המקדש בפסולי עדות וכו'** נ"ב הנה הגיע לידי דרך מקרה ס' ב"ש אחרון וראיתי בסוף התשובות בד' תשובות מהרב מקראקא הביא קושיא אחת כיון דיש בירושלמי דעדים הקרובים לאחד ופסול ורחוקים לשני פסולין לגמרי דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה א"כ איך יועיל כל עידי קדושין הרי אמרינן בקדושין דלכך לא מהני הודאתם בקדושין מכח דחב לאחריני דנאסרו הקרובים בה וא"כ ה"נ בכל עידי קדושין הרי הוי חוב לקרובי העדים דנאסרו בה וא"כ נימא דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כיון דהוי חוב לקרובים ולכאורה היא קושיא גדולה ומ"ש שם הרב מקראקא לתרץ הודה

בעצמו שאין בו ממש ומ"ש הרב ב"ש אחרון לתרץ ומדמה זה לדברי הראב"ד שכ' גבי לדידי אוזיף בריבותא דלגבי עצמו לא נחשב עד פסול לומר בטלה כולה ודבריו תמוהין בזה דלא דמי כעוכלא לדנא דהתם כיון דאינו נוגע רק לו ולכך כיון דלעצמו לא נקרא עד לכך הוי לאחר עד כשר אבל כאן כיון דנ"מ גם לקרוביו א"כ דל אותו מהכא סוף סוף הוי עדות לקרוביו וכי בשביל דנוגע גם לו יהי' עדיף הראב"ד לא כתב רק מה שנוגע לו אינו מקלקל עדות והוי כאלו לא היה לו שהיה כשר גם עתה כן אבל לא להכשיר עוד העדות מה שלולי הוא היה פסול ומה שנראה לי ליישב קושיא זו אליבא דאמת הוא עפמ"ש בפ"ב דב"מ (ד' כ"ז ע"ב) גבי אבידה למ"ד סימנין דרבנן דלכך תקנו כן דניחא ליה למוצא אבידה כי היכי דנהדר ליה לדידיה א"כ משמע דהיכי דהוי נמשך ממנו טובה בזמן אחר לא נחשב חוב ונהי דדחה שם הש"ס הוי מטעם אחר ייע"ש אבל זה הוי ניחא ליה דנחשב זכות אף דעתה הוי חוב לו שמחזיר האבידה מ"מ הוי לו זכות כי יצטרך במקום אחר א"כ ה"נ בשלמ' גבי הודאת בע"ד שפיר הוי חוב לאחריני לקרובים דאין בו צד זכות דאם יצטרכו הם לקדש אשה יקדשו בעדים ממש והרי עדים שכיחי אבל אי נימא דבכל קדושין לא מהני עדים והרי הדין דבקדושין בעי' עדים ובלי עדים לא הוי קדושין וא"כ אם לא יועילו בזה עדים גם הם לא יוכלו לקדש אשה ולקדש בעדים שאין להם מקרובים כלל זה לא שכיח וגם י"ל להיפוך מדברי הראב"ד רק גם לעצמו נחשב בטלה מקצתה בטלה כולה א"כ הוי חוב לעצמו ולא משכחת לה שום קדושין שוב ניחא להו לקרובים בעדות זה כדי שגם הם יוכלו לקדש אשה בעדים לכך אין זה חוב וכיון דגזרה התורה דבעי' קדושין בעדים אין זה חוב להקרובים ולא לגוף העדים דניחא להו בכך וא"ש בעזה"י ודוק היטב:

באותו סעיף בהג"ה **החשוד וכו' בין לענין קדושין בין לענין גרושין וכו'** נ"ב עיין ב"ש מה שהקשה מנדרים ועיין במהדורא ח' שלי סימן צדיק בתשובתי ל"ק חעלימא קנה מקומו באהע"ז סימן קמ"א מ"ש בישובו על נכון בעזה"י ודוק:

באותו **הגה"ה המקדש וכו' או שאר רשעים וכו'** נ"ב עיין במהדורא שלי סי' ר"א קנה מקומה בהל' גיטין סי' ק"ל בתשובתי ל"ק ליסקא מה שהעליתי דאף דבעבירה דליכא מלקות בעי' רשע דחמס מ"מ בקדושין וגיטין י"ל לכ"ע לא בעינן רשע דחמס ייע"ש בטעמו גם כתבנו לפלפל דאף להתוס' סנהדרין ד' ט' דס"ל דבהנאת הגוף לא בעי' רשע דחמס היינו רק בעריות אבל בשאר הנאת הגוף מודים ייע"ש בטעמו כי טוב הוא בעזה"י ודוק:

סימן מג

סעיף א' **קטן שקידש וכו'** נ"ב הנה אם האב קידש אשה לבנו קטן יש לחוש בזה לדעת הר"י בר ברזילי דס"ל דהוי קדושי תורה וכבר חששו בזה האחרונים בתשובותיהם אך אם לא קדשה האב רק הקטן בעצמו כתבו דבזה ודאי אינו כלום ונראה דהיינו דוקא אם לא עמד האב בשעת שקדשה הקטן אבל אם עמד שם האב בשעת קדושין נחשב כאלו נתן האב בעצמו לה הקדושין וכמ"ש כעין זה הרב רמ"א בעצמו לעיל סימן י"ז סעיף ח' גבי קטנה אם עמד האב שם נחשב כאלו קבלו בידי' וא"כ ה"נ בקטן הוי כן ושוב חזר חשש הר"י בר ברזילי למקומו מיהו אפשר לחלק בין קטנה לקטן דבקטנה דהיא ברשותו ונחשבת כידו כמו דמבעיא בש"ס בפ"ב דקדושין ייע"ש ולכך כיון דכיד אביו דמיא ומיהו לענין יד בעינן שיהי' עומד בצדו כמ"ש בש"ס פ"ק דב"מ גבי חצר לכך אם עומדת בצד אביו נחשב כאלו קיבל הוא אבל בקטן דאינו ברשותו ולא הוי כידו לא מהני מה שעומד אצלו להיות נחשב כנתן הוא מ"מ לא מלאני לבי לעשות מעשה להקל כזה כן כתבתי ל"ק דובנא בקצרה ואין פנאי להאריך בזה אולי יזכיני ד' בזמן אחר לבאר יותר בזה ודוק:

סעיף א' **ואסור להשיאו אשה בעודו קטן וכו'** נ"ב הנה באם קידש האב אשה לבנו קטן נודע במחברים דעת הר"י בר ברזילי דיש לחוש לקדושין ודעת המשלמ"ל בפ"ו מגרושין דהוי חשש תורה [וכבר כתבנו מזה בכמה דוכתא] והנה בלמדי מס' גיטין (ד' פ"ה ע"א) במה דמיבעיא שם חוץ מקדושי קטן מהו ומה מבעיא להו הרי משכחת ע"י קדושי אביו ומוכח דלא כהר"י ב"ב אך אח"כ ראיתי בנו"ב מה"ק (סימן ס"ג) שכבר הרגיש חתנו הגאון בזה אך אחר עיוני ראיתי כי אדרבא מסוגיא זו יהיה ראיה להריב"ב דקשה למה נקט הש"ס הלשון חוץ מקדושי קטן הו"ל לומר חוץ מקטן מהו וכפרש"י באמת וכמו דנקט אח"כ חוץ מהנולדים וכו' ולמה נקט מקדושי קטן ובע"כ הוי כדעת הריב"ב ולכך אם הי' אומר חוץ מקטן ודאי לא הוי גט כיון דמשכחת לה בקדושי אביו רק דמבעיא לי' באומר חוץ מקדושי קטן דזה משמע דהקטן בעצמו מקדש אותה וזה ודאי אין לו קדושין ולכך מבעיא לי' מכח דאתי לכלל הוי' וז"ב לפענ"ד לראי' בעזה"י וק"ל:

סימן מד

סעיף ב' **שוטה ושוטית וכו'** נ"ב עיימ"ש בדין שוטית בקדושין במהדורא זיי"ן שלי סימן ל"ט בתשובה לק' יאנאווי קנה מקומה בהל' גיטין סימן קמ"ט ייע"ש מ"ש בזה בכמה דינים בעזה"י ודו"ק:

סעי' ה' **טומטום ואנדרוגינוס וכו'** נ"ב עיימ"ש בתשובה בדין אנדרוגינוס אחד ל"ק טשודנוב ובמקום שהי' צריך לכותבו במהדורא ח' שלי על אהע"ז שכחתי וכתבתי במהדורא זיין שלי על יו"ד סימן י"ז עיי"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף ז' **המקדש וכו' או מאיסורי לאוין וכו'** נ"ב הנה מקור דין זה בקדושין ד' ס"ח ולמד מקרא כי תהיין וגו' אחת אהובה ואחת שנואה והנה מה שהקשה לי אחד למה לא משני הש"ס בכה"ג שיש לו ב' נשים לדעת הרמב"ם דכה"ג אסור לישא ב' נשים עיין מ"ש בזה בתשובתי לחו"מ סימן פ"ט הל' טוען במהדורא ג' שלי סימן רע"ז דרך אגב ייע"ש מ"ש בזה ל"ק סקאלי בעזה"י ודו"ק:

סימן מו

סעיף א' **פנויה שיצא עליה קול וכו'** נ"ב עיין במהדורא ו' שלי ד' פ"א בהל' זו סימן מ"ב בתשובה למדינת וואלחייא מ"ש להסתפק אם גם בהכחשה מיד הקול בפני העדים והב"ד נמי חיישינן לקלא או י"ל דכל הסימן מיירי באינה מכחישה כגון שאינה בפנינו או שותקת אבל בהכחשה מיד י"ל דהוי קול ושוברו עמו דמן הסתם תביא עדים לפסלן כיון דהיא מכחשת אותם גם כתבנו שם דהקול יהי' תחלה בעיר ואח"כ יהי' הוחזק בב"ד אבל אם לא הי' קול מוחזק תחלה רק ע"י הגדת עדים בב"ד יצא הקול אין לו דין קול ואם אח"כ נודע שנתבטל העדות מותרת ואין לחוש בזה לקלא ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף ח בהג"ה **מיהו אם היא מודה אח"כ שנתקדשה לראשון וכו'** נ"ב עיימ"ש בזה בתשובה ל"ק דארהא במדינת וואליחייא במעשה שאחר הנשואין אמרה לכהן שהיתה גרושה קודם שנתאלמנה והוא בחבורי ליו"ד מהדורא ה' סימן ר"ח בתשובה להל' טריפות סימן נ"ח ייע"ש דרך אגב כתבתי נמי בזה ייע"ש בעזה"י וגם ישבתי שם דברי הב"י שהביא הב"ש כאן דמחלק בין אומרת ברי לי או ל"א והד"מ תמה מאומרת טמאה אני לך ואני ישבתי שם בעזה"י על נכון וראיתי בבית מאיר שתמה על הד"מ דאיך שייך לומר בזה ענ"ב כיון דאסורה לפי דברי' ומי יודע אם יודה זה שנתקדשה לו וא"כ תהי' אסורה לכל העולם ייע"ש ולדעתי צדקו דברי הד"מ דהרי קיי"ל בנתנה אמתלא לדברי' ה"ז נאמנת לחזור בה גם קיי"ל דהמוציא את אשתו משום ש"ר ה"ז לא יחזור א"כ שפיר יש לחוש דענ"ב ואומרת דנתקדשה לאחר ואחר הגט תאמר ששקר הוא ולא נתקדשה ומה שאמרה כן הוי מכח ענ"ב והוי אמתלא טובה דאם חז"ל חשו לזה והתירו לדור עמה באיסור מכח זה מכ"ש שהיא תוכל ליתן אח"כ אמתלא זו ומ"מ לא יהי' הגט בטל דהרי תקנו חז"ל דלא יחזירנה ואומרים לה הוי יודע שאינך רשאי להחזירה וא"ש ודוק

ועיינתי בחבורי לה"ל קדושין אז לא הי' ספר ב"מ בידי וכתבתי לו כ"ז בסברא דנפשאי כדברי הב"מ אבל עכשיו הדרא בי מטעמים הנ"ל ודו"ק:

סימן מז

סעיף ד' **אמרה וכו' נתקדשתי וכו'** נ"ב הנה אם אמרה אשת איש הייתי וגרושה אני עיין לקמן סימן קנ"ב אך אם אומרת א"א הייתי ונתגרשתי בקטנותה ועתה היא גדולה אם נאמנת או לא עיימ"ש בתשובתי ליו"ד ה"ל גרים סימן רס"ח במה"ת ייע"ש מ"ש בזה ועיין לעיל בש"ע סימן י"ז סעיף י"ג בהג"ה ייע"ש ודו"ק:

באותו סעיף **ואם נותנת אמתלאה וכו'** נ"ב עיימ"ש בדין זה במהדורא ו' שלי סימן ק' בתשובה לק' פרעמסלא קנה מקומה באהע"ז סימן קע"ז כמה ענינים בדיני אמתלא וכבר כתבנו די"ל אם אמרה לפני ב"ד תחלה לא מהני אח"כ אמתלא ייע"ש ע"ש בזה ודו"ק:

סימן מח

סעי' ז' **וזה אסור באשתו וכו'** נ"ב עיין בח"מ וב"ש מ"ש בזה"ז אינו נאמן ועיימ"ש במהדורא ו' שלי סימן ק' בתשובה ל"ק פרעמסלא קנה מקומה באהע"ז סימן קע"ז מ"ש שם למה קיי"ל כאן כן ואין ליקח ממנו ראי' לסימן קע"ז דהתם נראה דלא קיי"ל כהך דעה דכופין ומשמש עמה רק כאן שאני כמ"ש שם מלתא בטעמא די"ל כאן לכ"ע ס"ל כן ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

סימן מט

סעיף א' **המקדש אחת מחמש נשים וכו'** נ"ב עיימ"ש בזה בתשובתי ליו"ד במה"ד שלי ביו"ד סימן כ"ח מה ששייך שם לסוגיא זו ומשם ראי' למ"ש בחבור בסי' זה בישוב דברי הטור שהצריך דוקא כתב לה אף דס"ל דיש כתובה לארוסה בלא"ה ייע"ש ודו"ק:

סעיף ב' **המקדש אשה וחזר בו מיד וכו'** נ"ב לכאורה קשה לי מן הש"ס פ"ק דקדושין דקאמר שם רב אשי אמר מונה והולך שאני וכו' ולכאורה קשה כיון דבקדושין תכ"ד לאו כד"ד א"כ כיון שקיבלה דינר הראשון כבר נתקדשה ומה בכך שראתה אח"כ מונה והולך הרי אי אפשר בחזרה עוד כיון דכבר נתקדשה ואפשר דלכך אמר מונה והולך שאני ולא אמר נתן לה בזאח"ז שאני ובע"כ דמשמע במוקי לה במונה על פה ואומר אחת ושתים ואז כיון דשמעה דאמר אחת מונה דדעתו למנות עוד ולזה מתחילה לא הסכימה להתקדש באחד אבל אם נתן לה סתם אחד אחד אין בידה לחזור עוד ולכך אמר מונה והולך שאני דדוקא מונה בפה בעינן ואין לומר דהכונה כיון דראתה כולו בידו הוי דעתה

אכולה דא"כ לא הו"ל לומר מונה והולך שאני רק הו"ל לומר כיון דחזיתי' דכולה בידי' שאני ובע"כ דאין לחלק בזה ואפשר דמזה יהי' ראי' לדעת הב"י באהע"ז סימן ל"ח דהיכי דהוי דבור אחד אף בקדושין מהני חזרה א"כ י"ל כיון דהוי מונה והולך לא הוי הפסק כלל ובזה אף בקדושין תכ"ד כד"ד ובהיותי בזה קשה לי למה כתב רש"י כיון דמונה והולך דעתה אכולה למה תלה דוקא בדעתה הו"ל לומר בדעתו דגם הוא אינו מסכים לקדשה רק בכולו ובידו לחזור ג"כ או הי"ל לומר דעתייהו דשניהם דעתם אכולה ולמה נקט רש"י דוקא דעתה וצ"ע בזה ודוק היטב:

סימן נ

סעיף ה' **ראובן שידך בתו וכו'** נ"ב הנה מה שהקשו הכל על זה מדברי התוס' דהיכי דהדבר תלוי בדעת שניהם לא אזלינן בתר אומדנא גם הטעם החילוק בין שדוכין לאם כבר נתקדשה שכ' הרמ"א עיין בתשובתי לחו"מ סי' ל"ט ל"ק סאניוויץ במהדורא ה' שלי לחו"מ סי' ק"ד מ"ש ליישב כל זה בטוב טעם בעזה"י ייע"ש ודו"ק:

שם **ראובן שידך בתו לשמעון בקנין וכו'** נ"ב הנה מה שכאן סתם הרמ"א וביו"ד סי' רכ"ח סעיף מ"ג הביא חולק בזה וע' בנו"ב שהאריך בזה ובאמת לק"מ דשם מיירי דהאב המסרב ולא הבת דאל"כ תיפוק לי' בלא זה דלא גרע מאומרת מאיס עלי ובע"כ דמיירי דהיא אינה מקפדת וניחא לה בכל דהו רק האב מעכב ובזה דאין הדבר נוגע לו רק לבתו לא אלים האומדנא כ"כ לזה יש חולקין דאם לא בא לב"ד מיד חייב לקיים שבועתו משא"כ כאן דמיירי דהחתן נשבע ובו לא שייך מאיס עלי והוא עצמו מעכב לכך בזה אלים האומדנא מותר דלא ניחא ליה בכך וכ"ע מודים דפטור משבועה וכן מ"ש אח"כ אם קלקל המשודך מעשיו דיכולה המשודכת לחזור בו בזה כל דהיא עצמה חוזרת לא גרע מטענה מאיס עלי וכ"ע מודים דפטורה משבועה לעולם ולא פליגי ביו"ד רק אם אביו חוזר בזה לא אלים האומדנא כ"כ ודבר זה נכון וברור בסברא בעזה"י ודוק ולדבר זה העירני חכם אחד ממדינת רוססיא הרב מוה' יחזקאל נ"י אב"ד קלאוונן:

באותו סעיף בהג"ה **וי"א וכו' אבל אחר ארוסין נסתחפה שדהו וכו'** נ"ב הנה ראיתי במחנה אפרים הל' שכירות (סי' ד') שכ' ליישב קושיות התוס' בב"ק פ' הגוזל (ד' ק"ט ע"א) שהקשו בכל לוקח מקח ונטרפה אח"כ לימא אדעתא דהכי לא קניתי ותירץ הגאון הנ"ל דשאני היכי דאירע אונס בגוף הדבר שקנה דאז אמרי' נסתחפה שדהו אבל היכי דאינו בגוף הדבר שקנה אז אזלינא בתר אומדנא ונסתייע מדברי הרא"ש שהביא הרמ"א כאן שאחר קדושין נסתחפה שדהו ייע"ש שהאריך ולפענ"ד א"א לומר כן שהוא נגד ש"ס

ערוך רפ"ה דכתובות דפריך שם במה דקאמר רב אין הלכה כראב"ע ופריך ורב לא אזיל בתר אומדנא והא אתמר מתנות שכ"מ וכו' עד אלא תרווייהו אזלי בתר אומדנא וכו' ולמה לא קאמר החילוק כך דבמת הוא כיון דאירע בו עצמו האונס א"כ אמרינן נסתחפה שדהו לכך לא אזיל בתר אומדנא אבל התם במתנות שכ"מ דאין השינוי בגוף הדבר ולא שייך שם לומר נסתחפה שדהו לכך אזיל בתר אומדנא וטעם תשובת הרא"ש דבקדשה אמרינן נסתחפה שדהו היינו מכח דהיכי דתלוי בדעת שניהם לא אזלינן בתר אומדנא כמ"ש התוס' בכתובות (ד' מ"ח ע"א) רק זה הוי דוקא בקנין ממש כגון קידושין או לוקח פרה אבל היכי דליכא קנין ממש רק מה שמתחייב זה כנגד זה בחיוב לבדו בלא קנין איזה דבר בזה אזלינן בתר דעת המתחייב לבדו ובזה אזלינן בתר אומדנא וא"ש ודו"ק.

וע' בב"ש מ"ש על מ"ש כאן המחבר ואח"כ אירע שהמירה אחות המשודכת וכו' דדוקא בזה ולא באחות אבי המשודך וכו' נראה דהיינו דוקא אחר שדוכין אבל קודם שדוכין והוא לא ידע כמ"ש הב"ש דהכל לפי הענין אם לא ידע הוי מום בזה אפילו אחר משאר המשפחה הוי מום כמשאחז"ל בפ"ה דסוכה דאין לך משפחה שיש בם מוכס שאין כולה מוכסין ודוקא בפגם שנולד אחר השדוכין דזה הוי חידוש דבעלמא בדבר התלוי בדעת שניהם לא אזלי' בתר אומדנא מה דנתחדש אח"כ ולכך בזה כיון דחידוש הוא אין לך אלא מ"ש הפוסקים אבל אם המיר קודם השידוך דהוי מקח טעות למפרע בזה אם נודע שיש מומר במשפחה זו הוי מקח טעות ובטל השידוך וכן נמי אם כבר נתקדשה אם נודע כן למפרע דהרי הרמ"א לא כ' רק אם אירע אחר ארוסין נסתחפה שדהו ומשמע הא מקודם ארוסין הוי מקח טעות וא"כ בזה אף אם הי' שאר מומר במשפח' נמי הוי מקח טעות והוי קדושי טעות ובטלו הקדושין מיהו בקדשה סתם וכנסה סתם נראה אף באחות המשודכת א"צ קדושין אחרים דאינו כ"כ מום לבטל הקדושין מדלא מנעו הש"ס בין המומין שמנה בפ' המדיר והיינו במה שתנא שם מה דהוסיפו בנשים יותר מכהנים הו"ל למנות גם זה דבהמיר אחד מן המשפחה הוי מום בנשים ולא בכהנים בע"כ אין זה מום לבטל הקדושין ואפשר אף בקדושין מ"ש הרמ"א הטעם דנסתחפ' שדהו היינו רק לבתר חרגמ"ה דא"י לקדש בע"כ והו' ס"ד דבזה יוכל לגרש בע"כ לכך קמ"ל דנסתחפ' שדהו וא"י לגרש בע"כ אבל אם הי' מום זה קודם ארוסין הוי מום ויכול לגרש בע"כ אבל מ"מ אין מום זה מבטל הקדושין להיות מותרת בלי גט כיון דלא מנאו התנא ואף דכ' המחבר לעיל (סי' א') דר"ג לא תיקן בארוסה היינו איסור ב' נשים לא תיקן בארוסה אבל גט בע"כ תיקן אף בארוסה וראי' ממ"ש שם הרמ"א אם אינו רוצה לכנוס רק לפטור וקשה אם הרוצה רק לפטור יפטרנה בגט ומי מעכב על ידו ובע"כ מוכח דא"י לגרש בע"כ ולכך

שפיר אם היא רוצה לפטור והעכוב ממנה בזה יכול לישא אחרת אבל לגרש בע"כ א"י גם בארוס' והוי כוונת הרמ"א כנ"ל ואף דמבואר בב"ש (סי' קי"ט)ובח"מ שם דלישא ב' נשים חמור מגט בע"כ כגון במקום מצוה מ"מ י"ל בארוסה הוי להיפוך כיון דאינו בכלל ב' נשים דהוי רק ארוסה חמור גט בע"כ מלישא אחרת כיון דאינו בכלל לשון התקנה והבן ולכך עכ"פ בקדש' סתם וכנסה סתם הוי נשואין מעלייא וא"צ קדושין אחרים גם קדושין אחרים בלא"ה הוי חשש שיאמרו קדושין הראשונים אינן כלום וכמ"ש (בסי' ל"ד) לכך חלילה לחזור ולקדשה כנלפענ"ד בזה נכון לדינא בעזה"י ודוק היטב:

סעיף ו' **כשרוצין לעשות כו' ומניחים שני שטרות אלו ביד שליש וכו'** נ"ב עי' בחבורי משפט צדק לחו"מ מהדורא ה' סי' ל"ה ובחו"מ סי' ר"ז מ"ש דהיינו דוקא אם שניהם השלישו שטרו' כן אבל אם אחד השליש ואחד לא השליש ומכ"ש אם אחד השליש שט"ח ואחד מעות או משכון כיון דזה פטור גם השני פטור אף דהוי שט"ח דדוקא בתרתי טעמי דאגב דבעי כמקני גמר ומקני ובצירוף דהוי חיוב מהיום לכך מהני ויע"ש בעזה"י ודו"ק והנה מ"ש הב"ש ס"ק ט"ו דאם השלישו שט"ח כבר נגמר החיוב וצריך בושת היינו אם השלישו ש"ח על גוף הנדן אז נגמר החיוב אבל אם השלישו ש"ח רק על הקנס לקיים אז בושת לא שייך בזה עדיין וגם החיוב של הקנס לא חל כיון דהתנו לכתוב שטרות ממש וי"ל דלא נתחייבו רק אם יכתבו התנאים ולא קודם וגם מ"ש השלישו שטרות לאו דוקא ה"ה מעות נדן אם השלישו חל החיוב כנלפע"ד נכון לדינא בעה"י ודוק. עי' בח"מ ס"ק ט"ו וע' בבית מאיר מ"ש עליו וע' בתשובתי לחו"מ מהדורא ג' סי' ס"ו קנה מקומה בחו"מ סי' ר"ז בתשובתי ל"ק ביזאנב שם הארכתי בזה בעזה"י וישבתי דברי הח"מ מכמה הערות שיש עליו והעליתי בעזה"י דמהני אומדנא בזה לפוטרו ייע"ש ודו"ק:

סימן נא

סעיף א' **והוא שיהי' הדברים שפסקי מצוים ברשותם וכו'** נ"ב עי' מ"ש בזה בעזה"י בתשובתי ל"ק ביטשאטש קנה מקומה בחו"מ סי' קע"ו מהדורא ג' שם ישבנו דעת הבעל עיטור החולק בזה גם כתבנו כמה חלוקי דינים די"ל דלא פליגי הפוסקים כלל ייע"ש בעזה"י ודו"ק. הנה בדבר דשכיחא שח"ו אם חתן או כלה נעשו כחולי מסוכן קורעין התנאים אם אח"כ כשהבריאו יכול צד השני לכופו לקיים התנאים או לא וגם אם יש ביד אחד לקרוע התנאים בלי רצון השני נראה לפענ"ד דודאי יכולין הם לקרעו בלי רצון השני ומכ"ש דאין ביד השני לכופו אח"כ לקיים התנאים ואם כי ראיתי בשבות יעקב ח"א שכ' להיפוך אין דבריו נראין כלל שכ' כן רק מסברא דנפשאי בלי ראי' וטעם הגון

וגם כ' שהוא מנהג נשים ולדעתו הוא מנהג נכון מאד דהרי גבי קטלנית הוי חד דעה דמזל גורם וא"כ לפ"ז גם בשדוכין בלי נשואין נמי מזל גורם אף גם למ"ד מעיין גורם (וכן באיש דלא אמרי' מזל גורם לישא אחרת) היינו רק לאסרה לכל העולם אף לשאר אנשים אבל לאותו איש ודאי י"ל מזל גורם דהרי אחז"ל בית תנוק ואשה אע"פ שאין נחוש יש סי' וע"ש פרש"י וא"כ ה"ה להיפוך האשה סי' לבעלה והאיש סי' לאשה לכך ראוי הוא לקרוע התנאים ואף בלי דעת השני דהרי אחז"ל וקי"ל כן (בסי' נון) דאף בהימר אבי החתן והכלה או אחי' בטל השידוך מכח אומדנא ומכ"ש אם נחלה אחד מהם וכמ"ש בש"ס נדרים פ"ד דאף בהדירו מותר לכנוס לבקרו דמחיותי' לא אדרי' א"כ אף בנדר ממש אמרי' דמחיותי' לא אדרי' מכ"ש בתנאים לכך ודאי דמותר לקרעם בלי דעת השני ועצה נכונה היא ולא מנהג נשים ומכ"ש אם חזרו לבורים ויתכן להיות שבאמצעית זה נתרפא דאין ביד השני לכופו לקיים השידוך ופטור מקנס והוצאות רק יחזיר זה את זה המתנות ולא יותר וכן ראוי לעשות שלא יקיימו השנית התנאים כי לדעתי לא יעלה זוגם יפה והשומע לדברינו יבוא עליו ברכת טוב ודוק. וע' בח"מ ס"ק ב' מ"ש שאין ראי' מפ' הנושא וכו' ולפענ"ד יש ראי' גמורה שם ממה דאיתא בסוגיא מי לא עסקי' דגרשה ואהדרה וכו' וע"כ פריך דמתני' מיירי אף בגרשה ואהדר' וא"כ האיך אפשר דמיירי בקנין א"כ מאי פסקא וגם הבנות יטרפו ממשועבדים משמע אבל אי נימא דמיירי בלא קנין רק כדרב גידל בשטרי פסיקתא ניחא אף בגרשה ואהדרה ואי נימא דבעי' שיהי' מחזר א"כ גם בזה אינו ניחא דא"כ בגרשה ואהדרה אף בת אשתו לא תטרוף ממשעבדי אלא ודאי דגם זה הוי דברים הנקנים באמירה ע"כ מקשה דוקא אי נימא דמיירי בקנין אבל אי בלא קנין ניחא ויש ראי' גמורה מזה ואפשר דגם מזה אין ראי' דדוקא בנשואין שניים שנושא אשה אחרת אז לא הוי דברים הנקנים באמירה אבל כשמחזיר אשתו הראשונה כיון דעביד אסורא במה שגרשה כמו שמבואר באהע"ז (סי' ק"ט) המגרש אשתו הראשונה והשתא כשמחזירה שפיר עביד מצוה וגמר ומקנה לה כמו בנשואין הראשונים ואין ראי' מזה וצ"ע ודוק:

סימן נג

סעיף ג' בהג"ה **הפוסק מעות וכו' או לבתו וכו'** נ"ב מה שיש לעיין בזה הרי הוי ראוי ואין הבעל יורש בראוי עי' בפ"י בכתובות (ד' מ"ח ע"א) בתוס' ובבית מאיר וע' מ"ש במהדורא ג' שלי על אהע"ז בתשו' ל"ק באהטשוב בש"ע סי' ק"ב ייע"ש ודוק:

באותו **הגה"ה ומכח ספק לא מפקי' ממונא וכו'** נ"ב עי' בב"ש מה שמפלפל אם מהני ס"ס להוציא ממון וע' בחבורי ליו"ד מהדורא ו' שלי סי' מ"ז בהשמטות לחיבורי טטו"ד מה"ק מ"ש לדחות הראי' מן התוס' ושי"ל דגם התוס' מודים דבנדון כהך אין מוציאין ממון בס"ס ייע"ש כמה חלוקים בזה ובביאור הש"ס רפ"ב דכתובות ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

באותו **הגה"ה וכן המנהג פשוט וכו' כתקנת קהילות שו"ה וכו'** נ"ב עי' מ"ש בדין זה בעזה"י כמה חלוקים במהדורא ט' שלי סי' מ"ג בתשו' ל"ק ביזנאב קנה מקומה הל' יבום סי' קס"ה ייע"ש כמה חלוקי דינים השייכין לכאן בעזה"י וגם ביאור דברי הב"ש בס"ק ו' ובס"ק ט"ז כתבנו שם בעזה"י ודוק. הנה נשאלתי מחכם אחד על מ"ש הב"ש כאן ס"ק י"ד בשם תשובת מהרא"ש דהיכי דיש מחלוקת אם יוכל לומר קים לי או לא בזה אינו יכול לומר קים לי כהאי דיכול לומר קים לי כהאי א"כ כיון דהמהרי"ק ס"ל דא"י לומר קים לי רק בנדונית חתנים כמ"ש הסמ"ע בשמו והב"ש עצמו ס"ק הנ"ל א"כ איך יכול לומר קים לי בכל התורה לדידן והשבתי דזה לק"מ דמהרא"ש לא קאמר רק היכי דהפוסקים שוין יש דס"ל דיכול לומר קים לי ויש ס"ל דאינו יכול לומר קים לי אז ס"ל בזה דאינו יכול לומר קים לי דהוי כעין ס"ס דלמא כדעת הסוברים דאינו יכול לומר קים לי ואת"ל כדעת הסוברים דיכול לומר קים לי דלמא כדעת הפוסקים דחייב לשלם באמת לכך כה"ג אינו יכול לומר קים לי אבל היכי דרוב הפוסקים ס"ל דיכול לומר קים לי רק מיעוט ס"ל דאינו יכול לומר קים לי בזה ודאי דיכול לומר קים לי כיון דלענין קים לי' רוב הפוסקים עמו דס"ל כן והולכין אחר הרוב להחזיק וא"צ בזה לדין קים לי לכך חד קים לי' אמרי' תרי קים לי' לא אמרי' ולכך אפשר אף בשני הפוסקים שוין אם פליגי אם יכול לומר קים לי נמי מודה המהרא"ש דיכול לומר קים לי דבזה א"צ לדין קים לי דבלא"ה המע"ה והוי רק חד קים לי' וזה אמרי' ולא קאמר המהרא"ש רק היכי דרוב הפוסקים ס"ל דא"י לומר קים לי רק מיעוט דס"ל דיכול לומר קים לי אז כיון דבעלמא אזלינן בתר רובא רק בממון להחזיק יכול לומר קים לי א"כ בזה יהיה קים לי מכח קים לי זה לא אמרינן ודוק היטב:

סימן נה

סעיף א' בהג"ה **ואח"כ מוליכין אותם לבית ואוכלים ביחד במקום צנוע וזהו החופה הנוהגת עכשיו וכו'** נ"ב הנה ראיתי במקנה בק"א סי' נ"ה בהג"ה שהביא ראי' דחופה אף דיש שם אדם הוי חופה ממ"ש בכתובות ד' מ"ח דמיעטה התורה נכנס לחופה ולא נבעלה מסקילה ואי ס"ד דבעי' שלא יהי' שם אדם מי מעיד שלא נבעלה דלמא באמת

נבעלה ואף שהבעל אומר שלא נבעלה או שהיא מודית אין לחייבו בסקילה על פיה ייע"ש ולפענ"ד במחכת"ה אינו ראי' כלל חדא די"ל דהבעל אמר קודם שזינתה שלא בא עלי' והרי הרמב"ם פסק בפט"ו מסנהדרין דלא בעי' עדים רק בשעת מעשה אבל קודם מעשה נאמן ע"א וא"כ כל דע"א נאמן ה"ה קרוב נאמן ודינו כדין ע"א נאמן באסורין דכולם שוין א"כ הוא עצמו נאמן שלא בא עלי' ואם אח"כ זנתה הוי ס"ד שתהי' בסקילה גם י"ל דמיירי שהוחזקה נדה בשכנותי' קודם החופה ועדיין לא שהתה שיעור שתספור ותטבול והרי קי"ל דסוקלין ושורפין על החזקות וגם הוחזקה נדה בשכנותי' בעלה לוקה עלי' משום נדה א"כ בזה בודאי לא בא עלי' גם י"ל כיון דאם הוחזקה היא עצמה לא"א נמי סוקלין אח"כ כמ"ש הרמב"ם בפט"ז מסנהדרין ובאהע"ז (סימן כ') בבנה כרוך אחרי' א"כ ה"נ יש לומר דלא ידעינן כלל שהיתה א"א רק על פיה שהוחזקה עצמה לאשת איש ואמרה שנכנסה לחופה ולא נבעלה והיתה נאמנת במגו לכך אצטריך קרא למעט ודוק היטב:

סעיף ו' **אבל אם אירס אשה וכו' והיא ארוסה אין לה כלום וכו'** נ"ב עי' מ"ש בדין זה במהדורא ד' שלי בתשו' ל"ק ראזלע קנה מקומה בהל' קדושין סי' מ"ד ייע"ש מה שהעליתי בזה בדברי הרא"ש פרק אע"פ ולדינא דיש לחלק בין קדושי ביאה לכסף ושטר בזה ייע"ש בעזה"י ודוק:

באותו **סעיף בהג"ה וי"א דארוסה יש לה כתובה וכו'** נ"ב תמוה לי היכן מצא דעה זו המעיין בהרא"ש בכתובות פ' אע"פ לא השיג על הרמב"ם רק במה דס"ל להרמב"ם דאף בכת' לה אינה גובה מנה ומאתים רק מבני חרי ע"ז השיג דבכתב לה ראוי לגבות גם ממשעבדי וכן בטור יהי' הכונה מ"ש בקיצור ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל הכונה נמי על מ"ש הרמב"ם דאינה גובה ממשעבדי אבל להיות דעתם שארוסה יש לה כתובה אפי' בלא כת' לה לא מצינו זה בהרא"ש ולא בטור וצ"ע מכ"ל להרמ"א כן ודוק:

סימן סא

סעיף ב' **כשר הדבר שלא תנשא עד שתטהר וכו'** נ"ב הנה בחופת נדה אם ראוי לקדשה אח"כ כשטבלה עיין בחבורי לחו"מ מהדורא ה' סימן כ"ז קנה מקומה הל' ערב ייע"ש מ"ש דרך אגב ל"ק ניזנאב דח"ו לעשות כן ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן סב

סעיף י' **י"א וכו' אפילו וכו' והולכים לאכול בבית אחר וכו'** נ"ב הנה בדין אם לברך ברכת נשואין כשאין החתן או כלה שם עיין במהדורא ט' שלי סימן בתשו' ל"ק קאלמייא קנה מקומה בה"ל אישות סימן י"ג דרך אגב מ"ש בזה ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן סד

סעיף ג' בהג"ה **ונהגו וכו' בעוד שהלבנה במלואה וכו'** נ"ב עי' מ"ש בדין זה בחיבורי ליו"ד ומהדורא ו' סי' רפ"ב דרך אגב ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן סו

סעיף א' **ואפי' אם ירצה לייחד לה כתובתה במעות וכו' אלא צריך שיכתוב לה שטר וכו'** נ"ב קשה לי על מה דאיתא בש"ס דגיטין דמ"א תניא אידך העושה שדהו אפותקי לבע"ח וכו' גובין משאר נכסים רשב"ג אומר בע"ח גובה משאר נכסים אשה אינה גובאת משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזור על ב"ד ע"ש וקשה הרי אדרבא יש אומדנא להיפוך דבאשה אינו רשאי ליתן לה כתובתה דא"כ תהי' קלה בעיניו להוציאה והוי אומדנא באשה יותר מבע"ח דהרי אינו רשאי לידור עמה בע"א ואין לומר דהכוונה על תוס' כתובתה חדא דהלשון לא משמע כן ועוד א"כ בזה הוי כשאר בע"ח ול"ל למינקט לאשה בכתובתה הו"ל לחלק בבע"ח עצמו דבבע"ח זכר גובה משאר נכסים ובאשה בעלת חוב אינה גובאת ובע"כ דבבע"ח לא פליג חז"ל רק בכתובה פליג וקשה כנ"ל וצ"ל דרשב"ג ס"ל כר' יהודא דס"ל בכתובות דיכול לפחות ממאתים ולא ס"ל החשש שתהי' קלה בעיניו להוציאה וע' בתוס' בכתובות דנ"א מוכח שם דלר"י א"צ שיהי' כל נכסיו אחראין ע"ש ורשב"ג נמי יסבור כן וצ"ע למה לא קאמר הש"ס דהני תנאי כהני תנאי וצ"ע ודוק:

שם סעיף ג' בהג"ה **וע' לקמן סי' קע"ז וכו' וא"כ בזמן הזה במדינת אלו שאין מגרשין בע"כ וכו'** נ"ב דברי הרב אין מוכרחין בזה דבשלמא התם דאפי' עבר וגירשה אינה מגורשת וחייב להחזירה לכך שפיר לא שייך לומר שלא תהי' קלה בעיניו להוציאה אבל בדין חרגמ"ה דקי"ל לקמן סי' קי"ט דבעבר וגירשה מגורשת שפיר י"ל דנהי דמדינא אין לחוש מכח דיש לאוקמי' בחזקת כשרות ולא יעבור חר"ג מ"מ היא לא סמכה דעתה שהיא חוששת עכ"פ פן יכעס עליה ויגרשנה ובדיעבד יהי' גט לכך היא לא סמכה דעתה וכל היכא שהיא לא סמכה דעתה הדר הו"ל בעילת זנות לכך צריך כתובה דוקא ודוק כי

ז"ב ונכון אמנם נראה דמזה מוכח דהרמ"א ס"ל כדעת הב"ש בסי' קי"ט דבעבר וגירשה בחר"ג חייב בכל החיובין ולכך ל"ש נמי בזה שלא תהי' קלה בעיניו להוציאה ודוק:

סעיף ז' **אם ירצה להוסיף על זה מוסיף** נ"ב עיין בב"ש סקט"ו מ"ש בשם הטו"ז דבכתיבה צריך לשלם מטבע שניה ועל זה נשאלתי מחכם אחד שבדברי הרמב"ם פ"ד מהל' מלוה ולוה מבואר להפוך דגם בכתובה שייך דין זה שוב ראיתי דגם בתוי"ט פ"ו דכתובות הרגיש בזה והנה כשאני לעצמי הי' נראה דאין דברי הרמב"ם סותרין לדברי הטי"ז והב"ש די"ל דהרמב"ם מיירי בתוספת כתובה שכתב לה מדעתו ואף דקראה בלשון כתובה אין זה תימא כי כמה פעמים נמצא כן בש"ס אחת מהם בפ' הכותב בפוגמת ומפרש כיצד היתה כתובתה אלף זוז וכו' והרבה מזה ולפי"ז א"ש דהנה עיקר הטעם הטו"ז והב"ש הוא רק מכח דבכתובה לא שייך ריבית א"כ תינח בעיקר הכתובה אבל בתוספת שלא כתב לה רק מכח חיבת ביאה והוי נמי שכירות ובשכירות שייך וכמשנה מפורשת נכוש עמי היום ואעדור עמך ובטו"ז סימן קס"א לכך בתוספת אין מגיע לה רק מטבע הראשונה כדין הלוואה ועוד אף אם מיירי הרמב"ם בעיקר הכתובה הנה הרמב"ם כתב שם בלשונו וכן בכתובה אם כתב לה מטבע ידוע ופירש משקלו ולמה לא כתב כן בתחלה בשט"ח שפירש משקלו אך נראה דכוונה גדולה כיוון הרמב"ם בזה דאם לא פירש אז לא הוי כהותנה בתנאי שרק מטבע זו ישלם ולכך לולא חשש ריבית הי' ראוי שיתחייב מדינא לשלם מטבע החדשה רק מכח דנראה כריבית אסרוהו חז"ל לשלם מטבע החדשה לכך בכתובה דל"ש ריבית אוקמיהו אדינא ונצרך ליתן מטבע החדשה דכיון דלא הותנה יש אומדנא דנשתעבד על מטבע היוצא במדינה אבל בפירש משקל אז הוי כהותנה שרק אותה מטבע נשתעבד וכל תנאי שבממון קיים רק באם לא הוזלו הפירות אז לא הוסיפו יותר מחומש אז אמרינן דהיינו מטבע הראשונה ואין זה ביטול תנאי אבל אם הוזלו הפירות או הוסיפו יותר מחומש א"כ אין זה מטבע ראשונה לכך אין לו ליתן הך מטבע ראשונה כפי תנאו וז"ב בעיני ועיקר. שוב ראיתי בתוי"ט בפ"ו דכתובות הביא ג"כ דברי הרמב"ם הללו ודברי הרמב"ם פ"א ודברי המרדכי שכתב ג"כ כן עיי"ש והמעיין שם ברמב"ם פ"ו מה"א יראה שנסתר תירץ א' כנ"ל אבל התירוץ השני הוא נכון דמיירי שם שפירש מטבע ידוע לכך מדינא אין לה יותר אבל הב"ש וטו"ז מיירי שפירש רק המטבע היוצא ודו"ק:

סימן סז

סעיף ב' **נתאלמנה או נתגרשה וכו' הרי היא בחזקת בעולה ואין לה אלא מנה וכו'** אבל הב"י כתב הא שהשמיטו הפוסקים שקידש ובעל לאלתר משום דלא ס"ל כפירוש התוס' רק כפרש"י ע"ש ונראה להבין טעמם משום שהתוס' לא כתבו כן רק לשיטתם שפירשו דאף שיש עדים שלא נסתרה ולא נבעלה כתובתה מנה משום שסובר שלשבחה אומר כן ואינו סומך על דברי העדים ולפ"ז שפיר יש להקשות דיסבור כיון דאין לה רק מנה ע"כ מחזקינן בוודאי בעולה ואין אנו סומכין על דברי העדים אבל לפי הרמב"ם הטעם משום דבנשואה לא תקנו חכמים מאתים רק מנה אף שלא נבעלה נמצא אף שהבעל יודע שלא נבעלה נמי אין כתובתה כ"א מנה תו אף באין עדים לא יבוא לטעות לומר דמתוך דכתובתה מנה ע"כ מחזקינן אותה בבעולה שהרי אף ביש עדים שלא נבעלה בוודאי נמי כתובתה מנה שלא תקנו כלל בנשוא' ולא יטעה כלל ע"כ הפירוש כרש"י וגם הפוסקים אחרים שהשמיטו סוברים כדעת הרמב"ם ע"כ ליכא לפרושי כלל כהתוס' כנלפענ"ד ודו"ק:

סעיף ט' **נשא חרשת או שוטה וכתב לה מאה מנה כתובתה קיימת מפני שרצה להזיק נכסיו** נ"ב לכאורה אינו מובן ל"ל טעם זה אטו עד השתא לא ידענא דיכול אדם להתחייב בדבר שאינו חייב או נראה דהנה קיי"ל חרש ושוטה אין להם זכיה ע"י עצמו רק אם אחר זיכה להם זוכין א"כ אם בא אדם להתחייב להם בשטר לא זכו רק אם זכה להם אחר בשטר בעבורם אבל כל שלא זכה אחר בשטר בשבילם לא זכו דבר שאינו חייב והכא קמ"ל דלא צריך שיזכה להם אחר בשטר כתובה שלה כיון דבאשה דעלמא אם הבטיח לה כתובתה אפי' מאה מנה חייב ליתן לה אפי' בדיבור בעלמא מכח דבהנאת נשואין גמר ומקנה ונתחייב אבל בחרשת ושוטה ל"ש בה חיבת נשואין כ"כ ולא גמר ומקנה בפה לבד. מיהו אם כתב לה כתובה כיון דחזינן דטרח וכתב לה מוכח שחיבת נשואין שלה הי' חביב בעיניו וגלי דעתי' דחביבה היא אצלו אז אמרינן אגב זה גמר והקנה בכתב זה וזכתה בו אף שלא ע"י אחר וז"ש מפני שרצה להזיק את נכסיו וכיון שרצה בכך וניחא לי' גמר והקנה ונתחייב כן נ"ל בירור הדברים ודוק היטב:

סימן סח

סעיף ז' בהג"ה **וי"א הא בנאסרת באשת ישראל דוקא כשאינה מתרצת עצמה אבל אמרה נאנסתי וכו'** נ"ב עיין בחיבורי מהדורא ד' סימן פ"א בתשובתי למדינת אונגרין מה שפלפלתי שם בזה ומה שחלקתי שם בין ביאה ברצון לאונס ע"ש ודו"ק:

סעיף ח' **אף וכו' אינה מפסדת אלא עיקר כתובה וכו'** נ"ב עיין בסוגיא דפ"פ בתוס' ד"ה אלא להפסידה כתובתה מה דהקשו דגם באשת כהן איכא ס"ס הנה מה שיש לעיין בזה מכח עוברת על דת עיין בחבורי לאו"ח בחלק הנרשם חלק ק"ב דף צדיק הל' ק"ש דרך אגב מה שהשבתי בזה למדינת פולין גדול ייע"ש בעזה"י ודוק:

סימן סט

סעיף ב' **אלו הן העשרה דברים מזונותיה וכו'** נ"ב עיין בב"ש שהביא שיטת הפוסקים דס"ל מזונות אשה דרבנן ותמיה לי טובא מן המ' דקדושין דכ"ב דקאמר שם ויצאה אשתו עמו אר"ט אם הוא נמכר אשתו מי נמכרה מכאן שרבו חייב במזונות אשתו וא"כ מוכח להדיא שהבעל חייב במזונות אשתו מן התורה ולכך עכשו שמכר א"ע ואי אפשר בידו לפרנסה שצריך לעבוד את רבו ע"כ צריך הרב לפרנסה ואי נימא שהוא עצמו פטור ממזונתיה א"כ הוא עצמו פטור מדוע יחייב הרב לפרנסה ולא יגרע כחו מהעבד עצמו ואין לפרש דמיירי שהבעל הותנה עמו לזונה וחייב א"ע בדבר שאינו חייב חדא דמלישנא דקרא דאם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו משמע שבכל ענין תמיד ביש לו אשה האשה יוצאת עמו משמע שעד הנה תמיד היתה ברשות האדון היינו לענין מזונות כפרש"י א"כ משמע שתמיד אם יש לו אשה חייב לזונה דאל"כ הוי ליה לבאר דהיינו דוקא בהותנה עם אשתו ועוד דהרי צריך להבין הטעם דלמה יתחייב האדון במזונות אשתו לו יהא שהבעל חייב לה עכ"פ מה להאדון בכך וצריך לומר כיון שהבעל משועבד לה לזונה א"כ הרי שיעבוד שלה קודם ודומה ללוקח שאם לקח שיעבוד המלוה יכול הוא לטרוף ממנו ה"נ כיון שלקח הרב שיעבוד שלה שהבעל משועבד לה תחלה אם לא ירצה הרב לזונה במקום הבעל אין המכירה כלום דיכולה היא לטרוף ממנו שיעבוד שלה אך תקשה דאכתי לא הוי להקרא לומר דחייב במזונות אשתו דזה נדע ממילא דוודאי בכל לוקח אם רצה לשלם להמלוה חובו ולסלקו יכול הוא לעשות כן רק הוי ליה לאשמעינן עיקר דינא דאין המכר כלום ביש לו אשה דיכולה היא לטרוף ממנו כמו בכל לוקח דעיקר הדין הוא שהמלוה טורף וזה משמע ממילא שאם מסלקו שפיר דמי כן הו"ל לאשמועינן הכי בפרט כיון דאיכא נ"מ לדינא שלפי המשמעות של עכשיו משמע דהרב חייב דוקא לזונו אף אם המזון שלה עולה יותר מדמי העבד שמזון שניהם העבד ואשתו ובניו אין מלאכת' שוה כ"כ וניחא לי' בטרפא משיזון אותם משמע דאעפי"כ חייב לזונם דוקא שהמה יכולין לתובעו כיון שכבר נתחייב ואם הוי כתבה התורה שיכולה לטרוף ממנו לא הוי לה כח רק לטרוף ולא יותר א"ו שהאמת הדין כן שאף אם האדון מסכים

בטרפא יכולה היא להכריחו דוקא לזונה ובע"כ הטעם כיון דהרב ידע בשעת קניה שיש לו אשה ובנים וקנה אותו א"כ נחית הוא אדעתא דהכי והוי כאילו הותנה עמו ונתחייב בכך דכמו שנתחייב במזון העבד עצמו ע"י קנייתו כן נמי נתחייב במזון אשתו ובניו כיון שידע מהם ונחית אדעתא דהכי וא"כ ממילא מוכח דכל בעל חייב במזון אשתו ובניו מן התורה דאם כל בעל פטור מניין ידע הרב שהוא נתחייב לאשתו בדבר שאינו חייב לומר דנחית אדעתא דהכי בשעת קנין מנין היה יודע כל זה (ובוודאי דוחק לאוקמי קראי דאם בעל האשה הי' מתחייב בפירוש והרב ידע מזה מתחלה דכל זה אינו בשמעות המקרא) לכך נראה דמוכח מזה בבירור דמזונות דאורייתא גם אי מירי שנתחייב בפירוש מכח תנאי לזונה א"כ מה לי אשתו מה לי אחר הו"ל להיות הדין כנתחייב לאחר ליזון שג"כ יהי' הרב חייב לזונה ואם באמת הדין כן למה לא כתבה התורה הדין כן בכל אדם ואם אין הדין כן בכל אדם מדוע יהא באשתו הדין כן אם מן התורה הבעל א"צ ליתן מזונות מן הסתם רק מכח אם התנה בפירוש א"כ שוה היא לכל אדם א"ו דהבעל חייב במזונות אשתו מכח שאין בידה לפרנס א"ע כיון שהיא אשתו וצריכה להשתדל בשלו לכך ממילא חייב הרב לזונה כיון שלקח שיעבודה ואין בידה מסתמא להתפרנס ממק"א לכך נכנס בסתמא במקום הבעל ומוכח מזה דמזונות דאורייתא ודוק והנה גם בלא"ה אין סברא כלל לומר דמירי בנתחייב לה בפירוש דא"כ בכל החובות שחייב העבד לאחרים יתחייב האדון לשלם עבור עבדו וזה וודאי אינו ולמה יגרע חיוב מזונות ואשתו מאחרים אם מצד הדין אין להאשה מעלה במזונות יותר מאחרים רק במה שנתחייב מרצונו למה יהא עדיף מכל החובות בפרט למ"ד שעבודא ל"ד למה כאן יתחייב לשלם עבור מה שנתחייב לה במזונות א"ו למזונות אשתו מה"ת וא"כ כמו דאלים כח האשה שחייב לה הבעל ליתן לה מזונות תמיד כן אלים כחה שאם קנה אחריות בעלה יצא הוא במקומה ליתן לה מזונות כיון שראתה התורה שהיושר שהבעל יזון את אשתו תמיד א"כ במכר א"ע לאחרים מי יזונה לכך חייבה התורה את הרב לזונה אבל אם אינו חייב לה מזונות רק אם נתחייב מרצונו מה לי חוב זה ומה לי חוב אחר בע"כ מוכח דמזונות דאורייתא ודוק היטב וז"ב ונכון:

סימן ע

סעיף ח' בהג"ה **אבל אם אמרו סתם להלוות לה כו' ונפל לה ירושה ממקום אחר צריכה היא לשלם כו'** נ"ב הנה דברי הרב בכאן צ"ע שהרב הוציא כן מתשובת הרשב"א שהביא הב"י. והנה הרשב"א לשטתו אזיל דכ' בחדושיו לפ"ד דנדרים דהזן אשת חבירו סתם

כוונתו הוי לפרוע ממנה וגובה ממנה והיא מבעלה אבל הר"ן כתב שם ואין מחוורים לדעתי דנהי דהזן כו' מיהו סתמא זו אדעתא דבעל נחית ולא אדעתא דידה שכבר הוא יודע דאין לאשה זו נכסים שיהא נפרע מהם אלא מבעלה ולא מסיק אדעתי' לומר שנתחייב היא בהם כדי שתוכל לגבות מבעלה ולהגבותה דלאו כולהו אינשי דיני גמירי אלא סתמא אדעתא דבעל נחית כו'. והנה מלשוני זה משמע דדוקא אם לא הוי לאשה נ"מ כשזנה אז חולק על הרשב"א וס"ל דאדעתא דבעל נחית כיון דלה אין לה נכסים וע"ד שתגבם היא מבעלה והוא ממנה זה לאו דינא גמירי אבל אם הי' לה אז נכסי נ"מ וידע מזה המלוה מודה הר"ן דאדעתא דידה נחית ולא כהב"ש בסימן זה דכ' סתם דאין חילוק בין זנה סתם או ע"ד הבעל ולא כהרשב"א וכוונתו על פלוגתת הרשב"א והר"ן הנ"ל והו"ל לבאר דהיינו דוקא באין לה נכסים אז בשעת המזונות אבל אם יש לה נכסים אז בסתם חוזר וגובה ממנה ואם פירש לשם הבעל מפסיד לגמרי ואם סתם גובה ממנה והיא מבעלה. ולפ"ז גם מ"ש הרשב"א דאם אמרו סתם להלוות לה ונפל לה ירושה דצריכה היא לשלם דהרשב"א לשטתו אזיל דס"ל דאם זנה סתם הוי על דעתא דידה לכך ה"נ באמרו הב"ד סתם להלוות לה הוי נמי הכוונה על דעתא דידה לכך צריכה היא לשלם. אבל להר"ן דס"ל דבסתם ולא הו"ל נכסים אז לא הוי ע"ד דידה רק על דעת הבעל כן ה"נ בציוו הב"ד להלוות לה סתם נמי הוי הכוונה רק ע"ד הבעל לא ע"ד דידה כיון שלא הי' לה אז נכסים א"י לגבות ממנה אח"כ ולמה סתם הרמ"א בזה כדעת הרשב"א מיהו כד דייקינן א"ש דהרי משמע מהר"ן דאם הוי ידע זה המלוה הדין דהיא יכולה לתבוע מן הבעל והוא ממנה הי' מודה להרשב"א דמן הסתם הי' כוונתו אדעתא דידה רק כתב דלאו כולהו אינשי דינא גמירי בזה א"כ תינח המלוה אבל הב"ד ודאי יודעין הדין דיכול לתבוע ממנה והיא מבעלה לכך מודה להרשב"א דסתם הוי ע"ד דידה לכך הסכים בזה להרשב"א דבציווי התם נמי הכוונה על דעתא דידה ויכול לפרוע ממנה. ובזה א"ש מה דדייק הרמ"א וכתב ונפלה לה ירושה דלכאורה מה נ"מ אם נפלו לה אח"כ או הי' לה מכבר נ"מ והי' לו לכתוב סתם יכול לפרוע ממנה וממילא נדע דמיירי ביש לה נכסים דאל"כ ממה יפרע. אך לפמ"ש דזה עיקר הרבותא דאם הי' לה נכסים מכבר אף בנתן לה סתם שלא ע"פ ב"ד ולא בתורת הלואה נמי יכול לפרוע ממנה דבזה מודה הר"ן לכך קמ"ל אף בלא הי' אז לה נכסים כלל דאז בסתם אינש לא ואמרי' דאדעתא דידה נתכוין רק ע"ד הבעל. אבל בב"ד שציווי להלות סתם הם יודעין הדין ואף בזה אמרי' אדעתא דידה נתכוונו כן נראה נכון וברור לפענ"ד. שוב הגיע לידי ספר הפלאה וראיתי שגם הוא הרגיש במקצת דברינו ייע"ש ודו"ק:

סימן עד

סעיף ג' **אסר כלי שכיניו עליו וכו'** נ"ב עיין בח"מ ס"ק י"א וזה"ל הרמב"ם סתם וכ' שנדרה שלא תשאל וכו' והטור שינה וכ' וכו' ונראה דכוונה גדולה כוונו בזה דכבר נודע פלוגתתם בש"ע יו"ד סימן ר"ה בנדר שאמרו בלשון שבועה ושבועה שאמרו בלשון נדר דהרמב"ם ס"ל דמהני מטעם יד והרא"ש והטור ס"ל דלא מהני כלל עיין שם בסימן ר"ו א"כ ה"נ דהרמב"ם לשיטתו דנדר בלשון שבועה מהני מטעם יד ולכך בנדרה בלשון שלא תשאל אף דהיא לשון שבועה חל מטעם יד אבל הטור לשיטתו דלא מהני מטעם יד ולכך הוצרך לפרש שאסרה עליו כלי בעלה וא"ש ודוק היטב:

סימן עו

סעיף יב **האשה שנדרה נדר של עינוי נפש וכו' או מדברים שבינו לבינה וכו'** נ"ב כן הוא שיטת הטור בפירוש המשנה דפ"ז דכתובות והר"ן פירש בע"א ולכאורה קשה לי לשיטת הטור הנ"ל דנ"ל לפסוק כהך משנה דלדידי' י"ל דהך משנה הוי דלא כהילכתא דהנה בפי' בפ"ז דכתובות מפורש בש"ס דתנאי לא מהני רק באפשר לקיימו ע"י שליח אבל במה דאי אפשר לקיים ע"י שליח לא מהני תנאי והנה הפ"י שם בחידושיו ובגיטין דע"ה הקשה למה מהני תנאי בנדרים ושבועות הרי א"א לקיימו ע"י שליח ותירץ דכלל זה לא נאמר רק בדבר שיש בו מעשה אז היכא דאי אפשר לקיימו ע"י שליח חזינן דהוי המעשה עיקר לא הדיבור ולכך לא מהני התנאי דלא אתי הדיבור ומבטל להמעשה אבל בנדרים ושבועות דהוי רק דיבור לכך אתי דיבור ומבטל דיבור עכ"ד הפנ"י ע"ש וא"כ תינח בנדרים ושבועות דחזי' דלא אחשביה התורה להדיבור כמעשה רק הוי כדיבור בעלמא דהרי מהני בי' שאלה מה"ט גופו דאתי דיבור ומבטל דיבור כמ"ש הש"ך בחו"מ סימן רנ"ה לכך מהני בי' תנאי אבל בהפרה כיון דמפורש בש"ס והכי קיי"ל דאין נשאלין על ההפר' ובע"כ דהתורה אחשביה להך דיבור כמעשה ולא אמרי' בזה אתי דיבור ומבטל דיבור א"כ כיון שכן אף תנאי לא מהני ביה מה"ט גופו כיון דאין הבעל יכול להפר ע"י שליח א"כ הוי דבר דאי אפשר לעשותו ע"י שליח ולמה מועיל בזה תנאי והמשנה הנ"ל י"ל דאתיה כר' יונתן דס"ל דהבעל יכול להפר ע"י שליח לכך מהני בי' תנאי אבל לדידן דקיי"ל כר' מיאשא דלא מהני הפרה ע"י שליח לא מהני הפרה בתנאי דלא שייך בזה דין תנאי ואתי דיבור ומבטל דיבור ג"כ לא שייך בזה כיון דלא מהני בי' שאלה וביותר קשה לי לפמ"ש בחידושי הרמב"ן לב"ב הובא בבית מאיר סי' ק"כ סעיף ס' דלכך מהני תנאי

בנזירות אף דא"א לקיימו ע"י שליח מכח דהוי בינו לבין עצמו ולא בעי' דיני תנאי רק בינו לבין חבירו א"כ קשה בהפרה לאשתו דהוה לבין חבירו למה יועיל תנאי וצ"ע ודו"ק:

סימן עז

סעיף ב' בהג"ה **אבל אם אומרת יתן לי גט וכתובתי חיישי' שמא נתנה עיניה באחר וכו'** נ"ב קשה מן התוס' בגיטין דפ"ד ד"ה בדידה קיימא שכתבו וקשה לר"י הרי בדידה קיימא שתאמר מאוס עלי וכפינן לי' וכו' וקשה לו מה בכך שתאמר מאוס עלי הרי כאן מוכח דעושית כן כדי להנשא לאותו פלוני שהותנה עמו א"כ אין לך עיניה נותנת באחר גדול מזה וכן קשה על הרמ"א שכתב אח"כ בשם מוהר"מ דמחרימין על זה אולי למדוהו וא"כ האיך תטעון מאוס עלי אולי באמת אינו מאיס בעיניה והרי מחרימין על זה וביותר תמוה דנהי דנשמע לה אם תטעון מאוס עלי וניכוף אותו לגרש הרי אם באמת יודעת בנפשה שאינו מאוס לה א"כ יהי' גט מעושה שלא כדין והגט בטל והאיך הוי בידה וצ"ע כעת ודו"ק:

סימן עח

סעיף א' **פדיונה כיצד נשבית חייב לפדותה** נ"ב עיין בח"מ ס"ק ח' והב"ש השיג עליו דבש"ס משמע להיפוך ולפענ"ד יש לחלק בין נשבית מחמת נפשות שאם נבעלה ברצון מוקמינן לה אחזקת כשרות ומסתמא לא נתרצית רק מחמת יראה שלא יהרגוהו ואז השביה גורם לה שתתרצה דאי לאו השביה בודאי לא נתרצה לבעול באיסור ע"כ באשת כהן קרינן בה ואהדרינ' למדינתך וחייב לפדותה כי השביה גרם לה אבל בנשבית מחמת ממון ונתרצה אז אין השביה גרם לה כלל שנתרצה ולא היתה מוכרחת מחמת השביה לזה ע"כ שפיר הוי חיסור דבר אחר גרם לה ואין חייב גם באשת כהן לפדותה ולפי"ז לק"מ על הח"מ דבש"ס דמשמע באיסור דבר אחר אין חייב מיירי בנשבית מחמת ממון והח"מ קאי על מה שהתחיל בתחילת הסעיף קטן שפירש דברי הרמ"א שמיירי בנשבית ע"י נפשות שאז י"א שאסורה לישראל ע"כ אינו חייב לפדותה ומשמע במכש"כ כשידוע שנבעלה ברצון שאינו חייב לפדותה ע"ז כתב דהיינו דוקא באשת ישראל שלא קרינן בה ואותביניך לי לאנתו אבל באשת כהן שקרינן בה ואהדרינך חייב לפדותה שהשביה גרם לה הרצון שבלא"ה לא נתרצה ולק"מ על הח"מ מהש"ס כן נראה בעיני ודוק:

סימן עט

סעיף א' **רפואתה כיצד וכו' בין רפואה שיש לה קצבה וכו'** נ"ב עיין בח"מ ובב"ש סק"א לא ידעתי מה חדשו בזה שהרי מבואר כן בסעיף ב' רצו היורשים לקצוב וכו' משמע שהחולי רופא הוי דבר שאין לה קצבה ודוק:

סימן פ

סעיף ב' **יש מי שאומר שאין הבעל יכול לעכב מפני סכנת הולד שצער גופה קודם** נ"ב עי' בח"מ ובב"ש וע' מ"ש בעזה"י ישוב לזה בדין מניקת באהע"ז סימן י"ג והוא בחיבורי מהדורא ג' על אבע"ז סי' ק"ו שם בארתי דבר זה על נכון בעזה"י במה מיירי וטעם פלוגתתן ושהרמב"ם אדרבא פסק כרבנן ולא כר' יוסי ע"ש ודוק:

סימן פב

סעיף א' **נדרה שלא להניק את בנה וכו'** נ"ב עיימ"ש הח"מ והב"ש דאם הכניסה לו שפחות חל הנדר נראה דהיינו דוקא אם היא הכניסה לו שפחות דאז לא נשתעבדה כלל אבל אם היא עניה רק שהוא ראוי לשכור לה שפחות לא חל הנדר דמ"מ היא משועבדת לו תמיד רק שיש לה זכות עליו כנגדו ומ"מ היא משועבדת וכמ"ש בסימן פ' ולכך לא חל הנדר כיון דעכ"פ היא משועבדת ומ"מ למעשה צ"ע בזה ומ"ש הב"ש דאם היא במקום סכנה צ"ע אם הנדר חל עיי"ש לא ידעתי מקום ספיקו דודאי מצד גוף המצוה מה שהיא חייבת להניק להצילו מסכנה להשיב אבידת נפשו מצד זה חל הנדר כיון דקיי"ל נדרים חלין ע"ד מצוה כדבר רשות ועיין ביו"ד סימן ר"ע אך נהי דחל הנדר מ"מ ליכא עליו איסור דבל יחל שלא תניק לו כיון שאין לך דבר שעומד בפני פ"נ א"כ דוחה איסור דבל יחל ותניק אך אם אפשר לה להתיר לה צריכה להתיר תחילה כיון דבאמת הנדר חל לבטל המצוה אך אם אי אפשר להתיר לה וודאי תניק לו כך דאין לך דבר שעומד בפני פ"נ אבל הנדר וודאי חל כן נ"ל ודוק וזה פשוט:

סעיף ה' בהג"ה **וי"א דאפי' אשה אחרת שהניקה ולד וכו'** נ"ב עיין בתשובתי ל"ק טארנאפאל ח"ש בחיבורי על אהע"ז מהדורא ג' סימן ק"ו ביאור סעיף זה וענין פלוגתתם גם מה דיוצא משם לדינא השייך לכאן אם אין לו שכר אם כופין אי לא עיי"ש ודוק:

סעיף זיין **ואפילו לאחר ו' כיצד הי' ראוי כו'** נ"ב נראה דדוקא אם הי' ראוי לצדקה אז כופין אותו אבל אם אינו ראוי לצדקה שמבואר בסימן ע"א שמכריזין עליו בזה אין דינו להכריז כיון שיש לו טענה שרוצה לזון רק שתהי' עמו נהי דאין הדין עמו מ"מ אין מכריזין כיון

שרוצה לזון דאל"כ לא הו"ל להמחבר לפרש רק לכתוב שבזה דינו כמבואר בסימן ע"א אלא ודאי שאין דינו שוה כנ"ל:

ועיין בח"מ ס"ק ח' נראה להביא ראי' לדבריו דאף בלי הטעם מזונות נמי הדין עם האב אם אין הבן מקפיד מפרק הנושא דתניא מי שמת והניח בן קטן לאמו היא אומרת שיהי' עמה והיורשים אומרים שיהי' עמם הדין עמה מעשה הי' ושחטיהו כו' ואם נימא שבלא טעם המזונות הדין עמה א"כ מאי קמ"ל ביורשים שהדין עמה מכח מעשה שהי' הא בן אינו ניזון מן האחים וא"כ אפילו באב כהנ"ל בלא מזונות אף דלא שייך מעשה שהי' הדין עמה ומאי קמ"ל ביורשים משום מעשה שהי' ופשיטא דאין לומר דיכולים לומר דלא יתנו לו יורשים הירושה דמאי איכפת להו גבי ירושה הלא אין שלהם ובשלמא במזונות יכול האב לומר שרוצה לזונו על שלחנו כי כן חיובי מזונות אבל בירושה לא שייך זה אלא ודאי דאם אין הבן מקפיד הדין עם האב בלא טעם מזונות וקמ"ל ביורשים שאף שאין הבן מקפיד מ"מ הדין עמה מכח סכנה והמחבר מיירי שהבן רוצה דוקא להיות עמה ע"ז נתן טעם מזונות כן נלפענ"ד ודו"ק:

סימן פד

סעיף א **מציאת אשה לבעלה** נ"ב עיין מ"ש בפלוגתתם של הרמ"ה והרא"ש בדין מציאתה באינה נזונות בתשובה בתשובה בחיבורי מהדורא ד' על אהע"ז סימן קי"ד בתשובה ל"ק לינטעוויץ עיי"ש גם בדין מעשה ידיה של מי הוא אם שלה או שלו באם אינה נזונית רק אחר נותן לה מזונות הכל בארנו בתשובה הנ"ל ודוק:

סימן פה

סעיף ט' **המוכר קרקע לאשתו אם הי' המעות שלקחה בהם את הקרקע וכו'** נ"ב מה שקשה מכאן על מ"ש הרמ"א בהג"ה בחו"מ סימן ק"צ סעיף וא"ו בראובן שהי' חייב לשמעון וכו' עמ"ש בחיבורי על אהע"ז מהדורא וא"ו בתשובה ל"ק באטישאן סימן קנ"ו עיי"ש ודו"ק:

סעיף יא **נתן לה אחד מתנה ע"מ שאין לבעלה רשות קנה הבעל** נ"ב הנה בדין אם אמר ע"מ שאין לבעלה רשות בה אם יורשה יש בזה פלוגתא עיין בחו"מ בש"ך סימן ס"ב ועיין בחיבורי לתורה(שנת תר"ז) שם העליתי דאף למ"ד בעלה יורשה היינו באופן שלולי התנאי הי' של הבעל מיד אפי' גופו דמה שקנתה אשה קנה בעלה אז אין בכח התנאי לבטל זכותו רק שלא יהי' לו פירות בחייו אבל מ"מ בעלה יורשה אבל בדבר שלולא

התנאי הי' נמי של האשה ולא הי' לבעל רק פירות אז מהני תנאי זה דאפי' מתנה לא יירשנה דהיינו כעין אם נתחייב לה בושת או קנס דאין גובין בזה"ז ואם הוי גובין מן הדין נמי הוי של האשה ואין לבעל זכות בו רק פירות וא"כ כיון דבזה"ז אין גובין הוי הברירה ביד המתחייב שלא ליתן אם רוצה לציי"ש וליתן לה מתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בה בזה וודאי מהני התנאי אף ליורשה כיון דלולא התנאי נמי אינו של הבעל בחייו רק לפירות כן נראה להכריע הדיעות עיי"ש מ"ש בזה ראיי' מן המדרש בפלפול נכון בעזה"י והנה כל נושאי כליו של הרמב"ם פה אחד להם שהרמב"ם פסק כשמואל יעו"ש אבל אני בחידושי לב"ק פ"ז בסוגיא דצנועין כתבתי להיפוך דהרמב"ם פסק כרב עיי"ש מ"ש בזה בעזה"י ודוק:

סעיף טו **נפלו לה פירות המחוברת לקרקע הרי אילו של בעל ב"ב** עיין בח"מ ס"ק ל"ה מ"ש ראי' מעז לחלבה עיי"ש ולדעתי תמוה דל"ד כלל בשלמא בעז לחלבה אם יאכל החלב והביצה יהי' חלב אחר אבל בפירות המחוברין אם יאכל אותם לא יהא לה פירות אחרים והוי לי' ליקח שדה ויאכל הפירות כמו בתלוש כמ"ש חילוק זה בב"ש ודוק וצ"ע:

סימן פו

סעיף ב' בהג"ה **ונ"ל דוקא בשאין דרכה למשכן או למכור בלא רשות בעלה** נ"ב הנה אם דרכה להשכין והיא מכרה או להיפוך עיין בחיבורי על חו"מ מהדורא ד' סימן ה' מ"ש בזה בתשובה ל"ק זיוויהל בתשובה השניה שם וביאור דברי הח"ד בזה ודוק ומ"ש עוד בהג"ה הנ"ל אשה שמכרה מטלטלין של הבעל וכו' עיין בח"מ וב"ש שפלפלו אם תקף הבעל מיד הלוקח אם יכול להוציא מהלוקח ועכ"פ כתבו דצריך לשלם אם תקף מכח תקנות השוק וכו' עיי"ש ובמחילה מכבוד תורתם נעלם מהם דברי הש"ך בח"מ סימן קנ"ו וש"א בשם תשובת המוהר"מ מלובלין שאם בא החפץ לידי הבעל בלא דמים אין שייך כלל תק"ה ואין צריך להחזיר כלל המעות ללוקח עיי"ש ומכש"כ כאן שא"צ להחזיר ומ"ש המחבר לעיל באותו סעיף הבעל שלוה מאשתו ואח"כ גירשה אין לה עליו כלום תמי' לי על המחבר והרב שלא הביאו דעת הרמב"ן בחידושנו ד"ה לוה מן העבד שמבואר שם בדבריו שס"ל שאף במעות טמונים נאמנות לומר שהמעות שלה ומה שתנא אין להם עליו כלום היינו שלא מצי אתיא עליו מטעם שנחשב כהודאה יעו"ש אבל בטוענת שלי נאמנת וצע"ג ודוק:

סימן פז

סעיף א' **אין לאיש חזקה בנכסי מלוג של אשתו וכו'** נ"ב עיין בב"ש מה שהביא ראי' מן הש"ס ותמהו עליו שהרי רב אומר כן שם ורב ס"ל בכתובות דלא מהני כלל סילוק מירושה ונראה לפרש דבריו דנהי דרב ס"ל דסילוק לא מהני היינו דוקא בלשון דין ודברים אבל אם כ' לו שדה שאירש ממך יהי' קנוי לך מעכשיו או כ' ליורשיה כן ורב ס"ל אדם מקנה דבר שלא בא לעולם במס' ב"מ א"כ בודאי אינו יורש אותה ונקנה למפרע ליורשה או לה לעצמה ובזה מהני סילוק א"כ מאי מקשה נימא דסילק עצמו בכה"ג ואז אינו יורש אותה ואף שיכול לחזור כ"ז שלא בא לעולם מ"מ לא סמכה דעתה ושמא יעמוד בדיבורו ולא ימחה כי אינו יורש אותה והא דקתני אין מחזיקין מיירי כשיורשה בודאי וסמכה עליו שבודאי ימחה ומזה משמע דאף שאין יורש אותה מ"מ אין מחזיקין ופריך שפיר ומ"ש הב"ש שהתו' כתבו זה משום שס"ל דבכל גווני לא מהני סילוק רוצה לומר בזה דהתוס' כתבו למאי דקיי"ל דאין אדם מקנה דשלבל"ע ע"כ באמת לא שייך סילוק בירושה אבל רב ס"ל בב"מ שדה זו לכשאקחנה ממך קנויה לך מעכשיו קנה ומשכחת שסלק בכה"ג שכותב לה או ליורשיה ומקשה שפיר והנה מ"ש הב"ש שלכן כתבו התוס' טעם זה משום שס"ל דלא מהני סילוק בירושה דבריו תמוהין דעדיין יש כמה גווני שאינו ירושה כדין המבואר בסימן פ"ג דדמי חבלה שחבל בעלה אינה יורשה א"כ גם אם לקחה שדה בעד המעות או נתן לה שדה בעד דמי החבלה ג"כ אינה יורשה או לפי מ"ש הב"ש בסימן נ"ה שטובת הנאה של הכתובה אינה יורשה א"כ גם בשדה שלקחה בדמי' אינה יורש א"כ האיך כתבו התוס' טעם שאינו הלא נ"מ להני גווני שאינה יורשה והאיך כתבו טעם שאינו והי' נראה לחלק בין שהוא סילק א"ע מירושה מרצון הטוב אז שפיר סמכה עליו שימחה היא אבל כשהוא רוצה ליורשה רק שמצד אחר אינו יכול ליורשה והיא אינו רוצה להקנות לו הנכסים אז בודאי לא ימחה על נכסיו ויש לו חזקה וא"ש דברי התוס' דכשהוא סילק עצמו ואז באמת יורשה וכשמצד אחר אין יורשה אז יש לו חזקה ואין נ"מ בטעמם כלל. אך לפי"ז נשאר קושית הב"ש על רש"י דנימא דאיירי רב בכה"ג כגון שמכרה כתובתה בטובת הנאה או חבל בה בעלה ולקחה בעד המעות שדה שאז אינה יורשה ע"כ צריכה למחות ומאי קושיא וע"כ דגם בכה"ג אין צריכה למחות ולפי"ז לא הי' לי' להתוס' תו לנקוט טעם שאינו הלא נ"מ בכמה גווני שאינה יורשה ודוק וצ"ע:

סימן פח

סעיף ז' **אם השבח יותר על הוצאה וכו'** נ"ב עי' מ"ש הב"ש סקי"ח וז"ל ומדבריהם נראה וכו' ט"ס הוא וצ"ל מדבריו נראה ר"ל הרמב"ם שלא כ' שנוטל רק הוצאה שיעור שבח וכו' אבל באמת א"א לומר כן דהא הרב המגיד נותן טעם שנוטל הוצאה הוא משום שאדעתא למפיק לא אקני לה וזה שייך דוקא באם יש נגד הוצאה שיעור שבח שאז יש לה הנאה מהוצאה אבל הוצאה היתירה על השבח לית לה הנאה כלל ממה שהוציא והאיך שייך לומר דלא אקני לה הא אין לה תועלת מזה ולא גרע מיורד שלא ברשות שגם לחבירו בודאי לא הקנה ומ"מ אינו נוטל רק הוצאה שיעור שבח כמ"ש הסמ"ע בחו"מ ע"כ העיקר כדברי המחבר שנוטל רק שיעור שבח וגם הרמב"ם מודה בזה ודוק:

סימן פט

סעיף א' **מתה האשה בחיי הבעל חייב וכו'** נ"ב עי' בח"מ סק"ה מ"ש דהראב"ד מיירי שירשו נדוניא ונ"מ ותמוה לפענ"ד דע"כ הרמב"ם שכ' שיורשי בעלה חייבין בקבורתה מיירי כגון שנצ"ב ונ"מ אינן בעין ואם היתה בחיים היתה צריכה לישבע עליהם כמבואר לקמן סי' צ' וכשמתה הוי אין אדם מוריש שבועה ואין נוטלין היורשים כלום אז יורשי בעלה חייבין בזה אבל אם הם בעין שאז גם היורשים שלה נוטלין אותה רק שמנה ומאתים יורשי הבעל יורשים מן התורה שבשביל זה יהיו חייבים בקבורה הלא התוס' הביאם הב"ש כתבו דדוקא בשביל נדוניא חייב בקבורה ולא בשביל מנה ומאתים ולמה יגרעו היורשים א"ו דהרמב"ם מיירי כגון מנצ"ב אין נוטלין יורשין שלה אותם וממילא הראב"ד שהשיג על הרמב"ם מיירי כעין זה ומ"מ כ' שיורשי כתובתה חייבין בקבורתה ש"מ דלא פלוג ובכל גוונא חייבין בקבורה ואף שאכתי אפשר לפרש דברי הראב"ד כגון שנ"מ לבדם הן בעין וזה נוטלין יורשיה ונצ"ב יורשוה יורשי בעלה ודעת הרמב"ם שחייבין בקבורה בשביל נצ"ב מ"מ מ"ש בח"מ דמיירי שנוטלין יורשיה גם הנדוניא הוא תמוה דע"כ לא מיירי בכה"ג כנ"ל וגם מ"ש הראב"ד אף שאין יורשין כלום אין משמע כדברי הח"מ רק שאין יורשין כלום ומיירי שהכל אינו בעין ודוק וצ"ע:

סעיף ג' **הי' בעלה במדינה אחרת ועמד אחד כו'** נ"ב עי' בב"ש הטעם מכח שאל תתבזה והביא בזה דפלוגתא הוא בירושלמי ייע"ש ודבריו תמוהין מי דחקו להך טעמא הואיל עיקר הטעם דפורע חובו של חבירו פטור מכח דיכול לומר מפייסנא הו"ל ומחיל לי א"כ תינח בחיי המלוה אבל כאן דהיא מתה ואיך שייך בזה מפייסנא הו"ל ומחל לי לכך חייב לשלם. אך זה יהי' תלוי בדין בע"ח דוחק דפליגי בזה הפוסקים בחו"מ סי' קכ"ח

והן אמת לפמ"ש הש"ך ביו"ד סי' רכ"א מוכח דאף בבעח"ד שייך הטעם מפייסנא הו"ל א"כ במת ודאי דלא שייך מפייסנא לי' ואך לפמ"ש הש"ך בחו"מ משמע דגבי בעח"ד לא שייך מפייסנא הו"ל א"כ אם אעפ"כ פטרו הפוסקים שפיר קשה למה כאן בקבורה חייב לשלם הוצרך הב"ש להך טעמא דשלא תתבזה. אבל באמת י"ל דבזה פליגי בירושלמי האמוראים דמ"ד דפטור ס"ל אף בבעח"ד פטור מלשלם ומ"ד דחייב לשלם ס"ל אף בב"ח דוחק חייב לשלם ובהכי הוי א"ש מה דהשמיט הרמב"ם הדין בבעל דוחק וע' בש"ך חו"מ סי' קכ"ח ולפי הנ"ל א"ש דנהי דבירושלמי בנדרים קאמר בפשיטות דבבע"ח דוחק פטור מלשלם מ"מ כיון דכאן בכתובות פליגי בזה אם חייב בעמד אחד וקברה וזה הוי כמו ב"ח דוחק לכך כיון דפוסק הרמב"ם כאן דחייב לשלם לו ממילא מוכח דבבעח"ד חייב לשלם לו ולכך השמיטו הרמב"ם שם וא"ש ודוק ולפי דעת הש"ך ביו"ד דאף בבעח"ד שייך מפייסנא הו"ל ומחל לי א"ש גם דעת הש"ע ואין צורך לדוחק של הב"ש כאן וא"ש ודוק:

סימן צ

סעיף א' **הבעל יורש את אשתו וכו'** נ"ב עיין במשנה ס"פ יש בכור מ"ש ריב"ב אף היורש את אשתו ומוקי שם בגמ' בהורישתו אשת בה"ק ע"ש והרמב"ם העתיק דין זה פי"א מה"ל שמיטה והטור והש"ע השמיטוהו וע' בחיבורי לחו"מ מהדורא ג' ה"ל מצות שכתבתי שם טעם נכון למה השמיטו הטור והמחבר ע"ש ובתוס' כתובות דפ"ד ומ"ש שם בישוב קושית הרשב"א ודוק שם:

באותו סעיף בהג"ה **שטר חצי זכר שנוהגין בו האידנא וכו'** נ"ב עי' בח"מ ובב"ש שכתבו בשם תשובת מוהרי"ו דלא אמר' אומדנא בהודאה והנה טעמו של מוהרי"ו נראה דלא מהני אומדנא להוציא מחזקה וכיון דכבר נתחייב והוי בחזקת חיוב לא מהני אומדנא אח"כ לפוטרו דאין לומר דכוונתו דדוקא היכי דהוי בדרך הודאה לא מהני אומדנא דא"כ מה הקשה הב"ש מסי' נ"ג שס"ל דלא הוי דרך הודאה רק דרך חיוב ובע"כ דס"ל דעיקרו תלוי היכי דכבר חל החיוב לא מהני האומדנא אח"כ לבטלו למפרע וקשה לי ע"ז מש"ס דמכות ד"ה ע"ב דפריך שם לר"י דאמר אסטטית הוא זה ואינו נהרג אלא כת ראשונה בלבד ופריך שם מ"ש כת הראשונה ונשאר בקושיא ומהו פריך דבע"כ טעמא דר"י מכח אומדנא דיש אומדנא שעושין כן בערמה וא"כ מהו פריך נימא דבשלמא כת ראשונה דבשעה שהוזמו ונתחייבו הריגה לא נודע האומדנא וא"כ כיון שכבר נתחייבו הריגה שוב אף אם מזימין השניים ג"כ יש אומדנא למפרע לא מהני האומדנא מלהצילם מחזקת חיוב שלהם שכבר נתחייבו מיתה אבל בשניים שיש אומדנא תיכף קודם שנתחייבו דין

הזמה לכך מהני עדותן שלא לחייבן בדין הזמה ומאי פריך וצ"ע וראיתי אח"כ בהפלאה בק"א הרגיש על הב"ש די"ל חילוק הנ"ל דשם לא מיירי דרך הודאה אבל לפענ"ד דברי הב"ש נכונים דאין סברא לחלק בזה ועיקר החילוק הוי רק דיש לחלק בין הוי להוציא מחזקה או לא וקשה מן הש"ס הנ"ל וגם בלי דברי הב"ש קשה מן הש"ס כנ"ל דמסברא יש לחלק כן אך לדברי הב"ש קשה יותר וצ"ע ודוק:

סעיף ד' **קטנה שנתקדש' שלא לדעת אביה וכו' אם מתה אין הבעל יורשה** נ"ב עיין ב"ש מ"ש בסל"ז דאף נכסי צאן ברזל הוי בחזקתה ואין הבעל יורש וצריך לפרש דבריו הא דלא דמי לנפל הבית עליו שנצ"ב בחזקת שניהם וכו' דבשלמא בנפל הבית שכבר נשאת לו וננכסו הנכסים בודאי באחריותו ע"כ הוי כשמתו בחזקת שניהם כמו שהיתה בחיים בחזקתו אבל בקטנ' שהספק אם נכנסו כלל ברשותו או לא ע"כ מוקמי' להם בחזקת האשה וכמו שהיתה קודם נשואין ליורשים הכל כנ"ל ודוק:

סעיף ה' **מי שנתגרשה ספק גירושין ומתה אין הבעל יורשה** נ"ב הרב המגיד כ' שהרמב"ם הוציא דין זה מגיטין דע"ד שלא מצינו שאר התנאים נקטו בלשונם ירושה רק ר' יהודא משמע שהם חולקים עליו וכו' ע"ש ואני בעניי לא אבין דבריו דממי מייתי ראי' אי מר' מאיר הא הם נמי מזונות לא נקטו בלשונם וס"ל דאף דמגורשת ואינה מגורשת חייב במזונותיה כאן פטור כמ"ש רש"י שם שכ"ע אית להו לר' זירא וכו' וא"כ גם לענין ירושה אין ראי' כלל למגורשת ואינה מגורשת כמו שגרע לענין ירושה ואי מייתי ראי' מדרבנן נמי אין ראי' כיון שנקטו בלשונם מגורשת ואינה מגורשת ממילא נדע שדין מגורשת יש לה לכל מילי כמו שמזונות נמי לא נקטו בלשונם וסמכו על זה אך נראה ראי' לדברי הרמב"ם שהוי לי' למימר א"ב ירושה דלרבנן דדין מגורשת ואינה מגורשת יש לה יורשה וגם חייבין במזונותיה ולר' יוסי דגרע ממגורשת ואינה מגורשת לית לה מזוני וגם אין יורשה והוי ל"ל ירושה ומזוני א"ב ומדלא קאמר כך משמע שאף מגורשת וכו' אינו יורשה נמצא דאף לרבנן אינו יורשה וליכא בינייהו כלל ודוק:

סעיף ה' בהג"ה **אבל כל זמן שלא נתגרשה אע"ג שנתן עיניו לגרשה יורשה** נ"ב הנה אם תפסו יורשי האשה הי' נראה דיכולין לומר קים להו כהרשב"ם ותשובת מיימוני כיון דהרשב"ם אינו יחיד דגם בתשובת מיימוני ס"ל כן א"כ יכולין לומר קים להו אף דא"י לומר קים להו כיחיד מ"מ הרי כאן גם תשובת מיימני ס"ל כן וגם הב"ח הביא בשם המשרים דגם הריב"ן מג"ש ס"ל כהרשב"ם א"כ יכול לומר קים לי כוותייהו ואף דקיי"ל דכנגד דעה שלא הובא בש"ע אין יכול לומר קים להו מ"מ כיון דהביא הרמ"א אח"כ דעת הש"ג באם מורד על אשתו אינו יורשה ובד"מ כ' די"ל דס"ל כהרשב"ם וע' בח"מ א"כ

י"ל דהוה כהובא דעת הרשב"ם בש"ע ולכך יכול לומר קים לי' ועוד נראה לי לומר דאף החולקים על הרשב"ם היינו רק בנצ"ב אבל בנכסי מלוג מודה דהרי גבי נפל הבית עליו ועל אשתו קיי"ל דנכסים בחזקתם נכסי צ"ב בחזקת שניהם אבל נכסי מלוג הוי בחזקת יורשי האשה וא"כ י"ל דדוקא בכתובה ונצ"ב דהוי נמי בחזקת הבעל בזה חולקים על הרשב"ם אבל בנ"מ דהוי בחזקת יורשיה מודים דאין להוציא מחזקתן אם עכ"פ נתן דעתו לגרשה ודוק בזה אמנם בחיבורי על חו"מ מהדורא ה' סי' קל"ד בארתי טעמו של דבר זה בארוכה וכאן קצרתי וע"ש ודוק:

באותו סעיף בהג"ה **אבל כל זמן שלא נתגרשה אע"ג שנתן עיניו לגרשה וכו'** נ"ב הנה האחרונים הביאו דעת הא"ש דבנתן עיניו לגרשה אין צריך להתאבל עליה כיון דהרשב"ם ס"ל דאינה יורשה נהי דלא קיי"ל כן מ"מ קיי"ל הלכה כדברי המיקל באבל ובס' בית מאיר חולק עליו וגם יתר אחרונים ע"ש ולפענ"ד בלא"ה אין הלכה כן דהרשב"ם מיירי לדין הש"ס דהי' ביד הבעל לגרש בע"כ והוי בידו וכמ"ש להדיא בפ"ג דקידושין גבי כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי דקאמר שם נהי דבידו לגרשה אטו בידו לקדשה ולכך כיון דהוי בידו כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי לכך הוי כאילו כבר גירשה ולכך אינה יורשה אבל לדידן דהוי הרגמ"ה ואין בידו לגרשה בע"כ וא"כ אין בידו מודה הרשב"ם נמי דיורשה וה"ה להתאבל עלי' וז"ב דלדידן לכ"ע הבעל יורשה. ומה שכ' הרמ"א בסוף הגה"ה המורד על אשתו וכו' א"ו דאם מתה אינו יורשה עיין ב"ש שהביא בשם הד"מ שתמה על זה מדברי הרי"ף והרא"ש ונדחקו מאוד ולפענ"ד א"ש כיון דחזי' דדעת הרשב"ם דבנתן עיניו לגרשה אינו יורשה מוכח דבדעתו תלי' מילתא א"כ נהי דחלוקין עליו מ"מ היינו דוקא אם לא הי' לו דין מורד שלא כיון לצערה רק רצה לגרשה אבל אם הי' מורד שכיון לצערה וגם לא לפוטרה בזה אינו יורשה והיינו כיון דעשה לה כבי תרי אבל באילו שכופין לגרש כיון דעכ"פ הוא רוצה לדור עמה לכך יורשה דעיקר הירושה בדעתו תליא כיון דעכ"פ הוא רוצה לדור עמה לכך ס"ל להרי"ף דיורש אותה וא"ש ודוק וע' בחיבורי מהדורא טית סי' ל"ט בתשובתי ל"ק קאלימייא מה שכתבתי בישוב קושית הד"מ והב"ש גם כתבתי שם לדינא אם הבעל יורש או לא ע"ש ודוק:

סעיף ז' **האשה שכתבה כל נכסיה לאחר בין קרוב בין רחוק** נ"ב עי' בב"ש סקכ"ח מה שהביא כאן בשם הרא"ש מוכח כדעת הש"ך בסי' כ"ט שגם הרא"ש ס"ל בכתב ידו יוצא ממק"א אינן נאמנים לומר תנאי הי' דברינו דלדעת הטור דנאמנים אף כשכ"י יוצא ממק"א למה יגרע מברחת הלא כשמתה בחיי בעלה המקבל מתנה קנה וגם אוכל פירות בחייה רק כשמת הבעל תחלה אינו קונה המקבל ולמה גרע מכל תנאי דעלמא דנאמנים

ולמה בזה אין נאמנים א"ו כדעת הש"ך שם ודברי הטור צ"ע גדול וע' בהרא"ש עצמו ותבין יותר כי דברי כנים בעזה"י ודוק. וע' ב"ש ס"ק ל"א אין הבעל אוכל פירות הס"ק נרשם בטעות ועל אין הבעל אוכל פירות הראשון היו לו לציין ס"ק למ"ד ואח"כ ס"ק ל"א ואם מתה יירשה ואח"כ ס"ק ל"ב מהיום לכשארצה כן ראוי לדעתי לציין גם מ"ש הב"ש בס"ק זה דאי אמרת לאו מתנה כיון דכוונתה היתה להבריח א"כ למה לא יורש אותה ט"ס וצ"ל למה יורש אותה ר"ל המקבל יורש אותה כשמתה בחיי בעלה ואי אמרת דלאו מתנה ואין אוכל פירות א"כ למה יורש אותה יהי' כמו מהיום להרמב"ם וכו' להרמב"ם א"ו דהוי מתנה ואוכל המקבל הפירות ומ"ש בשם הש"ג הוא דיעה שחולקת באמת וס"ל דאין המקבל יורש אותה ג"כ ודוק בכל זה כדי שלא יסתרו דברי הב"ש זה את זה והבן:

סעיף ט' **האשה שמכר' מנכסי מלוג אחר שנשאת וכו'** נ"ב הנה זה הדין הוא מתקנות אושא וע' בתוס' ב"ק דפ"ט ובפ' י"נ מה שהקשו למ"ד קנין הפירות ככה"ג דמי למה לי תקנות אושא ומה שיש להקשות על דבריהם ולייישבם כתבתי בחיבורי על יו"ד מהדורא וא"ו סי' רכ"ג בתשובתי ל"ק קארשטשוב הסמוך לוארשא ע"ש וד"ק:

סעיף טז **מכרו שניהם בנכסי מלוג** נ"ב עיין בב"ש ס"ק נ"ו מה שכ' בישוב דברי הטור מה שפסק במכרו שניהם המקח קיים משום דבעבד של שני שותפים כתיב כספו דמשמע המיוחד לו ע"ש ולפענ"ד שהטור הוציא דבריו דקיי"ל דדרשי' כספו המיוחד לו מן הש"ס דסוטה דמ"ג ע"ב אר"פ זאת אומרת כרם של שני שותפין אין חוזרין עליו ופרש"י משום דכתיב כרמו המיוחד לו וכו' והיינו כר"א דדריש כן ומוכח דקיי"ל בזה כוותיה ולכך פוסק הטור ג"כ כן ודוק:

סימן צא

סעיף ג' **וכו'** נ"ב עי' ב"ש ס"ק ח' מ"ש היינו להוציא דלהוציא מיד הבעל לחוש להפסד דלוה לא חיישי' כיון דמן הדין אין צריך להחזיר רק משום ועשית הטוב והישר אבל להוציא מיד המלוה שפיר חיישי' להפסד המלוה דבזה הסברא להיפוך כיון דמן הדין אין צריך להחזיר חיישי' לפסידא דמלוה. אך מ"ש התוס' בקושייתם דיהי' כיורש משום פסידא דידי' אף דלהפסד הלוה לא חיישי' כנ"ל ולמה נחוש בכאן להפסד הבעל נראה פירושו בשלמא לעיל שפיר לא חיישי' להפסד הלוה כיון דהבעל רוצה להיות לוקח כו' אבל כאן נהי דלא חשוב פסידא מ"מ כיון דהבעל לעת עתה רוצה שיחזרו לו ואין רוצה להיות לוקח בתק"ח ודאי האומר אי אפשי כו' שומעין רק הכא אין שומעין משום פסידא דמלוה ואתי' כל דברי התוס' על נכון כנ"ל ודוק:

סעיף ד' בהגה"ה **קהל שעשו ביניהם תקנות בקנסות וכו'** נ"ב עי' בח"מ שמשמע מדבריו שראוי הי' שהבעל יהי' חייב לשלם מכיסו בשביל אשתו רק שפטור מטעם דא"כ יתחייב מאה מנה בכל יום כמו גבי עבד ולכאור' צ"ע דלפי דבריו אכתי למה לא ישלם הבעל מנצ"ב שלה מנ"מ שלה נהי דחשוב כלוקח מ"מ הא ראוי הי' לשלם מכיסו אפי' רק שפטור מטעם אחר שיקניטנה ותלך ותזיק ותחייבו מאה מנה בכל יום אבל בנצ"ב ונ"מ וודאי לא תעשה כן שהרי מפסדת גם לעצמה לענין שתתאלמן או תגרש ולא יהי' לה נצ"ב ונ"מ כמו שמפסדת לו ויהי' חייב לשלם בעדה ומאי נ"מ במה שהוי לוקח ואפשר שיש לדחוק ולומר דאכתי יש חשש דתימא תמות נפשי עם פלשתים ומ"מ תפסיד בכל יום כשיקניטנה ודוחק וצ"ע ודוק:

סעיף ה' **וכו'** נ"ב עי' ב"ש ס"ק י"ד מ"ש על מהרי"ק שסותר לדברי הרמב"ן ולפענ"ד אין שום סתירה כלל דגם הרמב"ן בודאי מיירי בנ"מ ומ"מ לק"מ דהנה בעל כלוקח שוינהו רבנן רק במקום פסידא הוי כיורש אבל במקום דאפסיד אנפשי' הוי כלוקח ולפ"ז אף שבשטר לא שייך אפסיד אנפשי' היינו לענין קרקע שאף מלוקח גמור מוציאין על ידו וא"כ נהי שידע שתנשא ובעל תקנו חז"ל שיהי' לוקח מ"מ שפיר עשה שהרי לקח שטר אבל לענין מטלטלין הרי מלוקח גמור אין מוציאין כלי אג"ק שרק שנאמר שבעל גרע ולא הוי לוקח גמור מכח פסידא דאחריני א"כ תו שפיר כיון דידע דאתתא לאנסובי קיימא הוי לי' לכתוב בפירוש מטלטלין אג"ק שהי' מועיל נגד כל לוקח ומדלא כ' כן בפירוש איהו דאפסיד אנפשי' ולא מצי למטרף. אך זה באם כ' שטר על הלואה אבל בסבלונות דיש להן קול והוי כשטר ומ"מ לא שייך איהו דאפסיד אנפשי' שלא כ' אג"ק שהרי אין דרך לכתוב בהן שטר כלל. וגם לא הו"ל להתנות כלל דלא ס"ד שתחזור כלל ותשדך לאחר ע"כ שפיר במקום פסידא לאחריני דיני כיורש ושפיר כ' מהרי"ק ואין סותר לדברי הרמב"ן כלל. ומ"ש בהג"ה מיהו נזיקין ומקח ושאר דברים אין טורף כו' ובאמת כן כ' הנ"ל בפ' יש נוחלין כו' אבל הוא תמוה מאוד שהרי עיקר הטעם שהוי כלוקח ואין נגבה ממנו מלוה ע"פ משום דאיהו דאפסיד אנפשי' כו' וזה שייך בהלואה אבל בנזיקין מה הי' לו לעשות וא"כ מ"ט לא יהי' כיורש במקום פסידא דאחריני וצע"ג לדעתי. וע' ב"ש סימן קל"ב שכ' דאם המטלטלין בעין ביד הבעל אף במלוה ע"פ גובה שמאחר שנשתעבדו קודם שנשאת הוי כאלו הי' מעות הלואה בעין כו'. ולדידי דבריו צ"ע מאוד חדא דהיאך כ' מתחלה בפשיטות שגובה מהמטלטלין אף בשטר הלא אם אינו בעין יש פלוגתא בין הפוסקים בסימן ק"ז אם מכרו היורשים הנכסים כו' ונהי נמי דהוי כיורש פטור ולמה כ' בפשיטות שחייב וגם תמוה שהרי הרמב"ן כ' הביאו הב"ש בכאן שמיירי הש"ס בקרקע

כו' וא"כ הקרקע לעולם היא בעין ומאי מבעיא לי' כלל אי גובה מלוה ע"פ הלא שייך סברת הש"ך ודאי דקרקע נשתעבד טפי ממטלטלין כו'. ועוד אף אם נדחוק דמיירי שכבר מכר הבעל הקרקע לאחר מ"מ מאי ראי' מייתי הש"ס שם מתחלה ממשנ' ובריייתא נימא דשם מיירי שהנכסים בעין ע"כ טורף אבל כשאינו בעין יש לומר שאינו טורף ומהיכא פשיט לי' מזה נראה שאין חולק כלל בין בעין לשאינו בעין רק מעות הלואה אם היא עדיין בעין כיון שאותן המעות לקחה מידו ממש ע"כ מחויב להחזיר שפיר אבל בקרקע ומטלטלין שאינו רק משועבדת אין יכולה לטרוף כלל כמו מלוקח דהכא דאיהו דאפסיד אנפשי' הוי כלוקח וצע"ג לדעתי ודוק:

סימן צב

סעיף ב' בהג"ה **סלק עצמו וכו' ואפי' נכסים שנפלו לה אח"כ אינו בכלל וכו'** נ"ב עיין בב"ש שכ' דמן הר"ן מוכח דס"ל דבסתמא הוי סליק אף למה שיפול אח"כ ונעלם ממנו דברי הר"ן בעצמו בנדרים (ד' פ"ח ע"ב) ד"ה בשיש לה בית באותו חצר שמוכח להדיא מדבריו דבעי' שיפול גם החצר בעודה ארוסה ואח"כ כ' לה אבל אם נפל אח"כ לא מהני והרי שם נמי מיירי לדינא דמתניתין שמיירי שם בפרושא דמתניתין ואעפ"כ לא מהני למה שיפול אח"כ וכן מוכרח שם לפירושו מגוף הסוגיא דאל"כ למה לי' כשיש לה בית כיון דכבר כ' לה דו"ד אין לי' בנכסיך ובע"כ מכח מה שנופל לה אח"כ אינו בכלל וא"כ לדברי הב"ש יסתרו דברי הר"ן זא"ז וגם על הרמ"א קשה למה כ' זה בשם המהרי"ק הלא מן הר"ן הנ"ל מוכח כן גם מ"ש הרב רמ"א דפירוש בהדיא מהני צ"ע משם כמ"ש בחיבורי נדרי זריזין שם ייע"ש וצ"ע והנה ממ"ש מוכח דדעת הר"ן אינו כדעת הב"ש רק כדעת הרמ"א ומה שהקשה הב"ש דהרי המשנה מיירי בכ' סתמא א"ש דהם מיירי לפי דינא דמתניתין ודבלא"ה מכרה ונתנה קיים בנפלו לה בעודה ארוסה א"כ אי אפשר לומר דנתכוין על עתה דא"כ למה כ' לה כלל הרי בל"ז מכרה ונתנה קיים ובע"כ מוכח דכוונתו הוי על אחר נשואין מה שיפלו לה אח"כ ולכך אף בסתמא הוי כמפרש ממש כיון דבלא"ה לא הוי נצרך כלל וזה לדינא של המשנה דמפרשי' דלא נתכוין לפירות מכח יד בעהש"ט על התחתונ' רק למכיר' נתכוין דבוצינא טב מקרא לכך טפי מפרשי' דנתכוין למכירה ולמה שנפלו אחר נשואין ממה שיפרש לפירות על נכסים שנפלו כבר והוי כמפרש אבל הרמ"א מיירי לדידן דצריך סילוק אף מה שנפלו בעודה ארוסה או בכ' לפירות דצריך סילוק בעודה ארוסה לכך לא קאי מסתמא על מה שיפול אח"כ ולכך ה"נ הר"ן בנדרים שם דבע"כ כונתו מ"ש דמיירי בכ' לה דו"ד אין לי' בנכסיך היינו

דסיים נמי ובפרותיהן דאי בנכסיך לבדן עדיין הוי החצר שלו לפירות ואינה צריכה לערב כיון דהדירה שלו עתה לשימוש בו ובע"כ מיירי בכתב בפירותיהן ובזה כיון דפירוש לפרותיהן איצטריך אף לדין המשנה לנכסים שנפלו כבר לכך אין מה שיפול אח"כ בכלל בסתמא לכך כתב הר"ן בנפל בעודה ארוסה וצדקו דברי הרב רמ"א ולא כהב"ש בזה וז"ב בעיני וא"ש ודוק היטב:

ס"ח **התנה עמה אחר נשואין שלא יהיו לו דין בנכסיה וכו'** נ"ב עי' בחיבורי לחו"מ סימן ר"ח בתשובתי ל"ק דובנא מ"ש לחלק במקום דעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ובמקום דלא עשו חיזוק יותר משל תורה גם בחידושי בהשמטות למס' ביצה בסוגיא דבכור שנפל בו מום כתבנו ג"כ בזה ודוק:

סימן צג

סעיף ב' **האשה שהי' לה ספק גירושין ומת בעלה אינה נזונית מנכסיו** נ"ב נסתפקתי אם הגט כשר מן התורה ואינו פסול רק מדרבנן אם חייב במזונותיה והנה וודאי יש לחלק בין פסול מדרבנן לספק גירושין דספק גירושין אם ניסת תצא ובדרבנן אם ניסת לא תצא כמ"ש לקמן בה"ל גיטין סימן ק"נ והנה מצאתי בב"ש סימן קי"ט ס"ק י"א מוכח שם לפי טעם הב' דגם פסול מדרבנן נמי חייב במזונותיה כמו מגורשת ואינה מגורשת אך לטעם אחד י"ל דבזה פטור ממזונו' ועיין בבית מאיר שמאריך שם דאין לנו כח להוציא ממון ולפענ"ד נראה להביא ראי' לזה מן הש"ס דפ"ב דגיטין דכ"ו ע"ב דקאמר וזמנין דהוי ליה קטטה מורתח עלה וזרוק לה נהלא ומעגן ומותיב לה עכ"ל ופרש"י ומותיב לה כשהיא מגורשת עכ"ל והנה קשה מה בעי רש"י בזה ויותר קשה הרי ממ"נ אם יתן לה בלי עידי חתימה א"כ אינו כלום וחספא בעלמא יהיב לה ואם יחתום עדים ליתן לה א"כ באמת מגורשת והאיך קאמר דמעגן לה הרי אינה עגונה כלל ובע"כ דהכוונה כך דוודאי לחוש דבאם הכתובה יהי' עמה קטטה זה מילתא דל"ש ובשביל מילתא דל"ש לא תקנו רבנן אך עיקר החשש הוא שיהא כן אחר כמה ימים והרי אז מה חשש הוי בזה הרי אדרבא אם לא יתקנו ויכתוב גם התורף והזמן א"כ אח"כ יהי' פסול מכח מוקדם ומה חשש הוי בזה וא"כ יהי' חייב במזונותיה במוקדם ומה יועיל בזה (ואין לומר דא"כ העדים לא יחתמו לו כמ"ש התוס' ד"ה ה"נ גזירה שמא יאמרו וכו' אך באמת א"ש דבשלמא השתא דבשום גט אין כותבין זמן רק בארוסה ירגישו העדים דמוקדם פסול מדאין כותבין זמן בנשואה לכך שפיר הקשו דגם בארוסה לא יחתמו אבל להס"ד אם יכתבו זמן בכל הגיטין יש לחוש דהעדים יטעו דמוקדם כשר כיון דכותבין בו זמן ויחתמו ולא ידעו דמוקדם

פסול) ובע"כ כיון דעכ"פ מגורשת מן התורה יפטור ממזונותיה וזה שכיון רש"י כשהיא מגורשת כלומר כיון דמגורשת מן התורה ויפטור ממזונותיה ומ"מ כיון דמדרבנן אסורה א"כ מעגן לה ומה דקאמר ומותיב לה הכוונה עפמ"ש הבית מאיר בסימן קי"ט וסימן ע"ד דכל כמה דהיא אגודא בי' לא יתנו לו אחריתא לכך אמר שיש לחוש שהוא מותיב לה וילך למקום אחר שלא ידעו שם שאגודא ביה אשה ואז הוא יקח אחרת ואותה יעגן ומזונות לא יצטרך ליתן לה ועגונה תהי' ומוכח מזה להדיא דפסולי דרבנן פטור ממזונות ואינה דומה למגורשת ואינה מגורשת וזה ראי' ברורה לדעתי ודוק:

שם באותו **סעיף בהגה"ה אבל בחיי בעלה יש לה מזונות** נ"ב עיין באחרונים הביאו פלוגתת הפוסקים בגרושה אם יש לה מזונות כשאין מסלקין לה הכתובה ועיין במהדורא זיין שלי על אהע"ז סימן קע"ו בתשובתי ל"ק קאלימייא מ"ש דבגרושה כדי שלא תפול לפני יבם לכ"ע אין לה מזונות אף שלא סלקו לה הכתובה ע"ש בטעמו כי טוב ודוק:

ס"ק י"ד **וכו'** נ"ב נראה לחלק בין הא לאומר תנו ר' זוז לאשתי שאם אמר בלשון מתנה נוטלת חוץ מכתובתה כו' דהנה ממ"נ אין צריכין ליתן לה דמי מזונות בתנאי ב"ד דאם תרצה ליזון מן הדמים שבתנאי ב"ד ממילא לא יתן לה הדמים שצוה כי לא צווה רק ליתן לה מזונות אבל אם אינה רוצה ליתן מהם לא יתנו לה ואם תרצה לזון מדמי המתנה תו הוי הדמים שיתנו לה מתנאי ב"ד כיון שאינה ניזונית הוי כאלו צמצמה והותירה כמבואר בסימן צ"ה ששייך להיורשים ע"כ גם כאן כיון שלא תהי' ניזונית מהם שאינה צריכה הוי כאלו הותירה ע"כ אין צריכה ליתן לה ול"ד לכתובה שלא שייך זה ודוק:

סעיף י"א **וכו'** נ"ב עיין ב"ש ס"ק כ"א מה שתמה על הח"מ היא תמוה למעיין שם בח"מ סי' ק"ה שלא השיג כלל על רמ"א שהביא דין זה דאיך שייך זה להשיג כיון דרמ"א מביא דיעה ראשונה דס"ל להיפוך היאך שייך להקשות פשיטא וגם כל הדיעות שהב"ש מביא כאן מביא הח"מ בעצמו שם רק דקושיות הח"מ דלמה מביא רמ"א דין זה בשם מהרי"ו הלא גם הרב המגיד כתב כן ולמה תלה הדבר במהרי"ו וכן הוא להדיא כונתו שם ולא ידעתי מה השיג עליו הב"ש וצ"ע ודו"ק

סעיף י"ט **וכו'** נ"ב מה שהביא הט"ז דברי הרמב"ן שהביא ראי' שלא כדברי הרמב"ם והרי"ף דחה דבריו ונלפענ"ד אין בדחיותו כלום שאכתי תקשה מאי קאמרה כבי תרי עבדית לי הא ממ"נ לא עבד לה כבי תרי דאם לא תקפוץ ותשבע אף לדברי רב לחוד לית לה מזוני ואם תקפוץ ותשבע אז נוטלת הכתובה והיאך עביד לה כבי תרי ונהי דאפשר דהיא לא ידעה שעל מזון צריכה שבועה מ"מ הוי לי' להשיב שלא עביד לה כלל כברי תרי ומדלא השיב כן משמע דאמת אין צריכה שבועה וא"ש דברי הרמב"ן ודוק:

סעיף כ בהגה"ה **הקדישׁ כל נכסיו הוי כמתנת ברי** נ"ב הח"מ והב"ש תמהו עליו ולפענ"ד הדין עמו כי הנה הדין המבואר בח"מ סימן ר"נ ש"מ שהקדישׁ כל נכסיו וכו' היא בעיא דלא אפשיטא בגט אם יכול לחזור כשעמד כדין מתנה אי הי' דעתו שיהי' הקדש מיד כדי שיחי' בזכות זה ונשאר בתיקו והנה הרא"ש פוסק שם לחומרא דאינו יכול לחזור והוי הקדש אף אם עמד ואף החולקים עליו שם ופסקו דיכול לחזור היינו מטעם דאוקי ממונא אחזקתו והמוציא מחבירו עליו הראי' וזה שייך דוקא לגבי הש"מ כשעמד אבל אם מת הש"מ רק לענין מזונות אשתו וודאי דהא שכתבו הפוסקים דהנכסים בחזקתה היינו דוקא לאחר מיתה אבל מחיים וודאי דאין הנכסים בחזקתה כמבואר בכמה דוכתא א"כ כיון דהיא אינם מוחזקת מחיים שוב שוה להקדש ופסקינן תו האיבעיא לחומרא כיון דל"ש המע"ה דאין היא מוחזקת כלל ול"ד למתנת ש"מ ששם בוודאי דעתו שיחול לאחר מיתה ושיעבודה חל בשעת מיתה והיא קודמת אבל בהקדש י"ל שהי' דעתו שיחול מיד ולא היו יכולין לחזור כלל והוי ההקדש קודם ופסקינן האיבעיא לחומרא וגם ס"ל להרב כשיטת הרא"ש דלא מהני כלל תפיסה כל היכא שנשאר בתיקו ע"כ כתב שפיר דהוי כמתנת בריא אלא למד מהר"ן רק דהו"א שלא יחול ההקדש כלל כיון דמשועבד לה על זה למד מהר"ן שחל ההקדש וממילא אף כשהוא ש"מ כיון דמספקא להג"מ אי חשוב כבריא ואזלינן לחומרא כיון דלא שייך המע"ה ודוק היטב:

סימן צה

סעיף א **מאחר שהיורשים חייבים במזונות וכו'** נ"ב עיין ב"ש סק"א שכתב וז"ל וכבר כתבתי דכל היכא דאיכא פלוגתא היא מוחזקת עכ"ל ולפענ"ד אין ראי' כלל משם דהם קאי אמקום דהיורשים חייבים ליתן לה מזונו' ע"כ שפיר הוי מוחזקין בידה כיון דאין יכולין לסלקה אבל היכא דיכולין לסלקה אפשר דאינה מוחזקת כלל ועוד קשה לי על דבריו דכל עיקר הפלפול אי שייך מעשה ידיה ליורשים אין הפלפול קודם שיתנו לה מזונות דבזה אין שייך פלפול כלל דנהי דמעשה ידיה לעצמה מ"מ יכולין היורשין לומר אם לא תתן לנו מעשי ידיך לא ניתן לך מזונות ואטו בשופטני עסקינן פשיטא שיאמרו כן אם הם רוצין שתתן להם מע"י והיא אינה רצה דלמה להם ליתן מזונות ומעשה ידיה שלה וכשישאר רק כדי כתובתה אז תגבה הכל ובוודאי לא יעשו כן רק דכל עיקר הפלפול הוא אם כבר נתנו לה מזונות בסתם ואח"כ באים היורשים וטוענין שנתנו לה מזונות מה שעשתה בימים ההם שייכים לה א"כ מה צורך לומר שהנכסים בחזקה בל"ז פשיטא שהיא מוחזקת במע"י ואם רוצים היורשים לזכות לה מכתובתה א"כ אין ראי' ממ"ש

לעיל לענין שהיא מוחזקת בכתובתה דשם מיירי לענין מזונות אבל לענין כתובה צריכה לישבע ואין מוחזקת כלל בנכסים סוף דבר שדברי הב"ש צ"ע וצריכין אצלי תלמוד כי אין לומר דמיירי בבאה ליטול מזונות השתא דא"כ מה מהני שהיא מוחזקת בנכסים מ"מ הברירה ביד היורשים שלא ליתן לה מזונות ופשיטא דיאמרו כן כנ"ל ודוק:

סעיף ד **מציאתה ופירות נכסיה לעצמה** נ"ב הנה במקום שאין היורשים חייבים ליתן לה מזונות אף אם ניגרוס הניזונות ומעשה ידיה ליורשים מ"מ במציאה איכא שני דיעות אי מציאתה ליורשים והנה לפי דברי רש"י בריש פרק אלמנה ניזונת שפירש אי אמרת בשלמא הניזונות תנן שפיר דמשכחת לה אלמנה שאינה נזונית וכו' וס"ל לרש"י דאף שאין חייבין לתת לה מ"מ דיניהם כמו עם בעלה משמע דמציאתה הוי ליורשים בניזונות אף דאין חייבין ליתן לה אף שמסיק בגמ' הכי תהוי לה איבה היינו דוקא במקום שחייבין ליתן לה מזונות אם לא איכפת לן באיבה כיון שחייב ליתן לה מזונות כמ"ש רש"י שם אבל במקום שאין חייבין שייך שפיר איבה ומציאה ליורשים אך עכ"ז לרש"י אבל התוס' הקשו עליו שם וס"ל כיון דאין חייבים לה אף שנותנין אין דיניהם כמו עם בעלה ואין שייך מעשה ידיה להם כלל אז אף אם ניגרוס הניזונות ומעשה ידיה שלהם מ"מ מציאתה לעצמה דלא הוי כמו תעלה עיי"ש בתוס' ומדלא הזכיר הטור והב"י והש"ע מהפלוגתא הנ"ל כלום אי מציאתה לעצמה או לא מכל זה משמע כדעת הב"ח והב"ש דס"ל להטור דאף מעשה ידיה לעצמה במקום שאין חייבין לתת לה מזונות ממילא לא הוצרך להזכיר דין מציאה כיון דהש"כ הוא ממעשה ידיה ולא הוצרך להזכיר דמע"י שלה כיון דהטור והמחבר בלשון כיון שהיורשין חייבין לה וכו' ממילא נדע דבמקום שאין חייבין הוי מע"י לעצמה ולא כהמ"מ ודוק וצ"ע:

סימן צו

סעיף ב **ויש מי שאומר שצריכה לישבע שלא מחלה לו כתובתה וכו'** נ"ב לכאורה תמוה דבחו"מ סימן פ"ב הביא המחבר גם דעת בעל העיטור שמחילה הוי כטוען אמנה וכאן לא הביא רק דעת הרמב"ם שצריך לישבע וגם תימא על הטור שלא הביא בחו"מ דברי הרמב"ם שגם הוא ס"ל שצריך לישבע שלא מחל ולפי דברי הב"ש שכתב הא דצריכה לישבע שלא מחלה אף שכתובתה בידה משום דילמא מחלה לו ע"ת שימות אבל לא בנתגרשה וע"כ כתובתה בידה ולפי"ז נימא דשם בחו"מ מיירי שהלוה חי ואף אם מת מה"ת נאמר שמחל לו כשהוא ימות וכשהוא חי יגבה ממ"נ אם מוחל מוחל לגמרי ואם אין מוחל אין מוחל כלל ולפי"ז כיון שהשטר בידו ע"כ לא מחל לכן ס"ל לבעה"ט בין

הלוה חי בין הלוה מת הוי כמו שטוען אמנה וכו' אבל כיון שיש סברא טובה לחלק דאדעתא שתתגרש ממנה לא מחלה אבל כשימות אפשר מחלה ותו אין ראי' ממה שהכתובה בידה ובזה אפשר דמודה לבעל העיטור כיון שהשטר בידה הוי כמו שטוען אמנה ע"כ לא הביא המחבר כאן דעת בעל העיטור וכן הטור שם דברי הרמב"ם ודוק ומה שרצה הח"מ לפרש מטעם גלגול תמוה ששם בחו"מ לדעה ראשונה אף בלא גלגול צריך לישבע שהרי מיירי שם שהלוה חי ואין טוען רק שמחל וגם מיירי ביש נאמנות וכו' ואם ס"ל כדעה שניה שם א"כ אף בגלגול א"צ לישבע שהרי כתב דהוי כמו שטוען אמנה ואמנה אף ע"י גלגול אינו יכול להשביעו ודוק בזה:

סעיף יט **כשמשביעין ב"ד או היורשים את האלמנה כשתבוא לגבות כתובתה אין משביעין אלא חוץ לב"ד** נ"ב כן הוא בש"ס אבל לכאורה קשה מדוע בנשאת אין גובה כלל ואין לה שום תקנה ומדוע לא נימא הלא מן הדין הי' ראוי להשביעה רק מחמת חשש שמורי' התירא ועונש השבועה מרובה לכך נמנעו מלהשביעה ולפי"ז תינח שבועה על גוף הדבר אבל כיון שנודרת ליתומים שיאסרו כל הפירות עליה אם נהנית מכתובתה רק שיש חשש אולי סומכת שהבעל יפר לה וא"כ קשה מדוע תפסיד נשביע אותה על דעתינו אם אינה סומכת על הפרת הבעל וכיון שנשבעת שאינה סומכת על הפרת הבעל תו ראוי שתטול כתובתה ובזה אין חשש מורי' התירא דבממ"נ אם מורי' התירא אפשר תעבור על הנדר ותאכל בלי הפרה ממה שתעבור על השבועה ותסמוך על הפרת הבעל שהרי נדר אף שתידור על כל ימיה מ"מ קיל הוא משבועה שהרי לכך התקינו שתהי' נודרת וא"כ אם תור' התירא תעבור על הנדר ואם לא תור' התירא אז מכש"כ על השבועה לא תעבור א"כ יש תקנה שתשבע שאינו סומכת על הפרת הבעל וצ"ע ודוק ועיין בחיבורי על יו"ד סימן רכ"ח שם הארכתי בענינים הללו ע"ש ודוק:

סימן ק

סעיף ב' בהג"ה **י"א דאם מת יעקב בחיי ראובן בנו והניח אלמנה הניזונית וכו'** נ"ב מדברי הרמ"א הללו נמי יש ראי' למה שהקשיתי לעיל בסימן צ"ה על הב"ש בסק"א שכ' כל היכא דאיכא פלוגתא היא מוחזקת וכו' ולפענ"ד אין ראי' כלל שהפוסקים לא כתבו רק במקום שאין היורשים יכולין לסלקה הברירה בידה שפיר הוי נכסים בחזקתה אבל אם הברירה ביד היורשים הנכסים בחזקת יורשים ע"ש מכאן יש ראי' לזה שהרי מכל מקום שהיורשים יכולין לסלקה לא הוי ראוי רק מוחזק ליורשים ואין מוחזקים בידה אפי' יותר מכתובה שהרי אם משועבד לכתובה הוי ראוי ובזה לא הוי ראוי וכש"כ לענין פלוגתא

דבכתובה אין הנכסים בחזקתה ומכש"כ לענין מזונות במקום שהיורשים יכולין לסלקה וצ"ע ודוק:

סימן קא

ס"א בהג"ה **או שנשאת לאחר** נ"ב הנה הרב הרמ"א הוציא דין זה מהמרדכי והמרדכי הביא ראי' דאף בנשאת גובה מהא דאמר ר"ה לא שנו אלא שלא נשאת אבל ניסת אין מדירין איתה וכו' ולפענ"ד אין אני מבין ראייתו די"ל דנשואין הוי תיכף מחילה כיון דלא תבעה קודם נשואין רק ששם מיירי שהזכירה כתובתה קודם נישואין ואמרה שעתידה לתבוע ולישבע ע"כ לא הוי מחילה דלא עדיף משהתה כ"ה שנים וכו' ע"כ גובאת שפיר ומאי ראי' להיכא ששתקה לגמרי וצ"ע וגם מה שהקשה הב"ש משתי ניטין אין לפענ"ד ראי' כלל דבשלמא באחר אם נשאת לאחר שפיר אמרי' מדלא תבעה קודם נשואין כדי שיהי' לה מה להכניס לבעלה ויש ראי' מזה שנפרעה כתובתה אבל בנשאת שוב לבעלה הראשון א"כ מה צורך עוד לתבוע כתובתה בשעת נשואין הא גם מה שיש לה בידה היא מכנסת לבעלה ומאי צריך הי' לה לתבוע דוקא בשעת נשואין ע"כ אין ראי' שנפרע וצ"ע בכל זה ודוק:

סימן קב

ס"א **מי שמת ואלמנתו** [**או גרושתו**] **באה לגבות כתובתה וכו'** נ"ב עי' בבית מאיר ובאבני מלואים מה שהביאו התקנות של מדינות פולין להיות כתובה קודמת לבע"ח ונדחקו בטעם הדבר מה ראו לעשות נגד דין הש"ס וע' בתשובתי בחו"מ בתשו' ל"ק טארנאפאל בישוב טעם הדבר בעזה"י ודוק:

סעיף ב' בהג"ה **אבל אם אינו ידוע יכול לומר דילמא אינו חייב לך** נ"ב עיין ב"ש סק"ט והנה כדברי הרש"ך מפורש בש"ך חו"מ סי' צ"ט סק"ד וכדברי הב"ש מבואר באורים ותומים שם ע"ש וע' מ"ש בזה אני להכריע כדעת הש"ך והרש"ך בחיבורי על חו"מ מהדורא ג' בחו"מ סי' צ"ט ע"ש וע' בס' בית מאיר מ"ש דהותנה נמי מהני אך מחלק שם דהיינו דוקא היכא דליכא רק כנגד כתובתם ע"ש שכ' בכאן היכי תמצא שיהי' נכסים הרבה גרע לבע"ח יותר מנכסי' מועטים והיינו בנ"ד דאם הוי נכסים רק כדי כתובתה אז היא נאמנת וגובה הבע"ח והיכא דיש נכסים הרבה אין לה נאמנות והיא נוטלת ובע"ח אינו נוטל כלום ע"ש ודוק:

סעיף ז' **הערב לאשה בכתובתה וכו'** נ"ב הנה מה דקשה על זה מן הגמ' דבגמ' מוכח דקודם גירושין אין מדירין וכאן משמע אחר גירושין בשעת גביה עיין בתשובתי ל"ק גלאנטא סמוך לעיר פ"ב בחיבורי על חו"מ סימן שפ"ח מ"ש בזה ושוב ראיתי בס' הפלאה כאן הרגיש בזה ולפי דבריו לא יתיישבו דברי הש"ע דמשמע דבשניהם מדירין אחר גרושין ולפמ"ש שם בתשו' א"ש ודוק:

סימן קג

סעיף א' **אלמנה בין מן הארוסין וכו'** נ"ב עי' בב"ש סק"א מ"ש אע"ג דשם פסק כטעם חינא דמסופק להו איזה טעם עיקר ע"כ שם אם נאמר שלא תגבה יהי' לה הפסד ע"כ פסק כטעם דחינא אבל הכא דאף אם נאמר כטעם שלא תתבזה וגרושה אינה יכולה למכור כי אם בב"ד מ"מ אין לה הפסד ע"כ פסק לחומרא אך זה אין נוכל לפרש כן כלל דמ"מ תקשה האיך לא העתיק הרמב"ם נמי הטעם דחינא הלא איכא נמי צד איפכא לחומרא ביורשים זכרים דאין יכולין למכור רק בב"ד ופשטא דאזלי' בזה נמי לחומרא שהרי אין להם הפסד כמו בגרושה וכו' ועוד דאם מספקא לי' איזה טעם עיקר א"כ האיך פסק שם להוציא מהיתומים מכח ספק אך אין זה קושיא כ"כ דזה באמת הטעם משום חינא ס"ל להרמב"ם עיקר רק כאן שאין לה הפסד החמיר כטעם הראשון אבל שם אם נחמיר נפסיד לה ע"כ לא החמיר שם ופסק כדינא אך קושיא הראשונה נשארת דכיון דס"ל עיקר טעם דחינא א"כ האיך העתיק רק הטעם שלא תתבזה דהא איכא נמי חומרא להיפוך והוי לא ליזול לחומרא וגם אין ליורשיה הפסד כלל והוי ליה להצריך שני הטעמים שיהי' ביחד ע"כ נראה פירוש דבריו כך דהרמב"ם ס"ל כיון רק הטעם משום שלא תתבזה לדינא ואין הלכה כלל כטעם דחינא ונתן הב"ש הטעם דלמה שם פסק כטעם דחינא וכאן לא ס"ל חינא ונתן טעם דשם שייך חינא כיון דאם לא תגבה לא יהי' לה כלל נדוניא לנשואין שייך חינא אבל כאן כיון שמ"מ תגבה בב"ד ויהי' לה לנשואין לא שייך הטעם דחינא דסוף סוף יהי' לה לנשואין ע"כ נראה לי הטעם דשלא תתבזה עיקר ואין הלכה כטעם דחינא כן נראה פירוש דברי' ודוק וע' בב"ש מ"ש שנדוניא אין מוכרת משמע אף בניזונית היינו לשיטתו בסי' צ"ג שאפי' נדן שלה ק' מנה הפסידה מזונתיה בתובעת העיקר והתוס' אבל לפי מה שפסק בב"ש שם שהיא מוחזקת ויש לה מזונות בשביל הנדוניא תו אף בשביל הנדוניא מוכרת שלא בב"ד כדי שתפסיד מזונתיה דאם ישאר הנדוניא ולא תגבה יהי' לה עדיין מזונות ודוק:

סימן קד

סעיף א' **ב"ד שמוכרים להגבות לאלמנה כתובתה** נ"ב דבריו תמוהין שהרי במשנה כך איתא ב"ד שטעו וכו' מכרן בטל אבל אם עשאו אגרת בקורת מכרן קיים משמע להדיא שברישא מיירי שלא עשאו אגרת בקורת האיך שייך למתני אבל אם עשאו וכו' הלא רישא נמי מיירי בהכי והוי ליה למיתני אבל במקום שמכריזין וכו' ועוד שמדברי הר"ן שם משמע דהו"א דמקום שאין מכריזין והכריזו עדיף קמ"ל דאין עדיף ע"ש אבל לומר דבמקום שאין מכריזין גם זה ודאי אינו וגם מדברי המחבר שלא כתב רבותא שאפי' עשאו אגרת בקורת נמי מכרן בטל משמע שבזה מהני ג"כ אגרת בקורת ע"כ נראה לפרש דבריו עפ"י דברי הר"ן שכ' הא דלא משני רישא בדלא אכריז וסיפא בדאכריז ותרווייהו במקום שאין מכריזין דרבותא קמ"ל דאף במקום שאין מכריזין לא יפה כחו אם הכריז וכו' ולפי"ז א"ש דבאמת עיקר החילוק בין רישא לסיפא דרישא מיירי בלא אגרת בקורת וסיפא מיירי בעשאו אגרת בקורת כמו שתנא להדיא רק שהש"ס בכל הדא אשמעי' רבותא דברישא קמ"ל אף במקום דאין מכריזין והם דקדקו ועשו הכרזה מ"מ לא מהני בלא אגרת בקורת ומכרן בטל ובסיפא תו קמ"ל דאף במקום שמכריזין והי' חיוב עליהם להכריז ואין ראי' שדקדקו שפיר מ"מ מהני באגרת בקורת ומכרן קיים ולעולם עיקר החילוק בין רישא לסיפא דרישא מיירי בלא אגרת בקורת וסיפא מיירי שיש אגרת בקורת וא"ש הלשון במתניתין ובין במקום שמכריזין בין אין מכריזין בתרווייהו באגרת בקורת מהני ובלא אגרת בקורת לא מהני לכן לא כתב רבותא יותר כן נראה עיקר וגם בס' הפלאה כתב כן לדינא מטעם אחר ע"ש בק"א ודוק:

סעיף ו' **שליח שמכר וטעה ונתאנה אפי' בכל שהוא המכר בטל** נ"ב דברי המחבר צ"ע שבחו"מ סימן ק"ס פסק להיפוך ודבריו סותרים זא"ז גם בסעיף שלפני זה הביא שני דיעות אם יש כח ביד הב"ד להחזיר האונאה ובחו"מ פסק בפשיטות דיש כח בידם וצ"ע ודוק:

סימן קה

סעיף א' **יכולה אשה למכור כתובתה וכו'** נ"ב עיין בח"מ ס"ק ד' והנה מ"ש לחלק בין כתובה לשט"ח והקשה על זה מדברי הרא"ש פ' כל הנשבעין להביא ראי' מדברי הרמב"ם שכ' בכתובה לדברי הרמב"ן שמיירי בשט"ח משמע שאין ס"ל חילוק זה וכו' ע"ש ודבריו תמוהין להמעיין בהרא"ש שם שכ' בשם הרמב"ן שאם מכר השט"ח ואח"כ מת הלוה ואח"כ מת המלוה גובה מהלוקח ואין שייך בזה אין אדם מוריש וכו' אבל כשמת הלוה

תחלה ואח"כ מכר המלוה השט"ח אז כשמת המלוה אין גובה דאין אדם מוכר ממון שיש עליו שבועה והביא ראי' מדברי הרמב"ם פ"ז מה"ל אישות ע"ש ודבריו אינן מובנים לכאורה שהרי הרמב"ם מיירי שם להדיא שמכרה כתובתה בשעה שבעלה עדיין חי וגם לא נתגרשה כלל ע"ש ומ"מ כתב שאם מתה קודם שבועה אין הלוקח יכול לגבות א"כ הרי להדיא שלא כדברי הרמב"ן והאיך הביא ראי' לסתור אך נראה דהרא"ש ס"ל זה החילוק בין כתובה שאין החוב ברור לשט"ח ע"כ אין קושיא וזה לדברי הרמב"ן רק שעדיין קשה דנהי דכל זמן שהבעל חי אין המכר ברור מ"מ כיון שמת הבעל ואז החוב ברור תו יהי' נחשב כאילו מכרה לו באותו פעם ואז הוי תו כשט"ח דעלמא כמ"ש הב"ש בסימן זה לענין גרושה ע"ש ומזה ראי' דס"ל להרמב"ם בשט"ח שאם מת הלוה ואח"כ מכר אין גובה הלוקח שאין אדם מוכר ממון שיש עליו שבועה וכו' ולפי"ז בכתובה דקודם שמת הבעל לא הי' המכר טוב דאין החוב ברור ואח"כ כשמת הבעל דנהי דאז חל המכר והוי כאילו מכרה לו אז מ"מ תו לא מהני המכירה באותו פעם כיון דתיכף כשמת הבעל נתחייב שבועה ואין אדם מוכר ממון שיש עליו שבועה כדברי הרמב"ן וא"ש דברי הרא"ש ותימא עליו שלא התעורר בזה כלום וגם ראי' מזה לדברי הב"ש בגרושה שאז אין שייך טעם הרא"ש שפיר חל המכר אז וגובה הלוקח ודוק:

סעיף ד' בהגה"ה **ואפי' נדונייתה הפסידה וכו'** נ"ב עיין בח"מ סקי"ב ודבריו זו אינן מובנין שהרי כתובת בנין דוכרן אינו רק כשמתה בחיי בעלה ואח"כ מת הבעל א"כ כיון כשמתה היא תחלה אין ללוקח כלום כמבואר בסעיף א' רק הבעל יורשה והאיך כתב הוא להיפוך וצ"ע ודוק:

סעיף ז' **מי שמכר בחיי אביו** נ"ב עיין בח"מ סקי"ט לפמ"ש דהוי דבר שלב"ל אין נ"מ במה שפסק המחבר שאין יכול לערער על המכר רק לענין המעות שנתן לו הלוקח שאז הי' יורש כח אמו הי' יכול לערער ולא הי' צריך להחזיר הדמים כלל כמו שהי' האם מערערה שלא הי' צריך להחזיר דמי המקח כלל שהרי הותנה שאין חייב לסלקה וכו' אבל מ"מ יכול לבטל המכר ולחזור המעות בדבר שלא בא לעולם יכול לחזור אף שכבר בא לעולם ודוק:

סימן קו

סעיף ב' בהג"ה **אבל במה שאמרה אין צריכה לקיימה** נ"ב עיין בב"ש ס"ק ט' מ"ש כיון דבפעם הזה לא אמרה אין מוכרח שלא עשתה מתחלה לנחת רוח ר"ל וגם מוכח שלא

עשתה שלא תטרוף דעתו דבשביל לנחת רוח בלבד לא היה צריך לזה שהרי כתב דבכתובה ל"ש נ"ר כלל ודו"ק:

סימן קז

סעיף ג' **לפיכך אם יצא שטר חוב עליו מוקדם וכו'** נ"ב עי' ב"ש סק"ז והנה בטו"ז כתב להיפוך הא דכתב מוקדם לשטר מתנה הוא רק לאפוקי אם שטר חוב מאוחר לשטר מתנה שאז אין יכול לטרוף אבל כשהמתנה ביום אחד עם השט"ח אז אין המתנה חל דהוי כמוכר דבר שאינו שלו וכו' ובאמת דבריו תמוהין שהרי קיי"ל דאין כותבין שעות א"כ כשזמנם ביום אחד אינו יכול לטרוף כלל מהמתנה ואין לפרש דבריו דמיירי במקום שכותבין שעות דאכתי מי הזקיקו לפרש דברי הרב הש"ע שעות לאפוקי במאוחר השט"ח הלא יכול לפרש כפשוטו ובמקום שאין כותבין שעות שאז אם הם ביום אחד אינו טורף כלל כמש"כ גם הב"ש סוף דבר שדברי הטו"ז צ"ע גם דברי הב"ש אינן מובנין כלל לדעתי במה שכתב דאלו מחמת הכתובה היא נדחית כמש"כ בסימן ק"ב דלמה היא נדחית כיון דהכתובה מוקדמת לחוב וגם אין לפרש במטלטלין דהא מטלטלין בלא"ה אין יכול לטרוף אף אם החוב מוקדם וגם אם הי' השדה שקנה דאקני ג"כ אם נשא וקנה ואח"כ לוה משמע בסימן ק"ב שהיא מוקדמת ודוקא בלוה ונשא ומאוחר לשניהן קנה אז נותנין לבע"ח עיין שם וצריך לדחוק ולפרש דברי הב"ש שרוצה לומר דגם הכתובה והמתנה והחוב הכל נעשה ביום אחד אז שפיר בע"ח מוקדם כן נראה לי ודוק:

סימן קח

ס"א **בהגה הי' ספק בנכסים אם הי' בשעת הצוואה או לא** נ"ב הרב הוציא דין זה מהריטב"א והנ"י בשם מרדכי מפ' יש נוחלין והנה מוכח להדיא מדבריהם שס"ל כדעת היש מי שאומרים בטור חו"מ סימן קי"ב שעל המקבל להביא ראי' אבל לפי דברי הרמב"ן שם והיא דיעה ראשונה בש"ע סי' קי"ב דזוכה המקבל מספק ג"כ זכתה האשה בכל הנכסים וא"צ ראי' ופשיטא שיש לחלק בין מהיום ולאחר מיתה או סתם שאמר תיטול כאחד מן הבנים לענין זה וע' בסי' סמ"ך בחו"מ שמדמה מה שמבואר שם לפלוגתא הנ"ל ושם לא מיירי במהיום ולאחר מיתה וע' בש"ך שם ובב"י סי' קי"ב כ' מה שכ' הטור בשם י"א הוא כפי הי"א שבבעה"מ שם ולא ראה דברי הנ"י והריטב"א והמרדכי כיון שמבואר להדיא כן ומהם הוציא הטור כן כנ"ל ודוק:

סימן קט

סעיף ד' בהגה"ה **וי"א דאם נתן לה במתנה בשעת מותו וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק ד' מ"ש על הטו"ז ובמח"כ המעיין בטו"ז יראה שדבריו תמוהין ודברי הטו"ז נכונים כי קושית הטו"ז נכון מכח ממ"נ דאי ס"ל למוהר"א דאין דומה למכר שפחה וכו' משום דהתם אינו רק לבוש בגופה אבל אין קשור בה אבל הכא קשור ותפור הצמידים בבגדה דמי למכר קרון מכר פרידות א"כ גם במכר או בשעת נשואין הוי לי' להיות שלה כמו בקרון ואם נאמר דס"ל דאינו דומה רק למכר שפחה אבל אין דומה למכר קרון א"כ תו קשה עליו מדברי הרשב"ם שכתב דבכל הפרק במטלטלין אין חילוק בין מכר למתנה בשניהם אינו קונה א"כ למה הכא קונה בצמידים אם דמי למכר שפחה ותימא עליו מדברי הרשב"ם ואם נאמר דדמי למכר קרון וכו' ולק"מ מדברי הרשב"ם א"כ תו בשעת נשואין היו לה להיות שלה וקשה עליו ממ"נ ע"ש ודוק:

סימן קיא

סעיף ב' **אעפ"י שנתרבו או נתמעטו אחר מיתת אביהם** נ"ב נלפענ"ד דהא דהניח מועטין ונתרבו וכו' דאזלי' בשעת מיתה היינו רק אם לא הוי עבידי דאתי וממילא אבל מה דהוי עבידי דאתי כגון פירות דקל וכדומה וממילא בלי מחוסר מעשה זה אינו ימעט בב"ד ובזה דינו כאילו הי' מרובה בשעת מיתה וראי' מן המשנה וכל הפוסקים דנקטו הדין אם אמרו היתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו דינר אין שומעין להם אלא שמין אותם בב"ד וקשה מה קמ"ל זה הו"ל לאשמעינן רבותא יותר טפי דהרי זה גם בשעת מית' לא הוי ידענו שיאמרו כן וא"כ נהי דעכשיו אומרים כן אפי' אם היינו שומעין להם הוי כמועטין ונתרבו וא"כ לאשמעינן רבותא טפי אפי' מועטין ונתרבו ממש לא מהני מכש"כ באם לא נתרבו ממש רק שהם אומרים כן דלא מהני כיון דבתר שעת מיתה אזלינן ובע"כ מוכח דמועטין ונתרבו בעבידי דאתי ממילא הוי כאילו הי' בשעת מיתה וא"כ ה"נ כיון דבשעת מיתה לא הניח דינר הוי ידוע שמן הסתם יאמרו הבנים כן הוי כמו עבידי דאתי ולכך קמ"ל דמ"מ כיון דאינו שוין באמתלא לא מהני ותדע דהרי דעת ר"מ דבעבידי דאתי אדם יכול להקנות דשלב"ל הרי דס"ל דבעבידי דאתי הוי כאילו כבר הי' ונהי דאנן לא קיי"ל כן מ"מ בזה הרי ס"ל לחד מ"ד בש"ס סוגי' זו דמועטין ונתרבו חזר הדין בב"ד למקומו ונהי דאנן לא קיי"ל כן מ"מ בהצטרף תרווייהו דהוי עבידי דאתי ומועטין ונתרבו בזה כ"ע מודים דשייך בב"ד ועוד הי' ראי' לזה ממה דקיי"ל דפריעת בע"ח נחשב מותר דינר מכח המצוה והרי המצוה אין מקיימין רק כשמשלמין והרי זה

לא הי' בשעת מיתה והוי כמועטין ונתרבו ובע"כ כיון דבשעת מיתה ידועה שיש לו הוי כעבידי דאתי ודוק מיהו ראי' זו יש לדחות די"ל דהתם הוי ממ"נ אי נימא חל מיד והוי כאילו פרעו מיד א"כ יש כאן מותר דינר מיד ואם לא נחשב כפרעו מיד א"כ שוב הרי נשאר בעת מיתה מותר דינר והוי כמרובין ונתמעטו והוי ממ"נ ודו"ק ומיהו ראי' ראשונה אתי שפיר להוכיח דין זה ובמ"ש בסוף דברינו מכח ממ"נ יתיישב מה שכתב הב"ש דאם משועבד לכתובת אבי אביהם הוי ראוי ותמה בס' בית מאיר דהרי פריעת בע"ח הוי מותר דינר וע' באבני מלואים שנדחק בזה ולפמ"ש א"ש דודאי בשביל קיום המצוה אח"כ לא נחשב מ"ד דהוי במועטין ונתרבו רק מכח ממ"נ אם הוי כפרעו מיד יש תיכף קיום המצוה ואם לא נחשב כפרעו מיד הוי כאן תחלה מותר דינר א"כ זה תינח בחוב אביהם אבל בחוב אבי אביהם ליכא ממ"נ דאם נחשב כפרעו מיד א"כ הוי כאילו פרעו אביהם בחייו אחרי מיתת אביו א"כ במותו כבר לא הניח מצוה דהוי כאילו פורע אביהם בחייו וא"ש ודוק:

סעיף ו' **הי' שם יותר עד כדי כל הכתובה דינר או יותר** נ"ב עיין בחיבורי לחו"מ מהדורא ג' סימן קי"א בה"ל שכ"מ סימן ר"נ שכתבנו שם די"ל טעם אחר דלכך הוי שיור מכח דיכול לומר מפייסנא הוי לי' ומחול לי וכעין דאיתא גבי פורע חובו של חבירו שלא מדעתו ולכך הוי שיור ונ"מ מזה אם הוי שיור כזה שיור לגבי מתנת שכ"מ בכולה ע"ש ודוק:

סעיף ח' **מי שהי' נשוי ב' נשים וכו'** נ"ב עיין בב"ש ס"ק ה' מה שתמה שאין כאן פלוגתא כלל והכל מודים שאף אם החוב יותר נוטלין כתובת בנין דוכרין וכו' וכן כתב הח"מ שם ולפענ"ד במחכ"ת לא ראו דברי הרא"ש בפ' מי שהי' נשוי שכתב שיש מן הגדולים שאמרו שאם החוב יותר מן הדינר אין נוטלת כתובת בנין דוכרין דלא נתקנה לחצאין והרא"ש הקשה שם עליהם ומשמע שם מדבריו דלדידיהו גם בשני כתובות בנין דוכרין אם החוב יותר מהדינר כיון דלאחר שיפרע החוב לא יגיע לכל אחד כל הכתובה רק מקצת ולא נתקן לחצאין והטור אזיל בשיטת הרא"ש אביו ז"ל שהשיג עליהם אבל מ"מ כתב המחבר נכון וי"א שיש חולקין עליו כנ"ל ברור ותמיה על הח"מ והב"ש שלא התעוררו בזה וכן הוא בס' שיטה מקובצת בשם י"א בהדיא ע"ש היטב ודוק:

סימן קיב

סעיף ו' **פוסקין לבת מזונות** נ"ב עיין בב"ש ס"ק ט"ו והנה לפי מה שפירש דברי התוס' בפ' הניזקין דמ"א משמע שס"ל דבנערה צריך שבועה ולפי"ז מוכח דס"ל כדעת הרמב"ם סימן צ"ג דאף במזונות צריכה שבועה קודם שתטול כמו בכתובה אם בא ליטול מנכסי

יתומים ע"כ שפיר אף בבנותי' בנערה צריכא שבועה אבל לפי דעת הרמב"ן וסייעתו שם שכתב הב"ש שם בשמם דס"ל דשבועה על מזונות הוא רק מתוך שתשבע על הכתובה נשבעת ג"כ מצד גלגול על המזונות אבל במקום שאין גובאת הכתובה א"צ שבועה כלל על המזונות א"כ גם נערה אינה חייבת לישבע כלל כיון דאין שייך בה גלגול כמו באשתו שאין נוטלת הכתובה ולא גרע בנותנו נערה מזה וע"כ דס"ל כדעת הרמב"ם שם ולכאורה הי' נ"ל לומר דאין ראי' מזה כלל די"ל דס"ל כדעת הרמב"ן וכו' רק שס"ל במזונות אשתו לא שייך צררי כמו שכתב הרשב"א שם והובא הפנ"י שם בהסוגיא ע"ש ע"כ ניזונות שלא בשבועה אבל בבנותיה שיש צד צררי כמ"ש בש"ס ע"כ צריכה שבועה בנערה אבל באמת מדברי התוס' שם שכתבו שם ומיהו צ"ע וכו' ע"ש שמשמע שס"ל להתוס' דגם במזונות אשתו שייך צררי כמו בבנותיה כמ"ש הפנ"י שם וע"כ תו צ"ל דס"ל כדעת הרמב"ם דגם אשתו צריכה לישבע ע"כ גם נערה חייבת לישבע והנה דעת התוס' לכאורה נראה דסתרו דבריהם דמה שכתבו בתחילת דבריהם משמע דס"ל כדעת הרמב"ם כנ"ל ומה שכתבו אח"כ צ"ע וכו' ע"ש משמע שס"ל כדעת הרמב"ן שאין צריך שבועה על מזונות כלל אף מיתומים אבל לפי דעת הרמב"ם גם במזונות צריכא לישבע נגד יתומים כמו בכתובה דדוקא כשהוא חי עדיין א"צ לישבע על המזונות אבל כשמת צריכא לישבע כשהוא חי אף בכתובה א"צ לישבע אם אין טוען אשתבע וכשטוען אשתבע וכו' גם במזונות מן הסתם צריכא לישבע ושם דתשבע בסוף מיירי שאין בכאן כלל וע"כ דס"ל כדעת הרמב"ן ודבריהם סותרין ונראה לפרש דבריהם דבאמת ס"ל כדעת הרמב"ם אך שעיקר ראיותו הוא מנפרעת שלא בפניו דקתני בכתובה שצריכה לישבע אף אם אין כאן מי שיתן ואהא קשיא להו דלמה בנזונות אינה נשבעת שלא בפניו וכו' שוב מצאתי כדברי תה"ל ית' במוהר"מ שי"ף שקושית התוס' הא מנפרעת שלא בפניו אך לא מכח טעם שכתבתי וכן נ"ל ברור ודוק:

סימן קיג

סעיף ה' **האחים שמכרו או משכנו קרקע אביהם** נ"ב עיין בב"ש סקט"ו מ"ש במטלטלין וכו' היינו לפי שכ' המחבר בסעיף שלפני זה שבזמן הזה נוטלת פרנסה ממטלטלין ומ"מ אין יכולה לטרוף מהלוקח אבל לפי הדין גם האחים גופייהו אין יכולים ליקח כלל ממטלטלים כמבואר לעיל כנ"ל ודוק:

סעיף ז' בהגה"ה **מי שצוה לתת לבתו שליש נכסיו כו'**. נ"ב כדי להעמיד על דברי הרב וכוונתו עתיק תשובת הרשב"א הנה הד"מ בח"מ סי' רנ"ג העתיק כך מעשה באחד שנתן

כל נכסיו לשני בניו ולבתו הותנה שאם ישיאוהו בניו או היא תיטול הנדוניא ותסתלק ופסק לזכתה בשליש נכסיו ואם השיאוהו אח אחד ופסק לה פחות משליש לאו כל כמיני' שלא הותנה אלא אם ישיאהו שניהם או אם תנשא בעצמה אבל אין כח ביד' לפחות משליש כך הי' נראה שהי' גירסת הד"מ והקשה לו דאכתי יחשב כמחילה כיון ששתקה ומזה הוכיח דבכה"ג לא הוי מחילה דהתנאי לא הי' רק שישיאוהו שניהם אבל לא אחד מהם וכן הגיה הב"ש שצ"ל בסוף התשו' פחות משליש אבל גירסת הט"ז והד"מ הי' שלא הותנה אלא לגרוע כח בתה שאם ישיאוהו או היא בעצמה הכניסה נדוניא אבל אין כח בידם ליותר משליש והגיה שזה בח"מ שגם ברישא שכ' והשיאו אחד ופסק לה יותר משליש ופירוש שנתן לה יותר משליש והו"א שהי' כוונתו לזה במה שאמר שתיטול הנדוניא ותסתלק שהרשות בידה ליתן לה יותר משליש ולזה השיב הרשב"א שלא הי' כוונתו רק לפחות משליש אבל לא ליותר משליש כן כוונת דבריהם לדעתו והנה הטעם שכתב הח"מ על הגהות רמ"א הנ"ל הוא דוחק ולפענ"ד יש ליתן טוב טעם לפי דברי המחבר שמבואר בחו"מ סימן רמ"א שלשון מחילה אינו מועיל רק בחוב אבל בחפץ אינו מועיל רק לשון מתנה וקנין המועיל ולפי"ז שפיר יש לחלק דהנה אם לא צוה לה חלק בנכסיו רק שיש לה פרנסה עישור נכסי ולא הוי רק כבעלת חוב של האחין כמו שמבואר בכל הפוסקים אבל אין גוף הנכסים שלה כ"ז שלא גבתה ומהני אם מחלה להם בפירוש משום דבחוב מהני מחילה ע"כ גם אם נשאת ושתקה הוי כמחלה להם בפירוש ומהני אבל אם אמר תטול בנותיי שליש נכסים ואז קנתה הנכסים לגמרי והוי שלה והיא שולטת בהם כמו האחים בשאר נכסים וקנתה אותם לגמרי ואין עליה שום שם בעלת חוב כלל ואף אם מחלה להם בפירוש לא מהני אם שתקה בשעת המתנה ובעי דוקא קנין באחד מן הקנינים ופשיטא דלא עדיף מה ששתקה בשעת הנשואין יותר ממחלה להם בפירוש דלא מהני דכיון שהותנה לא נתקיים כמו שכ' בגוף התשו' והוי כל הנכסים שלה ולא מהני מחילה כן נראה בישוב דברי הרב הרמ"א ונכונים לדינא לפענ"ד ולא דמי לבכור בחו"מ סי' רע"ח דמהני וויתר דשם מתנה קרייה ולא הוי מתנה עד דמטו לידי' כמו שכ' הסמ"ע שם אבל כאן דברי ש"מ ככתובים וכמסורים והוי ככבר מטו לידי' ולא מהני וויתור ומחילה כן נ"ל ודוק:

סימן קיד

סעיף יא **אפי' חזר ונשאה** נ"ב עי' ב"ש סקי"ד מה שעשה מחלוקת בין המוהרי"ק ובין הריב"ש ותימא האיך לא ראה מ"ש הש"ך בחו"מ סי' של"ג דלא פליגי וע' במה שכתבתי

בזה בחיבורי לחו"מ מהדורא ד' בתשו' ל"ק שאטץ במדינות מאלדוי קנה מקומה בחו"מ סי' קע"ו ע"ש ודוק:

סימן קטו

סעיף א' **ואיזו היא דת משה זה שהאכילה את בעלה שאינו מעושר** נ"ב נסתפקתי אי הטעם דמאכילתו שאינו מעושר שיוצא' בלא כתובה משום דמחויבת לעשות לו צורכי הבית לטחון ולאפות כיון דהשתא אינו יכול לסמוך עליה ע"כ יוצאת בלא כתובה ולפי"ז באומרת אח"כ בשעה שבאה לב"ד אומרת איני נזונות ואיני עושה שוב פטורה מלעשות צורכי הבית לרוב הפוסקים כמ"ש בסימן פ' ואם רוצה לגרשה חייב ליתן לה כתובה שהרי בל"ז תו אינה חייבת לעשות לו צרכי ביתו וצריך לשכור מי שיבשל לו ולא שייך לומר שהכשילתו תו כיון שאינו עוסקת בצרכי הבית או נימא דהטעם דיוצאת בלא כתובה משום דכבר הכשילותו ע"כ קנסו אותה חכמים שצריך ליתן לה כתובה ולא מהני איני נזונות וכו' וגם אם נאמר כהנ"ל טעם הפטור של הכתובה היא מחשש שמא תכשיל אותו להבא מ"מ יש לומר כיון דתיכף בשעת שהאכיל תו נפקע הכתובה ותו אין כח בידה לחדש שיעבוד הכתובה בלי רצון הבעל ומה דקתני יוציא בלא כתובה מיירי שאין רוצית לטעון איני נזונות כגון שאין מספיקין לה מע"י למזונותיה וכו' צ"ע ודוק:

באותו סעיף **ודוקא שהוכחשה בעדים** נ"ב עיין בח"מ מה שהקשה וע' מה שכתבתי בחיבורי על חו"מ מהדורא תליתאה בחו"מ סימן ל"ד בתשו' למשכיל אחד מ"ק טארניפאל שם ישבתי קושיא זו דרך גררא ע"ש גם בחיבורי על אהע"ז מהדורא ג' בסימן קע"ז ה"ל סוטה כתבנו מזה מדברי הראב"ד והבאתי ראיה דגם הרמב"ם ס"ל כדבריו בפירוש המשניות ע"ש בעזה"י ודוק:

סעיף ה' **כל אלו אין להם לא עיקר כתובה וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק כ"א מ"ש קטנה שזנתה להרמב"ם אסורה ומפסדת הכתוב' וע' מ"ש בזה במהדורא ד' על אהע"ז בתשו' ל"ק טארניפאל סי' ק"מ שם כתבתי לפלפל בזה ומנין להרמב"ם דאין לה כתובה ובדין נשתטית מה דינו להרמב"ם ע"ש ודוק:

סעיף ו' **אבל אם נאנסה לא הפסידה כתובתה לא אשת ישראל ולא אשת כהן** נ"ב עי' מ"ש בזה בתשו' במהדורא זיין על אהע"ז דצ"ד בתשובתי ל"ק קראקא דרך אגב ע"ש ודוק ומ"ש בראש הסעיף אין עדים שזינתה אלא שהיא אומרת שזינתה אין חוששין לדבריה וכו' נ"ב עיין מ"ש בזה במהדורא ואו על אהע"ז סי' ט' בתשו' ל"ק מחאניווקע

סמוך לבא"ד קנה מקומו בה"ל גיטין סימן קנ"ד ושם הארכתי בזה בעזה"י בכמה ענינים ובביאור דברי התוס' בכתובות דס"ג ובדין זה אם כופין אותו לגרע או לא ודוק:

סעיף ו' בהג"ה **ואם חזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה למה אמרה כתחלה כן נאמנת** נ"ב וע' בח"מ ס"ק כ"ב מ"ש בזה דלא מהני רק תוך כ"ד וע' מ"ש בזה בחיבורי על אהע"ז מ"ק שלי באריכות וע' מ"ש במהדורא וא"ו שלי על אהע"ז סימן צ"ט בתשו' ל"ק פרעמיסלא בש"ע אהע"ז סימן קע"ח מ"ש בתשו' שנייה שם ולפי מה שכתבתי הרגשתי בעצמי בקושית הח"מ ולפמ"ש נראה דאם אמרה לפניהם אז אף לענין איסור לא מהני אמתלא שמא למדוהו לומר כן ואם שלא בב"ד אף לענין ממון נאמנת אף לאחר כדי דיבור ואין ראי' לטוען דאינו חוזר וטוען דשם בב"ד הוי ומה שמחלק הח"מ בין איסור לממון דחיתי זה בתשו' הנ"ל ע"ש בטעמו ודוק:

סימן קטז

סעיף א' **אבל יש לה תוס'** נ"ב עיין בח"מ סק"א שנסתפק בח"כ אם יש לה תוס' וע' בהפלאה בק"א שפשט לה ממה שכ' לקמן אשה שרואה דם מחמת תשמיש שאין לה תוס' ולדעת כמה יש לה תוס' והנה יפה כ' לי משכיל אחד דאין ראי' משם דשם היא ג"כ לא ידעה מזה אבל בח"מ מיירי בידעה וכל דהיא ידעה והוא לא ידע י"ל דאין לה תוס' כיון דחמיר אסורא ויפה השיב ואני אומר להיפוך דאפילו אם רמ"ת אין לה תוספת י"ל בזה יש לה תוספת לפי מה שהקשה בספר בית מאיר דמ"ט יהי' לח"ל כתובה הרי האוכל טריפה בשוגג פטור מלשלם דאין זה הנאה ותירץ בספר בית יעקב להגאון מליסא דשם לא הי' לו לחקור אחר הדבר אבל כאן הי' לו לחקור אחר הדבר ייע"ש ולפ"ז י"ל דברמ"ת כיון דלא הי' אפשר לחקור אחר הדבר לכך אין לה תוספת דזה לא נחשב הנאה אבל בח"כ דהי' יכול לחקור אחר הדבר לכך י"ל דיש לה תוספת ואין ראי' מהתם לא לכאן ולא לכאן ובעיקר קושיות הב"מ הנ"ל י"ל דזה דומה למ"ש הרי"ף לענין ריחא לאו מלתא דעכ"פ משהו איכא א"כ י"ל ה"נ בזה בשלמא לענין תשלומי ממון דבעי' הנאה ש"פ ובפחות מפרוטה אינו חייב לשלם ולכך י"ל דבטריפות לא הוי הנאה מרובה ששוה ממון ואף דהוי הנאה כל דהו אינו שוה ממון לשלם עבורם אבל בביאה דאין בה שיעור ואף הראה בעלמא נמי נחשב ביאה וא"כ בהנאה כל דהו סגי לכך אף בח"ל ואסורין נחשב הנאה ועוד באכילה אינו מתחייב לשלם רק כפי שוי' לכך בזה אמרי' דהנאה כל דהו אינה שום ממון אבל בתוספת כתובה הרי לפעמים מתחייב אף אלף אלפים והוי

עבור ביאה אחת וא"כ בזה אינו בתורת שיווי דתי' רק עבור הנאה כל דהו מתחייב הרבה וכיון דאינו כפי שוי' אמרי' אף בח"ל הנאה כל דהו הוי לו וז"ב ונכון בעזה"י ודוק:

סימן קיז

סעיף א' **הנושא אשה ובדקה עצמה ונבעלה וכו'** נ"ב עיין בחיבורי על אהע"ז מהדורא זיין דצ"ד בתשובתי ל"ק קראקא קנה מקומה ה"ל קדושין סי' נו"ן מ"ש שם בדרך אגב בענין זה ע"ש ודוק וע' בב"ש מה דנסתפק בבתולה אם רואה מ"ת אם יש לה כתובה וכו' וע' מ"ש בזה בחיבורי על יו"ד ה"ל אבילות סי' שמ"ה והוא במהדורא וא"ו סי' כ"ו מ"ש שם בדין אם מתה אם יורשה על דברי הב"ש הנ"ל ע"ש ודוק:

סעיף ח' **היו בה מומין שאפשר שנולדו בה אחר האירוסין** נ"ב עי' בב"ש ס"ק ט"ו מ"ש ויש לדמות וכו' ונראה דמוכח כן בלא קושייתו מהרא"ש דהנה שם הביא דעת הרמ"ה שיש חילוק בין רבא לרב אשי בבוגרת דלרבא עליה להביא ראי' ולרב אשי על הבעל להביא ראי' וכ' הרא"ש דאין חילוק בין רבא לרב אשי בבוגרת דגם רבא מודה דבבוגרת על הבעל להביא ראי' וע"כ לא הביא הרי"ף פלוגתתן דאין נ"מ בזה ע"ש ולכאורה קשה להרא"ש דעדיין יש נ"מ ביניהם בבוגרת דלרבא די במה שהבעל מביא ראי' שהי' בה מומין בעודה נערה ואז אמרי' כאן נמצא וכו' כמ"ש הב"ש גופא ולרב אשי דלא ס"ל כאן נמצא וכו' רק חזקת הגוף אז צריך הבעל להביא ראי' דוקא שהי' קודם אירוסין אבל בעודה נערה לא מהני דאכתי מוקמי' לה אחזקת הגוף כיון דהכתובה שייך לה וא"כ יש נ"מ בבוגרת ביניהם א"ו דגם לרב אשי א"צ להביא ראי' רק שהי' בעודה נערה ואז בשעה שנולד הספק הי' ברשות האב תו לא מוקמי' לה אחזקת הגוף אף שעתה הכתובה שייך לה ולפי"ז ה"ה נמי בנכנסה לרשות הבעל די שיביא ראי' שהי' בה בעודה ברשות האב ולא מוקמי' לה אחזקת הגוף תו כמו שכ' הב"ש ז"ל אך לפי"ז קשה על הרא"ש דהא לפי"ז יש נ"מ להיפוך בין רבא לרב אשי במומין שיכול לבדוק דלרבא צריך ראי' שהי' קודם אירוסין אבל אין די במה שהי' ברשות האב דהא יש חדא במקום תרתי וכו' ולרב אשי גם בזה א"צ רק שיביא ראי' שהי' ברשות האב ולא מוקמי' לה תו אחזקת הגוף ויש נ"מ טובא וקשה ממ"נ על הרא"ש ז"ל ולא ידעתי למה הוצרך הב"ש להקשות על סברא זו מהש"ס דנשאר קושית אביי הא בלא זה א"א כלל לתרץ בזה דברי הרא"ש דהא לפי"ז יש נ"מ להיפוך וע"כ מוכח מהרא"ש דלא ס"ל כן וצ"ע ודוק:

סעיף י' **בא על אשתו ושהה כמה ימים וכו'** נ"ב נסתפקתי אם אין כאן עדים שנבעלה ונסתרה עמו והוא מודה שבעל אותה ואומר שלא בדק אותה עד השתא אם נאמן במיגו

שהי' אומר שלא בעל אותה כלל והי' נאמן אם לא שהה שלשים יום כמ"ש הרב בהגה"ה אי לא מהימן וכו' ולכאורה הי' נראה שנאמן דנהי דיש חזקה שאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו מ"מ הא קיי"ל בסימן ע"ח דמיגו במקום חזקה אמרי' ובפרט דהכא יש עוד חזקה שמסייע למיגו דחזקה אין אדם מתפייס במומין ועוד נראה דאפי' מודה שבדקה מתחלה וידע מהמומין רק שלא מחל אף ששהא עד השתא נמי נאמן במיגו שלא בעל אותה כלל בלא שהא שלשים יום ודומה למה שמביא הש"ך בחו"מ סימן רכ"ז בשם הגהות אשר"י בשהא כדי שיראה לתגר או לקרובו שהיכא שעדיין המעות ביד הלוקח נאמן במיגו שיכול לומר נתתי יכול לומר לא נתרצתי וכו' ע"ש והנה מדכתב יכול לומר לא נתרציתי ולא כתב יכול לומר לא ידעתי משמע שאפי' מודה שידע כבר שנתרצה ומ"מ לא מחל אף שלא תבע עד השתא והנה נשמע דבכש"כ דבממון אדם מוחל טפי ואעפי"כ נאמן לומר שידע מתחילה ואעפי"כ לא נתרצה מכש"כ במומין שחזקה אין אדם מתפייס במומין שיהי' נאמן לומר אף שידע שהי' בה לא נתרצה עד הנה במיגו שלא בעל אותה כלל ולזה אין שום חזקה הסותרת לזה כך הי' נראה לכאורה אך מדברי הרב המגיד שכ' דהמתניתין מיירי להרמב"ם כגון שלא בעל אותה כלל ולא כ' דהמשנה מיירי שבעל אותה רק שאין עדים לזה ואין כאן עדיין למ"ד יום ואז נאמן שלא ידע או שלא מחל במיגו שלא בעל אותה משמע דאינו נאמן במיגו והנה במה שאינו נאמן שלא בדק אותה י"ל דאף שאומרין מיגו במקום חזקה בסימן ע"ח מ"מ אין כל החזקות שווין כמ"ש הש"ך בסימן פ"ב ואפשר דחזקה זו דמי לאומרת לא נבעלתי לאחר שלשים יום וכו' אך במה שאין נאמן שיודע מהמומין ומ"מ לא מחל המומין צ"ע דמ"ש מסימן רכ"ז הנ"ל דנאמן ולזה אין כאן חזקה הסותרת וגם במה שאין נאמן שלא בדק אותה ג"כ קשה מנ"ל להרב המגיד דין זה ומלשון הרמב"ם משמע שכ' בא עליה ולא כתב אמר שבא עליה משמע דוקא דידוע שבא עליה כגון שנסתרה עמו בעדים או ששהא למ"ד יום וכו' אבל באין עדים י"ל שנאמן במיגו שלא בדק אותה או שבדק אותה ולא מחל וצ"ע בזה ודוק:

סעיף יא **מי שנודע לו שאשתו נכפת וכו'** נ"ב עיין בחיבורי על אהע"ז מהדורא ד' סימן ס"ה שם העליתי דזה מיירי דוקא באם הי' רק ב' פעמים כן אבל אם הי' ג' פ כן א"י לגרשה אף מדעתה דהוי כעתים חלימה עתים שוטה ע"ש ולפי דברי הג"פ סימן קי"ט מוכח דמיירי בג"פ רק שלא הי' ביום אחד ולדברי הטו"ז בסימן קי"ט י"ל דמיירי שלא היו לזמנים מיוחדים אבל כבר כתבתי וחלקתי שם על דבריהם ז"ל ולפמ"ש בתשו' שם באותו מהדורא בסימן קי"ט ל"ק מחשציסק דחז"ל לא תקנו רק לגרשה בע"כ אבל מדעתה אם אומרת כן דלא ניחא לה בתקנתא דרבנן יכולה למחול א"כ מרצונה יכול

לגרשה אף שהי' ג"פ אך מ"ש כאן בע"כ ודאי מיירי רק בשני פעמים אבל בג"פ אין יכול לגרשה בע"כ ודוק כי ז"ב:

סימן קיח

סעיף טו **הנושא אשה שפסקה מלדת ונשבע שלא ישא אשה אחרת** נ"ב עיין מ"ש בזה בתשו' ל"ק זאמישטץ קנה מקומה בה"ל נדרים בהשמטות ע"ש בעזה"י מ"ש ודוק:
סעיף יט בהג"ה **ואם לא מתו הבת או הבן רק נהרגו או נשתמדו י"א דלא שייך בזה דין חתנים וכו'** נ"ב עיין באחרונים הטעם לזה דבמה דלא שכיח ליכא אומדנא ע"ש והנה יש לי לדמות ראי' לזה מפ"ק דמס' שבועות די"א בסוגיא דמותר תמידין וכו' דפריך שם משעיר יוה"כ שאבדו וכו' ומשני שאני אבודין דלא שכיחא וכו' וא"כ שם הרי אין הב"ד מתנין בפירוש רק מכח אומדנא דלבו כדאמרי' שם לב ב"ד מתנ' עליהם ואעפי"כ אמרי' דבמה דלא שכיחא לא שייך לב ב"ד מתנה עליהם ומוכח דלא שייך אומדנא על דבר דלא שכיח ודוק:

סימן קיט

סעיף ב' **לא תהיה** יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה וכו' נ"ב לכאורה הי' נראה דהיינו דוקא בזמן הש"ס דהיו רשאין לגרש בע"כ אז כיון דיכול לגרשה כתיב כי שנא שלח ויכול לשלחה ולכך אסור לו להחזיקה ודעתו לגרשה אבל בזה"ז שא"י לגרשה בע"כ א"כ אם באמת שנא אותה מה יש לו לעשות כיון שא"י לגרשה ולישב כך בלי עולה חדא דאסור למעט עונתה יעוד דיבוא לידי עבירות בכה"ג אם דעתו לגרשה כשיפייסנה אין איסור בדבר דמה יש לו לעשות אם לא מצאה חן בעיניו והרי עיקר האיסור נלמד מקרא כי שנא שלח וכאן בזה"ז לא שייך זה כלל כנלפע"ד נכון ודו"ק:
סעיף ג' **לא יגרש אדם אשתו ראשונה אא"כ מצא בה ערות דבר וכו'** נ"ב הנה בש"ס פליגי ב"ש וב"ה דב"ש ס"ל דלא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר וב"ה ס"ל אפי' מצא אחרת וכו' והנה התוס' שם הביאו לשון הירושלמי וז"ל ד"ה מה להלן בעדים בירושלמי פריך דאמאי אצטרך קרא דלא יוכל בעלה לשוב לקחתה תיפיק לי' דבלא"ה אסור להחזיר סוטתו כיון שיש עדים ומשני לעבור עליו בב' לאוין עכ"ל וקשה לי טובא מאי פריך הרי י"ל ב"ש מיירי רק במגרש בע"כ שהיא אינה מבקשת גט אז בזה כיון דהוי חוב לה בזה אמרה תורה לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר אבל אם היא מסכמת לקבל גט ובפרט אם מבקשת ממנו גט אפשר בכה"ג מודה

דיוכל לגרשה בלי ערות דבר ובפרט כיון דעיקר ילפותא דב"ש דבעינן עדים היינו מדבר דבר בממון והתם הוי בחב לאחרים שהבע"ח מכחיש אז בעינן עדים אבל אם לא חב לאחריני לא בעינן עדים היכי דהשני מודה וא"כ ה"נ בגט היכי שהיא אין רצונה בגט וחוב הוא לה אז בעינן עדים ומהו פריך שוב ראיתי קושיא זו בפ"י אך לא ביאר כמו שביארנו ייע"ש שנדחק בזה ועוד הוי קשה לי כיון דעיקר טעמא דב"ש דילפינן דבר דבר מממון והרי התם הוי הודאת בע"ד כמאה עדים דמי וכדפריך בפ"ג דקדושין גבי קדושין בע"א וא"כ ה"נ אם הודית שזנתה ואמרה טמאה אני לך ודאי דמותר לגרשה אף לב"ש כמו בממון ולענין מלקות אינו לוקה על פיה כיון דליכא עדים וכדמוכח בש"ס גבי הוחזקה נדה בשכנותי' בעלה לוקה עלי' משום נדה משמע הא ע"י תמורתה אינו לוקה וא"כ איצטרך לא יוכל בעלה הראשון להיות לוקה עלי' ולמ"ל לתרץ בב' לאוין ועוד קשה יותר דהרי משכח לה בעדי הזמה כגון שגרשה ואח"כ הוזמו העדים וא"כ אגלאי מלתא למפרע דמותרת לו והנה אחרי שעלה בלבי זה ראיתי בספר ישועת יעקב בסימן קי"ט שהקשה כן והוא תירוץ דא"כ הגט בטל למפרע כיון דלא הי' רשאי לגרש רק מכח זה אבל אני בלבי הי' זה ודחיתיו דהרי אמרינן בכריתות ד' י"ב דשור הנסקל שהוזמו עדיו כל המחזיק בו זכה בו מכח דנעשה הפקר והרי התוס' בגיטין דף מ"ז ד"ה אדעתא דנכרי לא אפקרה שהפקר בטעות אינו הפקר וא"כ קשה למה בשור הנסקל שהוזמו עדיו לא נחשב הפקר בטעות כיון דאם ידע לא הי' מתייאש ובע"כ כיון דהזמה לא שכיח אינו משוי' לטעות וכמו דקי"ל בנדרים דאין פותחין בנולד הרי דמלתא דל"ש לא משוי' לי' טעות א"כ ה"נ לא משוי' לי' גט בטעות ומהו הקשה הירושלמי ועוד דקשה הרי משכחת לה הרי בהכחשה ודאי לא הוי דבר בטעות דמה חזית דציית להני וכו' וא"כ ממ"נ אי נימא דתרי ותרי הוי ספקא דרבנן ומדאורייתא אוקמא אחזקה א"כ משכחת לה שבאו תחלה רק עדים שזנתה וגרשה ואח"כ באו עדים והכחישו הם א"כ עתה הוי תרי ותרי וספקא דרבנן ומדאורייתא אוקמוהו אחזקת היתר לבעלה וא"כ תהי' מותרת לחזור לו מן התורה לכך איצטרך לא יוכל בעלה הראשון וכו' ואי נימא דתרי ותרי הוי ספיקא דמאורייתא משכחת לה אף קודם גירושין שהיו ב' כיתי עדים המכחישין זא"ז וא"כ כיון דהוי ספק סוטה אסור לדור עמה ובזה ודאי מותר לגרשה וא"כ מ"מ אינה אסורה לו רק מספק ואינו לוקה לכך איצטרך לא יוכל לשלחה ללאו ודאי וצ"ע בכ"ז וגם מ"ש בספר ישועת יעקב דזה משוי לי' גט בטעות כיון דא"א לגרשה רק מכח זה דבריו תמוהין מאד דהרי הוא עצמו ראה דברי הש"ס והתוס' פר"ד דגיטין דהמוציא משום ש"ר בלא כפלי' לתנאי' לא בטל הגט רק שכתב דלב"ש שאני כיון דא"א לגרש בע"א והרי באמר

גם לב"ש מדעתה ודאי דמותר לגרשה וכמ"ש הפ"י רק שהכתוב לא מיירי מזה אך עכ"פ כיון דאפשר הוא נהי דעתה לגרשה מכח הש"ר שוב כיון דלא כפלי' לא הי' תנאי והרי הי' אפשר לפייסה בדינרין לקבל הגט ברצון וא"כ הוי בידו לשחדה בממון ואפשר נמי בע"א ואין זה ביטול הגט כיון דלא כפלי' וצ"ע בכ"ז:

סעיף וא"ו **יכול לגרשה בלי דעתה ואפי' אין לו לשלם הכתובה וכו'** נ"ב נשאלתי היכי דהדין נותן שמותר לגרשה בע"כ רק שאין לו ליתן הכתובה אם מחיוב אז ליתן לה קאמפראמיס וחיוב הנהוג עפ"י דת הקיר"ה או אינו מחיוב והביא השואל ראי' מן התוס' דבב"ק דפ"ט ע"ב שכתבו דאינה צריכה לעשות קיומים להניזק וכו' הנה מזה אין ראי' לכאן דכאן עכ"פ הגט אינה מחיובת לקבל בלא זה והרי יש דיעות דאם אין להבעל לסלק הכתובה א"י לגרשה ואף להחולקים עכ"פ כיון דאם הי' לו כדי כתובתה לא הי' יכול לגרשה בלי הכתובה רק שאין לו ועכ"פ זה הוי בידה ליתן לה קיומים והרי זה נמי שוה כעין דאמרינן בש"ס בכתובות פ' הכותב מקרקש לי' בזוזי וכתב לי' שטרא בשמי' וכיון שזה יכול ליתן לה לכך אינה מחיובת לקבל גט רק שיתן לה חיוב עפ"י נמוקי הקיר"ה לשלם כשיהי' לו גם בלא"ה אין ראי' מזמניהם לזמן הזה דבזמן הקדום שהי' דת תוה"ק בתוקף והי' ביד ישראל לכפותו אם לא יצייתי לכך לא הוי צריכי ליתן קיומים אבל בזה"ז דיד נכרים תקיפה ואין בידינו לכוף על שום ד"ת וודאי צריך ליתן קיומים וזה בראות עיני הב"ד תלוי לפי ערך הזמן כנפלע"ד ודו"ק ומ"ש בסעיף הנ"ל או חרשת שנתקדשה כשהיתה פקחת ונתחרשה נ"ב עיין מ"ש בתשובה לק"ק הרימילוב בחיבורי לאה"ע מ"ד סימן נ"ד וגם בדין חרגמ"ה אם שייך בחרשת או בתקנתא דרבנן או במקום מצוה יבואר שם בתשובה ההוא ועיין בנו"ב מ"ק מאהע"ז מ"ש שם בזה ומ"ש אני עלי' בתשובה סימן הנ"ל עיי"ש ודוק:

באותו סעיף בהגה אבל ר"ג החרים שלא לגרש אשה שלא מדעתה וכו' נ"ב הנה אם עבר ווגרשה אם מגורשת או לא עיין בב"ש ס"ק י"א דיש בזה ב' דיעות והנה אם אינו מסלק לה הכתובה נראה דודאי לא מהני דהוי ס"ס דלמא כדעת הרשב"א דבאין לו לסלק הכתובה אין בידו לגרשה ואת"ל כדעת הרא"ש דלמא כדעת הסוברים דאחר חר"ג אינה מגורשת כדעת הב"ש ס"ק י"א וגם י"ל דאף הרא"ש לא קאמר רק באין לו לשלם אז י"ל דלא תקנו חז"ל כתובה כדי לעגנו לעולם אבל ביש לו ואינו רוצה לשלם י"ל אף הוא מודה שא"י לגרשה והוי ס"ס לחומרא וגם עלה בדעתי לדון בדבר החדש די"ל דאף הסוברים דאחר חרגמ"ה מגורשת י"ל היינו דוקא אם ידעו ע"ח שלדעת כן חתמו ליתן לה בע"כ ואז הוי חתימתן מעלייא ולא נפסלו משום חרם זה מכח דהחרם לא גזר ר"ג עליהן רק על הבעל

והעדים לא עברו על החרם אלא על לפני עור וכו' או מסייע ידי עוברי עבירה ובשביל זה לא יפסלו אבל אם לא ידעו ע"ח שדעתו לגרשה בע"כ לעבור על חדר"ג והם חתמו אדעתא שיתנו לה מרצונה ואם הוי ידעו שיתן לה בע"כ אנן סהדי דמסתמא לא הוי חתמו לסייע ידי עוברי עבירה ומכ"ש לעבור על לפ"ע דהוי לאו דאורייתא וא"כ הוי חתימתן בטעות לכך בטל לי' חתימתן והוי כלא חתמו כלל ואף דבע"מ בלי ע"ח כשר זה גרע דהוי כמזויף מתוכו וי"ל דלכ"ע הגט בטל עכ"פ מדרבנן כמו מזויף מתוכו וגם בגוף הב' דיעות בזה לפי דעת הב"ש נפלג ברבוותא דלפי דעת הסוברים דחרם הוי ד"ת הוי ספקא דאורייתא לחומרא ומה גם אם נראה מדעתה דאינה בת דעת בעת ההיא די"ל דמן התורה אינה מגורשת לכך אין דעתו נוחה שיהיו זה נחשב גט בדעבד כן השבתי להרב מסאסוב על מעשה שהי' לפניו בזה ודוק [מיהו מסוגיא דשטר שיש בו ריבית וסוגיא דשט"ח המוקדמין דמשמע שם דלולי הגזירה היה לו דין שטר והמפ' פרשו דמיירי שלא ידעו העדים מזה שיש בו ריבית א"כ מוכח דלא שייך חתימה בטעות גבי עדים ולא בטלה חתימתן בזה ודו"ק]:

סעיף וא"ו בהג"ה **גירשה מדעתה ונמצא פסול** נ"ב נראה דדוקא פסול דהיינו פסול מדרבנן אבל אם נמצא בטל דמן התורה לא הוי גט הדר דינא דהחרם במקומו עומד וא"י לגרשה בע"כ ונראה דבכה"ג דהגט כשר מן התורה ורק מדרבנן פסול אם אי אפשר לו לגרשה בע"כ מתירין לו לישא אחרת אפי' בלי מאה אחרים ולא מיבעיא לדעת הרב רמ"א לקמן בסעיף זה דכתב דכל היכי דמצוה לגרשה או שאינה בת גירושין מתירין לו לגרשה בע"כ או לישא ב' נשים דמשמע דמשוה גזירה דבע"כ לגזירת ב' נשים א"כ הכא כיון שמבואר בנמצא פסול דיכול לגרשה בע"כ ה"ה דיכול לישא עוד אשה אף גם לדעת הח"מ וב"ש שכתבו שלא התיר מ' הש"פ רק לגרשה בע"כ ולא לישא ב' נשים מ"מ נראה דהיינו דוקא התם שעדיין מן התורה הוי אשתו ממש א"כ בזה שפיר התירו טפי לגרשה בע"כ דבזה אינו עובר על החרם רק בשעת מעשה ולא יותר גם ליכא חשש לעין העולם רק לאותן שיראו זה בשעת מעשה ואח"כ ליכא עוד מראית עין אבל אם לא יגרשנה וישא אשה אחרת כיון דבאמת יהא אשתו ממש כל שלא נפטרה בגט א"כ כל שעה ושעה עובר אחדר"ג דיש לו ב' נשים גם איכא מראית עין כל שעה ושעה לכך התירו לו טפי לגרש ולא לישא אשה אחרת אבל בכה"ג שכבר היא מגורשת מן התורה ואם קדשה אחר תפסו בה קדושין א"כ אם ישא אחרת לא הוי נושא אשה על אשתו כיון דמן התורה מגורשת ונהי שמדרבנן אינה מגורשת מ"מ כיון דהיא גופא הוי רק תקנתא דרבנן שלא תנשא שוב תקנתא לתקנתא לא עבדינן ובהא לא גזר ר"ג רק בדאורייתא דהוי רק חד

תקנתא אבל אם אגודא בי' רק מדרבנן לא עביד תקנתא כו' לתקנתא גם מראית עין ליכא בהא כיון דבאמת אינה יושבת תחתיו רק מובדלת ממנו לגמרי רק היכי שעדיין לא גירשה כלל כיון שאם היתה עמו הי' אסור לו לישא אחרת אף שהוי במקום מצוה או שאינה בת גירושין מנח מראית עין שלא יאמרו נושא ב' נשים וכיון דכן אף דאינה עמו אסור דלא פליג רבנן בזה כמו דקיי"ל בכ"מ שאסור מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור אך הנה המג"א בהל' שבת סימן ש"א סק"ג והב"י סימן של"ו הביאו בשם התוס' דבדרבנן מותר היכי דליכא מראית עין א"כ בשלמא היכי דמן התורה היא אשתו עדיין וכיון דחרם א"ב איסור דאורייתא ויש חשש שיחשדוהו שעושה איסור דאורייתא לכך אסור אף בענין דליכא חשש מראית עין אבל אם מן התורה היא מגורשת רק מדרבנן לא הוי מגורשת ואי אין כאן חשש איסור דאורייתא רק דרבנן וכיון דבאמת ליכא מראית עין שהרי אינה יושבת תחתיו ובדרבנן לא חיישינן בחדרי חדרים לכך בכה"ג נראה דמותר לישא אשה אחרת אם היא אינה רוצית לקבל גט ממנו ומ"ש הרב רמ"א רק ביכול לגרשה בע"כ נראה דרבותא קמ"ל דאדרבא בזה נראה יותר לאיסור לגרש בע"כ דבזה איכא חשש מראית עין ממש דהרואה שמגרשה בע"כ אולי לא ידע מזה שכבר גירשה בגט אחר ויסבור שמגרשה בע"כ ועושה איסור תורה אבל לישא אשה אחרת כיון דאינה יושבת תחתיו ליכא חשש מראית עין דממ"נ היודע יודע שכבר גירשה מן התורה בגט כשר ואם לא יודע אינו יודע הכל ויסבור שאין לו אשה ולכך קמ"ל דאפי' לגרשה בגט הוא יכול בע"כ ומכש"כ לישא אחרת וכן בא מעשה לידי באחד שגירש אשתו ונולד פסיל בשינוי השם שלו פסקינן כן כיון דהפסול זה היא רק מדרבנן שאסרו שמא אין זה המגרש בכה"ג לא תיקן רבינו גרשון וכן הוסכם הרב הגאון אבד"ק בעל שו"ת גור אריי יהודא להלכה ולמעשה והוא ברור לפענ"ד אעפי"כ ליתר שאת צווינו להשליש גט ביד שליח בכל שעה שתרצה תטלנו ודוק:

באותו סעיף **אבל אם נשתטית ואינה יודעת לשמור גיטה** נ"ב עיין במ"ד שלי על אהע"ז בתשובתי ל"ק זאמישטץ שם כתבתי הערה חדשה בדין עתים חלומה עתים שוטה דיש למצוא צד היתר לגרשה היינו אם בעת שנשאת כבר היתה עתים חלומה עתים שוטה ובזה נראה דלכ"ע מותר לגרשה וטעם סברתי הוא דבשלמא אם נשאה כשהיתה בריאה ותחתיו נעשית עתים שוטה אז י"ל כיון דקיי"ל בעלמא דאמרינן נסתחפה שדהו ומזלו גרם לכך אסור לגרשה ותבוא לידי זנות והפקר אבל אם כבר היתה עתים חלומה וכו' טרם שנשאה א"כ אם לא הי' נראה הי' ג"כ כהפקר וא"כ לא הפסידה כלום וכיון שהוא לא גרם לה כן וגם בלעדו נמי הי' חשש זה שתהי' כהפקר א"כ מה"ת ניכוף אותו לחוש

על תקנתה יותר מכל העולם לכן נראה דבכה"ג לכ"ע לא עשו בזה תקנה ומותר לגרשה ומזה יש ליישב מה שהקשה הג"פ על הרא"ש הובא לפסק הלכה לעיל בש"ע סימן קי"ז שאם אשתו נכפית יכול לגרשה בע"כ ותמה הג"פ הרי הא עכ"פ עתים חלומה וכו' עיי"ש שנדחק בזה ולפמ"ש א"ש דהרא"ש מירי שכבר היתה נכפית בעת שנשאה מ"ה מותר לגרשה בע"כ וז"ב לדעתי ועיין בב"ש סימן קי"ז סקכ"א לתירוץ ב' מירי שם כן דהיתה מקודם כן ואף לדעת הח"מ שם מ"מ י"ל דלענין איסור זה נאמן לומר שהי' קודם בה דנהי דלענין לפטור מכתובתה אינו נאמן מ"מ נגד איסור דגרירה נאמן וז"ב ודוק:

והנה בדין המגרש בע"כ ע"י שליח אם אמרינן אשל"ע והמעשה בטל כדעת הנו"ב הארכנו בזה בכמה דוכתא וכעת נראה לי ראי' ברורה לזה מן הגמ' דתמורה ד"ט דפריך שם בשל אחרים היכי משכחת לה ומתרץ באומר כל הרוצה להמיר בבהמה ימיר עיי"ש וקשה למה לא מתרץ בפשיטות דנתן לו רשות להמיר בבהמתו ובע"כ מוכח דבזה אמרינן אשל"ע כך באומר כל הרוצה לא נחשב שליחות כמש"כ בנדרים דל"ו ע"ב גבי כל הרוצה לתרום עיי"ש וקשה מה בכך דאשל"ע סוף סוף כיון שנתן לו רשות והומר הוי תמורה א"ו היכא דאשל"ע מעשה השליחות בטל וא"כ אין לו רשות להמיר ובטל התמורה וזה ראי' שאין לו תשובה ועיין בחיבורי ליו"ד מהדורא ה' סימן צ"א מ"ש לבעזה"י בסוגיא דתמורה שם וגם מהתם מוכח דאף דאין עבירה למשלח רק לשליח נמי אשל"ע הרי התם בתמורה למשלח ליכא איסור דאין הקרבן שלו ודוק כי קצרתי:

סימן קכ

ס"א **הגט צריך שיכתבנו הבעל וכו'** נ"ב עיין בתורת גיטין בדין אם אבי הבעל נתן שכר הסופר ועיין מ"ש בזה בתשובה ל"ק זלאטיפאלייא במהדורא ה' שלי על אהע"ז סימן קנ"ו ועיי"ש שהכרעתי דלא כהתו"ג עיי"ש ודוק:

באותו סעיף **לכך נהגו כשהבעל מצוי שנותן לו הסופר הקלף והדיו וכו' במתנה קודם כתיבה** נ"ב הנה ראיתי בס' מר"א ה"ל זכיה ומתנה סימן כ"ו שהעיר בסופר המקנה לבעל הכלי כתיבה ואחר הגט הוא חוזר אותו להסופר אבל אינו מקנה לו ונהי דהסופר מסתמא הוי כוונתו במתנה ע"מ להחזיר מ"מ הרי במתנה עמ"ל בעינן שיחזור ויקנה לו והבעל אינו יודע שצריך לחזור ולהקנות לו ומחזיר לו כך ומצדד שם להתיר מכח מחילה בטעות הוי מחילה ופלפל שם אם גם בתפס מקודם אם מהני מחילה בטעות ואח"כ צידד להתיר מכח יאוש דעכ"פ הבעלים מתייאשים והוי יאוש וש"ר ביד מי שיחזור הסופר ויקנה לו עיי"ש בארוכה והנה מ"ש דהוי יאוש וש"ר הוא למותר כיון דבהתירא אתי לידו

ודוקא בגזילה ובגניבה דבאיסורא אתי לידו לא מהני יאוש וש"ר אבל היכא דבהתירא אתי לידיה כמו באבדה קנה ביאוש לבד וה"ה בזה מיהו י"ל כיון דזה אינו מכוין לקנות והוי כעודר בנכסי הגר וסבר דשלו הוא דלא קנה הוא לכך הוצרך לש"ר דשם הבעלים מכווין לקנותם ובהכי א"ש מה שיש להעיר עוד בדבריו דהאיך כתב דהוי ש"ר הרי כיון דכתב המח"א בעצמו דנתינת הסופר הוי רק עמ"ל א"כ מנ"ל דזה נחשב ש"ר דילמא ש"ר לא הוי רק אם נותן לחלוטין ולא ע"מ להחזיר והרי דעת הרשב"ם דאפי' במוכר באחריות לא הוי ש"ר ונהי דהש"ך חילק בזה מ"מ בזה דהוי רק עמ"ל מנ"ל דזה הוי ש"ר וכמדומה לי שכבר כתבתי במק"א אם נחשב מתנה עמ"ל ש"ר ועכ"פ האיך כתב המח"א זאת בפשוטות ולפמ"ש א"ש דנהי דלא נחשב ש"ר ממש כיון דעכ"פ מכוין לקנותו קנהו ביאוש לבד דכאן די ביאוש לבד ולא בעינן בזה הדין ש"ר כשאר גזילה וגניבה מיהו באמת לא הי' צריך המח"א לכל זה דנהי דס"ל להפוסקים דמתנה עמ"ל בעינן הקנייה היינו משום דבלי הקנאה הוי רק קנין פירות ולא כקה"ג דמי וכמ"ש הקצוה"ח בהל' מתנה ג"כ כן וא"כ תינח היכא דלא מהני קנין פירות אבל בגט לענין הכלי הכתיבה הרי אין הבעל צריך לגוף כלי הכתיבה ואינו מגרש את אשתו בזה וא"צ להיות רק שימוש כלי הכתיבה שיהי' שלו ולענין השימוש בהם די בקנין הפירות דעכ"פ הפירות הוי שלו והוא א"צ לזה רק להפירות וכיון דדי בקנין פירות ממילא מהני מתנה לזמן ג"כ ושוב אין הסופר מקנה לו רק לזמן להשתמש בו ואח"כ חוזר ממילא להיות שלו ואין בזה חשש כלל כנלפענ"ד ברור ונכון ודוק:

סעיף ג' בהג"ה **וצריך להכיר שם האיש והאשה ושם אביהם וכו' ושם אביו נהגו לכתוב עפ"י עצמו** נ"ב מדלא פירוש כאן נמי דדי בע"א מוכח דבזה בעינן עדים ממש ומטעם הסברא שכתבתי בתשובתי ל"ק באר במהדורא וא"ו סי' ל"ה דהכרת שמותם גרע מהכרת עצמן גם בתשובתי בחיבור הנ"ל סימן נ"ד שם כתבתי מדברי הר"ן פ"ד דגיטין די"ל דאף דע"א נאמן על שמו היינו על שם הראשון שלו מה שאינו נגד החזקה אבל אם להעיד ע"ש חדש שלו שמשתנה דהוי נגד החזקה בזה אין ע"א נאמן ובעינן דוקא ב' עדים וראוי לחוש לזה כי היא סברא נכונה הוא ועיין גם מ"ש בזה במהדורא וא"ו שלי בסימן כ"ז שם בארתי הרבה חלוקי דינים בזה:

באותו סעיף **ובשעת הסכנה כותבין ונותנין אעפ"י שאין מכירים** נ"ב עיין במ"ש בתשובה במהדורא ה' סימן קכ"ט דבזה נראה דבעינן שיכתבו שם אביהם דוקא ובלא"ה לא מהני ואינו דומה למ"ש בסימן קכ"ט דאם לא הזכיר שם אביהם דכשר דשם מיירי דעכ"פ מכירים העדים שזו הבעל וזו אשתו אבל אם אין מכירין כלל ומכש"כ אם אין זה בפני

זה בפני העדים משלחו למקום אחר וודאי בעינן לפרש שם אביהם ובלא"ה הוי כמגרש בלי עדים ודוק ועיין בקצוה"ח בחו"מ סימן מ"ט ובמהדורא ו' שלי בתשובתי ל"ק באר בדף ס"ב מ"ש לפלפל אם הוא מן התורה או מדרבנן עיי"ש ודוק:

סעיף ט **ואפילו אחר שנשאה וכו'** נ"ב הנה זה הוציא מדברי הר"ן בפ"ק דגיטין אבל הדבר תמוה חוץ ממה שהקשו המפורשים אני תמה דהמעיין בהר"ן שם בסוגיא דכולכם מפרש שם הר"ן בעצמו כפרש"י דקודם שנתנו לה חתמו כולם דמשמע דלאחר נתינה לא מהני עוד חתימתן אף קודם שנשאת וכמ"ש לעיל בסי' זה וא"כ דברי הר"ן סתרו אהדדי דבסוגיא דכל גט שיש עליו עד כותי ס"ל דאף אחר שנשאת מהני קיום התנאי וכאן סתם דבעינן קודם שנתנו לה חתמו כולם משמע דאחר נתינה לא מהני [וכמו שבארתי בחידושי בטעמו של דבר] וא"כ דברי הר"ן סתרו אהדדי וצ"ע ובפרט דהר"ן ס"ל דגט מוקדם פסול ע"י שליח כמ"ש הב"י בשמו וא"כ איך משכחת לה שנתנו לה אחר כמה ימים [ועיין במהדורא א' שלי ח"ש מ"ש בשיטת רש"י ותבין] שוב הגיע לידי ס' בית מאיר וראיתי שהרגיש בסתירת דברי הר"ן הללו ייע"ש ודו"ק:

סימן קכא

סעיף ב' **ואם הוא חולי דסמי' בידן וכו'** נ"ב הנה דעת הרמב"ם בין סמי' בידן ובין אין סמי' בידי הוי רק פסול מדרבנן ועיין ב"י שהקשה עליו והנה המהר"ם בן חביב בספרו ג"פ כתב דיש ראי' להרמב"ם דאם נאמר דבטל מן התורה למה מודה ר' יוחנן דמותר לכתוב לכשישתפה ואין צריך לאמלוכי בי' ואם מן התורה בטל הגט תו בטל גם שליחותו והיאך רשאי לכתוב בלתי ציווי' ש"מ שאין פסול רק מדרבנן ייע"ש והביאו בהג"ה משנה למלך פ"ב והקשה עליו מפ"ב דגיטין דקתני זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת כשר ואמאי כשר נימא דבטל שליחותו דהתם בוודאי כשהוא שוטה בטל שליחותו מן התורה ואעפ"כ כשר לכשישתפה וא"צ לחזור לעשותו שליח יע"ש ולפענ"ד נראה דדברי ספר גט פשוט נכונים ולא קשה עליו מן הש"ס כלל דהתם מיירי לענין שליחות הבעל שעשה שליח להלכה וכו' והנה בשליח הולכה א"צ שישמע השליח מפיו של הבעל רק יכול למנותו ע"י כתב כמבואר לקמן בסימן קמ"א וכן נמי ע"י כתב לאו דוקא דה"ה בע"פ אם מודיע לו שרוצה לעשותו שליח יכול להיות שליח וא"צ לשמוע מפיו רק שידע בשום אופן שדעת הבעל שיהי' שליח מהני ע"כ כיון דהבעל מתחילה עשאו שליח והשליח נשתטה וחזר ונשתפה והנה מסתמא דעת הבעל עדיין שיהי' שליח כ"ז שלא חזר בפיו ואנן סהדי שרוצה שיהיה השליח שליח להולכה כמו שמינה אותו בתחילה וא"כ נהי

דהשליחות הראשון נתבטל מ"מ כיון דמסתמא דעתו שיהא עדיין שליח ונעשה השתא שלוחו מחדש ובפרט דהרמב"ם ס"ל דשליח להולכה א"צ עדים ע"כ גם זה מהני דלא גרע מהודיע לו ע"י אחר דמהני אבל בסופר שצריך שישמע דוקא מפיו אף שיש כמה עדים שצוה הבעל שיכתוב לא מהני כל זמן שלא שמע מפיו וא"כ נהי כיון דהתם עדיין דעת הבעל שיהי' שלוחו לכתוב כל זמן שלא חזר בפירוש מת לא מהני כיון שאמירה ראשונה נתבטלה תו השתא אין יכול להיות שלוחו כיון דאינו שומע השתא מפיו א"ו דלא נתבטלה לגמרי דמן התורה כשר אף בשעת שטותו כן נ"ל נכון וברור:

סעיף ג' **מי שהוא עתים חלים וכו' ואם גירש באותו שעה גטו גט ואפי' חלים בעלמא שאינו שפוי לגמרי** נ"ב הנה שיעור זה מה נקרא אינו שפוי לגמרי לא ביאר כאן הש"ע והנה בהרשב"א בתשובה הובא בב"י מקור דין זה משמע כל שאינו עושה דברים המפורשים בחגיגה לסימני שוטה יש לו דין פקח אף דהוי עתים שוטה לגמרי אך נראה דהרשב"א לשיטתו אזיל דס"ל דלא נחשב שוטה רק בעושה דברים המפורשים בש"ס דחגיגה שם לכך גם בעתים חלים בעתים שוטה ס"ל כן אבל לדידן כיון דבשוטה עצמו יש דיעות בפוסקים הובא בב"י דאף בשאר דברים נמי נחשב שוטה ולאו דוקא הני דמפרשים בחגיגה וא"כ נהי דלענין להחשיבו שוטה קיי"ל דאינו שוטה רק באחת מאלו היינו רק דלא מחזקינין לי' לשוטה רק בהני ואף דספק אשת איש היא והוי ראוי לאוקמי' אחזקת א"א מ"מ אזלינן בתר חזקה דידי' וכיון דעד הנה לא הי' שוטה לאחזיקו בחזקת שוטה לא מחזקינן לי' ואוקמי לי' אחזקתו דמעיקרא שלא הי' שוטה וחזקת הגוף עדיף משאר חזקות כידוע ולכך אין לו דין שוטה רק באמת מאלו אבל היכא דהוי כבר שוטה לומר דעתה יוצא מחזקת שוטה להיות פקח כיון דיש חזקה להיפוך דהוי שוטה עד הנה וגם חזקת א"א לכך נראה דאף אם עושה איזה שטות אחר כל דאין דרך פקח לעשות כן נחשב שוטה וחיישינן לדעת הרמב"ם וסייעתו דס"ל דאף בדברים אחרים הוי שוטה ולפי"ז מ"ש המחבר אפי' אינו שפוי לגמרי הכוונה רק דחזינן דאינו מבין דבר אחד על בוריו או בניכר מישובתו ועסקיו דאין דעתו צלולה בו אבל מ"מ אינו עושה שום שטות בפועל אבל כשעושה שום שטות בפועל בקום ועשה יש לו דין שוטה כנלפענ"ד נכון וברור לדינא וכן הוסכם עמדי הגאון בעל ישועת יעקב זצ"ל והוא נכון ועיין מ"ש במהדורא ב' ח"ב על אהע"ז סימן ר"כ ובמהדורא ה' סימן ט"ז וכ"ח אשר הארכתי בענין זה בכמה חלוקי דינים חדשים בעזה"י ודוק. ועיין בב"ש סק"ט מ"ש בסימני שוטה ונראה לי עוד הערה חדשה דאף שיש בו סימני שוטה היינו דוקא אם דרכו להיות כן שוטה בעצמו מבלי גורם דבר אחר אבל אם מעצמו לא השתטה כל ימיו רק כשרואה דבר אחד

נבהל ונעשה שוטה בזה אינו נעשה שוטה ובזמן שהוא חלים הרי הוא כחלים לכל דבריו ויש להביא ראי' לזה מוסת הקופצת או שאר וסת דבא ע"י מעשה דאין לו דין וסת ואף דהתם עכ"פ בעי עקירה פ"א היינו דשם הוי לאותו דבר עצמו לומר דאפי' בעשתה אותו מעשה תהי' מותרת ולא ניחוש לו בזה בעי עקירה עכ"פ פעם אחד אבל כיון דהוי לענין אם יהי' נחשב בכלל שוטה לדברים אחרים אפי' בעת חלומתו בזה כל דאין השטות בא מגופו רק מכח דבר אחר אין לו דין שוטה ולכאור' קשה למה במועד קיי"ל באם הוי מועד לשבתות אינו מועד לחול ופרש"י ע"י שרואה ב"א מלובשים יפה משמע הא לשבתות גופו הו"ל דין מועד ובעי' עקירה ג"פ והרי הוא נמי ע"י מעשה ולמה בוסת הבא ע"י מעשה נעקר בפעם אחד אך באמת א"ש דהתם עיקר העדאה שלו אם ראינו שכבר נגח עוד לענין שיהי' חייב נ"ש בזה כיון דחזינן דעדיין מתנהג בדרכו לכך אינו נעקר רק בג"פ אבל בנדה דהוי החשש רק על להבא שמא תראה בזה כל דלא ראינו דמתנהגת בדרכה לכך נעקר בפ"א וא"ש ועכ"פ בנדון דידן יש לצדד בזה ואין פנאי כעת לעיין בזה היטב ולא כתבתי רק דרך הערה בעלמא וע' בחיבורי מ"ה על אהע"ז סימן כ"ח שהארכתי בזה ודוק:

סעיף ז' **גוסס וי"א דהרי הוא ברי וכו'** נ"ב הנה הב"י כתב טעם הו"א וכן היא באמת בתוס' שיש ראי' מהא דגיטין דתני הניחו בחזקת חולה יתן שרוב חולים לחיים בחזקת גוסס לא יתן שרוב גוססין למיתה משמע דוקא מטעם דרוב גוססין למיתה דמסתמא מת כבר אבל אם עדיין חי יכול לגרש אף שהוא גוסס ייע"ש ולא הבנתי ראייתם דאפשר דבאמת הפירוש בש"ס כך דהא הטעם של סוברים דגוססין דמי למת הוא נמי מטעם דרוב גוססין למיתה וכיון דתו ימות בוודאי מחשבינן ליה השתא כמת וזה הפירוש בש"ס דהניחו חולה שרוב חולין לחיים ומסתמא חי עדיין ואף שהיא אפשר שהוא חולה מ"מ מקרי חי כיון דרוב חולין לחיים אבל גוסס כיון דרוב גוססין למיתה מקרי מהשתא כמת ואין יכול לגרש תו כלל וצ"ע בזה וזה דומה למה דאמרינן לר"ש כל העומד לשרוף כשרוף דמי ואף דאנן לא קיי"ל כן היינו היכי שמחוסר מעשה ובידו שלא לעשות כן אבל היכי דבא ממילא אף לרבנן אמרינן כל העומד וכו' כמ"ש במקום אחר להוכיח מטריפה א"כ י"ל כיון דרוב גוססין למיתה א"כ עומד למות מסתמא לנך נדון כמת השתא תיכף לכך דבריהם צ"ע בראי' זו ודו"ק:

סימן קכב

סעיף א' **ונמצא פסול** נ"ב עיין בב"ש אפי' פסול מדרבנן עי' מ"ש בתשו' ל"ק טלשין במהדורא ט' סימן ע' שם כתבתי דלפי ענין סידור גט שלנו דמתנין דמגרש בלי שום תנאי י"ל דאף אם פסול מדרבנן נעשה שליח ואין רשאין לכתוב אחר רק בציווי הבעל או שאמר כמנהג שניתן רשות לכתוב עד מאה ע"ש ודוק:

סעיף ח' **בהגה אבל אם עדיין לא נחתם כו'** נ"ב עיין ב"ש שכתב דהיינו דוקא לר' מאיר דס"ל ע"ח כרתי אבל לר"א דס"ל עדי מסירה עשה הסופר שליחותו עכ"ל. ופירוש דבריו כיון דהגט כשר מן התורה ליתן כך כבר עשה הסופר שליחותו אבל לפענ"ד דגם לר' אליעזר לא עשה הסופר שליחותו דהא דמן התורה כשר בעידי מסירה היינו אם הבעל בעצמו רוצה ליתן בעידי מסירה לבד אז כשר מן התורה אבל אם הבעל ציוה לעדים ולסופר לכתוב ולחתום וליתן ליד האשה אז אם העדים נתנו לה בעידי מסירה לבד ולא חתמו פסול מן התורה כיון דשינוי מדעת הבעל ולא ידע משאר שינוים שאם שינוי מדע' הבעל פסול הגט מן התורה ואין ראוי כלל ליתן לה הגט בלא עידי חתימה מן התורה ולא עשה הסופר שליחותו כלל כמו לר"מ ואין חילוק ביניהם כלל בזה כן נראה לי נכון והרב קאי על המחבר שמיירי בכך בהאי גוני כנ"ל:

סעיף ב **אמר להם כתבו ותנו** נ"ב עיין בב"ש ס"ק ז' מה שהביא פלוגתת הפוסקים אם קי"ל כאת"ל היכי דמפורש האת"ל והיכי דאין מפורש האת"ל לכ"ע לא קיי"ל כאת"ל וע' בחיבורי להל' שבועות סימן רל"ח בהשמטות מ"ש ראי' לזה מן הש"ס דשבועות דכ"ב יעו"ש:

סימן קכג

ס"א **הכל כשרים** נ"ב עיין בב"י מה שנסתפק בדעת הרא"ש כמאן פוסק אם בעינן שליחות בכתיבה או לא וע' מ"ש בחידושי להל' גיטין במהדורא ח' סימן רנ"ט מ"ש להוכיח זה דדעת הרא"ש והטור ע"ש בעזה"י ודוק וכעת נראה ראי' דלא בעינן שליחות בכתיבה ממה דאיתא בגיטין דכ"ה דקאמר שם אביי מבעיא מיניה תולה בדעת אחרים ופשיט לי' תולה בדעת עצמו ע"ש בפרש"י וקשה מה פריך הרי קי"ל בעלמא אין אדם מוציא דבריו לבטלה והשעה"מ הל' נדרים הביא בשם הריטב"א שהוכיח מן הש"ס דכתובות שם דאף לרבנן דס"ל אדם מוציא דבריו לבטלה מ"מ הוי רק היכי שצריך לשנות לשונו אבל בא"צ לשנות לשונו אף לרבנן אין אדם מוציא דבריו לבטלה א"כ ה"נ הרי י"ל כיון דאמר לסופר כתוב גט לאשתי אם יהי' כוונתו שיהי' שליחו הוי מילי דכדי ואין בגט זה כלום דהוי

תולה בדעת עצמו ואין ברירה לכך בוודאי הוי כוונתו שלא בתורת שליחות וממילא מה שהסופר כותב לשם איזה אשה שירצה הבעל הוי תולה בדעת אחרים ויש ברירה ולמה יופסל ובע"כ מוכח דאף בתולה בדעת אחרים אין ברירה וגם לולא דברי הריטב"א הרי מעשה וודאי לא עביד בכדי כמו דקי"ל בחו"מ סימן מ"ב דהיכי דיתבטל השטר לגמרי לא אמר' יד בעהש"ט על התחתונ' והיינו מכח דמילי דכדי לא עביד אינש והרי לא חלקו שם בין אם הבע"ד בעצמו כ' השטר או צוה לעדים לכתוב בע"כ מוכח דאף לומר לאחר לעשות מעשה נמי לא עביד מילי דכדי א"כ ה"נ באומר לסופר לכתוב ובפרט שיפסיד ממון בחנם פשיטי דספרי אם יפסל הגט א"כ ודאי הוי כוונתו באופן המועיל וכוונתו שלא יעשה בתורת שליחות ומהו פריך ובע"כ מוכח דבעי' שליחות בכתיבה דבלא"ה פסול וא"כ ממ"נ פסול ופריך אביי שפיר ודוק ונכון:

סעיף ב' **מי שהמיר כו'** נ"ב ועיין ב"ש מ"ש וצ"ע ליישב קושיות התוס' כו' לא ראה דברי הלח"מ במקומו שהקשה כן על הרמב"ם ויישב שם עיי"ש:

בסעיף ד' **מותר להניח חרש שוטה וקטן לכתוב** נ"ב הנה לשיטה זו ס"ל דלא בעינן שליחות בכתיבות הגט רק מה דבעי' עע"ג היינו משום דלאו בני כוונה נינהו וע' בחיבורי ליו"ד במהדורא זיין סימן רי"ט בתשובתי ל"ק וועגריבן שם העליתי סברא חדשה דבדבר דבעי' גדול מצד גזה"כ או דבעי' שליחות בזה אף שהוא בן יג"ש ויותר ולא הביא סימנין יש לו דין קטן אבל בדבר דבעינן גדול מכח דקטן אינו בר דיעה בזה אין סברא לומר דע"י הסימנים יהי' נעשה בר דיעה בזה רק בשנים תליא מילתא ודוקא בפחות מבן י"ג אין לו דיעה נכונה אבל ביותר מבן י"ג ויום אחד יש לו דיעה וכוונה לכך באם כ' טופס הגט להסוברים דלא בעינן שליחות כשר אף באין גדול עומד ע"ג כן כתבתי סברא אחת אבל מ"מ זה אינו להלכה כי צריך בדיקה בש"ס והראשונים אם אין סתירה לזה כעת כי חלוש כח אני הנלפענ"ד בעזה"י כתבתי:

סעיף ה' **הכותב גט בשבת כו'** נ"ב עיין ב"י מה שהקשה דלמה כתב הרמב"ם לשון ה"ז מגורשת משמע בדיעבד ולמה לא אשמועינן שאפילו לכתחלה כשר ליתן לה הגט ייע"ש. ולפענ"ד לק"מ לפי מה שכתב הב"י לעיל מינה דאין שכיח שיהיה הסופר והעדים שניהם שווים ולפ"ז ע"כ מיירי הכא שאין כאן עידי חתימה רק עידי מסירה והא דלא כתב הרמב"ם שמיירי בעידי מסירה תירץ בט"ז שזה אין צריך כלל להשמיענו רק בסיפא אשמעי' שאף שהיה עידי מסירה אחרים הגט פסול ייע"ש. ולפי דבריהם לא היה יכול הרמב"ם להשמיע כלל רק דיכול ליתן לה לכתחלה דבעידי חתימה אין שכיח שיהיו שניהם שוגגים ובלא עידי חתימה גם בלא שבת אין ראוי ליתן לה לכתחלה בלא עידי

מסירה רק בדיעבד כשנתנו לה כשר בעידי מסירה לבד כמבואר בסימן ק"ל וכן מ"ש הרמב"ם שאם כתבו בידי' אינ' מגורש' ע"כ מיירי שלא היו עידי מסירה רק עידי חתימה היינו לשטתו בסי' קל"ב דכשר בעידי חתימה לבד לזה קמ"ל דכאן בטל משום שהעדים רשעים אבל לשיטות החולקים עליו שם אף בלא זה שהם רשעים הגט פסול כמ"ש הב"ש שם עיי"ש. ובדין ליתן גט בלילה ע"י שליח עייו לקמן סי' נ"ז סעיף ה' שהתרתי שם ומצאתי אח"כ בכ"פ ודו"ק:

בסעיף ה' בהגה"ה **ואין לגרש בלילה** נ"ב עי' בתשובתי במהדורא ו' בתשובתי ל"ק פאמארין סי' קכ"א מ"ש שם דגם ע"י שליח אין לשלחו בלילה וגם החתימה לא תהי' בלילה ושיש מקום לומר דאם חתמו בלילה אפי' בדיעבד פסול ע"ש כמה חלוקים בזה ודוק:

סימן קכד

סעיף א' **גט שכתבו כו'** נ"ב הנה הט"ז ציין ג"כ שכתבו על איסור הנאה כשר וכתב עליו ולא אמרינן דכתותי מכתת שיעורי' כמו בלולב ושופר משום דבגט אין צריך שיעור עכ"ל. הנה לכאורה דבריו תמוהין שמה שהוי בשופר ואתרוג כתותי מכתת שיעורי' היינו באותן איסורי הנאה שצריך ביעור מן העולם וחייבין לשורפו אבל באותן איסורי הנאה שאין צריך שריפה וביעור לא אמרינן כתותי מכתת שיעורי' וכן הוא להדיא פרק ראוהו ב"ד דף ק"ח תקע בשופר של ע"א יצא בשופר של עיר הנדחת לא יצא כיון דלשריפה קאי כתותי מכתת שיעורי' עיי"ש הרי להדיא דבע"א ל"א כתותי מכתת כו' אף שאסור בהנאה וכן בפרק לולב הגזול שמשני שם הכא באשרה דמשה עסקינן שכתותי מכתת שיעורי' משמע דוקא אשרה דמשה שעומד לשרפה אבל לא בשאר ע"א וא"כ הא המחבר מיירי כאן באיסורי הנאה שאין צריך ביעור דהא בצריך ביעור כתב הרב בשם הר"ן דאינה מגורשת ע"כ מיירי במה שאין צריך ביעור וא"כ האיך שייך לומר כתיתי מכתת שיעוריה בכה"ג לכאורה צ"ע. אך נראה לפענ"ד דט"ס הוא בהט"ז וכך צריך להיות שאח"כ כתב הט"ז על הרב שכתב דבדבר שצריך ביעור אינה מגורשת וכ' הט"ז היינו למ"ד כל העומד לשרוף לאו כשרוף דמי הוי מגורשת ואמאי נימא דעכ"פ כתותי מכתת שיעוריה כמו בלולב שאמר בכמה דוכתי בפשיטות שכתותי מכתת שיעוריה ואין תולה שם כלל בפלוגתת ר"ש ורבנן משמע שאף לרבנן עכ"פ אמרינן דכתותי מכתת שיעורי' ומ"ט כאן הוי מגורשת למ"ד דלאו כשרוף דמי לזה תירץ דהכא אין צריך שיעור ולמ"ד כשרוף דמי אין מחשב נייר כלל ולמ"ד לאו כשרוף הוי שפיר בעולם רק שכתותי מכתת שיעורי' ובזה אין צריך שיעור. ושוב האיר ה' עיני וראיתי בר"ן גופו ונראה שמשם

הוציא הט"ז דבריו וז"ל שם שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר בכל איסורי הנאה מיירי והא דלא אמרי' כתותי מכתת שיעורי' כמו בשופר ואתרוג משום דבגט אין צריך שיעור ומיהו בדבר שצריך ביעור למ"ד כשרוף דמי אין מגורשת עכ"ל. הרי להדיא כמ"ש דבתחלה מיירי הר"ן למ"ד לאו כשרוף דמי ולזה קאמר שמיירי בכל איסורי הנאה אף בדבר שצריך ביעור כו' וע"ז הי' קשה לו דעכ"פ נימא כתותי מכתת שיעורי' לזה תירץ כנ"ל ואח"כ כתב דלמ"ד כשרוף דמי מיירי הכא דוקא בדבר שאין צריך ביעור וממילא לק"מ משופר כהנ"ל וע"כ בהט"ז ט"ס הוא וצריך להיות כמו שהגהתי כי כן משמע בר"ן הנ"ל ודוק:

באותו סעיף **כתבו על איסורי הנאה כשר** הנה הח"מ כתב להשיג על הב"ח דמתיר לכתוב לכתחלה על איסורי הנאה והח"מ השיג עליו דזה לא גרע משחט בסכין של אלילים מסוכנת דאסור לשחוט בו כ"ש הכא דהוי הנאה שמרויח דמי הקלף וגם מגרש אשה רעה מביתו יע"ש. לפענ"ד דבריו תמוהין לפי מה שדימה גט לסכין ששחט בו א"כ הא מבואר ביו"ד סי' י' בש"ך שם שדעת הרשב"א שאם שחט בו בדיעבד צריך הנאת הסכין להוליך לים המלח ואז מותר והש"ך כתב שם דאף הרא"ש ס"ל כן א"כ כיון שהכא דמי לסכין של אלילים למה סתמו בכל הפוסקים ובש"ס שגט שכתבו על איסורי הנאה כשר ולא אשתמיט לחד מהפוסקי' שיכתבו שצריך להוליך שכר קלף לכתוב הגט לים המלח ואז הגט כשר כמו התם נהי דזה היה אפשר ליישב כמו שכתב הח"מ לענין מה שלא כ' הרמב"ם שאסור לכתחלה הוא משום שלא מיירי הכא בענין איסורי הנאה אם נמצא מותר להיות רק לענין גט מיירי הכא כו'. ולפ"ז ג"ז היה אפשר ליישב דלא מיירי הכא בש"ס ופוסקים בדין איסור הנאה דצריך להשליך לים המלח אך זה תימא על הח"מ שרוצה להשוות דעת הרמב"ם לדעת התוספות ורוצה לומר שגם הרמב"ם ס"ל דדמי לשחט בסכין של אלילים וקשה לי טובא דהא מבואר ביו"ד סי' קמ"ב ובש"ך הביאו בסי' יו"ד שאם שחט בו מסוכנת בדיעבד אסורה כל הבהמה ולא מהני אפילו הולכת הנאה לים המלח וכל הבהמה אסורה בהנאה ולמה כאן מותר וכשר הגט בדיעבד ולמה לא יהיה אפילו בדיעבד הגט פסול ואסור לגרש כיון דהגירושין מחשב הנאה כמו בסכין של אלילים וגם מגרש אשה רעה מתוך ביתו אלא ודאי דאין זה מחשב הנאה כלל במה שמגרשה ולפ"ז י"ל דאף לכתחלה מותר כדע' הב"ח ודברי הח"מ צ"ע בזה:

בהג"ה **מיהו בדבר שצריך ביעור מן העולם כו'** נ"ב עיין בב"ש שהאריך בזה אם קי"ל כר"ש דכל העומד לשרוף כשרוף דמי וסיים ואין להביא ראי' ממ"ש הרמב"ם בפ"ג ד"ה מעילה כו' דהא כתבו התוס' דף ה' דסוגי' ר"ל אפילו לר"ש לא פקע האיסור אלא לאחר

הזריקה כו' אך הנה המעיין ברבינו יונה פ"ה דברכות כתב שם גבי המקיז דם לבהמת קדשים וז"ל אבל לאחר שחיטה אין מועלין בו אלא מדרבנן כו' וכי היכי דאין מועלין בו לאחר כפרה ה"נ אין מועלין בו קודם כפרה דכיון שנשחטה הבהמה וכו' דכפל ושינה ושילש בדבריו דלאחר שחיטה שוב אין בו מעילה מן התורה והדבר מתמיה שהוא נגד הלכה שפסק הרמב"ם בה' מעילה דדוקא לאחר זריקה אין בו מעילה דהלכה כר' יוחנן וצ"ל או דרבינו יונה פוסק כמו חזקי' דס"ל היתר שחיטה שנינו והנה הכ"מ גורס שם כדברי חזקי' היתר זריקה ובעינן דוקא שיתקבל הדם עכ"פ ולפ"ז לא הוי דברי רבינו יונה כשום אחד מהם ובע"כ שהוא גורס כגרסת רש"י דהיתר שחיטה שנינו וא"כ אם נימא שהם פליגי כמ"ש התוס' דחזקי' ס"ל אף אליבא דרבנן דוקא לענין טומאת אוכלין לא אמרינן כל העומד לשרוף אבל בעלמא אמרינן כל העומד א"כ ה"נ אמרינן כל העומד לשרוף ועוד אפשר לומר דרבינו יונה פוסק ג"כ כר' יוחנן רק הוא ס"ל דפליגי אליבא דרבנן ואליבא דר"ש לכ"ע כזרוק דמו והיתר שחיטה מהני ולכך הוא ס"ל דהלכה כר"ש ולכך היתר שחיטה מהני וא"כ לפ"ז יתכן להיות דהוא גורס ג"כ כגרסת הכ"מ רק דס"ל דזה הכל אליבא דרבנן אבל אליבא דר"ש היתר שחיטה מהני ופוסק כן עכ"פ לפ"ז ג"כ גבי גט אמרינן דעומד לשרוף כשרוף דמי כדעת הרמ"א שבכאן ולדינא עדיין צ"ע בזה ומה שפוסק כחזקי' היינו דהוי רבי' דר' יוחנן כמ"ש רבינו יונה פ"ב דברכות גבי ממי טבריי' אם נוטלין ממנה לידים יע"ש:

ס"א בהג"ה **מיהו בדבר שצריך ביעור מן העולם וצריך שריפה אם כ' עליו הגט פסול** נ"ב עיין בב"ש מה שהאריך בדין אי עומד לשרוף כשרוף דמי וע' בתשובתי בספרי נדרי זרוזין שם כתבתי לחלק בין אם הוי הדבר לזכותו אם יחשב כעין בזה לא מהני מה שבידו שלא לשרפו רק אזלי' בתר עיקר דינא והוי כשרוף אבל אם מה דהוי כעין הוו לחובתו אז לכ"ע לאו כשרוף הוא מכח דבידו שלא לשרפו ע"ש שבארתי טעמו של דבר בעזה"י והנה הב"ש העלה דהרמב"ם פסק כר"ש דכל העומד לזרוק כזרוק דמי וע' בחיבורי לחו"מ במהדורא ג' סימן רס"ה מה שהוכחתי מדברי הרמב"ם בה"ל אסורי מזבח ג"כ דפוסק כר"ש דכל העומד לזרוק כזרוק דמי:

סעיף ב' **שנתנוהו לה בעדי מסירה כו'** נ"ב הנה הב"י כתב שני דרכים בזה האחד דלשיטת הרמב"ם וסייעתו בסימן קל"ג דבעדי חתימה לבד סגי גם כאן די שיבאו עדי חתימה לפנינו ויעידו שלא נעשה זיוף כו' והח"מ כתב שמלשון המחבר והרמב"ם משמע שדי במה שיבואו לפנינו עדי חתימה רק שיתן לה בעדי מסירה ואף שבגט דעלמא די בעדי חתימה כאן צריך ליתן לה בעדי מסירה רק שא"צ להביא לפנינו עדי מסירה עכ"ל הח"מ

ובמחכ"ת דבריו תמוהין במה שפי' כוונת המחבר כן שהרי המחבר כתב לקמן סעיף ד' אבל כותב הוא על חרסו של עציץ ונותן לה ובלבד שיהיו עדי מסירה לפנינו שחרס דבר המזדייף הוא ייע"ש הרי משמע להדיא שבעינן שיהיו עדי מסירה לפנינו דוקא ולא די בעדי חתימה שיהיו לפנינו ואיך כתב הח"מ להיפוך בכוונת המחבר וצ"ע:

והדרך השני כתב ב"י שגם להרמב"ם צריך שיבאו עדי מסירה לפנינו מטעם דגזרינן אם יהיו עדי חתימה לפנינו אטו היכא שאין לפנינו רק עדים המכירים חתימתן ייע"ש ולכאורה אין הבנה לדבריו דא"כ גם בעדי מסירה נגזור אטו היכא שאין עדי מסירה לפנינו ונראה לחלק בשלמא בעדי חתימה אף שיהיו לפנינו ויש חשש שהרואה שמכשירין גט על דבר שיכול להזדייף בעדי חתימה לא ידע הא דמצריכין עדי חתימה הוא כדי שיעידו שלא נכתב בזייף רק יסבור שלא הי' מי שמכיר חתימתן ע"כ באו העדים בעצמם להעיד על חתימתן וא"כ אתי למטעי שגם ביש עדים אחרים שמכירין חתימתן די ביכול להזדייף אבל בעדי מסירה הרואה שמכשירין על דבר שיכול להזדייף והעדי מסירה אין מכירין החתימות רק עדים אחרים מעידין על החתימות נמצא ממ"נ אם ידע שצריכין עדי מסירה כדי שיעידו שלא נזדייף א"כ לא אתי למטעי כלל ואם יסבור שצריך עדי מסירה להיות לפנינו כדי שנדע שהיו עדים מסירה בשעת נתינה כ"ש דתו לא אתי למטעי כלל ואם יראה בגט בעלמא שלא נכתב על דבר שיכול להזדייף שאין מצריכין עדי מסירה מזה לא אתי למטעי בגט על דבר שיכול להזדייף דשנא ושנא כן נראה לפרש דבריו:

עוד נתן הב"י טעם דהוי מזויף מתוכו והקשה הט"ז ממה שכתב בס' הב"י גופו אח"כ דבהוא על המחק ועדיו על הנייר כשר בעדי מסירה ואם הוי מזויף מתוכו לא מהני עדי מסירה כלל כו' ולא ראה דברי הח"מ שכתב דהוי כמזויף ולא מזויף ממש ומהני עדי מסירה לפנינו ולק"מ קושיות הט"ז שם ייע"ש:

סעיף ב' **נ"ב עיין ב"ש ס"ק ו'** לכאורה קשה לפי זה למה פסל ליתן לה הגט כשהדיו לח ומשמע דכ"ע הכי ס"ל ומ"ט ל"ד לרושם שנמי אין מתקיים ומ"מ מכשיר הרמב"ם ומדברי הפר"ח הבנתי תירץ גם לזה דבשלמא רושם מצדו הוי דבר שיכול להתקיים רק מצד העור אין מתקיים ע"כ כשר אבל בדיו לח שמחמת הדיו גופו הוי אין מתקיים ודיו שאין מתקיים גרע מקלף שאין מתקיים ע"כ פסול בדיו לח כן נראה לי ברור:

סעיף ד' **נ"ב עיין בב"ש ס"ק י"ג** וב"ח כתב דהכא גרע טפי כיון דמחוסר חפירה ותלישה ייע"ש הנה גוף ספר הב"ח אינו בידי לעיין בו ועיין בטור בשם הרמ"ה מ"ש בדין מחובר שהי' תלוש ובסוף חברו ועיין בב"י ולפענ"ד אחר נשיקת עפרם ואחר מחכת"ה נעלם

מהם לשון הש"ס בסנהדרין דף מ"ו ע"ב ר' יוסי אומר מי שאינו מחוסר אלא קבורה יצא זה שמחוסר תלישה לאו כלום הוא ייע"ש א"כ מוכח להדיא דבתלוש ולבסוף חברו כל שלא בטלו ולא נשרש בארץ תלישה לאו כלום הוא ולא נקרא מחוסר מעשה אף דהתם ג"כ קפדינן במחוסר מעשה כדמוכח שם כמו גבי גט אעפ"כ זה לא נקרא מחוסר מעשה ועיין בתוספת שם מה שהקשו מעיר הנדחת ולא כתבו דהכא שאני ובע"כ שס"ל שדינם שוה וא"כ ה"נ בגט כיון דקיי"ל כרבנן שם ודאי לא הוי מחוסר מעשה אף בגט כל שלא בטלו או נשרש בארץ ולדעתי ראי' ברורה היא ואין בידי ספרי האחרוני' על אה"ע לעיין כעת:

סעיף ה' **אין כותבין במחובר** נ"ב עיין ב"ש מ"ש בשם תשובת מהרש"ך ונראה לפענ"ד ברור שאם נאמר שמותר לכתוב טופס על קרן הפרה ויקצוץ אח"כ ה"ה נמי דמותר לכתוב בעציץ נקוב עלה ויתלוש ויכתוב אח"כ התורף דלא שייך למגזר שיכתוב גם התורף קודם קציצה דאכתי לא יעשה איסור דאורייתא דהא אפשר ליתן לה העציץ כולו כו' דמן התורה רק אכתי שפסול דרבנן משום שמא יקטום ולהא תו לא גזרו טופס אטו תורף דהוי גזירה לגזירה ולא גזרינן ועל איסור תורה לא יעבור דהא אפשר ליתן לה כל העציץ וכמ"ש הב"ש בס"ק ס' שאם הקטימה רק דרבנן לא שייך למגזר שמא יקטום כן נמי אם שמא יקטום הוי דרבנן בתורף גופו לא שייך תו למגזר טופס אטו תורף ועוד נראה שאפילו אם להיפוך בצד השני של מהרש"ך שאסור לכתוב על קרן הפרה דיש חשש שמא יכתוב גם התורף ויקצוץ אח"כ ויעבור על דאורייתא א"כ תו אסור לכתוב על עלה של עציץ נקוב הטופס דיש חשש שמא יכתוב גם התורף ואח"כ יקטום ופסול מן התורה למ"ד דיש קציצה בתלוש מ"מ למ"ד דאין קציצה פסול בתלוש מותר לכתוב על עלה של עציץ נקוב לאחר שפסק היניקה מן הטופס ויקצוץ העלה ויכתוב התורף ואין שייך למגזר דשמא יכתוב התורף גם כן קודם תלישה ואח"כ יתלוש דהא אף אם יתלוש אח"כ ליכא אלא איסורא דרבנן דיש גזרה שמא יקטום קודם פסיקת היניקה אבל אי אפשר לבא לידי איסור תורה כיון שכבר פסק היניקה קודם כתיבת הטופס רק יש חשש פסול דרבנן ולא גזרינן תו אטו תורף ומותר לכתוב תופס על עלה של עציץ נקוב שפסק היניקה כן נראה לי ברור:

סעיף ב **כותב כו' על יד העבד כו'**. נ"ב עיין ב"ש שהקשה דעכ"פ העדים פסולים מדרבנן ותירץ דאירי שכתבו בשוגג ייע"ש והפר"ח השיג עליו דהא פסול מדרבנן צריך הכרזה כמ"ש בסי' ל"ד בח"מ והכא לא הכריזו עדיין ייע"ש ולפענ"ד הדין עם הב"ש ואין כאן השגה כלל עליו דהנה הב"י והד"מ והסמ"ע כולם כתבו בסימן ל"ד שלאותן עדות שנפסל

בשבילו לא בעי הכרזה אף בדרבנן ופירש הש"ך בס"ק כ"ג כגון שאומר לדידי אוזיף ברביתא למ"ד אדם משים עצמו רשע ופסול לאותו עדות ולפ"ז גם כאן שהחתימו בכ"ק על הגט נהי דלשאר עדות אינן נפסלין עד שיכריזו מ"מ להגט גופו פסולים תיכף דהוי לאותו עדות שנפסלו בשבילו דהא כל עיקר הטעם דמהני חתימת עדים הוא משום דהוי כאלו נתקיימה בב"ד וכאלו עדים מעידין אנחנו חתמנו על הגט בכ"ק וא"כ דמי ממש למ"ש הש"ך לדידי אוזיף ברביתא ואף דקיי"ל אין אדם משים עצמו רשע מ"מ כאן אין נעשה רשע על פיו שהרי אנחנו חזינן שחתמו בכ"ק ומ"מ הוי אותו עדות שנפסלו בשבילו דע"י חתימת הגט נפסלו ואין צריך לזה הכרזה ומיושב דברי הב"ש גם מיושב קושיות הש"ך שם שהקשה דלמאי דקיי"ל אין אדם משים עצמו רשע לא משכחת כלל להאי דינא ייע"ש ולפי הנ"ל לק"מ דמשכחת לה כהנ"ל שחתמו בכ"ק ומקרי אותו עדות ואין צריך בזה הכרזה ולמדו מדברי המרדכי שם לכה"ג ומ"ש הב"ש בס"ק הנ"ל דא"כ גם בעדים על המחק והגט על הנייר יפסל מה"ט פירוש דנגזור כתיבה אטו חתימה פירוש שיהי' הכתיבה על המחק והחתימה על נייר אבל בכתיבה וחתימה על המחק כשר כמבואר בכמה מקומות ודוק:

באותו סעיף **נ"ב עיין ב"ש ס"ק י"ח** מה שתירץ קושיות הב"י ופירש כיון שדעתו לגרשה דינה כאחר מאותו שעה ואילך כו' משמע להדיא מדבריו דכיון דנתן דעתו לגרשה שוב יש לה חזקה בכל נכסיו דאם אין לה חזקה בכל נכסיו גם בעבד לא יהי' לה חזקה תו כקושיות הב"י אך במחכ"ת דבריו אין מובני' כלל דנהי דנתן דעתו לגרשה מ"מ הא י"ל דחזר בו ורוצה לדור עמה ולכך לא מיחה גם לא אשתמיט לחד מהפוסקים שיכתוב כן שאם נתן דעתו לגרשה שוב יש לה חזקה ואפילו בידעינן שעדיין דעתו לגרשה לא מצינו בשום פוסק שיהי' לה חזקה ועוד קשה לי טובא על דברי הב"ש ממס' ב"ב דף מ"ז דפריך שם גרושה פשיטא ומשני לא צריכה במגורשת ואינה מגורשת וכדר' זירא דמגורשת ואינה מגורשת חייב במזונותיה ופרשב"ם שם כגון שזרק לה הגט ספק קרוב לה כו' ולדברי הב"ש קשה דטפי הו"ל להש"ס לאשמעינן לתרץ כגון דמיירי רק שכתב לה הגט ובודאי דעתו לגרשה דלא מקדים פורעניות לנפשי' ותו יש לה חזקה ולמה הצריך בש"ס דוקא שכבר נתן לה הגט רק שספק אם קרוב לו אפילו לא נתן לה כלל עדיין יש לה חזקה דדינה כאחר כמ"ש הב"ש וגם לא הי' צריך להביא דברי ר' זירא שזה פשוט כל זמן שלא נתן לה הגט חייב במזונותיה אלא ודאי דלא כדברי הב"ש ואף בדעתו לגרשה יש לה חזקה רק בספק מגורשת אין לה חזקה ודברי הב"ש צ"ע וגוף קושיות הב"י נראה ליישב דבודאי אם הי' העבד עדיין בידו בודאי אין לה חזקה בנכסיו דלא כהב"ש רק כיון

שהכא העבד כבר בידה והיא מוחזקת בו בטענה שנתן לה לגירושין ומבואר בהמחבר שאף בלא היה ג' שנים בידה מ"מ מידי ספק גירושין לא נפקא והיא מגורשת מספק וא"כ אם הוחזקה ג' שנים שפיר יש לה חזקה שהרי בשעה שנודע לבעל בתחלת הג' שנים שהעבד בידה והיא רוצה להחזיק בו בטענה שנתגרשה בו א"כ ידע הבעל שאף אם תיכף יערער או לאחר ג' שנים עכ"פ ספק מגורשת תהי' ויהי' תו אסור לדור עמה כיון דסוף סוף לא יהי' רשאי לדור עמה רק יהי' חייב לגרשה אף אם לא יהי' לה חזקה ויהי' חייב ליתן לה גט תו היה לו למחות שלא להשתמש בעבדו ג' שנים ולא מחל לה ודמי תו שפיר למגורשת ואינה מגורשת שאין לה חזקה כמבואר בש"ס הנ"ל ובח"מ סי' קמ"ט כן ה"נ יש לה חזקה דהי' לו למחות ולא למחול לה כיון דעכ"פ יהי' חייב להוציאה מביתו ומשעה שנודע לבעל שהיא מוחזקת בעבד כי נתן לה לגירושין מאותה שעה הוי מגורשת ואינה מגורשת והיא בכלל מגורשת כו' כן נראה לי ברור ונכון בעזה"י:

סעיף ואו **הי' הגט חקוק על ידו כו'** נ"ב והי' יוצאת מתחת ידה כו' נ"ב עיין ב"ש ס"ק י"ז מ"ש מיהו קשה כו' לפענ"ד לק"מ לפי מה שכתב הח"מ ס"ק י"ט דבאמ' אם מוחזקין בעבד שהוא שלה בודאי אמרינן שהחזקה אמת והוא שלה רק כיון שחזינן שהגט נכתב עליו אמרינן מסתמא הקנתו בשעת גירושין לבעל כדי שתוכל להתגרש בו ואדעתא דהכי הקנתה לו שיחזור ויקנה לה עם הגירושין וא"כ היאך שייך לומר תו דהנגדרות אין להם חזקה ובאמת לא גרשה כלל דאם לא גרשה תו לא הי' העבד מעולם שלו שלא הקנתה לו רק אדעתא שתתגרש ובלא זה מה"ת נחוש שנתנה לו העבד שלה ע"כ אמרינן שמסתמא קיימא תנאי והחזיר לה לשם גירושין כמו שנתנה לו ואין שייך כאן הגודרת אין להם חזקה כלל כן נ"ל ברור:

סעיף ז' **והוא יוצא מתחת ידה ואומרת שנתנתו לו** נ"ב עיין מ"ש בזה בתשובה ל"ק בריגיל בישוב הסוגיא מקור דין זה בגיטין ד"כ ובישוב כמה קושית בזה ושאין לשון הש"ע כאן מדוקדק והוא בחיבורי מ"ו סימן מ"ז:

סימן קכה

סעיף ו **נהגו להחמיר שיהיו האותיות מוקפות גויל וכו'** נ"ב עיין מ"ש בזה בביאור דעת המרדכי ובביאור כל השיטות בזה באו"ח סימן ל"ב עודנו בכ"י גם מ"ש לקמן בסעיף י"ח בהג"ה באם נכנס לתוך ד' וכו' הכל כתבנו שם בעז"הי ובתשובתי לק"ק מקוליניטץ שנת תקצ"ז ייע"ש ובחידושי דינים היוצא משם ודו"ק:

סימן קכו

סעיף א' **בין שהוא כתב העכו"ם וכו'** נ"ב עיין בב"ש מה שכתב דלא כמ"ש באו"ח סימן ש"ו כצ"ל ולפענ"ד לא הבנתי ראייתו שהרי בסימן קכ"ג ס"ק ה' כתב הח"מ שאם כתב ביד שמאל כשר אף שבשבת לא הוי כתב ופטור מ"מ הוי כתב לענין גט דבשלמא בשבת בעינן מלאכת מחשבת ובשמאל לא הוי מלאכת מחשבת אבל לענין גט לא בעינן מלאכת מחשבת עכ"ל והביא דבריו הב"ש בס"ק ד' א"כ ה"נ י"ל דלענין שבת בעינן מלאכת מחשבת וכיון שאינו כתב ישראל לא הוי מלאכת מחשבת וגם לא דמי למשכן ששם הוי כתב ישראל אבל בגט לא בעינן מחשבת ע"כ כשר בכתב נכרי כמו בכתב שמאל וצ"ע דברי הב"ש:

ס"ב נ"ב הנה מצאתי בד"מ הל' גיטין סימן קנ"ב דכתב דכל היכי דהגט כשר בדיעבד ה"ה אם לא ניתן לה עוד והוי הדרך רחוק זה הוי בדיעבד ע"ש וזה חידוש דין ונ"מ לכמה דברים ודוק ועיין בב"ש ס"ק ט' הביא חלוקי דיעות אם לזכר בקמץ ולנקיבה בסגול או להיפוך וע' בחיבורי על או"ח בהל' קה"ת סימן קמ"ג בתשובה ל"ק יאססי שם הוכחתי מן התרגום דס"ל דלנקיבה הוי בקמץ ע"ש ודוק. וע' בח"מ מה שנסתפק באם כתב על אחת אחד וה"ה להיפוך ע"ש וע' מ"ש בתשו' מ"ה סי' קנ"ו דלדעתי ודאי דפסול וה"ה בספק מה שמסופק הב"ש בשם הלבוש על אחת עשרה עשרה ואחת ע"ש ודוק:

סעיף י' נ"ב הנה בדין דיתצביין אם הוי תופס או תורף ואם אירע בו טעות מה דינו עיין במהדורא חית שלי סימן י"ב דרך אגב שכתבתי שם דהוי טופס ע"ש היטיב ודוק:

סעיף י"א **יאריך וי"ו דתירוכין וכו'** נ"ב נשאלתי ע"ד הגט אשר היה נכתב בו וי"ו דתירוכין וי"ו קטנה ולא היתה ארוכה ביותר מה דינו והשבתי הן אמת דבש"ע מבואר דצריך להאריך בוי"ו דתרוכין פטורין שבוקין יותר משאר ווין ואח"כ סיים הש"ע דאם לא האריך בווין הגט פסול אך הנה הב"ש כתב דהיינו דוקא אם הם דומין ליו"ד אבל אם יש להם תואר וי"ו כשאר ווין כשר וכן פסק הט"י מיהו הי' קשה להקל נגד הב"י וגם הוגד לי שבספר גט פשוט מחמיר בזה ולכך כיון שלא הי' בזה מקום עגון הי' נראה להחמיר אך הנה לעיין בשורש הדין אין לי פנאי כעת אולי יזכני ד' בזמן אחר לבאר יותר אך כעת נראה לדינא דאף להמחמירין היינו רק אם כל השלשה ווין לא נכתבו ארוכין דאז יש בכולם חשש טעות זה אז יש לחוש שפיר אולי וטעו לומר שהוא תרוכין דעלמא או שהיא מגרשת אותו לכל חד מהפוסקים כדאית לי' בטעמא אבל אם גבי אחד מהם נכתב וי"ו ארוך דמשמע ממנו שהוא מגרש אותה א"כ זה מעיד גם על חביריו שהכונה כן ויגיד כן עליו ריעו ואטו בעינן כל השלשה לשונות ואף בחד הוי סגי בלשון תרוכין או פטורין או

שבוקין ונהי דהתיקון לכתוב כולהו מ"מ היכי דבאחד יש ידים מוכיחות ולשון גרושין ממנו שוב לא נבא לטעות באחרים ומכ"ש אם ברובין דבשנים יש ווין ארוכין ובחד לא האריך דכשר ולכך דייק הב"י בש"ע תחלה כתב שצריך להאריך כולם לכתחלה ואח"כ כתב דאם לא האריך הווין שלא האריך כולם אז אף בדעבד פסול אבל אם מקצתן האריך ומקצתן לא האריך בדעבד כשר והן אמת דמזה אין כ"כ הוכחה דאף ביודין שלא נגע כתב לשון זה והתם בחד פסול מ"מ כיון דעכ"פ אפשר לפרש כן לשון הש"ע דאינו פוסל רק באם לא האריך בכולן והיא מלתא דמסתברא לחלק כן וגם יש דעת הט"ז וב"ש דבכל ענין כשר נראה לסמוך להקל כה"ג היכי שכבר חתמו העדים א"ע שא"צ לכתוב אחר רק ינתן לה כך כנלפע"ד נכון וברור כעת ואולי יזכני ד' בזמן אחר לבאר יותר ודו"ק היטב:

סעיף יט **אם כתב וישראל אל"ף למ"ד באחד וכו'** ודוקא בדיעבד וכו' נ"ב מה שקשה על זה ועל מ"ש הרמ"א גם בסימן קנ"ה סט"ז דמה שכתוב נשאר חסרון בטופס עיין מ"ש ליישבו בסימן זה סעיף יו"ד בחבורי לאה"ע מ"ד סימן ל"ח ייע"ש ודו"ק:

סימן קכז

סעיף א' **צריך לכתוב זמן בגט וכו'** נ"ב הנה המחבר כתב סתם ומשמע ל"ש מן הנשואין ל"ש מן האירוסין והנה בש"ס פ"ג דסוכה דכ"ו ע"ב מסיק שם בטעם ארוסה מכח שלא יאמרו גיטה קודם לבנה ולכאורה קשה לי לפי"ז א"כ ל"ל הטעם בנשואה מכח שמא יחפה על ב"א או פירי הו"ל ליתן טעם זה ג"כ שלא יאמרו גיטה קודם לבנה הן אמת דבתוס' שם ד"ה ה"נ שמא יאמרו משמע דלא שייך חשש שמא יאמרו רק אם כתוב בגט ארוסתי וכו' אך קשה אכתי למה תקנו זמן בגיטין בארוסה לא לכתוב ארוסתי ולא נבעי זמן ואין לומר יגבה הבעל הפירות שיאמר שהיא נשואה דהא תוכל להביא עדים שהיתה ארוסה הן אמת די"ל כיון דבשאר גיטין כותבין זמן ובזה לא יהי' כתוב יכירו הכל דהיא ארוסה והא כאילו כתב בו בפירוש שהיא ארוסה ולרב יאמרו גיטה קודם לבנה אך העיקר נלפענ"ד דלא קשה ואדרבה בזה יתיישב קושית התוס' שם הכי נמי יאמרו וכו' והוא די"ל לכאורה לא פריך הש"ס מידי דלמה בארוסה בעינן זמן נימא דלא פלוג רבנן בתקנתן וכיון דתקנו זמן בנשואה תקנו נמי בארוסה אך י"ל דלא פלוג רבנן ל"ש רק בדבר דהוי לו שם אחד והשינוי רק בדבר אחר מעלמא בזה שייך לומר לא פלוג אבל במה דהוי שמות מחולקים דזו נשואה וזו ארוסה והמה מחולקים בכמה דינים לא שייך בזה לא פלוג ולכך פריך ל"ל זמן ומשני דעכ"פ גם בארוסה שייך זמן לכתחלה משום שלא יאמרו גיטה קודם לבנה וכיון דעכ"פ הוי ארוסה בכלל התקנה שוב לענין דיעבד לא פלוג

רבנן בתקנתן והוי בכלל התקנה עכ"פ ושוב ל"ש לא פלוג ומיושב קושית התוס' דוודאי בשביל גט ישן לבדו לא הוי פסול בדיעבד רק כיון דמחדש דעכ"פ לכתחלה בעי זמן משום חשש שלא יאמרו וכו' שוב אף בדיעבד פסול מכח לא פלוג ומיושב גם קושייתנו דעכ"פ הוצרך לטעם ב"א או משום פירות דבלא"ה משום חשש גיטה קודם לבנה לא הוי פסול בדיעבד וצריכא תרתי טעמי וא"ש ודוק וכיוצא בזה כתבתי בחיבורי מי נדה בק"א מה"ק סימן קצ"ב בביאור לשון הש"ס קטנה נמי הא מחמדה וכו' עיי"ש בעזה"י ודוק:

ס"ב **אם הי' מוקדם** נ"ב עיין בטור מ"ש בשם תשובת הרא"ש דבגט מוקדם אין קדושין תופסין ומה שתמה עליו הב"י והג"פ מתרץ ועיין מ"ש במהדורא ח' סימן ק' בתשובתי ל"ק קעשינוב בזה ודוק ומ"ש בהגהות רמ"א סעיף ה' ומיהו נהגו להחמיר ולכתוב אחר עי' מ"ש בתשובה ל"ק בארשטשוב בחיבור מ"ה סימן כ"ג ע"ש ודוק:

סעיף ה' **בהגה מיהו נהגו להחמיר ולכתוב אחר** נ"ב עיין בב"ש והנה יש לעיין בדין אם רצה הבעל לכתוב וליתן ע"י שליח וכבר עשה כן שצוה להסופר לכתוב ומינה את השליח להוליכו במעמד אחד כדרך סדר הגט המבואר בב"ש ואח"כ נכתב ונחתם ולא הספיקו למסרו לשליח עד שנעשה לילה אם מותר למסרו לשליח בלילה והנה לכאורה הי' נראה דאין לתנו עוד להשליח כיון דלא נמסר לידו ביום ההוא ודומה לגט שלא נמסר ביום הכתיבה דס"ל להר"ן דלא מהני תקנה זו לשלחה ע"י שליח והעיד הרמ"א שכן נהגו להחמיר אך נראה דבזה שאני כיון דכבר מינה את השליח ביום קודם הכתיבה א"כ כיון דבאמת שליחות נגמר בדיבור בעלמא א"כ לאו במסירות הגט לידו נעשה שליח רק בדבורו לבד נגמר השליחות וא"כ כבר נעשה שליח ביום והוי כאלו הגיע לידו ביום כיון שגוף הגט נגמר ביום ויכול הוא למנות שליח שבמקום אחר אף שאין מוסר הגט לידו כן ה"נ בזה מיהו בזה יש לעיין דלכאורה איך יחול השליחות שעשאו קודם כתיבת הגט שיהי' נעשה שליח עליו הלא הו"ל כדבר שלא בא לעולם וכל מידי דלא מצי עביד השתא לא מצי משוי שליח וא"כ לא חל השליחות קודם כתיבת הגט ואח"כ לא עשאו שלח ביום וכל דבר דלא חייל מהשתא לא חייל לאחר זמן ממילא וא"כ לא חל השליחות מעיקרא והן אמת דבש"ס ופוסקים מוכח בכמה דוכתא דאם אמר כתבו ותנו גט לאשתי דכותבין ונותנין משמע דמצי חייל השליחות על הנתינה אף קודם כתיבת הגט והי' נראה טעם הדבר כיון דבידו הוא לכתוב גט וליתן לה הוי כמודו דמצי עביד מהשתא וכמ"ש התוס' בנזיר גבי חלה דמצי משוי שליח להפריש אף שלא נילוש עדיין ואף אם הוא אינו בר הכי לכתוב מ"מ צריך לומר דנקרא בידו לגרשה כדאמרינן בכמה דוכתא בש"ס דהוי בידו לגרשה ולא אמרינן בשום דוכתא דהיכי דאינו יכול לכתוב בעצמו ישתנה הדין ולא מצינו זה בשום דוכתא אלא ודאי כיון דהרבה בני אדם ימצא שיכתבו לו הגט נקרא בידו לעשות כן וכדאמרינן כה"ג בעלמא גבי שבת אם לא מזדקק לו חכם סגי בג' הדיוטות כן ה"נ כיון דסגי לי' בכל בי תרי הכותבין א"כ נחשב הדבר בידו לעשות לכך מצי משוי שליח אך עדיין קשה לי הרי התוס' כתבו שם בנזיר דעיקר הטעם מכח בידו להביא עיסה אחרת ולהפריש ממנה על

זו אבל במה שבידו ללוש ולגלגל בעבור זה לא נחשב בידו להיות מצי משוי שליח והביאו ראי' ייע"ש א"כ ה"נ איך מצי משוי שליח על נתינת הגט הרי מחוסר מעשה הכתיבה בינתיים בשלמא בכתבו גט לארוסתי בענין שליחות הכתיבה שפיר לא הוי מחוסר מעשה דהרי מעשה הכתיבה בידו לעשותו תיכף והוי כמו גבי חלה דבידו להביא עיסה אחרת וכו' אבל לענין מינוי שליחות על הנתינה כיון דמחוסר מעשה הכתיבה בינתיים דומה למה שכתבו גבי חלה דמה שבידו לגלגל לא מהני לעשותו שליח מהשתא ולכאורה צ"ע ומה שנראה לי לחלק העניני' הוא דבשלמא בחלה גוף הענין דמשוי עליו שליח הוי מחוסר מעשה עדיין של האשה והוי החסרון בגופה אבל הכא בגט גוף הגרושין שעושה עליו השליח הוי בידו שבידו לכתוב וליתן לה וכיון שאין החסרון בגוף הדבר רק מצד אחר שאין בידו גט מוכן לא נקרא זה דבר שלא בא לעולם ואין דומה למה שהביאו התוספת בנזיר ראי' שם מכתב גט ליבמתו דהתם הוי החסרון בגופה שאין ראוי' לגרושין כל שלא בא עלי' ולכך הוי כדבר שלא בא לעולם אבל כאן אין החסרון בגופה ואם הי' לו גט מוכן היה יכול ליתנה לה לאלתר לא הוי בכלל כל דבר שלא מצי עביד ולכך אף אם לא הוי בידו אפשר דאין קפידא דלא אמרינן כל מידי דלא מצי עביד רק באם מצד גוף המעשה לא מצי עביד אבל אם גוף המעשה מצי עביד בלי חסרון רק מצד אחר שמונע לא נקרא בכלל לא מצי עביד וחלה שאני כל שלא נלוש עדיין הוי חסרון בגופו לכך הוצרכו לטעמים הנ"ל כן נלפענ"ד ודוק: **ועיין במהדורא ה' שלי סימן קצ"ח** שיש ראיה לסברא זו במה שדברי תוס' סתרו אהדדי ממ"ש בגיטין די"ב ד"ה גט זה וכו' לדברי התו' בנזיר ה' ולפמ"ש כאן א"ש ודו"ק ועכ"פ היוצא מזה שבזה תיכף חל השליחות ואין בזה קפידא של מוקדם ומכ"ש שאין להקפיד מה שהוי לילה ומותר למסור הגט בלילה לכתחלה כן נלפע"ד נכון וכן עשינו מעשה בצירף הרב הגאון אבד"קק ט"ג בעל ים התלמוד והוא נכון ושוב אחר כמה שנים עיינתי בס' ג"פ ס"ק כ"ג וראיתי שמתיר ליתן גט לשליח בלילה והוא סיוע לדברינו ודו"ק:

סעיף ז' **וכן אם כתב בו היום גרשתי כו'** נ"ב עיין ב"ש מה שהביא בשם הש"ג ומה שהקשה עליו לפענ"ד לק"מ והנה לשון הש"ג כך היא גט שכתב בו היום גרשתי כשר והוא שיתברר בעידי מסירה שהיום נכתב והיום נמסר דאל"כ לא ידעינן באיזה יום הוא והוי כגט שאין בו זמן עכ"ל והנה לכאורה דבריו צ"ע במה שכתב דאל"כ לא ידעינן באיזה יום הוא הא בב"ב מסיק להדיא שההוא יומא דנפיק מתותי ידי' משמע ונראה לי דדבריו כנים להמעיין שם בסוגיא דף קע"ה דפריך ודלמא אבא שאול כר"א ס"ל דעדי מסירה כרתי אבל הכא נחוש לנפילה והנה הש"ג מפרש כפי' הראשון שבתוספת שם ד"ה אבל הכא ניחוש לנפילה ומפרש הש"ג כך דהמקשה הוי ס"ל דאבא שאול כר"מ ס"ל דעדי החתימה כרתי ובעינן מוכח מתוכו לדידי' ואף אם יברר בעדים אימתי נמסר מ"מ לא מהני לר"מ דלא מוכח מתוכו וע"כ צריך לומר דמהיום ההוא יומא דנפיק מתותי

ידי' משמע והוי מוכח מתוכו ולפ"ז תו לא בעינן כלל עדים כיון דאיכא מתוכו וא"כ נמי איך רוצה לומר שמשתעבד לכל מי שיוציאו כמ"ש התוספת ומיושב בזה קושיות הב"ש ושפיר מייתי שאין לסמוך דלר"מ לא מהני ברור ופריך הגמרא דלמא אבא שאול כר"א ס"ל וא"כ תו מהיום לא משמע יומא דנפיק מתותי ידי' רק יום הגרושין ואי דלא ידעינן באיזה יום הא ר"א לא בעי מוכח מתוכו ומיירי שיש עדים מתי נמסר לה אבל הכא נהי דממך משמע יום הנתינה מ"מ ליחוש לנפילה ואין כאן ראי' ממה שהוא בידו שהוא המלוה אבל בגט יש ראי' עדי מסירה לזה משני דלנפילה לא חיישינן וא"כ תו הוי הוכחה ממה שיוציא השטר מתחת ידו שהוא המלוה והוי כמו התם שיש בירור אימתי נמסר לה פסק הש"ג כמסקנא דאבא שאול כר' אליעזר ס"ל ומהני לדידי' בירור אימתי נמסר ומהיום לא משמע יומא דנפיק מתותי ידי' רק יום הגירושין ע"כ בלא בירור לא ידעינן באיזה יום היו הגרושין כו' והרמב"ם שהעתיק להלכה דהיום ההוא יומא דנפק מתותי ידי' משמע הוא מפרש כפירושו ועוד יש לפרש שכתבו התוספת שם ששני קושיות הן ולפ"ז כיון שמתרץ הגמרא קושיא השני' ולא חש על הקושיא הראשונה עכ"ל דלא חש לזה דהי' דוחק לומר דס"ל כר"א רק כמו שאמר מתחלה דהיום משמע יומא דנפיק מתותי ידי' ושפיר פסק ולהש"ג דפסק כמסקנא הא דבעינן מהיום היינו או כמ"ש התוספת שם ונקיט הש"ג לישנא דאבא שאול לאשמעינן דאעפ"כ בעינן עדי מסירה או כפרשב"ם שם עיין שם נמצא דדין זה תלוי בשני הפרושים בתוספת שם והר"י בפירוש הראשון ס"ל כהש"ג כן נלפענ"ד ברור ונכון:

באותו סעיף **או אפילו כתב בשבוע פלוני כשר** נ"ב עיין ב"ש מה שכתב ול"ד למוקדם כו' נראה שהצריך טעם לשיטת רש"י בש"ס דס"ל דבכל גיטין צריך להביא ראי' אימתי מטי לידך ואין שייך במוקדם אם נכתב ביום כו' חשש טריפות לקוחות שלא כדין שהרי צריכה להביא ראי' אימתי מטי לידה לכך צריך לחלק כיון שלא נכתב כתיקון אבל לפי מה שפסק הרב בהג"ה סעיף ה' כל גט אמרינן שנמסר ביום שנכתב ואין צריכין ראי' וכך הסכימו כל הפוסקים א"כ בל"ז לק"מ דמוקדם וניכתב ביום יש חשש שתטרוף לקוחות שלא כדין משא"כ בשבוע שמהלקוחות לא תוכל לטרוף מספק והפסד דידה היא נתרצית למחול הפירות כיון דקבלה הגט זה נ"ל ברור:

סעיף ט' **גט שזמנו מאוחר וכו'** נ"ב עיין ב"ש ס"ק ט"ו מה שהקשה על הב"י ולכאורה אין הבנה לדבריו שהרי מדברי ב"י מבואר שמהני לאחר זמן הגט אבל קודם זמן הגט מודה דלא מהני ונראה כוונתו כמו שהקשה המשל"מ עליו דממ"נ לא אהני דלקודם זמן הגט יכול לחפות ואחר זמן הגט אם תזנה שאז פני' היא ומאי שייך חשש שמא יחפה

וכן תמה הפ"י בחדושיו והלח"מ פי' דברי הב"י כך דנהי דאם יבאו עדים קודם זמן הגט שזנתה אז יכול לחפות אבל אם באו עדים אחר זמן הגט שזנתה מקודם זמן הגט לא תהי' נאמנת שהגט מאוחר רק אמרינן שהגט נכתב בזמנו מסתמא ומהפ"י נעלם דברי הלח"מ אלו אך גם דבריו אין נכונין דאכתי ל"ד לשבוע דקמי' דשם אהני שפיר דאין יכולה שום טצדקי למעבד על שבוע דקמא רק היא נהרגת בודאי אבל כאן היא יכולה לחפות אף על אחר זמן הגט אם תחוש שיבאו עדים אחר זמן הגט שזנתה קודם שהבעל יתן לה הגט מאוחר ואח"כ תעמיד עליו עדים שראו הגט בידה קודם הזמן הנכתב ואז אף כשיבאו עדים אחר זמן הגט שזנתה קודם תביא העדים שראו הגט בידה קודם הזמן וע"כ שהוא מאוחר ותהי' יכולה לומר שהזנות הי' תו אחר הגט וכיון דיכולה לעשות כך תו לא הועילו חכמים בתקנתן כלל והיאך מדמי לה הב"י לשבוע דקמי' דשם אין יכולה לחפות כלל על זה סוף דבר שדברי הב"י כאן צ"ע ונסתפקתי אם מותר לכתחלה להראב"ד לכתוב גט מאוחר או דוקא בדעבד שכבר נכתב אז כשר ומלשון הראב"ד שכתב כשר אין ראי' די"ל כמ"ש הב"י הביאו הב"ש לעיל לענין שבוע דקמי' משום דאין דרך לעשות כן. שוב ראיתי שמבואר הוא בח"מ סי' מ"ג שאין לאחר שום שטר לכתחלה דמחזי כשקרא וה"ה נמי בגט הדין כן דאין חילוק בכך רק בדעבד שכבר אחרוהו כשר ולפ"ז יש ליישב מה שהקשה הב"י על הראב"ד שהרי יכול לחפות עליו שכל זמן שתזנה תאמר שהי' אחר הגט כו' ולפענ"ד לק"מ על הראב"ד דהא בגמרא קאמר גבי שלשה גיטין פסולין והולד כשר דאהני דלכתחלה לא תנשא ופרש"י דאז לא יכתוב לה הסופר ולא יחתומו העדים ושפיר הועילו וא"כ בגט מאוחר נמי כן כיון דלכתחלה אסור לאחר שום שטר משום מחזי כשקרא ובודאי מסתמא לא יכתוב הסופר ולא יחתומו העדים לכתחלה על מאוחר ולא יכול לחפות כלל ואין לחלק ולומר דדוקא גבי גיטין פסולין שלכתחלה לא תנשא אף שכבר נכתב הגט ואז לא יכתבו הסופר והעדים אבל בגט מאוחר שדוקא לכתוב לכתחלה אסור אבל אם כבר נכתב כשר ואז שפיר יש חשש שיכתוב הסופר זה אינו חדא דאין סברא לחלק בכך כיון דהסופר בקי בהלכות שטרות מסתמא לא יכתוב כך ועוד משמע כן מדברי הב"י גופו שכתב דמשמע מדברי רש"י שמותר לכתוב רק שבוע אפילו לכתחלה מדכתב רש"י דתו לא ממנעה מלכתבה ניהלי' ואי נימא אף דאסור לכתוב לכתחלה מ"מ כיון דבדעבד כשר שהרי יש חשש שיכתוב הסופר והעדים א"כ אין ראי' כלל מדברי רש"י דאפשר דלכתחלה אסור לכתוב ואעפ"כ לא ממנעי אלא ודאי דאם לכתחלה אסור שפיר ממנעי מלכתוב וכן ה"נ כיון דלכתחלה אסור לכתוב לא יכתוב הסופר מסתמא ואין שייך שמא יחפה והפוסקים דס"ל דאסור לכתוב שבוע

לבד לכתחלה לא ס"ל הטעם של רש"י בג' גטין פסולין שאהני שלא יכתוב הסופר רק כמ"ש הב"י שבאמת אז לא תוכל לברר חייבת מיתה כיון שלא נעשה כתיקון חכמים כמ"ש הב"ש בסעיף זה רק לשבוע דקמי' כשר דבזה לא שייך לא נעשה כתיקון חכמים כיון דבדעבד כשר אם נכתב ומותרת להנשא רק בשלשה גטין שלכתחלה לא תנשא זה שפיר שייך למקרי לא נעשה כתק"ח וחייבת מיתה אם לא תוכל לברר אבל לרש"י דכתב הטעם שלכתחלה לא יכתוב הסופר ממילא באם כתב בו שבוע מותר לכתחלה וכן הראב"ד ס"ל טעם זה ע"כ כשר גט מאוחר ולא שייך שמא יחפה כיון דאסור לאחר שטר לכתחלה לא יכתוב הסופר ולא יחתומו העדים כן נראה לי ברור:

ובזה יפרש דברי הב"ש כאן מ"ש בישוב דברי הראב"ד ואפשר כיון דלא נעשה כתיקון חכמי' כו' דלכאורה אין הבנה לדבריו דא"כ למה בגט שכתב בו שבוע מקשה הגמרא אי הכי מאי הועילו חכמים ומ"מ לא נימא נמי הכא כיון דלא נעשה כתיקון חכמים צריכה להביא ראי' לכך לפי הנ"ל ניחא דהראב"ד ס"ל דלכתוב שבוע כשר לכתחלה ואף זה בכלל תיקון חכמים ומקשה הגמרא שפיר רק במאוחר שאסור לכתחלה זה לא נעשה כתיקון חכמים כן נראה דס"ל להב"ש דלא כמ"ש לעיל לשיטת הפוסקים החולקים על רש"י דאינהו ע"כ ס"ל דזה מקרי כתיקון כיון דאם נכתב מותרת להנשא דאל"כ לא יקשה הגמרא מידי לדידהו על כתוב שבוע כו' ודוק והבן זה:

סעיף ט' **גט וזמנו מאוחר וכו' אין הגירושין חלין עד הזמן הכתוב בו** נ"ב הנה דעת הראב"ד הוא דהגט חל מיד והגט פשוט תמה עליו מן הגמ' דע"ז ועיין מ"ש בישובו בחיבורי לאו"ח ה"ל פסח סימן תמ"ח בחלק הנרשם חלק ק"ב בתשובה ל"ק ניקאלייוב וישבנו דעת הראב"ד ע"נ ודוק:

סימן קכח

ס"א **צריך להזכיר בגט וכו'** נ"ב עיין במהדורא ה' שלי סימן קנ"ו בתשובתי ל"ק זלאטיפאלוע מ"ש בדין אם כתב על האשה לשון זכר העומד היום מה דינו ע"ש ודוק ובדין שם טלנא במדינות רוסיא האיך לכתוב בגט עיין בחיבורי מהדורא ח' סימן רמ"א האיך לכתוב שם טלנא ע"ש ודוק:

סעיף ב' **ואם אינו מצוי שם אין כותבין מקומו כלל וכו'** נ"ב דה"ה אם שניהם אין מצוין שם כגון שעשה הבעל שליח לסופר ועדים לילך למקום אחר ולכתוב שם וכתבו שם הגט וכתבו שם מקום חתימתן ומקום עמידת האיש והאשה לא כתבו והביאוהו למקום המגרש וגירש שם ביומו ממש ולא הי' מוקדם נראה ג"כ דכשר דמה לי אם אחד אינו

מצוי או שניהם אין מצוין הכל אחד הוא והוא ברור ופשוט וכן השבתי להרב מיהר"א מראדיוויל ע"ד המעשה בש"מ שבא לידו והורה כן וכתבתי לו שכדין עשה ויפה הורה וז"ב ופשוט וק"ל:

סעיף ד' בהג"ה נ"ב עיין ב"ש ס"ק נ"ג מ"ש תירץ בשם הלבוש וכן צריך לתרץ נמי מה שהקשה על מ"ש הב"ש בס"ק י"ב בשם מהרי"ק שאם הרוב מסתפקים מאחד ומיעוט מן השני שאם כתב השני יש פוסלין אף שרמ"א כתב דבשינוי נהר כשר צריך לומר נמי כיון דאין הרוב מסתפקין מהשני והוי כאלו העיר יושבת רק על נהר אחד וכיון שהוא כתב שניהם הוי שינוי העיר כיון דאין העיר יושבת רק על אחד באמת ודמי להי' הנהר חוץ לתחום כמ"ש הב"ש בשם הלבוש ולפ"ז דוקא היכא שכתב שני הנהרות אז פוסל מהרי"ק שפיר דהוי שינוי העיר דהעיר אין יושבת רק על אחד אבל אם כתב רק השני לבד כשר אף דהמיעוט רק מסתפקין ממנו כיון דלא כתב רק נהר אחד והעיר רק יושבת באמת על נהר אחד והוי רק שינוי נהר ובזה מודה מהרי"ק שכשר דהוי שינוי נהר רק בכותב שניהם פוסל מהרי"ק כן נראה לי ברור לדינא.

ועיין ב"ש ס"ק י"ד מ"ש דמעין ובארות אם רק קצת מסתפקין ממנו אין לכותבו כיון דאין כל תשמישין ממנו ולעיל בס"ק י"ב כתב דאף אם הרוב מסתפקין מאחד ומיעוט מן השני יש לכתוב כולם צריך לחלק בין מיעוט בני אדם מסתפקין אבל עכ"פ אותן המיעוט הוי כל תשמישן ממנו ע"כ דמי בזה לנהרות וצריך לכתוב כולם אבל לקמן מיירי רק שקצת תשמיש היא מן המעיין אבל אין כל תשמישין ממנו אפי' למיעוט בני אדם ע"כ אין כותבין המעיין והבאירות כן נראה ברור לחלק לפענ"ד ודו"ק:

סימן קכט

סעיף א' בהג"ה **אפילו הוא שם הטפל וגירש בו כשר** נ"ב עיין בב"ש ס"ק ג' מ"ש לחלק על הב"י ולפענ"ד דבריו אינם מובנים שהרי לפי דבריו אם כתב וכל שום עדיף שהרי כתב מכ"ש דמכשיר בשם טפל וכל שום ולפ"ז הרמב"ם דנקיט כתב שם שאין ידועין בו ביותר וכל שום פסול לרבותא נקט דאפי' כתב וכל שום פסול ומכ"ש כשלא כתב רק השם הטפל שפסול ולפ"ז הא דכתב הרמב"ם חניכתו וחניכתה כשר מיירי בשם מיודעים בו ביותר ועדיף משם טפל ע"כ כשר בדיעבד כמ"ש כל זה הב"י בתחלה וא"כ ממילא מוכח שאף ביודעים בו ביותר כשר דוקא בדיעבד שהרי ע"כ הרמב"ם מיירי בכה"ג וא"כ דברי הב"ש סותרין זא"ז שהרי בסעיף א' פירש להיפוך שהרמב"ם מיירי בחניכה שאין הכל קורין בו ולפ"ז צ"ל דכתב וכל שום גרע ע"כ פוסל וא"כ דבריו סותרין זא"ז גם מ"ש בס"ק

זה אבל אין מוכרח פירושו כמ"ש בס"ק א' אינו מובן כלל שהרי בס"ק א' לא מיירי מזה כלל ודברי הב"י אין סותרין זא"ז דמתחלה פירש דס"ל להרמב"ם דחניכה גרע משם טפל ואח"כ משמע מדבריו דהרמב"ם מיירי בחניכה שהכל קורין בו די"ל דס"ל להב"י דאף חניכה שהכל קורין גרע משם טפל כיון דהוא רק חניכה אבל שם טפל הוי שמו באמת רק שאין הכל יודעין באותו שם אבל דברי הב"ש צ"ע קצת:

סעיף ז' בהג"ה **מאחר שנהגו לכותבו וכו'** נ"ב עיין בט"ז מה שתמה על מהרא"י שהביא ראי' מפ"ב דכתובות דכותבין בשטרות כהן והוא תמה עליו שהרי מדברי התוס' שם משמע להיפוך שכשר שאם לא נכתב כהן ולפענ"ד לק"מ דודאי מהרא"י מודה שכשר בשאר שטרות אם לא נכתב כהן רק שמביא ראי' שהמנהג לכתוב כהן בשטרות ולפ"ז בגט אם יראו העולם שלא נכתב כמנהג יטעו שהגט של איש אחר ולא מבעלה של זאת ואיכא חשש לעז על הגט ע"כ פסול משא"כ בשאר שטרות שלא איכפת לן בלעז דידהו וכשיבוא לגבות בב"ד הב"ד יודעים שאין כאן איש אחר רק זה ע"כ כשר שם בלא כהן רק שמביא ראי' שהמנהג לכתוב בשטרות כהן כן נראה לי ברור ודו"ק:

סעיף ט' בהג"ה יכתוב הכינוי קודם שיזכיר שם האב ואם כתבו לבסוף פסול נ"ב עיין בש"ך חו"מ סימן מ"ט וב"ש כאן והנה כבר כתבנו בחידושנו מכבר וכעת נראה לי ראי' לזה ממ"ש במדרש פ' ויקרא פ' וי"ו אמר ר' יוחנן כל נביא שנתפרש שמו ושם אביו נביא ובן נביא וכל נביא שנתפרש שמו ולא שם אביו הוא נביא ואביו אינו נביא ר"א בשם ר' יוסי בן זמרי מייתי לה מן הדא והתנבא זכרי' בן עדוא נביא שהיו נביא בן נביא ורבנן אמרו וכו' כתוב אחד אומר ישעי' בן אמוץ וכתוב אחד אומר ישעי' הנביא בן אמוץ וכו' שהיו נביא בן נביא וכו' וקשה מה ראי' הוא זה הרי י"ל דמ"ש בן עדוא הנביא קאי על זכרי' שממנו אנו מדברים או בישעי' בן אמוץ כן ובע"כ דסתמא קאי חד סמיך לי' אף שהוא דרך שבח והתפארות ומסתבר דקאי על זה שאנו עוסקין בה אעפ"כ קאי רק אדסמיך לי' וצ"ע בזה:

סימן קל

סעיף א **צריך שיחתמו שני עדים כשרים וכו'** נ"ב נשאלתי ממשכיל אחת מלבוב אם יכול גר להיות עד על הגט או שדומה לחליצה דפסול גר וזה אשר השבתי לו הנה דימה ב' ענינים נפרדים דבחליצה גופה רק לדיין פסול משום דכתיב בישראל אבל לעדות על החליצה כשר אף גר וגבי גר לגט ודאי דכשר כיון דבחליצה נמי כשר ומבואר היא בתוס' פ"ק דגיטין (ד' יו"ד ע"ב) בד"ה שחתם ישראל לבסוף שכתבו די"ל דאין לחוש

בזה כיון דמדאורייתא כשר דגרי אמת הן ייע"ש אך גם לדיין כשר כיון דגט לא בעי ב"ד ואף להנו"ב דס"ל דגט בעי ב"ד היינו רק מחומרא דרבנן ואני בתשובה הוכחתי דגט לא בעי ב"ד ואף בע"י שליח בעי ב"ד מ"מ הכל הוי רק דרבנן ובודאי גר כשר ואינו דומה לחליצה כלל וז"ב ופשוט ודו"ק:

שם בהגה"ה **ויש חולקים ומכשירים ע"י עידי מסירה** נ"ב עיין ב"ש ס"ק ג' מ"ש בשם הב"י בשם הרשב"ץ וכו' ואני בעניי לא אוכל להבין דעת קדושים דמה שייך מזיוף מתוכו בזה בשלמא כגון שחתום קרובים או פסולים שפיר יש חשש שאתי למיסמך בלא עידי מסירה כיון שהאמת שהוא כת"י שחתמו ואז אפשר שיתקיים כתב ידם ולא ידעו הב"ד שהם קרובים או פסולים ויבואו לסמוך עליהם בלא עידי מסירה אבל הכא שטעה וחתם יוסף בן שמעון והחתימה הזאת אינה בעולם כלל ואף שאפשר שיש עוד יב"ש מ"מ זה אינו כת"י וא"נ בוודאי לא תוכל זאת החתימה להתקיים כלל והאיך שייך מזיוף מתוכו כלל והא א"א למיסמך עליו כלל וא"א כלל להתקיים א"כ כיון שיש עידים אחרים חתומים בו מ"ט לא יהי' הגט כשר הא אין כאן חשש טעות ושקר כלל וליכא למימר דחיישינן שמא יטעו העידים לומר שמכירים חתימה זו שהיא יב"ש אף שבאמת אינו כן דאם ניחוש לטעות א"כ האיך אנו סומכים על כל עידי קיום ניחוש שמא טעו א"ו דאין זה חשש כלל דמה"ת יטעו וא"כ אין כאן תו חשש טעות ולמה יופסל הגט וצ"ע לדעתי בזה ודוק:

באותו סעיף **בהג"ה גם נוהגין ליקח עדי חתימה לעידי מסירה וכו'** נ"ב הנה אם עשה הבעל שליח לגרש את אשתו כדין וגרשה בע"מ לבד דבדיעבד כשר הגט וכיוצא בזה בשאר קפידות דהוי רק לכתחלה ובדיעבד כשר אם יש קפידא לומר דבטל השליחות או לא עיין במה"ת שלי מ"ש בזה באריכות בעזה"י ועיין בחידושי לש"ס פסחים ד' פ"ח בשנת תרמ"ו מ"ש שם לראי' דבטל השליחות ייע"ש ודו"ק:

סעיף ד' **חתמו בראש הגט** נ"ב ע' בב"י וח"מ סקי"ב שהביא דברי הרמב"ן ובב"י מבואר יותר לשונו ואין הבנה לדבריו ועמ"ש ביאורו בעזה"י בחיבורי לנדרים נ"ז בהשמטות בתשובתי לק' לינטעוויטץ שם ביארתי כוונת הרמב"ם ע"נ גם בדין אומר אמרו במהדורא ג' על חו"מ סי' רמ"ג בתשובה לק' ראהטין שם בארנו דהיינו דוקא באומר לכתוב אבל לשאר דברים לא נחשב מילי ע"ש ודו"ק:

סעיף י"ג **עידי הגט אין חותמין וכו'** נ"ב עיין מ"ש בסוגיא דגיטין ד' יו"ד בסוגיא דמצת כותי בחבורי באו"ח הל' פסח סימן ת"ס בחלק הנרשם ק"ב בפתיחת הספר ייע"ש ד' ק"ו מ"ש בזה בעזה"י בביאור הסוגיא ובדין היוצא משם ייע"ש ודו"ק:

שם **אין עידי הגט כו'** נ"ב עיין ב"ש ס"ק ק"ג מה שנתן טעם דלמה לא סגי בקיום חתימת עד אחד דלקולא לא מהני זה ונלפענ"ד יש ליתן טעם יותר נכון ע"פ הא דאיתא בגיטין דף י"א דגיטי נשים כשר ביש עליו עד כותי אם חתם ישראל לבסוף משום דאי לאו דכותי חבר לא הוי מחתים לי' מקמי' והקשו בתוספת ובחדושי הרשב"א הא כל השטר יתקיים אפומא דחד ישראל ומתרץ הרשב"א דמיירי באחזיק ע"כ בא הוי רק גלוי מלתא בעלמא עיי"ש וזה שייך לענין כותי אבל לענין חשש זיוף אין שייך כאן שום סברא ותו אף דמוכח דגם חתימת העד השני אמת דאין חותמין אלא זה בפני זה מ"מ אין רשאין לסמוך כלל דכל השטר יתקיים אפומא דחד ואף לפי מה שהעתיק המחבר והרמב"ם ביו"ד סי' רס"ז הדין שיש עליו עד כותי ולא כתב דמיירי באחזיק משמע דס"ל אף בלא אחזיק מהני וצריך לומר דס"ל כתירץ התוספת שם משום שמן התורה כותי כשר לעדות כו' נמי ניחא דהא המחבר והרמב"ם והתוספת והרא"ש הסכימו דכתב סופר ועד מן התורה אינו גט ואם נאמר שחתימת השני מזויף אז הגט בטל מן התורה וא"כ אם נסמוך על השני שנתקיימה חתימתו כל השטר נפיק אפומא דחד ע"כ צריך שתתקיים חתימת השני ג"כ והטור דס"ל דכתב סופר ועד רק מדרבנן פסול הא דלא מהני לדידי' קיום חתימת עד אחד אף דמן התורה כשר בעד אחד צ"ל דלא ס"ל כתירץ התוספות רק כדעת הרשב"א דדוקא באחזיק דהוי רק גלוי מלתא בעלמא אבל בלא"ה אף שכותי כשר מן התורה מ"מ לא מהני כיון דנפק אפומא דחד ומזה ראי' שהטור ס"ל כדעת הרשב"א ויש נ"מ לדין המבואר שם ביו"ד לענין צדיקי' כו' וגם לפי טעם של הב"ש שלקולא לא מהני סברא זו נמי צריך לומר החילוק בין עד כותי לנדון דידן כהנ"ל או כתוס' או כרשב"א דאל"כ קשה עליו שהרי בעד כותי מהני אף לקולא שם וע"כ צריך לומר החילוק כנ"ל ויש תימה על הב"ש למה כתב טעם מלבו הא בל"ז פשוט הטעם דלא מהני כיון דכל השטר נפיק אפומא דחד והנה בדברי הרשב"א שהביא בד"מ שכתב דאף שנתקיים חתימת אחד לגמרי וגם יש לעד אחד מעיד שהוא חתימת השני אעפ"כ לא מהני שם שפיר צריך לומר הטעם של הב"ש דשם לא הוי נפיק כל השטר אפומא דחד שהרי יש עוד עד אחד מעיד נמי על חתימת השני ומבואר בח"מ סימן מ"ו שבכה"ג אם הי' העד שנתקיימה חתימת ידו ממקום אחר אם הי' הוא מעיד לפנינו בצירוף אחד שהוא חתימת יד השני מהני ולמה כאן באין עד החתום לפנינו למה לא יחשב עכ"פ העד אחד להצטרף עם אחר כיון דאין חותמין אלא זה בפני זה צריך לומר החילוק של הב"ש דלקולא לא אמרינן סברא זו וכמו שכתבתי החילוק בין זה ליש עליו עד כותי אבל בדין של הב"ש שאין שום א' מעיד על חתימת השני לא הי' צריך הב"ש לזה הטעם רק כהנ"ל דכל השטר נפיק אפומא דחד

וגם תימה על הב"ש למה לא כתב רבותא יותר שאפילו יש עד אחד מעיד על חתימת השני לא מהני וצ"ע:

באותו סעיף **עידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה כולי** עיין בב"ש מ"ש עד אלא לקולא לא אמרינן דהוי כקיום דבריו תמוהין דאף אם הוי כקיום לא מהני דהרי מתקיים כל השטר אפומא דחד ונפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד ועיין בתוספת פ"ק דגיטין גבי אם לאו דכותי חבר הוי לא הוי מחתים מקמי' ושהקשו כן ותרצו שם דאין לחוש הואיל וכותי כשר מן התורה וזה התם אכל כאן גבי חשש זיוף דאם הוי ידענו שהוא מזויף הוי פסול מן התורה ודאי לא מהני וש"ס מפורש הוא בשנים החתומין על השטר ומת אחד מהם כו' ומבואר בכל הפוסקים ובחו"מ סימן מ"ו דלא יכול השני להעיד עליו דהוי נכי ריבעא אפומא דחד הרי אף דקיום שטרות דרבנן אמרינן כן ובע"כ הטעם כיון דאם הוי מזויף הוי פסול מן התורה משא"כ בכותי אף אם לאו חבר הוי הוא כשר מן התורה מיהו אפשר לומר ולתרץ דברי הב"ש דדוקא התם להעיד בהדיא על חתימת השני והדבר מתקיים ע"י עדותו ממש זה פסול אף בדרבנן דכל כה"ג מן התורה לא נחשב עדות כלל לכך אף בקיום שטרות דרבנן כל דתיקון רבנן כעין של תורה תיקון ולא הוי קיום אכל כאן דלא הוי ע"פ עדות האחד רק כיון שידענו שהוי חתימתו שוב אמרינן אנן דאנן סהדי דשוב לא הוי חתם אם לא הי' השני עמו זה לא יקרא באמת נפיק אפומא נכי ריבעא דממונא כו' רק דגבי כותי הקשו התוספת שפיר דאם הוי חשש דאורייתא אז כה"ג אף דלא הוי מפיו רק מכח אנן סהדי ג"כ לא מהני עדות כזה דרבנן פסלוהו אטו היכי שיהי' העדות מפיו ממש ולכך מדרבנן אף כה"ג נחשב נפיק נכי ריבעא כו' ואהא תרצו כיון דכותי מדאורייתא כשר רק חשש דרבנן הוי שוב בדרבנן אזלינן לקולא ולא נחשב נכי ריבעא דאף בשל תורה הוי רק דרבנן לכך בדרבנן הקילו א"כ ה"נ בקיום שטרות דהוי דרבנן כיון דמן התורה לא חיישינן לזיוף רק מדרבנן חיישינן לכך שוב לא נחשב בזה נפיק נבי ריבעא כיון דלא הוי מפיו רק מכח אנן סהדי ולכך נתן הב"ש טעם אחר מכח דלקולא לא הוי כקיום מיהו אכתי צ"ע בזה מי דחקו לכך:

סעיף יג **עידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה** נ"ב הנה גרסינן בש"ס פ"ק דגיטין די"א דקאמרינן שם כגון דחתום ישראל לבסוף דאי לאו דכותי חבר הוי לא הוה מחתים לי' מקמי' וע' בתוס' שם דהקשו דנפיק נכי רבעא דממונא אפומי דחד תרצו כיון דהוי מדרבנן אין לחוש וע' בחיבורי לאו"ח הנרשם קי"ט בסקט"ז בחידושי לפ"ב ד"ה שם הארכתי קצת בזה בעזה"י ושם הראיתי דמן הירושלמי רפ"ב דר"ה מוכח להיפוך גם הקשיתי עליו מן הש"ס דילן ע"ש בעזה"י ודוק:

סעיף ט"ז **ואם אינם יודעים לחתום וכו'** נ"ב הנה אם מהני לרשום לעצמן אחרים האותיות כזה ?ר והם ימלאו החלל עיימ"ש בזה בתשובה לק"ק יאנווי קנה מקומה בהשמטות לנדרי זריזין ייע"ש דרך אגב בהשמטות חלק ב' דף עיין ודו"ק ועיין ב"ש ס"ק כ"ח מ"ש קשה לדעת הטור דס"ל עידי מסירה כרתי וכו' ליישב ואפשר דגזרינן כתיבה אטו חתימה ייע"ש ולפענ"ד לכאורה דבריו צ"ע קצת שבל"ז נמי ניחא דהא כיון שהחתימות הוי כאלו לא נחתם כלל א"כ צריך שיהי' עידי מסירה דוקא לפנינו כמו אם לא נחתם בעדים כלל וכמו שדימה הב"ש גופו לאין עליו עדים כלל א"כ כיון שצריך מן הדין שיהי' עידי מסירה לפנינו א"כ תו הוי חשש דלמא אתי למסמך עלייהו בלא עידי מסירה שלא ידעו שרשמו להם החתימות מקודם ויסברו שהוי כמו כל החתימות בכשרות ואתי למסמך עלייהו בלא עידי מסירה ובאמת החתימות פסולין לגמרי והוי כאלו לא הי' כלל וצריך שיהי' עידי מסירה לפנינו וא"כ הוי מזויף מתוכו ודמי לחתמו בו קרובים ופסולין שפסול אף בעדי מסירה דלמא אתי למסמך עלייהו בלא עידי מסירה ופסול אף בעידי מסירה כן נמי הכא ולא ידעתי למה הוצרך לטעם דגזרינן כתיבה אטו חתימה וצ"ע:

סכ"א **לא יטלו עידי גט שכר יותר** נ"ב עיין בחיבורי לנשים נ"ז דל"ח שם היתר להרבנים ליטול שכר וביותר כתבתי שם בהשמטות ל"ק באטישאן ע"ש ודוק:

סימן קלא

סעיף א' **צריך שתהי' כתיבת הגט וחתימתו לשם האיש המגרש וכו'** נ"ב הנה זה מוסכם מהש"ס ומכל הפוסקים דבעינן בגט גם לשמו של בעל וקשה לי טובא מניין לנו מן התורה דבעינן לשם הבעל והרי עיקר לימוד התורה הוי ממ"ש וכתב לה לשמה א"כ תינח לשמה אבל לשמו מנ"ל ולכאורה היה נראה לי דבאמת לשמו אינו רק דרבנן ורבנן גזרו לשמו אטו לשמה ונ"מ מזה דבאם לא נכתב לשמו אינו רק פסול דרבנן ובהכי א"ש לשון הטור שכתב בסימן זה דכל גט שנכתב שלא לשמו פסול והב"י הרגיש בזה דכוונתו בטל וקשה למה לא כתב בפירוש בטל אך לפי הנ"ל א"ש דאם הוי שלא לשמו הוי רק פסול ולא בטל ובהכי הוי אפשר ליישב גם לשון המשנה דתנא כל גט שלא נכתב לשם אשה פסול ולא נקט בטל אך י"ל כמו דגזרינן דבעינן לשמו אטו לשמה כן י"ל דגזרינן נמי להיפוך אם נימא דבשלא לשמו בטל הגט ומותרת לכהן יאמרו דגם לשמו בטל הגט ומותרת לכהונה לכך גזרינן להיפוך לחומרא דגם בלשמה יהא רק פסול ואינו בטל רק אם נכתב שלא לשמו ושלא לשמה אז לא שייך גזירה ואז בטל דלא שייך גזרה דממ"נ אם לא יהי' נכתב לשם שניהם באחת בטל מכח לשמה ואם יהי' נכתב בחסרון אחד מהם באמת יהי' רק פסול ול"ש חשש אתי לאחלופי דבאם נכתב בשניה' שלא לשמם אטו אם נחסר לשם אחד מהם בזה לא מחליף כן היה נ"ל לומר ואם מלשון הש"ס וכן בלשון הטור ובכולם אינו פוסל לכהונה והוי ככולן הוי נמי דין זה אם כתב לגרש את הגדולה לא יגרש את הקטנה

והרי בזה הוי לשמו רק לשמה לא נכתב ובטיל כגט מוכח דלא כמ"ש רק בשלא לשמה לבדו נמי בטיל מיהו בלשמו י"ל כן דבזה אינו בטיל רק פסול והנה אם לא נאמר כן לא ידעתי למה יהי' בטל אם לא כתבו לשם הבעל דמנ"ל דבעינן לשמו מן התורה והנה להסוברים דבעינן שליחות בכתיבה א"ש די"ל דאם לא כתבו לשם הבעל הוי כאילו לא כתבו בשליחותו אבל להסוברים דלא בעינן שליחות קשה מנ"ל דבעינן לשמו והנה מלשון הש"ס ר"פ כל הגט דקאמר שם מה יתר על תנא דבר"י לא זה שנכתב שלא לשם גירושין רק גם זה שנכתב לשם גירושין פסול ולא זו שנכתב לשם גירושין דידי' רק גם זה שנכתב לשם גירושין דידה וכו' ולמה לא קאמר לא זו שנכתב שלא בשליחות הבעל רק גם זה שנכתב בשליחות הבעל נמי פסול ומדלא קאמר כן מוכח דלא בעינן שליחות בכתיבה ולעיל הוכחתי בתשובתי דבעינן שליחות בכתיבה וצ"ע ועיין במהדורא חמישי על אהע"ז שלי סימן קכ"ג שכתבתי ראי' להיפוך עיי"ש: **הנה מידי דברי בו** אציין דבר בצ"ע בענין זה הנה הש"ס ברפ"ק דמס' זבחים מוכיח שם דבגט פסול סתמא רק בעינן בפירוש לשמה ובזבחים בסתמא נמי כשר ומביא שם הש"ס כמה ראיות דבזבחים סתמא נמי כשר וקשה הרי זה משנה מפורשת בפ"ב דזבחים משנה ד' ובש"ס ד' כ"ט כיצד קרב המתיר כמצותו שחט בשתיקה קבל והלך וזרק חוץ לזמנו ופירש שם הרע"ב בשתיקה היינו בלא מחשבה הפוסלת משמע אף דלא חישב נמי מחשבה כשירה כל דלא חישב פסולה הוי כמצותו וכן כתב שם התוי"ט בשם פירוש המשניות להרמב"ם וז"ל וכ"ש אם היתה מחשבתו במקצת שהוא כמצוה ר"ל מחשבה כשירה עכ"ל הרמב"ם משמע דלשון בשתיקה משמע דלא חישב מחשבה כשירה רק דלא חישב גם פסולה ובע"כ לשון בשתיקה הכי משמע דאין לומר כוונת בשתיקה ממעט דיבור שלא דבר כן בפירוש דמה ענין דבור לכאן הרי אח"כ בחישב חוץ לזמנו וכו' נמי פוסל בשתיקה במחשבה לבד וא"כ אינו דבר והפוכו והו"ל לומר שחט כדינו או בהכשר ובע"כ מ"ש בשתיקה היינו כפירוש הרע"ב וקמ"ל דאפי' לא חישב במחשבה כשירה רק דלא חישב מחשבה פסולה נמי נחשב קרב המתיר כמצותו וא"כ מפורש היא דסתמא כשר וצע"ג בזה ודו"ק:

ס"א **צריך שתהי' כתיבת הגט וחתימתו לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת** נ"ב הנה בריש פ"ק דזבחים מוכיח הש"ס דבגט סתמא פסול ובעינן בפירש לשמה ובזבחים סתמא נמי כשר ותמי' לי טובא שמחפש שם הש"ס להביא כמה ראיות דבזבחים סתמא נמי כשר וקשה הרי זה משנה מפורשת בפ"ב דזבחים משנה ד' ובש"ס דכ"ט ע"ב כיצד קרב המתיר כמצותו שחט בשתיקה קבל והלך וזרק חוץ לזמנו ופירש שם הרע"ב בשתיקה היינו בלא מחשבה הפוסלת משמע אף דלא חישב נמי מחשבה כשרה כל דלא חישב פסולה הוי כמצותו וכן כתב שם התוי"ט בשם פירוש המשניות להרמב"ם וזה"ל וכש"כ אם היתה מחשבתו במקצת ר"ל מחשבה כשרה עכ"ל הרמב"ם

משמע דלשון בשתיקה משמע דלא חישב מחשבה כשרה רק דלא חישב גם פסולה ובע"כ לשון בשתיקה הכי משמע דאין לומר כוונת בשתיקה ממעט דיבור שלא דיבר כן בפירוש דמה ענין דיבר לכאן הרי אח"כ בחישב חוץ לזמנו וכו' נמי פוסל בשתיקה במחשבה לבד וא"כ אינו דבר והפוכו והו"ל שחט כדינו או בהכשר ובע"כ מ"ש בשתיקה היינו כפירוש הרע"ב וקמ"ל דאפי' לא חישב במחשבה כשירה רק דלא חישב מחשבה פסולה נמי נחשב קרב המתיר כמצותו וא"כ מפורש הוא דמסתמא כשר ודוק וצע"ג בזה:

סעיף ג' **יתר על זה מי שיש לו שתי נשים וכו'** נ"ב עיין בש"ס דנ"ד בזה בסוגיא שם אמר רבין ש"מ שני יוסף ב"ש הדרין בעיר אחת וכו' עיימ"ש בזה בסוגיא זו בעזה"י בחידושי לחו"מ סימן צ"א במהדורא ד' שלי סימן ק"ב מ"ש שם בפלפול סוגיא זו בעזה"י ודוק:

בסעיף ה' **גט שכתבו שלא לשמה** נ"ב עיין במהדורא חית שלי סימן ר"ה מ"ש בזה בישוב דברי הרא"ש בזה ובמה שיש לחקור הועלה יותר ממה שהי' תחלה אם מהני לכ"ע או גם זה לא מהני עי' שם מ"ש בזה בעזה"י ובישוב קושית התוס' בריש פ"ב דגיטין די"ט עיין שם ודוק ועיין בחיבורי סת"ם בהשמטות ליו"ד סימן רע"ו מ"ש בעזה"י בתשובתי ל"ק ניקולשפורג ודוק שם:

סעיף ו' **אם נתנו לה בעידי מסירה כו'** עיין ב"ש מה שהקשה וכ' שגם בת"ה הקשה כעין זה. ולפענ"ד נראה דלק"מ דבשלמא בשלא לשמה אם יחתום העדי' שלא לשמה אז יסברו שמותר לכתוב נמי שלא לשמה ולא ידעו דבעינן כלל לשמה אבל בעכו"ם בערכאות אף אם נאמר דכשר בשמות מובהקין מ"מ ידעו דבעינן בני כריתה ונכרים אינן בני כריתה שהרי בשמות שאינן מובהקין עכ"פ פסולין וע"כ מטעם שהם אינן בני כריתה רק בשמות מובהקין כשר שניכר שהם נכרי' ולא אתי למסמך עלייהו בלא עידי מסירה רק יבאו עידי מסירה לפנינו וזה שפיר בחתימה אבל בכתיבה לא שייך שמות מובהקין ועדי מסירה שפיר ידעו שהוא פסול שהרי אינן בני כריתה שהרי אף לחתימה פסולין בשמות שאינן מובהקין מטעם זה שאינן בני כריתה ויבאו לסמוך עלייהו ואין שייך גזירה תו כלל ע"כ הצריך ליתן טעם אטו שמות שאין מובהקין כן נראה לי ברור ולק"מ:

סעיף ז' **וכן יאמר הסופר כו'** עיין בחבורי לא"ח סי' י"א מה שהקשיתי על דין זה. והנה אם יכתב מקצת גט הראשון סתם או שלא לשמו ואח"כ כתב השאר לשמו נראה פשט לשון הפוסקי' ובפרט מלשון המרדכי שהביא הב"י שהוא פסול. אך באמת קשה למה יהי' פסול הלא בש"ס פ"ה דפסחי' מבעי שם בפסח בשאר ימות השנה אם שחטו לשמו ושלא לשמו אם כשר הוא או לא ומסיק שם רבא דכשר דהא סתמא לשמו קאי ואעפ"כ אם שחטו שלא לשמי כשר ואתי שלא לשמו ומפקיע מידי לשמו ה"ה נמי כי אמר לשמו

תחלה אין חילוק בין אמר ובין לא אמר ומפקיע שלא לשמו מידי לשמו ייע"ש. ועיין בתוס' שם מה שהקשו מלשמו ושלא לשמו בפסח דכשר לר"מ ולא מפקיע מידי לשמו ותרצו דשאני התם דהכשר לשמו נוהג בכל הזבחי' ייע"ש. ולפ"ז הכא בגיטין הרי מבואר במס' זבחים פ"ק שלכך בעינן באשה בפירוש לשמה משום דסתמא לאו לגירושין קיימא כו' וא"כ קשה כיון דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ואעפ"כ כי מכוין לשמה אתי ומפיק מידי שלא לשמה וא"כ ה"נ כי אמר שלא לשמה בתחלה ואח"כ לשמה ראוי שיהי' מוציא מידי שלא לשמה כיון דאין חילוק בין אמר ללא אמר לרבא ואין לומר דגט שאני שהרי בש"ס דזבחים מדמה הש"ס גט לקרבן משמע דשוין הם לדינא והכא באשה פסול דשלא לשמה אינו רק גבי אשה אבל בשאר קנינים דחולין לא מצינו בהם פסול דשלא לשמה ודומה לפסח אצל קרבנות דאמרינן שאינו נוהג בכל הזבחי' כן ה"נ בחולין אינו נוהג בשום קנין לשמו ושלא לשמו רק באשה ולמה לא נימא דאתי לשמו ומפקיע מידי שלא לשמו ואין לומר דשאני פסח דשלא לשמו נוהג בכל הזבחי' ופסול דלשמו הוי בפסח לבד ולכך אלים שלא לשמו להפקיע מידי לשמו אבל הכא כמו דפסול שלא לשמו הוי רק באשה ה"ה הכשר דלשמו הוי רק באשה ולכך לא אלים זה להפקיע זה. זה אינו דמה שנוהג בכל הזבחי' היינו לפסול או לא לעלות לשם חובה אבל להכשיר שלא לשמו ג"כ אינו נוהג רק בפסח לבד בשאר ימות השנה ואעפ"כ אתו שלא לשמו ומפקיע כו' כן ה"נ נימא להיפוך בגט ואין דומה למה דאמרינן בפסח שלא לשמו ולשמו פסול ולא אתו לשמו להפקיע מידי שלא לשמו דהתם אלים שלא לשמו דנוהג בכל הזבחי' כו' גם סתמא לשמו קאי ולכך אין ראי' ממה שלשמו לבד כשר שיהי' כשר נמי בשלא לשמו ולשמו אבל בגט דסתם לאו לשמה הוא ואעפ"כ בלשמה כשר ה"נ נימא בשלא לשמה ולשמה. אך לכאורה הי' נראה הטעם בזה דהא דא"ר בפסח בלשמו ושלא לשמו היינו רק בחד עבודה אבל בשתי עבודות ודאי דפסול רק בחד עבודה אז ס"ל דמפקיע וכן מוכח מדברי התוס' שם ייע"ש. ולפ"ז הכא בגט כל שני תיבות בלבד הוי מלאכה בפ"ע ולכך בשלמא בחד עבודה שכל זמן שלא גמר כל העבודה אין פלגא דעבודה נחשבת לכלום ולא הוי ענין בפ"ע להיות שייך עליו לומר שסוף סוף זה הפלגא נשחט שלא לשמו ונפסל דפלגא דעבודה אינו כלום רק כשנגמרה כולה ואז הרי חישב גם לשמו ומפקיע מידי שלא לשמו אבל בגט כל שתי תיבות ושני אותיות הוי מלאכה בפ"ע וכדקיי"ל גבי שבת וכמ"ש הב"ש לעיל בסי' קכ"ג גבי מומר ייע"ש וא"כ ה"נ מה בכך ששאר הגט נכת' לשמו מ"מ אנן בעינן שיהי' כל הגט לשמו וכאן שורות הראשוני' או תיבות ואותיות הראשונות נכתבו שלא לשמו והוה חשובין כתיבה בפ"ע ודומה לפסח בשתי עבודות דלא מהני. אך

לפ"ז היה נראה דאם קצת אות כ' שלא לשמו וגמר האות לשמו או אות אחת שלא לשמו ואות לשמו ראוי שיהיה כשר האות בלי חבירו ומכ"ש חצי אות לאו מלאכה הוא בפ"ע ולכך דומה לעבודה אחת וראוי שיוכשר כמו בפסח וכן נמי בציצית וכה"ג באותן דבעינן לשמו יהי' ג"כ הדין כן דאם במלאכה אחת חישב שלא לשמו ולשמו יהי' כשר דהרי גם גבי ציצית סתמן לאו למצוה עומדין וכמ"ש בחדושי בילדותי ייע"ש. ואעפ"כ אתי לשמו ומפקיע ה"ה נמי באמר שלא לשמו ובציצית ג"כ לאו בכל המצות בעינן שיהי' גוף הדבר שעושין בו המצוה לשמו רק בציצית ותפילין ולא בשאר מצות יש לדמותו לפסח. מיהו צ"ע דאפשר דלא מחלקינן בין ענייני' דחולין בין זבחים וכן נמי בין ציצית ותפילין שהם מילי דמצוה ובין זבחים שהם קדשים רק אמרי' כיון דפסול דשלא לשמו נוהג בכל הזבחים לכך אף בגט וציצית אינו יכול לשמו להפקיע מידו שלא לשמו ולא אמרי' דחולין הוי ענין בפ"ע וכן ציצית הוי מילי דמצוה והוא נחשב בפ"ע רק מצרפין כל התורה להדדי ולכך כיון דשלא לשמו נוהג בזבחי' לא אתי לשמו ומפקיע אף שלא בגט ולא בציצית משא"כ בפסח דפסול דלשמו הוי רק גבי' לבד וצ"ע בזה כעת ולא היה הפנאי גורם להאריך בזה:

סימן קלב

סעיף ב' **ציוה לכתוב גט לאשה בעלמא כו'** אינו גט. הנה במחבר סתם דבריו ולא פירש אי מיירי דוקא שיכתב הגט קודם הכניסה דומיא למ"ש בסעיף הקודם או אפילו אם כתבו הגט לאחר הנשואין נמי אינו גט. והנה יש לפענ"ד פלוגתא בזה שמלשון הרמב"ם בה' גירושין פ"ג וז"ל אמר לסופר כתוב גט לאשה פלונית לכשאשאנה אגרשנה בו ונכתב ונשאה וגרשה בו איני גט מפני שלא היתה בת גירושין כשנכתב הגט ונמצא שנכתב שלא לשם גירושין כו' עכ"ל משמע להדיא מדבריו דדוקא כשנכתב הגט קודם נשואין אז לא הוי גט דבשעה שנכתב לא הוי' בת גירושין אבל אם נכתב אחר נשואין שכבר היתה בת גירושין הוי הגט כשר שהרי בשעה שנכתבה הי' לשם קדושין אבל לפי הטעם של התוס' והרא"ש שכיון שהוי דשלב"ל אין יכול לעשות שליח והוי כאלו נכתב בלא צוואת הבעל או אף שכבר כתבו הגט לאחר נשואין הוי הגט בטל כיון דבשעה שנכתב הגט לא היו יכול לעשותו שליח והוי כאלו לא עשאו שליח כלל. ואף לאחר נשואין אינו גט. וכן הוא בחדושי הרשב"א להדיא לפ' טעם זה אף אם נכתב הגט לאחר נשואין לא מהני ועיין בהג"ה משנה למלך שהבין פירוש דברי התוס' כך משום שנכתב שלא בשליחות הבעל אך מה שרצה הרשב"א לפרש שיטת הרמב"ם ג"כ כן דהרמב"ם מיירי

שנכתב הגט לאחר כניסה הוא תמוה שהרי בהרמב"ם מבואר להדיא שמיירי שנכתב הגט קודם כניסה כהנ"ל ואף שהרשב"א גופו כתב אח"כ שהרמב"ם אין סובר רק כרש"י היינו שהוציא זה מלשון כשר דמשמע דיעבד משמע שמחלק כרש"י אבל הוא תמוה שבל"ז מוכח דאין סובר כחילוקו שם וגם דעת המחבר תמוה שסתם הדברי' הללו ולא פירוש הדין וצ"ע:

סעיף ד' **המביא גט ונפל ממנו כו'**. עיין ב"ש במה שהשיג על הרב דלדבריו מנ"ל להגמרא להוכיח דרבה כו' ס"ל תרווייהו מצויות ואחזיק כו' ועיין בהג"ה ט"ז שיישב זה דאם רבה ס"ל מצויות לבד א"כ נהי דלשני שיירי ל"ח מ"מ ניחוש לשני יוב"ש אלא ודאי דרבה תרווייהו בעי ונעלם ממנו דברי התוס' בסוגיא שם שכתבו הא דקאמר רב הונא מתחל' הטעם דחיישינן לשוירי ולא אמר לשני יוב"ש הוא דמיירי שידעינן שאין כאן שני יוב"ש א"כ תו קושיות הב"ש לכאורה שפיר אך נלפענ"ד דלק"מ קושיות הב"ש דפשט דברי הגמ' כך היא דהנה התוספת הקשו שם למ"ד דמצויות לבד נמי חיישינן מהא דקתני כל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר ותרצו דמיירי שמצא שלא בב"ד שלא הוי שיירות מצויות שם ייע"ש. וזה תינח לר' זירא אבל לרבה דפשיט להיא גיטא דאשתכח בי דינא דרב הונא דשם הוי שיירות מצויות ופשט מהא דכל מעשה ב"ד כו' משמע דס"ל לרבה דמתניתין מיירי שאשתכח בב"ד דהוי שיירות מצויות ובשאר מעשה ב"ד שאינו גט לא כתבינן שם העיר בשטר רק בגט כתבינן וא"כ אי אפשר לומר דרבה נמי ס"ל מצויות לבד דא"כ נשאר לדידו' קושית התוס' דלמא התם יחזיר ניחוש לשני יוב"ש וזה ודאי אין סברא כלל לומר דמיירי שנכתב בהם שם העיר כמו בגט כיון דאין דרך לכתוב בשאר מעשה ב"ד שם העיר ולא הוי ליה לתנא למסתם אלא ודאי דרבה כו' דשניהם בעינן מצויות והוחזק וזה הפי' בגמ' שם והא בי דינא דרב הונא במקום שששיירות מצויות הוי וקא פשיט דיחזור וע"כ דמשמע לי' דמתניתין נמי מיירי במקום דשיירות מצויות אעפ"כ תנא יחזור מזה מוכח דתרווייהו בעי פשיטות רבה הוי מכח כ"ש שהרי אפילו לשני יוב"ש לא חיישינן מכ"ש דלא חיישינן לשני שוירי כן נראה לי ברור ויתר ישוב דברי הרב עיין בהג"ה ט"ז כי דבריו נכונים שם:

סעיף ד' **המביא גט כו' ושמות נשותיהן כו'** עיין ב"ש מה שהביא בשם הש"ג וכתב מיהו י"ל דש"ג כ"כ משום דס"ל דוקא כשיש תרתי לריעותא ייע"ש. לכאורה משמע מדבריו שרוצה להשוות לגמרי דעת הש"ג לדעת המחבר בדין בשמות נשותיהן אבל אי אפשר כלל לומר כן שהרי המחבר גופו כתב בסוף סעיף בדעת הרמב"ם וז"ל ואם הוחזקו בעיר שנים ששמותיהן ושמות נשותיהן שוין אם אבד במקום ששיירות מצויות כו' והנה בלשון

הרמב"ם גופו לא נזכר ושמות נשותיהן שוין רק המחבר מעצמו הוסיף זה שסובר דבעינן שמות נשותיהן שיהיו שוין הרי להדיא דאף בתרתי לריעותא בעינן שיהיו שמות הנשי' שוין דלא כהש"ג. ואין לחלק בין ששהא אדם שם לעבר שם אדם שהרי גם הש"ג מיירי התם רק שעבר אדם שם וצריך לומר שבאמת הש"ג בודאי חולק על דברי המחבר רק שהב"ש רוצה לומר דבדין זה שרק חדא לרעותא לדיעה זו אין חולק על הש"ג רק מודה דלר' זירא דחדא לריעותא נמי חיישׁ מודה הש"ג דלדידיה בעינן. נמי שמות נשותיהן שוין אבל בתרתי לריעותא בודאי חולק על המחבר. וכן מ"ש הב"ש בסוף דבריו מיהו בתרתי לריעותא חיישינן עכ"ל ולכאורה דבריו תמוהין דמאי נ"מ לדינא שהרי לדידן אף בשכיח לבד שיירות מצויות נמי חיישינן אף בלא הוחזק כלל שני יב"ש דנראה שהב"ש אזיל לשטתו דכתב בס"ק י"ד שהעיקר כדעת הרמב"ם שאם עבר אדם שם בעינן תרתי ודעת המחבר דגם זה בעינן שמות נשותיהן וע"ז חולק הב"ש וחושש לדעת הש"ג דבתרתי לריעותא אף לא הוחזק שמות נשותיהן נמי חיישינן בתרווייהו כדעת הרמב"ם כן נראה לי פירוש דבריו. והנה מקור דין בסעיף זה הוא בירושלמי פ"ג דגיטין ועיין מ"ש בזה בתשובה במדורא זיין שלי סימן מ"ט לק"ק סימייטאטש בכוונת דברי הירושלמי עיי"ש:

באותו סעיף **עיין ב"ש סק"י מה שהקשה על המחבר** מהטור והט"ז ישוב גרסתינו דאף בלא הוחזק ול"ש שיירות נמי חיישינן שעבר שם אדם ונתן טעם דס"ל להטור דכיון דרק שיירות מצויות אף שלא ידעינן שעבר אדם רק סתמא אמרינן שעבר חיישינן מכ"ש כשידעינן שעבר שם דחיישינן ייע"ש ונראה ליתן טעם ותבלין לדברי הט"ז כי הנה זה ודאי אין סברא כלל לומר דבמה ששיירות מצויות יהי' מעלה וסברא שהי' שם יוסף ב"ש זה ודאי אינו דבמה יהי' ניכר בזה שהי' שם יב"ש ובפרט לפי מה שהסכימו שאם שהם רק שעבר אדם אחד תו הגט פסול א"כ כיון שודאי לא עברו שם שני בני אדם רק אחד א"כ מה"ת נאמר יותר שהי' שם יוב"ש דוקא אלא ודאי דהחילוק רק דקיי"ל בכל דוכתי ספק תורה לחומרא רק בספק ספיקא הולכין להקל והנה לפ"ז יש טעם נכון דבאין השיירות מצויות יש תרי ספיקות חדא שמא לא עברו בני אדם שם כלל וא"ת שעברו בני אדם דלמא לא הי' שום יב"ש והוי תרי ספיקא ולא הוי ס"ס שאין מתהפכת שלא אמרינן כמבואר ביו"ד סימן ק"י. אך ז"א כיון דלא ידעינן אם הי' כאן אדם אחר כלל ומתחלה צריך אני לדון אם יש כאן ריעותא כלל נאמר למה שמביא בש"ך גם בישבה לו צפורן בגבו שמבואר בש"ך שם דהוי ס"ס אף שאין מתהפכת אבל אם שיירות מצויות דאז אם עבר שם אדם אין כאן ספק כו' שמן הסתם עברו שם בני אדם ואין כאן רק ספק שמא שמם יוסף ב"ש תו הוי רק חדא ספיקא ואזלינן רק לחומרא. ואין לומר דאכתי

ס"ס שמא אין שמם יוב"ש אף אם הי' שמם יוסף ב"ש כו' מ"מ אפשר לא נפל הגט מת"י ויש כאן ס"ס ז"א דתו הוי ס"ס שאין מתהפכת דאין להתחיל ולומר שמא לא נפל ממנו ואת"ל נפל ממנו שמא אין שמו יוסף ב"ש דזה אי אפשר כלל לומר דאם נפל ממנו ע"כ הי' שמו יב"ש והוי ס"ס שאין מתהפכת כיון שכבר יש ריעותא לפנינו שעבר אדם שם מסתמא ל"ד לישבה לו ציפורן כו' דשם לא ידעינן אם היה כאן אדם כלל. נמצא דמש"ה לא חשיב ס"ס והוי רק ספק אחד ואזלינן לחומרא מהטעם של שיירות מצויות. ולפ"ז מכ"ש כשידעינן בבירור שעבר שם אדם שאין כאן ספק שמא עבר דודאי עבר והוי רק ספק אחד ואזלינן לחומרא וגם בשיירות מצויות מיירי רק ששהה כדי שיעבור אדם אחד וכ"ש כשידעינן בבירור שעבר אדם אחד ואזלינן תו בספיקא לחומרא ואין כאן ס"ס דאין מתהפכת כהנ"ל:

ועיין בב"ש ס"ק יו"ד מ"ש שט"ס הוא בטור ותה"ל י"ת שהקרה ה' לפני ספר בעל העיטור ומצאתי באות שי"ן שלישית שכתב גרסינן המביא גט ואבד הימנו ופסק רב אלפס לחומרא דאם עבר אדם שם והוחזקו שני יוסף ב"ש חיישינן כרב אשי ואנן כתבינן דאף בלא הוחזק ולא שכיחא שיירתא חיישינן ולכאורה אין פירוש לדבריו שהרי בכל הש"ס לא פליגו רק אי בעינן שכיח והוחזק או חדא לבד אבל בלא שכיח ולא הוחזק בודאי לכ"ע לא חיישינן ומ"ט כתב הבע"ה שחיישינן וע"כ שפירוש דבריו שבש"ס מיירי שלא ידעינן אם עבר אדם שם ע"כ בעינן עכ"פ חדא שכיח או הוחזק אבל מלשון הרי"ף משמע דאפילו בידעינן שעבר אדם שם נמי בעינן הוחזק שני יוסף ב"ש לזה כתב הבה"ע ואנן כתבינן שאפי' ל"ש ולא הוחזקו נמי חיישינן בעבר אדם שם והיינו כדעת הטור והטור ס"ל דגם הרי"ף מודה בזה ופירושו במ"ש הט"ז שם אך מ"ש הבעה"ט והכי מסתברא וכו' ע"כ יש שם ט"ס ולא יכולתי להעמיד על הגהתו גם מ"ש הטור שאפי' בעבר גוי נמי חיישינן וכתב ב"י דכן משמע בחידושי הרשב"א שמביא דברי הירושלמי ומסקנתו ופירש כן אבל בבעה"ט אות הנ"ל מביא דברי הירושלמי ומשמע ממנו שס"ל עבר גוי לא חיישינן שלא הביא רק במה שמסיק הירושלמי היא דתימא עבר גוי וכו' ולא הביא יותר משמע שס"ל להלכה דעבר גוי ל"ח ופליג ארשב"א וצ"ל שהיה לו פירוש אחר בירושלמי נמצא דעכ"פ זכינו שהבעה"ט חולק על הטור בדין הנ"ל וצ"ע:

סימן קלד

סעיף א' **צריך שיבטל וכו'** נ"ב הנה בדין אם שייך בגיטין עביד לא מהני עיין בדברינו לאה"ע סימן א' במהדורא ו' שלי סימן קע"ד מ"ש דיש לפלפל בזה ייע"ש בעזה"י ובדין

קדושין אם בכל דוכתא עביד מהני או לא ייע"ש ועיין במהדורא ז' שלי סימן זה מ"ש בזה עוד בעזה"י ודו"ק:

סעיף ג **והריני פוסל כל עד וכו'** נ"ב עי' מ"ש לפלפל בענין זה על דברי הרשב"א שממנו מקור דין זה בתשובה ל"ק טרנפאל בש"ע סימן קכ"ט במהדורא ג' שלי סי' קס"ח ייע"ש ודו"ק.

סעיף ה' בהג"ה **י"א דלא מקרי אונס וכו'** נ"ב הנה בדין אם כעת לא אנסו רק דהוי ביד המאנס לחזור ולאנסו אם נחשב אונס עיין בתשובת מהרי"ק ובאחרונים ובחבורינו כמה פעמים בעזה"י ועיין כעת מ"ש בחיבורי חכמת התורה על התורה פ' ואתחנן שנה זו שנת תרי"ז דאף אם נחשב אונס היינו רק אם עשה ממש כמעשה הראשון שאנסו עליו בלי שינוי כלל דאז י"ל דע"ז ראשונה הוא עושה אבל אם המעשה כעת הוי בשינוי קצת ממעשה הראשון שהי' באונס אז כיון דעכ"פ על מעשה כזו לא אנסו וע"ד ראשונה לא שייך בזה כיון דלא הוי כעין הראשון ודאי לא נחשב אם לא אנסו כעת ופרשנו בזה מ"ש הכתוב הטיבו כל אשר דברו ייע"ש בעזה"י ודו"ק. והנה בדין אם אונס ממון מהני לבטל הגט להיות נחשב גט מעושה עיין בחבורי לתורה פ' בהר בשנת תדי"ר מ"ש כדמות ראי' דגם אונס ממון מבטל הגט ייע"ש ודו"ק:

סימן קלה

סעיף ג' בהג"ה **אם נשאת לא תצא וכו'** נ"ב עיין במהדורא ח' שלי סימן ל"ט מ"ש בזה בתשובה לק"ק קאמיניטץ בזה הענין ודו"ק:

סעיף ד' **נ"ב עיין בב"ש מ"ש בשם הרמ"ה ומה שפירש בו מהרש"ל** ולכאורה קשה לשיטת הרמ"ה שיש חילוק בין נאבד להגט בעין כשהנייר חלוק אבל כשאין חלוק הנייר אין חילוק בין נאבד להגט בעין א"כ מאי מקשה הש"ס שם על שמואל מהברייתא ייע"ש ברש"י נימא דהברייתא מיירי בנאבד בהדיא ע"כ לא נקיט חילוק דבזה אין מגורשת כיון שאין נייר בעולם אבל שמואל שמיירי שהוא בעולם ע"כ אף בשנייר חלוק מ"מ מגורשת ונראה דלא ק"מ דהיינו דוקא לפי מה דמסיק דשמואל רק חיישינן קאמר שפיר יש סברא לחלק בין הנייר בעין שאז אפשר למבדקי' ותפשוט הכתיבה ויהי' ספק מגורשת ותו אף כשעדיין לא נבדק נמי הוי ספק מגורשת אבל כשאין הנייר בעולם דתו אין אפשר למבדקי' ע"כ אין מגורשת כלל כמ"ש כל זה הדרישה בשם מהרש"ל וזה תינח למאי דאסיק דהוי רק ספק מגורשת אבל לפי הס"ד שמגורשת בודאי היאך שייך לומר דמשום זה מגורשת משום דאפשר למבדק ואפשר שיפליט הכתיבה דמ"מ אמאי תהי' מגורשת

בודאי משום שאפשר שתפליט הלא אינה ודאי אלא ע"כ דהא דמגורשת בודאי הוא רק מטעם שאמר לה ה"ז גיטך והודה שהוא גט ולפ"ז אין חילוק בין נאבד להוא בעין רק כשמסיק דחיישינן קאמר שפיר יש סברא לחלק כהנ"ל כן נראה לי ברור:

סימן קלו

באותו סעיף **ולכן נהגו לתת הגט ברבים כו'** נ"ב עיין בב"ש סק"ד מה שתמה דלהך דעה לא מהני לגרש זה בפני זה כו'. ובאמת לק"מ דאין הכוונה דלכך נהגו לתת הגט ברבים מכח דזה יהי' הכשרו דהוה זה בפני זה רק הכוונה דבאמת לפעמים לא נודע אם יש עוד שם כשמו או לא ולכך אין יודעין לכתוב סי' דאולי א"צ לזה כלל גם אם אין יודעין מי הוא זה ואיזה הוא אשר שמו כשמו א"כ אין יודעין הסימן אולי גם לשני יש סימן זה ולכך נהגו לתת הגט בפני רבים ולכך ע"י פרסום הרבים נודע אם יש עוד איש ששמו כשם זה ואז אם נודע להם כן באמת מדקדק לכתוב איזה סי' להיכר שיש בין זה לזה זה פשוט כוונת רמ"א אבל אם לא הי' צריך לכתוב סי רק באם גם שמות נשותיהן שוין זה מלתא דלא שכיחא הוא כלל ואין לחוש לכך. ובפרט דהיא מלתא דתמיהא ובזה מדכר דכירי והיו יודעין זה מעצמם הב"ד ולכך אם אין יודעין מסתמא ליכא עוד שמות כאלו ולא היו צריכין ליתן ברבים אבל להי"א אף אם שמותם לבד שוה צריך סימן זה שכיחא ולא דכירי דאינו מלתא דתמיהא לכך נוהגין ליתן הגט ברבים זה פשוט כוונת הרמ"א והב"ש לא ירד במחכת"ה לדבר זה. **ועוד נראה ליישב לשון הרמ"א** וליישב גם מה שהקשה הב"ש למה לא יהי' שמות הנשים לסי' והוא דהנה מ"ש הרמ"א ולכן נהגו אין הכוונה דבעבור הצטרכות סי' נהגו ליתן ברבים כדי לפטור מסימן רק הוא ראי' לדבריו דס"ל אף באין שמות נשותיהן שוין לא מהני בזה שלא בפני זה ומביא ראי' לדבריו דלכן נהגו ליתן גט ברבים ואם איתא דבאין נשותיהן שוין א"צ כלל לא הי' נוהגין ליתן גט ברבים בע"כ שאף בזה יש חשש דין שני יוב"ש וכיון שכן ס"ל דאין ראוי אף בזה רק לכתוב בסי' דאם יהי' שמות הנשים לסי' א"כ לא מוכחא מלתא אם הוי לסי' או לא ולכך אם ראו שנותנין הגט ברבים מכח חשש שמות שוין א"כ יראו שאף באין שמות הנשים שוין יש חשש שני יב"ש ויסברו דדי במה שמגרשין זה בפני זה ולא יעלו על דעתם דשמות הנשים הוי סי' רק יסברו דכיון דהוי זה בפני זה די לכך יטעו אף באם גם שמות הנשים שוין ג"כ יסתפקו במה שיהי' זה בפני זה כדעה ראשונה לכך ראוי אף באין שמות הנשים שוין צריך לכתוב סימן אחר הניכר ואז כשיראו העולם שכותבין סי' ידעו מכ"ש שאם גם שמות הנשים שוין יכתבו סי' ולא יבאו לידי טעות כלל וא"ש זה נראה דעת הרמ"א והוא נכון לדעתי:

סעיף וי"ו **אין מגרשין בשבת כו'** נ"ב עיין ב"ש מה שהקשה היאך נכתב הזמן וכתב דהתוס' ע"כ לא ס"ל כתירץ הר"ן כו' ולא הי' צריך לזה שהרשב"א בחידושיו דחה להדיא טעם זה ותירץ של הר"ן דמלשון

הש"ס משמע שהיו מונח בביתו של הש"מ עיי"ש שלפ"ד אי אפשר כלל לתרץ דמיירי ע"י שליח ודו"ק שם וכן מלשון הרא"ש משמע להדיא במה שדחה דברי הרשב"ם וכתב ולא נהירא שהרי הי' יכול לעשות שליח וילך שם ויתן לה כו' מדכתב שהי' יכול לעשות שליח משמע שבאמת אין עושה שליח רק הוא בעצמו מגרש לה דאל"כ כך הוי לי' לכתוב שהרי הי' יכול השליח ליתן שם כו' מדכתב שהי' יכול לעשות כו' משמע דבאמת לא עשה שליח וקשה עליהם קושיות הב"ש והנה מ"ש הב"ש בלשונו וא"ל א"כ מאוחר הוא כו' לכאורה אין הבנה לדבריו דהא הרמב"ם דס"ל גט מאוחר פסול י"ל דמפרש סוגיא זו כהר"ן דמיירי ע"י שליח והתוספת והרא"ש דס"ל דלא מיירי ע"י שליח הא אינהו ס"ל גט מאוחר כשר כו' וצריך לפרש דבריו כך דהי' קשה לו דהתוס' האריכו בכמה הוכחות בפ"ב דגיטין דגט מאוחר כשר ולא הוכיחו מזה לזה תירץ תי' שני. **ועוד י"ל דהי' קשה על המחבר** שהביא בסימן קכ"ז דעת הפוסלים בגט מאוחר וכאן כ' בסתם שכשר ומשמע דלא מיירי ע"י שליח לזה הוכרח לתרץ דכאן לא הוי גט מאוחר כלל. אך גם תירץ הראשון של הב"ש אין נכון לשיטת הש"ס דתנא שם בגיטין דף ע"ז ההיא ש"מ דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתי לה למחר תקיף לי' עלמא כו' וע"ז נשאר קושיות הב"ש דממ"נ אי מיירי שנכתב בהגט ע"ש א"כ היאך ציוה רבא ליתן לה הא הוי גט מוקדם ואי נכתב בהגט שבת א"כ הא משמע בגמרא שלא הספיק ליתן לה עד לשבת משמע אבל מתחלה נכתב ליתן לה בע"ש וגם הי' נותן לה באמת לולי שלא הספיק הזמן כו' והיאך הי' יכול ליתן לה כלל בע"ש אף אם הי' הזמן מספיק הא יהי' גט מאוחר. והנה מ"מ לשיטת הרמב"ם שפוסל גט מאוחר לק"מ די"ל דמצי סבר כהר"ן שמיירי ע"י שליח אבל על התוס' והרא"ש דלא משמע להו שמיירי ע"י שליח א"כ מאי הצריכו להאריך כ"כ בפ"ב דגיטין להוכיח דמאוחר כשר ולא הביאו ראיה כלל מזה שמוכח להדיא שכשר ע"כ נראה העיקר כתירץ שני של הב"ש שמיירי שנכתב בו חודש ושבוע כו' וכן י"א בא"ח סימן של"ט לא כתב רק תירץ זה. והנה הרמב"ם השמיט דין זה של הש"ס דיקנה לה מקום בחצר כו' ולכאורה נראה דס"ל להרמב"ם כשיטת הי"א שהביא הרמ"א בהגה ע"כ אין נ"מ בדין זה כלל כיון דכבר כותבין תורה שבע"פ ואף לימות המשיח לא מצינו שיבטל זה ואין שייך דין זה כלל:

סימן קלח

סעיף א' **וכו' נ"ב עיין בד"מ ס"ק א' מה שהשיג על הב"י**. ואחר מחילת כ"ת של הד"מ דבריו אין מובנין כלל בראש מ"ש שהש"ע מביא ראי' מרשב"א דבריו תמוהין מאוד שהרי אדרבא כל העיקר הראי' [וט"ס שם תי' העיטור] שכ' בהיתה ישינה שלא בעינן שיטול הימנה וכאן בערק לה כו' לא כת' ש"מ דס"ל דכאן הוי נתינה גרוע ובעינן דוקא

שיטול הימנה אבל בישנה הייתה נתינה מעלייתא דבריו תמוהין מאוד בזה שהם להדיא נגד הש"ס דף ע"ח דקאמר שם וצריכא דאי אשמעי' בהך קמייתא ה"א בהך קאמר רבי דלא בעינן שיטול הימנה כיון דבת גירושין היא אבל בישינה דאינה בת גירושין אימא מודה לי' לרשב"א דבעי' שיטול הימנה קמ"ל הרי חזינן שאדרבא בישנה יש סברא יותר דיטול הימנה כיון דאינה בת גירושין ולא כהר"מ שכ' הסברא להיפוך ואין לומר דיש סברא לכאן ולכאן דא"כ למה הצריך בש"ס שם לסיים ואי תנא בההוא ה"א בהאי קאמר רשב"א אבל בערק לה אימא מודה לי' לרבי ואמאי לא קאמר בש"ס נמי דאליבא דרבי גופו נמי אצטרך דה"א להיפוך דדוקא בישינה לא בעי' שיטול הימנה כיון דסברא זו פשיטא להד"מ ואי תנא בערק לה ה"א דבזה דוקא קאמר רשב"א שיטול הימנה אבל בישינה מודה וקשה דלימא הגמרא דאליבא דרבי נמי אצטריך תרווייהו גם י"ל לרשב"א אצטריך תרווייהו אלא ודאי מדלא קאמר בש"ס זה הצריכותא נמי משמע דלא הי' נראה בעיני בעל הש"ס לומר כן ועוד אף אם יש סברא לכאן ולכאן מ"מ מנ"ל להד"מ להוכיח מדברי הטור דלא כהב"י דלמא ס"ל כהטור דפשטא דש"ס דישינה גרע מערק לה כו' ע"כ נקיט הטור רבותא שאפילו בישינה לא בעינן שיטול הימנה מכ"ש בערק לה כו' וכמו שמבואר בש"ס דישינה גרע מזה ואין קושיא כלל על הב"י ודוק:

סעיף ב' בהג"ה **וכל זה כו'** נ"ב דברי הרב תמוהין מאוד שמשמע שרוצה לומר דלר"ת והיא דיעה ראשונה מהני רצון הבעל ולדעה שני' לא בעינן רצון הבעל ובר"ן מבואר להיפוך דלר"ת לא מהני רצון הבעל ולר"י בעינן רצון הבעל וכן הביא הב"ש. ונראה לישב דבריו ונקדים ליישב מה שכ' הב"ש בשם הב"ח שדברי הפוסקי' בשם ר"י שמהני בקפצה ידה ומדברי התוס' בשם ר"י מבואר שקפצה ידה לא מהני רק כשכבר הי' ידה קפיצה ונתן לתוך ידה בחוזק ועיין ב"ש מ"ש בזה. ולפענ"ד לק"מ לפי מה שפירש הר"ן דברי הר"י שמיירי ברצון הבעל א"כ י"ל דהר"י מפרש דברי הש"ס בשני פנים או דמיירי שקפצה ידה אחר נתינה רק שהוא ברצון בעלה וס"ל לר"י כיון דקודם קפיצה הי' יכול לנתקו אצלו הוי כאלו לא נתן לה הגט כלל וכשהיא קופצת ברצונו הוי כאלו נתן לה אז והן דברי הר"ן בשם ר"י או דמיירי הש"ס בלא רצון הבעל רק שכבר קפיצה שאז לא בעי' רצון הבעל בפירוש שהרי תחב לידה וראה שהיא קפיצה והן דברי התוס' בשם ר"י אבל קפצה לאחר נתינה לא מהני דהתוס' מיירי בלא רצון הבעל ואין חילוק דין בין מ"ש התוספות למ"ש הר"ן רק ששני פירושים י"ל לפי דברי התוס' והר"ן נראה לי עיקר פירוש זה שמיירי ברצון הבעל והתוס' נראה להם פירוש זה עיקר בלא רצון הבעל רק שכבר היתה ידה כו' ולדינא אין חילוק דלא כהב"ח. **ולפ"ז לק"מ על הרב** דהר"ן שכ' דהר"י מיירי ברצון הבעל ולר"ת לא מהני הר"ן מיירי שקפצה ידה אחר נתינה שכבר הי' הגט בידה ואח"כ קפצה ידה ולפ"ז לא מהני קפיצה בלא רצון הבעל דלא עשתה הנתינה מידי אבל אם הי' ברצון הבעל אז קודם קפיצה הוי כאלו עדיין הגט בידו וכשצוה לקפוץ

ידה מחשב כאלו נתן לה אז ולא גרע מערק לה כו' דמהני ור"ת ס"ל כיון דמ"מ הוי הגט כבר בידו נהי דהי' יכול לנתקו מ"מ ל"ד לערק לה כו' ולא מהני רצון הבעל כיון שהוא לאחר נתינה. אבל הרב קאי על דברי הטור שמשמע מדבריו שמיירי קפצה בשעת נתינה בשעה שכבר בידו כן משמע מדבריו למעיין שם ולפ"ז א"ש דברי הרב שאם היתה ידה כבר קפיצה או בשעת נתינה קפצה בעוד שהגט בידו אז מעלי' חד דרגא להר"י שס"ל אם קפצה ידה לאחר גמר נתינה מהני רצון הבעל ס"ל שבשעת נתינה לא בעי' רצון הבעל ומש"ה לא הזכיר הטור בדברי ר"מ רצון הבעל שהטור מיירי שקפצה בשעת נתינה ולא בעי' רצון הבעל ולר"ת דס"ל בקפצה לאחר גמר נתינה לא מהני רצון ס"ל באם היתה ידה כבר קפיצה או בשעת נתינה בעוד שהגט בידו בעי' רצון הבעל ומהני דזה דמי שפיר לערק לה כו' אבל בלא רצון הבעל ס"ל דלא מהני אלא דמי לערק לה כו' דשם עשה הבעל בגופו כו'. וזה מ"ש התוס' פלוגתת ר"י ור"ת ולא זכרו רצון הבעל אבל ברצון הבעל מודה ר"ת דמהני בשעת נתינה והר"ן מיירי לאחר נתינה ע"כ להר"י בעי' רצון ולר"ת לא מהני רצון והד"מ והטור מיירי בשעת נתינה ע"כ א"ש דברי הר"ן מדויק בלשון הרב כן נראה לי נכון:

סימן קלט

סעיף ג' **וכו'** נ"ב עי' ב"ש ס"ק א' ואם נתן לה גט בחצרה שלא מדעתה והיא עומדת אצל החצר ואמר לעדים כו' מסופק הרשב"א בזה כו' והא דכתב המחבר בסעיף ג' נתנה בחצרה שלא מדעתה והיא אינה עומדת הרי זו ספק מגורשת משמע אבל בעומדת אצל חצרה אף שלא מדעתה הוי ודאי גרושין והא הרשב"א מסופק בזה י"ל דשם מיירי במקום יבום ע"כ בעומדת אצל חצרה הוי תרתי לטיבותא חדא די"ל דניחא לה ואף באינה עומדת כלל היא מגורשת ואף אם לא ניחא לה מ"מ הא היא עומדת אצל חצרה וי"ל כסברת הרשב"א דהוי חצרה כידה דמהני אף באמר לעדים רק באינה עומדת הוי ספק מגורשת במקום יבום וספק של הרשב"א שכ' הב"ש מיירי שלא במקום יבום וודאי שלא ניחא לה ע"כ הוי רק ספק אי דמיא לידה ממש ומהני באמר לעדים כו'. ועיין בט"ז מה שהקשה דברי המחבר אהדדי שכאן משמע שהוי ספק מגורשת ולעיל בסעיף ב' משמע במה שהביא דברי הרמ"ה שאין מגורשת כלל באין עומדת והניח בצ"ע כו' ובמחכת"ה דבריו תמוהין ולא עי' בב"י שכאן מיירי בסעיף ג' במקום יבום ע"כ הוי ספק דשמא ניחא לה וכן הביא הב"י והב"ש להדיא אבל בסעיף ב' מיירי שלא במקום יבום ע"כ אין מגורשת כלל. אך לפי' הלבוש קשה קושיות הט"ז שפיר זה נראה לי:

סעיף י"ב **עיין ב"ש ס"ק י"ב מ"ש שמדברי הרמב"ם אין ראי' כו'** כ' שלא כדברי הטור שמדברי הטור משמע להדיא שכ' והרמב"ם כ' כו' משמע מדבריו להדיא שחולק הרמב"ם על התוס' וס"ל דאויר כלי אינו קונה דלא כהתוס'. אך לפענ"ד דברי הב"ש נכוני' ואדרבא לפענ"ד משמע דהרמב"ם ס"ל דאויר קונה כהתוס' דלכאורה קשה מי הכריח להרמב"ם לפרש דמיירי שאין להפנימית שוליים וצריך לומר שנפל הגט ונח על צדו והוא דוחק לכאורה ומ"ט לא פירש דמיירי שאין להחיצונה שוליים ואתי הכל כפשוטו. אך נראה דזה דחקו להרמב"ם דהי' משמע לי' לישנא דנח שבש"ס דבעינן דוקא עד שיניח דלא כהתוס' והי' קשה דמ"ט באמת אין די שיהי' באויר דהא אויר כלי קונה לזה הוכרח לפרש דמיירי שאין שוליים לפנימית ע"כ אין קונה באויר כמ"ש הב"ש ומוכח דס"ל כפי' התוספות. שוב האיר ה' עיני ומצאתי לבעל מגדול עוז שכ' כן שמכח קושיות התוספות הוכרח הרמב"ם לפרש כן והוסיף בטעם נכון דמש"ה אין קונה באויר דמשום שאין לה שוליים מקרי אויר שאין סופו לנוח ע"כ אין קונה ות"ל ית"ש שכוונתי לדעתו הרמה ומהתימה על הב"ש שלא ראה דברי המגדל עוז ומ"מ היוצא לדינא דהרמב"ם ס"ל נמי דאויר כלי קונה כן נראה לי:

סעיף י"ח **אבל נתנה בחצרו של אדם אחר אינה מגורשת כו'** נ"ב נראה מדלא כ' המחבר כאן דאינו גט עד שיגיע לידה כמו שכ' לעיל בנתן ליד עבדו וכ' לה שטר מתנה ולא היה כפות מזה מוכח דהמחבר מודה דכאן לא מהני במה שתטול הגט מן החצר דהוי כטלי גיטך מעל גבי קרקע ול"ד לנתן ליד עבדו אף שבשעת נתינה הי' העבד שלו ומ"מ די שתיטול מן העבד ומגורשת בזה דשם במה שנותן לה העבד אח"כ מקרי נתינה חדשה כמ"ש הב"ש ולא הוי כטלי גיטך מעג"ק ואז הוי כנתן בחצרה ואח"כ באה שם כן מהני אם נוטלת לידה אבל אם נתן לחצר של אחרים ואחרים נתנו לה החצר אבל הוא לא נתן לה כלום אח"כ ונתינה הראשונה לא היתה נתינה כלל דאז לא הוי עדיין החצר שלה ושפיר הוי טלי גיטך כו' ע"כ צריך שיטול הימנה ויחזור ויתן לה וזה לא הי' צריך המחבר להשמיענו דפשיטא דמהני כן נראה לי ברור:

סימן קמ

סעיף ח' **נ"ב עיין בב"ש ס"ק י"א**. הנה מה שהקשה על הרשב"א והרב לפענ"ד לק"מ דיש לחלק דדוקא באם אמר לשון התקבל דאינה במשמע רק לשון קבלה ולא הולכה ואז כיון דחזינן שהשליח טעה וסבר שהבעל יכול לעשות שליח לקבלה שהרי משום זה בא לבעל ואמר אשתך עשאו שליח לקבלה אף שבאמת לא עשתה רק להולכה אלא שהשליח הי'

סבור שירויח במה שיאמר כן לבעל דאז גם הבעל מסתמא יעשה אותו כן לקבלה ותו אף אם באמת לא עשתה האשה רק להולכה מ"מ יהי' שליח לקבלה כי טעה וסבר שהבעל יכול לעשות שליח לקבלה נמצא כיון שטעה בזה תו אם אמר הבעל לשון התקבל דאינה משמע רק קבלה אז נשאר השליח בטעותו שרצה להיות דוקא שליח לקבלה אבל לא להולכה שלא רצה להטריח להוליך כמ"ש רש"י שם אבל באם אמר לשון הולך דזה ודאי דאין סברא לומר שטעה שליח במה דלא חזינן שטעה בפירוש דאל"כ גם להנך דסוברים דהילך בודאי אינו כזכי נימא דהשליח טעה וסבר שהילך לשון קבלה אלא ודאי דאין סברא כלל שטעה כל זמן שלא בפירוש חזינן שטעה וא"כ נמי למ"ד הילך ספק היא אי הוי לשון קבלה כי הכי לדידן ספק בודאי לשליח נמי ספק אי הילך כזכי נמצא שבשעה שאמר לשליח הילך ידע השליח שיהי' מוכרח להוליך לה וליתן לידה מכח ספק וכיון שנתרצה השליח בשעת נתינה להוליך לה תו בודאי חזר מדבריו הראשוני' ורצה להיות שליח הבאה כמו שעשתה כיון דרוצה להטריח ולהוליך לה ותו נשאר בשעת נתינה שליח להבאה ואף אם באמת כוונת הבעל הי' לקבלה מ"מ מהני עכ"פ כשיגיע לידה כיון דהשליח רצה להיות שליח להבאה ומודה הרשב"א והולך ומיושב דברי הרב:

סעיף י"א **מומר וכו'** נ"ב עיין במהדורא שלי מהדורא ה' סי' קכ"א בתשובתי לק"ק טארניפאל בהלכה ז' עי"ש מה ששייך לכוון בעזה"י ודיק:

סימן קמא

ס"א **הרי זו ספק מגורשת עד שיגיע גט לידה** נ"ב הנה מקור דין זה בש"ס גיטין דס"ג ע"ב דקאמר שם הו"ל דבר שבערוה וכל דבר שבערוה חולצת ועיין בחיבורי ליו"ד מ"ה בהל' תערובת סימן ק"י בדיני ס"ס מ"ש בביאור דבר זה בסימן כ"ב ע"ש גם כתבנו שם יש ראי' מהך סוגיא דיבמה לשוק הוי דבר שבערוה ע"ש ודוק והנה ידוע דעת הנו"ב מ"ק דבע"כ א"י לגרש ע"י שליח מדינא דהש"ס ע"ש ובמה"ת הביא מה שחלקו עליו גדולי הדור מן הש"ס דגיטין דכ"א דפריך והא שליחות לקבלה וכו' ע"ש מה שמתרץ והנה לפי מה שהקשו עליו הם יפה תירץ אך לדעתי קשה יותר מתחלת לשון הש"ס שם מה ידה בין מדעתה בין בע"כ וכו' והרי לפי דבריו גם בידה משכחת לה מדעתה ולא בע"כ כגון ע"י שליח דאיתא מדעתה ולא בע"כ ובזה לא שייך תירוצו הנ"ל ומוכח שלא כדבריו. ומידי היותי בזה אזכיר מה שהקשו התוס' שם דשליחות לקבלה לאו מידה אתרבאי ע"ש ולפמ"ש הקצוה"ח בה"ל שלוחין בשם התוס' דב"מ דהיכי דנעשה שליח להזוכה צריך נמי להיות שליח מיד המזכה ע"ש שמיושב קושייתם דנהי דמה דנעשה שליח

מצדה לא נלמוד מידה מ"מ מה דצריך להיות נעשה גם שליח דידי' זה מידה אתרבאי דנהי דשליחות דידי' נמי ילפינן מושלח היינו אם הוא עושה שליח בתחלה אבל אם היא עשתה שליח תחלה ונעשה שלה תחלה להיות נעשה גם שליח דידי' זה מידה אתרבאי דזה הוי דומיא דחצירה דהוי שלה והוא נותן בו הגט כן ה"נ בזה ולכך מה שהיא עושית שליח לקבלה הוי מושלחה אבל מה דנעשה אח"כ גם מצדו זה הוי מידה ולכך פריך שפיר ודוק:

סעיף א' **וי"א דאין כו'** נ"ב נסתפקתי אי יכולה האשה לעשות שליח להבאה לקבל גיטה מיד שליח בטלה ליתן לידה אם דוקא בשליח קבלה שייך בזיון שלא תבא כלל הגט ליד האשה רק ישאר ביד השליח והיא אינה רוצה ליקח כלל הגט בידה לעולם אבל השליח הבאה שבאמת רוצית ליקח הגט בעצמה שתתגרש בו בידה ממש רק שאין רוצית לקבל מיד שליח הבעל רק משלוחה אין בזיון כלל לבעל בזה כיון דעכ"פ תתגרש בקבלתה לידה או עיקר הבזיון הוא במה שאין רוצה לקבל מיד שליחו אף שיבוא אח"כ לידה יש לו בזיון ואין יכולה לעשות שליח הבאה כלל וכן נמ' לטעם חצירה הבאה לאחר מכאן נמי יש ספק אי אף בשליח הבאה שייך גזירה זו שיזרק לה גט לחצר של אחרים ותטול היא הגט אח"כ לידה ובאמת אין מגורשת בזה כנ"ל או דילמא דוקא בשליח לקבלה י"ל לטעות שיסבור שהחצר נעשה נמי שליח לקבלה אבל לטעות שהחצר נעשה שליח להבאה אין שכיח לטעות בזה ויכולה לעשותו שליח להבאה לקבל מיד שליח בעלה וכעת לא מצאתי גילוי דעת לדין זה וצ"ע:

סעיף יג **יש מי שאומר ששליח וכו'** נ"ב עיין בב"ש ס"ק ט"ו מ"ש שהרב סובר כהרמ"ה וכו' לכאורה מלשון הרב בסעיף כ"ד מ"ש והשליח נאמן שעשאו שליח כשם שהוא נאמן לומר בפני נכתב וכו' משמע לכאורה דבמקום שאין אומר בפני נכתב אין נאמן נמי לומר שעשאו שליח וצריך לפרש לשיטת הב"ש כך והשליח נאמן אפי' בא"י לומר שנעשה שליח כשם שהוא נאמן לומר בח"ל בפני נכתב ודו"ק:

סעיף יז **בריא שאמר וכו'** נ"ב עיין מ"ש בזה בתשובתי לק"ק באטשאן קנה מקומה בהל' קדושין סי' נו"ן במהדורא ז' שלי סי' א' ייע"ש מ"ש לספק בזה לדינא ודו"ק:

סעיף יט **וי"א דה"מ שראו לו דמות אדם וכו'** נ"ב עיין בסי' י"ז בב"ש מה שהקשה דדברי הש"ע סתרו אהדדי ועיימ"ש בישובו בעזה"י במהדורא ד' שלי סי' ק"כ בתשו' לק"ק קאזאב ייע"ש ודו"ק:

סעיף כב **וה"ה לאומר לג' שנים מכם יכתבו גט לאשתי ויחתמו וכו'** נ"ב הנה מקור דין זה בגיטין דס"ו והנה נעתיק התחלת הסוגיא שם וממנו יתבאר כי אחרי נשיקת עפרם

של הטוש"ע ואחרי מחילה מכבודם הרמה והנשאה ועפר אני תחת כפות רגלם אעפי"כ תורה היא וללמוד אני צריך שלדעתי לא יפה העתיקו הדין זה דהנה גרסי' שם תחלה בראשונה היה אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו וכו' חזרו לומר אף המפרש ויוצא בשיירה וכו' ואח"כ תנא שם הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה וכו' עד סוף הסוגיא הוכיח סופו על תחילתו וכו' ואח"כ הביא הש"ס המעשה בההיא גברא דעייל לבי כנישתא אשכח מקרי דרדקי וכו' ואמר להו בי תרי מיינכי כתבו גט לאשתי וכו' ופליגי שם ר"נ ור' פפי אי משווי אינש ברי' לשליח במקום אבא עיי"ש וקשה לי מה טיבו של מעשה זו לכאן מעשה זה הוי שייך לפרק כל הגט גבי הכל כשרים להביא את הגט או בפרק השולח ולמה קבעו הס"ס כאן על המשנה זו אך נראה דהרי דלשון הש"ס נקט ואמר להם בי תרי מיניכי כתבו גט ולא זכר חתמו ותנו וא"כ בע"כ מיירי במפרש למדה"י וכלשון רש"י שם דמיירי דהבעל הלך למדה"י ולפי"ז נראה דדוקא בהך פלוגתא רב נחמן דוודאי אם אמר כתבו ותנו דבזה א"צ לבוא מכח אומדנא רק בתר לשונו וודאי גם בזה אזלי' בתר לשונו וכיון דאמר סתם בי תרי מיירי הכל בכלל ולא ספק וכן הבן מכח אומדנא רק היכא דאמר רק כתבו דבזה בתר לשונו אין כאן אמירה כלל כדאמרי' במשנה זו דרצה לשחק בה רק מכח אומדנא אמרי' כיון דמפרש בים וכו' הוי טרוד הוי אומדנא דאמר כתבו הוי כאלו אמר כתבו ותנו וא"כ אם עיקר אמירה דמהני הוי רק מכח אומדנא ראוי לומר אומדנא מוציא מיד כאומדנא ולא הוי כוונתו על הבן ובזה פליג ר"נ דאין הבן בכלל לכך קבעו הש"ס על המשנה זו דכאן מפורש דכתבו לא מהני דרצה לשחק בה ובע"כ מה דמפרש לים מהני היינו מכח אומדנא ובזה פליג ר"נ וא"ש ודו"ק וא"כ מה שכ' הטוש"ע כאן באם אמר כתבו וחתמו ותנו זה הוי למותר בזה כ"ע מודים דהוי הבן שליח והוי לי' לכתוב רבותא דאף דמפרש בים ואמר כתבו לבד נמי נעשה הבן שליח וזה עיקר הרבותא ותמי' לי מה שלא הרגישו בזה המפורשים וצ"ע ודו"ק:

סעיף כד בהג"ה **עידי הרשאה לא קרובים זה לזה וכו'** ולא לעידי הגט נ"ב הנה ודאי דאין לשנות כן לכתחלה לעשות עידי הגט לעידי הרשאה כפי מ"ש כאן ובד"מ בשם מהרי"ק בס"ק ט"ו וס"ק ט"ז ואין לסמוך על שמצא איזה רב בס' ג"פ הגה"ה שהיפוך ולא מיבעיא אם לא ניתן הגט שאין ליתנו לכתחלה רק גם אם ניתן כבר כל שאינו מקום עגון צריכה גט אחר וכן נראה מלשון מהרי"ף שהביא הד"מ שכ' דהוצרך לכתוב גט אחר ואי מיירי בלא ניתן הגט למ"ל גט אחר הו"ל לומר לכתוב הרשאה אחרת ומדכתב לכתוב גט אחר והרשאה אחרת מוכח דכבר ניתן הגט להאשה שם ואין הגט כאן ולכך הוצרך לכתוב גט

אחר והרשאה אחרת ואין לנו אלא דברי הש"ע והרמ"א ובפרט בעסק א"א כן נראה לי נכון וברור לדינא וכן השבתי לק"ק זאלישטשיק וכאן כתבתי יותר בהרחבה קצת ודו"ק:

(שם) בהג"ה **ואם נמצא עידי הרשאה פסולים נתבטל כל השליחות וכו'** נ"ב הנה לכאורה הי' נראה דהיינו דוקא לדיעה שניה המבואר בהמחבר סי' י"א שליח הולכה צריך דוקא עדים ע"כ בנמצא עדים פסולים נעשה השליח בלא עדים ע"כ נתבטל כל השליחות אבל לדעת הרמב"ם שם דשליח הולכה א"צ עדים כלל א"כ למה יגרע כשהיו עדים פסולים והי' כאילו נעשה בלא עדים כלל שהוא כשר אך דא"כ צ"ע על הרב שם דלא הכריע בין הדיעות וכאן כתב בפשיטות שבטל השליחות וא"ל דמיירי שהבעל מכחישו שלא עשאו שליח ע"כ ממ"נ נתבטל השליחות דלהרא"ש נעשה בלי עדים ולהרמב"ם הא ס"ל דהבעל יכול להכחישו אך ז"א דאכתי מ"ט יהי' בטיל השליחות דמשמע שאינו גט לגמרי ומ"ט לא יהי' ספק לדעת הרמב"ם כמו שמבואר בסי"א שאם משלח סופר הרי זה ספק ונראה שמדברי הרב גופי' כאן יהי' מוכח טעם של הב"ש דמשום הכי פסול דמוכח דמסדרי הגט היו ע"ה ע"כ אף להרמב"ם נתבטל השליחות שגרע מאם לא יהי' עדים כלל אבל כאן שמוכח שכוונת המסדרים הי' לעשות עצה יו"ט שיהי' עדים כדי שהבעל לא יהי' יכול להכחישם שלדעת הרמב"ם יכול להכחיש ע"כ עשו שליח בעדים וכיון שנמצא שהעדים פסולים ע"כ היו סוברים שעדים פסולים כשרים להעיד א"כ היו ע"ה א"כ בטל השליחות אפי' לדעת הרמב"ם ע"כ סתם הרב בזה ובזה מוכח שפיר כטעם הב"ש כן נ"ל ברור ודו"ק:

סעיף כט **בשעת נתינת הגט וכו'** ישבו ב"ד כשירים וכו' נ"ב הנה בדין אם גט בעי ב"ד הארכתי במהדורא ב' שלי ובמהדורא ד' סימן ל"ו וסימן ע"ח להוכיח דלא בעי ב"ד אך כעת ראיתי דמלשון הש"ס רפ"ק דגיטין דקאמר אפי' לר"מ דחייש למיעוטא סתם ספרי דדייני מגמר גמירי ומדקאמר ספרא דדייני ומנ"ל דסופר הדיינים כותבין דלמא אינש דעלמא כותבין ובע"כ מוכח דגט בעי ב"ד וממילא אין הב"ד מניחין לכתוב רק סופר שלהם וספרא דייני מגמר גמירי מיהו יש להוכיח להיפוך דיש לדייק למה להש"ס להאריך ולומר תחלה רוב בקיאין הם ואח"כ קאמר ואפי' לר"מ דחייש למיעוטא סתם ספרא וכו' וטפי הו"ל לומר תיכף סתם ספרא דדיינא מגמר גמירי ולא יצטרך להאריך ולומר אפי' לר"מ כיון דהאמת היא דסתם ספרי מגמר גמירי לכך נראה דדוקא לר"מ לשיטתו כיון דס"ל כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר לדידי' בעי ב"ד פן אחד יטעה ממטבע שטבעו חכמים וירבה ממזרים אבל לרבנן דלא ס"ל כן לא בעינן ב"ד ולכך לרבנן לא שייך לומר סתם ספרי דדיינא מגמר גמירי דאטי כל המגרש

בב"ד מגרש דלמא יכתבנו אינש דעלמא לכך קאמר רוב בקיאין הם אפי' הוי אינש דעלמא ואפי' לר"מ דלא חייש למיעוטא הרי לדידי' כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים הוי הולד ממזר ולדידי' בעינן ב"ד וסתם ספרי דדיינא מגמר גמירי ובזה נדחה הראי' שהביאו מתרגום יונתן דבעי ב"ד די"ל הוא ס"ל כר"מ ונתיישבו הרבה דקדוקים בזה ואין פנאי להאריך בזה יותר כעת ודו"ק היטב:

סעיף לג **הנשים והקרובים כשרים וכו'** נ"ב עיין בב"ש ס"ק מ"ד מה שכתב אלא להרא"ש קשה עיין בחידושי לגיטין שיישבתי זה דדוקא בא"י שאין צריך קיום אז לא מהימן השליח כיון דאיכא תרתי לרעותא חדא שמא היא מזיוף ואת"ל שאינו מזיוף דילמא נתן לו פקדון אבל כשהיא מקוים וליכא כלל חשש זיוף מודה הרא"ש שהשליח נאמן שנתנו לגירושין דהוי רק גילוי מילתא בעלמא דלא יקדים אינש פורעניות לנפשיה אך עכשיו ראיתי שעדיין מה שהביא הב"ש בס"ק שאח"ז לדעת הרא"ש שאף בא"י יכול להביא גט ועל זה קשה שפיר ולא מתורץ בהנ"ל ונראה לי דגם מזה לק"מ די"ל דהרא"ש מיירי שיש בידו כתב הרשאה רק שגם הרשאה אינו מקויימת ע"כ בא"י כשם שלא חיישינן בגט לומר שהיא מזיוף מטעם חומר שהחמרת עליה וכו' כן נמי בהרשאה לא חיישינן לזיוף בא"י ע"כ יכול להביא בא"י שהרי יש בידו כתב שנעשה שליח משא"כ בח"ל חיישינן שגם הרשאה מזויף והוא אינו נאמן לומר בפני נכתב וכו' ע"כ אין יכול להביא אך על הדין אם הגט מקוים שאז יכול להביא בח"ל ע"ז שפיר קשה ולא מתורץ בזה שהרי מ"מ ההרשאה אינו מקויימת וניחוש שלא נעשה שליח וע"ז שפיר מ"ש התירוץ בש"ך בחידושי דבמקויים מודה הרא"ש שהוא נאמן דאינו רק גלוי מילתא בעלמא ועיי"ש היטב נמצא אבל אם ההרשאה מקוים יכול להביא אף בח"ל ואין ראי' לדין של הב"ש וזה נ"ל ברור ודו"ק:

באותו סעיף **בהג"ה ודין מומר כדין פסולי עדות מדאורייתא** נ"ב משמע מזה דמומר נחשב בן ברית וע' בב"ש ומג"א הל' בהמ"ז סי' קפ"ח וצע"ג מן הש"ס רפ"ב דע"ז (ד' כ"ז ע"א) דקאמר שם מה בינייהו ערל שמתו אחיו מחמת מילה ולא מלוהו למ"ד ואתה את בריתי תשמור איכא למ"ד המול ימול ליכא וכו' ולמה לא קאמר מומר לערלות איכא ביניהו ולמ"ל שמתו אחיו מחמת מילה ובע"כ דאם הוי מומר לערלות לא שייך בו ואתה את בריתי תשמור א"כ מוכח דמומר לערלה לא נחשב בן ברית מכ"ש מומר לכל התורה כולה ודו"ק. עוד נראה לי להביא ראי' דאין למומר דין שליחות ממ"ש בש"ס בכורות (ד' למ"ד ע"ב) דקאמר שם דגר שנחשד לד"א הוי כחשוד לכל התורה ודינו כמומר וקאמר שם נ"מ שאם קידש אשה קדושיו קדושין ולמה לא קאמר דנ"מ אם יש לו דין שליחות

או לא דאם חזר להיות דינו כנכרי אין לו דין שליח בע"כ מוכח דאף מומר אין לו דין שליחות וזה ראי' ברורה לפענ"ד ודו"ק. אמנם נראה לי להביא ראי' להיפוך דמומר נקרא בן ברית וישנו בתורת שליחות מן הש"ס פ"ג דערובין (ד' ל"א ע"ב) דקאמר שם או ביד מי שאינו מודה בערוב מאן אר"ח כותאי וכן פרש"י במשנה כותי ויש להקשות מי דחקו לומר דוקא כותי הרי יש צדוקים ובייתוסים דג"כ אינן מודים בערובין והו"ל לפרש כגון צדוקי ובייתוסי או במומר לחלל שבת ולמ"ל לפרש דוקא בכותי וגם קשה על הרי"ף והרא"ש שהשמיטו מימרא זו דר"ח ולא העתיקו אך נראה דחדא מתורצת בחברתה ויהי' ראי' מזה לדברי התוס' שכתבו דלכך לא מוקי ר"ח המשנה בעומד ורואהו דס"ל טעם המשנה הוי מכח דלא אלימי למקני שביתה אבל מהימני רק הש"ס ס"ל דאין הטעם מכח דלא אלימי למיקני שביתה רק מכח דלא מהימני וכן פירש הרר"י הטעם מכח דחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו והנה הנ"מ בין הני שני טעמים הוא כך במי דהוי מומר לחלל שבתות או אינו מודה לדברי חכמים דבזה אם הוי הטעם מכח דלא אלימי למיקני שביתה א"כ תינח חש"ו או כותי כיון דאנו מזרע ישראל א"כ כיון דלא קיבל עליו גרות בדין הוי כנכרי ואינו בגדר שליחות ולכך לא אלימי למיקני שביתה אבל בישראל שאינו מודה בערוב עכ"פ בר שליחות הוא לכך יכול הוא למיקני שביתה כיון דידו כיד המשלח והוי כאלו המשלח מניחו אבל אם הוי הטעם מכח דלא מהימני גם ישראל שאינו מודה בעירוב לא מהני בזה כיון דהוי חשוד על הדבר אינו נאמן כמ"ש הרר"י ולכך א"ש דר"ח לשיטתו דס"ל דטעם המשנה מכח דלא אלימי למיקני שביתה לכך אמר כגון מאן דהיינו דוקא כותי אבל ישראל מאמין בערוב מהני לקנות שביתה על ידו כיון דישנו בתורת שליחות אבל לדידן דלא קיי"ל כר"ח ואין הטעם מכח דלא אלים למקני שביתה רק מכח דלא מהימני ולכך אף בישראל שאינו מודה בערוב לא מהני לכך השמיטו הרי"ף והרא"ש דברי ר"ח בזה וא"ש ומוכח מזה דמומר הוי בן ברית וישנו בתורת שליחות וע' ראי' לדברינו דיש חילוק בין כותי ובין צדוקי בר"פ הדר בערובין וברש"י ותוס' שם דמוכח דהמשנה ס"ל דגרי אריות הם ייע"ש ויש ראי' גדולה לדברינו ודו"ק היטב:

סל"ג בהגה"ה **ודין מומר כדין פסולי עדות מדאורייתא** נ"ב עיין בחיבורי מ"ט סימן פ"ז בתשובתי לק' אדעסי מ"ש ראיה דמומר אינו בר שליחות גם בחיבורי לחו"מ מהדורא ה' סימן רי"ג ה"ב יותר ג"כ ראיה דמותר אינו בר שליחות ע"ש ודו"ק:

סעיף לה **השולח גט ביד עכו"ם** נ"ב הנה בתשובתי אצלי כמה פעמים התרתי לשלוח גט ע"י הב"ד אף להחולקים ע"ש יעיין בקונטרס תיקון עולם שלי הנדפס אצל ספרי שיורי

טהרה שהארכתי בזה אך נראה דהיינו דוקא הבעל עצמו אם רוצה למוסרו לנכרי או לב"ד אבל אם הוא מינה שליח ישראל ומסר לו הגט והשליח רוצה למנות שליח אחר בכתב ולשלחו ע"י הב"ד ודאי לא מהני ומכ"ש ע"י נכרי והטעם דהרי בלי רצון הבעל אף שליח ישראל לא היה יכול לעשות בלי אונס ומוכח דיש בזה קפידא רק כיון שכותבין בהרשאה דיכול למנות שליח יותר לכך יכול לעשות אף בלי אונס וא"כ אין לנו רק כפי מה שנתן לו רשות והרי הוא לא נתן לו רשות רק ע"י ישראל ואולי לא ניחא ליה להיות הגט ביד נכרי והב"ד ובודאי יש חילוק בין גוי לישראל ואולי לא ניחא להיות הגט בידי נכרי ובפרט שמא יהיה נאבד ע"י הב"ד לכך בלי רצון הבעל ודאי אין יכול לשלחו ע"י נכרי או הב"ד וז"ב לדינא ודו"ק:

סעיף לה בהג"ה **מיהו יש חולקין וסבירא להו דאין למנות שליח הולכה ע"י כתב** נ"ב עי' מ"ש בביאורי בעזה"י בחיבורי למס' ע"ז בק"א סי' קנ"ג בתשובתי ל"ק סקאליט גם כתבתי שם מדין דאין להתיר ליתן גט במקום שלא סדרו גט עד הנה עיי"ש ודו"ק:

סעיף לו בהג"ה **השולח גט לאשתו ואין השליח מכירה יתנהו לה עפ"י שנים** נ"ב קשה לי טובא למה לי ב' עדים מ"ש מאשתמודעינהו דדי בחד כל דהו כמ"ש הב"י בסי' קס"ט וכן לעיל סי' ק"כ ס"ג די בהכרה זו עפ"י ע"א ולמ"ל כאן ב' עדים והנה לדעת הריב"ש דס"ל גם שם דלא מהני רק אם מעידין קודם מעשה אבל בשעת מעשה בעי' ב' עדים הוי א"ש אבל הש"ע והטור לא הביאו שם דעת הריב"ש ומשמע דס"ל דבכל ענין נאמן ע"א וקשה מכאן והנה הבאה"ג הביא לשון הטור שהוסיף בזה תיבת שיעידו שזאת אשתו והנה כוונתו בזה הרי הוי חצי דבר ולכך ס"ל דבעי' שיעידו מקודם נתינת הגט ואז כיון דעידי הכרה מועילין לדבר אחר לאוסרה לעלמא ולהתירה לבעלה הזה לא נחשב חצי דבר והרמ"א שלא כתב שיעידו דזה לא נקרא חצי דבר או דהוא מיירי שהם עצמם יהיו עידי מסירה ג"כ והטור מיירי דהם אינן עידי מסירה לכך כתב שיעידו שזאת אשתו וצ"ע ואין פנאי להאריך בזה אולי יזכני ד' בזמן אחר לבאר יותר בזה ודו"ק:

סעיף נ"א **אמר הבעל לשליח טול ממנה חפץ פלוני וכו'** נ"ב מה שקשה הרי הוי מגלי דעתא בגיטא ולאו מילתא הוא עי' במהדורא ששי שלי על אהע"ז סי' ס"ג בתשובתי לק' טארניפאל ומ"ש שם בסוגיא דגלוי דעתא בגיטא עי' שם ודו"ק:

סעיף נג **שליח המביא גט וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק ע' מ"ש ואי ס"ל דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש וכו' הנה מה שנשאלתי על זה משחרורי עבדים ומה שהשבתי בזה עי' בחבורי ?טיו"ד מהדורא ג' הל' עבדים סי' רס"ז בסי' קס"ב ייע"ש ודו"ק:

סעיף נ"ג **ואם לא נתקיים ולא נודעו עדיו כלל תצא והולד ממזר** נ"ב ע' בב"ש סק"ע מ"ש די"ל בזה ג"כ כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש והנה מה שנשאלתי מחכם אחד ממדינות אונגרין מן הש"ס פ"ק דגיטין עמ"ש בזה בחיבורי לחו"מ סימן כ"ח במהדורא ג' ע"ש:

סעיף נה **עשתה שליח לקבלה וכו'** נ"ב עי' בב"ש ס"ק ע"ה מ"ש אפילו אמר שמסר לידו בעדים וכו' הנה המעיין בב"י יראה מבואר מה שהביא בשם חידושי הרשב"א ורבינו ירוחם שאפילו העדים לפנינו מכחישין השליח נאמן השליש נגד העדים דהוי כאלו פסל כל העדים נגדו וכו' ובאמת שקשה לי שבח"מ סי' נ"ו סעי' ב' לא הביא רק דעת הבעה"ת בשם הרמב"ן ששליש אינו נאמן נגד עדים ולא הביא כלל דעת ר' ירוחם ורשב"א וכן כאן לא הביא דעת הרמב"ן שמביא שם שאין נאמן נגד עדים ושוב ראיתי בב"י שם הביא שהרשב"א בתשו' חולק על הרמב"ן אבל דברי רשב"א ורבינו ירוחם שם לא הביא מזה כלל וכן כאן לא הזכיר דעת הרמב"ן שכתב שם ועכ"פ הוי הדין ספיקא דפלוגתא כיון דרבים חולקין על הרמב"ן והב"י פסק שם בפשיטות כהרמב"ן כיון דלא הביא רק דברי הרשב"א והוא יחיד נגד בעה"ת והרמב"ן אבל כיון שמצינו שגם רבינו ירוחם ס"ל כן תו הוי ספיקא דדינא וצ"ע ודו"ק:

סעיף ס **אבל בדיעבד אפילו בטלו שלא בפניהם וכו'** נ"ב הנה בש"ס פליגי בזה וחד ס"ל אפי' בטלו אינו בטל ומפורש בש"ס הטעם מכח דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקינהו רבנן לקדושין מני' וכו' הנה ראיתי בשיטה מקובצת פ"ק דכתובות שהביא בשם הרמב"ן להקשות הרבה ע"ז ומתרץ לחד תירוצא דהכונ' רק דלהבא משעה זו שמבטל הגט ואילך וכן באונס בגיטין הוי הכונה מכאן ולהבא וקשה לי טובא הרי מבואר בנדרים דבאומר היום את אשתי ולמחר אי את אשתי לא מהני ואינה יוצאה בלי גט א"כ איך אפשר לומר דאפקינהו רק להבא ובפרט מה מתרץ דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש מה מהני זה הרי אם הוא עצמו הי' מתנה כן והי' אומר שלא תתקדש רק עד זמן זה נמי לא יועיל והוא אשת איש תמיד וא"כ מה מהני מה שמקדש אדעתא דרבנן והם יפקיעו הקדושין רק להבא וצע"ג ואין פנאי לעמוד על זה אם הרגישו בזה המפורשים ודו"ק:

סעיף ס' **והוא שיבטלנו בפני שנים** נ"ב עיין במהדורא טית שלי סימן קנ"ו בתשובתי לק' ריזין מה דיש לחקור אם ביטל בלחש וכדין המבואר בהל' נדרים סי' ר"י ובדברי הב"ח והט"ז שם ע"ש ודוק:

באותו סעיף **בהג"ה י"א דאלו וכו'** צריכים להיות ביחד וכו' נ"ב עי' בב"ש וע' מ"ש בזה באריכות בעזה"י בתשו' לק"ק בארסלוב בתשו' שני' השייכא לסי' קל"ד ייע"ש במהדורא

ד' שלי ייע"ש כמה דינים היוצאים מזה גם נראה לי אם אמר לזה שביטל דגט זה בטלתי גם בפני אחר פלוני וכן אמר לשני הוי ביטול אף להריב"ש וכעין שכתב הרמב"ן במלחמות הובא בש"ך סי' פ"א בהודאה בע"א דאם אמר במנה דאודיתא קמך אודיתא קמי פלניא דנחשב הודאה בפני ב' ה"ה נמי בזה ייע"ש ודו"ק היטב בזה:

סימן קמב

סעיף א' **שליח וכו'** נ"ב הנה מה ששייך לדין זה הרבה ענינים בעזה"י עי' בתשובתי ל"ק טרנפאל קנה מקומה בסי' קכ"ט בהל' זו במהדורא ה' שלי סי' קס"א ייע"ש הרבה ענינים הנוגעים לכאן ודו"ק. והנה בדין אם נפסל הגט אם המסדר חייב לשלם הוצאותיו להבעל וגם בדין אם נעשה טעות בתיבת מני' עיימ"ש בתשו' למדינת הגר קנה מקומה בהל' קדושין סי' ס"ב דרך אגב במהדורא ח' שלי סימן ס"ב ייע"ש שכתבתי דאם נפסל הגט אינו חייב המסדר לשלם ייע"ש מלתא בטעמא כי טוב הוא ודו"ק:

סעיף טו **וחתמו העדים בפנינו** נ"ב עי' ב"ש דבחתימה לא מהני קן קולמסא וקשה לי טובא דהא ודאי דכמו דמהני לרבא קן קולמסא כן נמי מהני לרבה דאמר משום לשמה דאם לא מהני לרבה א"כ לימא הגמרא איכא בנייהו קן קולמסא כו' אלא ודאי דכמו דהוי מהני לרבא כן נמי מהני לרבה לענין לשמה. ולפ"ז בשלמא לרבא דס"ל משום קיום שפיר יש לחלק בין חתימה דבעינן קיום ע"כ לא מהני קן קולמוס אבל בכתיבה דלא בעינן רק משום אחלופי ע"כ די בכל מה שיש היכר אף קן קולמסא די אבל לרבה דאמר הטעם משום לשמה אין שום סברא לחלק בין כתיבה לחתימה דלר' יהודא תרווייהו שוין ובעינן לשמה מן התורה ומכ"ש לר' אליעזר דס"ל עדי מסירה כרתי רק מדרבנן בעי חתימה לשמה ובכתיבה בעי מן התורה כמ"ש בש"ס מכ"ש דאם מהני בכתיבה קן קולמסא מכ"ש דמהני בחתימה ואין כאן שום סברא לחלק בזה. ולפ"ז קשה לפי הס"ד בש"ס דרבה ס"ל רק משום לשמה לחוד לימא דאיכא בנייהו אי מהני בחתימה קן קולמוס דע"כ לרבה מהני ולרבא לא מהני לפי דברי הטור ואם נימא דרבה ס"ל דלא מהני קל קולמוס בחתימה ולפ"ז תו ממילא בכתיבה נמי לא מהני דאין חילוק לרבה וא"כ מכ"ש דאיכא בנייהו דלרבה לא מהני ולרבא מהני אלא ע"כ דבין לרבא בין לרבה מהני בין בכתיבה בין בחתימה קן קולמוס ואין נ"מ בנייהו כלל ועל הטור צ"ע:

באותו סעיף **ואפילו לא כ' אלא שיטה אחת לשמה כו'** נ"ב הראב"ד הביא ראי' מזה רק כו' כרבה משום לשמה. ולפענ"ד אין ראי' כלל דנהי דלרבא לא חיישי' לענין לשמה היינו דוקא בסתם אבל אי אתי בעל ומערער שנכתב שלא לשמו מודה דהגט פסול כמו

לרבה במזויף שלא חיישינן וא"כ מערער צריך קיום כו' אך זה דוקא אם השליח לא אמר לשמה בשעה שאמר בפני נכתב אבל אם אמר לשמה נהי דמן הדין א"צ לומר כלל מ"מ אם אמר מהני וא"י הבעל לערער כלל כמו בארץ לענין זיוף אף שא"צ לומר בפני נכתב מ"מ אם אמר מהני כן נמי לרבא בחוץ לארץ לענין לשמה אף שא"צ מ"מ אם אמר מהני ואין יכול הבעל לערער כלל ולפ"ז לא ק"מ דהגמרא אשמעי' שאם כתב בו שטה אחת לשמה שוב אין צריך ואין יכול הבעל לערער כלל אף שלא הי' צריך מן הדין לומר לשמה מ"מ מהני ולעולם לכתחל' אין צריך לומר לשמה כלל ודלא כהראב"ד:

סעיף טז **ואם העיד הוא ואחר על חתימת השני כו'** נ"ב הנה מדסתם משמע שגם באם הוא עד שני ומעיד הוא ואחר על חתימת השני נמי מהני. ולכאור' הי' נראה לפי טעם של התוס' דבאם הוא עד שני דאין נאמן בפני נחתם משום דמחשב נוגע. ולפ"ז יהי' תלוי הדין במה שמבואר בח"מ סי' ס"ו סעיף ק"א באם מכר השטר לעד החתום שאז מכרו לאחד השטר כשר דאין לחוש שנוגע דאחר העד השני לא הי' מסכים עמו אבל אם מכרו לשני עדים אין יכולין לגבות בו. ולפ"ז גם כאן אף שאם הי' רק הוא לבד מעיד לא הי' נאמן דמחשב נוגע מ"מ באם יש כאן עוד אחד אין לחוש לנוגע דהעד השני לא הי' מסכים עמו ואפילו לשיטת הש"ך שם שהשיג על זה היינו מטעם דכל השטר מתקיים אפומא דחד אבל כאן אין כל השטר מתקיים אפומא דחד שהרי על החתימה אחת הוא בעצמו מעיד על כת"י רק על החתימ' השנית בעינן שיהיו שנים ואמרינן שהעד לא הי' מסכים עמו וגם אין כל השטר מתקיים אפומא דהשליח דצריך עוד אחד עמו להעיד על חתימת השני ונכי ריבעא דממונא כו' לא שייך בגט רק בדיני ממונות ע"כ כשר להעיד ביש אחר עמו. שוב ראיתי שא"צ כלל לזה הטעם דאחר לא הי' מעיד עמו דבל"ז נמי מהני דהמעיין בתוס' שם בתר התירוץ שכתבו דהוי נוגע הקשו א"כ למה צריך בש"ס הטעם דתי כולו בקיום הגט או כולו בתקנות חכמים יתרצו דלא הוי נוגע גמור ע"כ משום נוגע לחוד לא הי' פסול רק בצירוף שניהם שפיר פסול ולפ"ז דוקא באין מעיד רק הוא לבד אז לא הוי כולו בקיום הגט ולא בתקנות חכמים אבל כשיש עוד אחד עמו שפיר הוי כולו בקיום הגט שהרי על חתימתו מעיד זה כת"י. ומהני בכל מקום ועל החתימ' השנית יש שנים והוי כולו בקיום הגט ותו משום נוגע לבד לא מפסיל דאינו נוגע גמור ובאמת יש ראי' לזה דאינו נוגע ממה שמבואר בחו"מ סי' מ"ו שאם שדא כת"י בבי דינא תו יכול להעיד עם אחד על חתימת השני הרי חזינן שלא מחשב נוגע כדי שתתקיים עדותו רק שפסול הכא מחמת צירוף הטעם של הש"ס או כולו בקיום הגט אבל כשיש עוד אחד עמו הוי שפיר כולו בקיום הגט וכשר וגם שייך בזה תו סברת התוס' בקושייתם מי איכא מידי שאלו

אמר בפני נחתם הוי מהני אף שלא ראה חתימת השני רק הוא ואחר מכירין חתימתו ואם הוא עד שני יגרע ע"כ ג"ז בודאי כשר ולא גרע משום שאומר ושהוא עד שני ע"כ סתם בש"ע שפיר דאפילו הוא עד שני נמי מהני בצירוף אחר עמו וכשר הגט כן נראה לי ברור ודו"ק היטב:

סימן קמג

סעיף א **המגרש על תנאי וכו'** נ"ב קשה לי לדעת הסוברים דבתנאי על מנת א"י לבטלו או להוסיף בו תנאי ומכ"ש להני הסוברים דהיכי דזמנו מוכיח עליו דהוי כמעכשיו וא"י להוסיף בו תנאי מהו פריך הש"ס ר"פ השולח גבי אם משהגיע הגט לידה א"י לבטלו מהו פריך נימא דמיירי בכה"ג דנתן לה הגט בתנאי מעכשיו או היכי דזמנו מוכיח עליו וקמ"ל אף דלא נתגרשה מיד א"י לבטלו וצ"ע ודו"ק:

ס"א **המגרש על תנאי וכו'** נ"ב הנה בדין אם אחד רצה לילך למרחקים ובקשו ממנו שיתן גט לאשתו ולא רצה לגרש רק על תנאי שיחול הגט אחר ג"ש ולא רצה בזה ואח"כ כשהכין את עצמו לילך אמרו לו שאינו מן היושר לעגן את אשתו ולא ישא עון על זה ונתרצה ונתן גט סתם אם הוי הכוונה מהיום או על תנאי הראשון ע' בשו"ת מוהרי"ט ח"א סימן ל"ה שהעלה דהוי על תנאי הראשון ואני במהדורא ג' על אה"ע סי' ס"ג בתשובתי לק' טרנאפאל דחיתי דבריו על נכון בעזה"י והעליתי דהגט חל מיד ע"ש והוא אמת לפענ"ד ודו"ק שם:

סעיף ג' **הרי זו לא תנשא לזר עד שתחליץ** נ"ב עי' בב"ש ס"ק וי"ו מ"ש ליישב דאינו דומה לפסח הבא ראשון ואין דבריו מובנין בחלוקו וע' מ"ש ביאור דבריו בחיבורי משפט צדק על חו"מ מהדורא ג' סי' רמ"ג ובחבורי סי' ר"ט לק' ראהטין מ"ש שם לבאר דבריו ומ"ש אני ליישב קושיא זו בע"א ייע"ש ודו"ק:

סעיף ו' **אמר לה ע"מ שתתן לי כלי פלוני או בגד פלוני כו'** נ"ב אינו גט צ"ע על המחבר והאחרונים שסתמו דמשמע שאינו גט כלל ובאמת המעיין בפרש"י בגיטין דף ע"ד ע"ב ד"ה דלצעורי קמכוין וז"ל הלכך מספקא אמרי' לצעורה קמכוין ולא תלי' למימר להרווחה איכווין לקולא עכ"ל א"כ מוכח דס"ל לרש"י דרק ספק היא ולא ודאי ולפ"ז ממילא עכ"פ באם קדשה אחר צריכה גט ממנו דשמא לא התכוין רק להרווחה וכבר נתקיים התנאי. ושוב ראיתי בב"ש לעיל ס"ק וי"ו שהביא כן בשם הב"ח והוא נדחק להביא כוונת רש"י בדרך אחר ואין לשון רש"י סובל כלל כן. ועוד דנלפענ"ד להוכיח שכוונת רש"י כן דלכאורה יש לדייק למה המתין רש"י לפרש הכוונה דלצעורי קמכוין

בסוף הסוגיא אחר פלוגתא דר' יוסף ורבה ולא פירש לעיל מנה גבי מה דמשני הש"ס על מתני' דנדרים לכך נראה דרש"י כוון כונה מיוחדת דהי' קשה לרש"י מה ס"ד דש"ס לומר דרבה כרשב"י הלא כבר תירץ הש"ס לחלק בין נדרים להכא מכח דלצעורי מכוין וא"כ אין לו דמיון להתם ג"כ וצריך לומר דס"ל לרש"י דגבי אריס גריעי מנדרים דהנה בנדרים אין לתלות שום כונה רק להרווחת הבן וליכא הוכח' ואומדנא שנתכוין בעבור טעם אחר רק מסתבר דלהרווחה התכוין אבל גבי אריס יש לומר שני כוונות או שנתכוין שלכך נותן לו שליש רק אם הוא בעצמו ידלה אבל אם לא ידלה הוא לא יתן לו כיון שלא טרח ומה לי לאריס מה לי שירד המטר או שכוונתו הי' שיהי' באיזה אופן שיהי' אם רק יהי' השדה מושקה כרצונו יתן לו שליש והיינו הכוונה של הש"ס דלהרווחה התכוין. והנה מצד הסברא ודאי נוטה יותר שהתכוין רק אם יצטרך האריס להטריד א"ע ואם לא טרח לא יתן ולכך דומה ממש לגיטין כמו הכא כיון דסתם מגרש הוא מתוך איבה ולכך אמרי' לצעורה ה"נ סתם הבטחת שליש היא בעבור שכר טרחה ולא כשלא טרח ולכך אף שמשני הש"ס כבר לחלק בין נדרים לגיטין פריך מהכא לרבה דס"ל דאריס דומה לגיטין ולפ"ז צריך להבין כוונת הש"ס דמשני התם לצעורי קמכוין אבל הכא להרווחה הרי גם המקשן ידע מזה רק דס"ל דהכא ג"כ דומה לגיטין לכך מפרש רש"י כך דחידוש של התרצן הוא לא כמו שסובר המקשן דמה דאמרי' לצעורי קמכוין הוא מכח ודאי ולכך אף באריס ראוי לומר כן רק מה דאמרי' לצעורי קמכוין הוי רק מכח ספק בעלמא ולכך בגיטין דהוי איסורא דאורייתא לחומרא לכך תלי' דלצעורי קמכוין אבל בארוס דהוי בממון וספק ממון לקולא לכך תלי' דלהרווחה קמכוין ואף אם האריס מוחזק מ"מ ס"ל לרש"י דבטוען שמא לא מהני תפיסה והכל בחזקת הבעלים עומד דמוקמי' לה הפירות בחזקת מרא קמא שהרי אין להארוס זכות בהם רק אחר שנגמרו לכך מוקמי' להו בחזקת מרא קמא ומ"ש רש"י דסתם מגרש אשתו מתוך איבה היינו לחלק בין נדרים דאף דהיא ג"כ איסור דאורייתא מ"מ לא אזלי' לחומרא דהתם אמרי' דודאי להרווחה קמכוין אבל הכא דמגרש מתוך איבה ויש קצת הוכחה דלצעורי קמכוין לכך לא תלי' לקולא והאריס אף דיש ג"כ אומדנא שהתכוין רק אם הטריח הארוס א"ע מ"מ כיון דממון הוא תלי' לקולא וכן מפרש רש"י כוונת הש"ס דמה דאמרי' ע"כ לא קאמרי רבנן התם אלא לצעורי היינו דאנן תלי' דלצעורי קמכוין מכח חומרא אבל הכא תלי' דלהרווחה קמכוין ותלי' לקולא ולכך לא פרש"י כן לעיל מינה דהתם לפי הב"ד הוי מפרשי' דבגט אנן סהדי דבודאי לצעורי קמכוין ולהיפוך בנדרים בודאי להרווחה מכוין ולכך כיון דהכא בודאי לצעורי קמכוין אין חילוק בין ממון לאיסור לכך פריך מאריס לגט ולכך משני הש"ס

דהוי רק מכח ספק ולכך הוכרח רש"י לפרש הכא כן וא"כ מוכח לפ"ז דרש"י ס"ל דהוי ספיקא. מיהו מן הש"ס שם דקאמר גבי מחולים לך דאינה מגורשת משמע דלגמרי אינה מגורשת ולא הוי גט כלל ואף דיש לדחוק דאינה מגורשת לחומרא קאמר מ"מ תקשה דאם הוא מוחל למה לא יהא נאמן שלא התכוין לצעירה רק להרווחה בפרט להסוברים לעיל בסעיף ה' דאם אומר יהא בידך בלי תנאי מהני א"כ אף באומר לשון מחילה ומודה שלא התכוין לצעירה למה לא יהי' נאמן במיגו דאי בעי אמר בלשון זה בלי שום תנאי ואפשר דמיירי באין אומר שלא התכוין לצעורה אבל באומר אפשר דנאמן לפרש"י וצ"ע:

שם **ויש מי שאומ' שאם היא מתרצית בקבלת הדמים הוי גט** נ"ב עי' בב"ש מה שהביא בשם הדרישה ובשם מוהרש"ל להקשות לשיטת הרא"ש דיוכיח מההיא דנתינה בע"כ לא הוי נתינה וכו' ולפענ"ד הדבר תמוה מאוד לומר שמא היתה קושית מוהרש"ל שהרי אין כאן שום הוכחה שלא הוי נתינה שהרי בש"ס מסיק להדיא הטעם לרבה דקיי"ל כוותיה הוי הטעם לרבנן משום דלצעורי קא מכוין וכו' וא"כ זה שייך שפיר באם אינה נותנת לו הדבר שהותנה אבל אם נותנים לו הדבר שהותנה הרי צעוריה באמת ואין שייך בזה כלל לצעורי ואפשר דהוי נתינה והדבר זה פשוט לתינוק בן יומו להמעיין בהש"ס והאיך יקשה כזה הארי החי המוהרש"ל ז"ל והניח בקושיא והנכון אצלו שט"ס נפל בדרישה אשר לפניהם והנכון הוא כמ"ש בהטורים דפוס ברלין החדשים שיש שם דלוכח מהכא דנתינה בע"כ הוי נתינה וכמו שהקשה הב"ש שם בעצמו אח"כ ובזה היא קושית מוהרש"ל שפיר גם מה שכתב הב"ש ממאי דמסיק דלצעורי קא מכוין וכו' אף שכבר כתב שם דלא מהני נתינה ליד ב"ד שלא בפניו אם לא ידעי' אי ניחא לי' ומה הקשה תו ונראה דכוונתו להקשות לדין של רבה גופא שאמר שם כיון שלא שייך לצעורי ומיקרי שפיר טעם התנאי אף שהשתא הבעל דין טוען שרוצה דוקא הי' שמדלה הוא אבל לא מטר ואינה רוצה ליתן לו מה שהתנה עמו מ"מ חייב ליתן לו אף שהוי נתינה בע"כ דהרי הבעל אינו רוצה בזה מ"מ כיון דלא שייך לצעורי הוי שפיר נתינה בלי ספק כלל כן נמי בתנאי בגט אם נתנה לו אותו דבר עצמו הוי שפיר נתינה דהרי הגמרא מדמה דין של רבה לגט רק שמחלק דהתם לצעורי משמע אבל בדבר שאין לצעורי דמי שפיר לדין של רבה ואף שאין הבע"ד רוצה בזה דאם הבעל רוצה ליתן אנו מה לנו אלא ודאי שהבעל טוען שאינו רוצה ליתן רק בדלה אבל לא במטר מ"מ הוי נתינה כן נמי בגט כן נראה לפרש דברי הב"ש בזה דאל"כ אין פי' לדבריו כלל ודו"ק היטב. ומ"ש המחבר בסעיף זה לעיל אמר לה ע"מ שתתני לי כלי פלוני וכו' הנה מקור דין זה בגיטין ד' ע"ד ומה שהקשה בזה החה"ר הובא בפי' בחידושיו ג"כ ועיימ"ש אני בזה ליישב זה בעזה"י

בתשו' לק"ק קאסנטין קנה מקומו בסימן קל"ה במהדורא ד' שלי סי' א' ייע"ש מ"ש בזה. ובהיותי בזה ראיתי דיש לעיין קצת דמנ"ל להפוסקים דאפי' בהתנה על דבר פלוני שלא הי' שלו מעולם נמי שייך לצעורי מכוין וקשה מנ"ל הרי במשנה שממנו מקור דין נקט שהתנה ליתן לו אצטלתי דמשמע שהי' שלו תחלה וא"כ י"ל כיון דקיי"ל בעלמא דרוצה אדם בקב שלו וכו' ולכך בזה לרשב"ג ס"ל דאף בשלו אנן סהדי דלא כיון רק להרווחה ומהני דמים ורבנן ס"ל דבזה כיון דיש לומר דניחא לי' בשלו וי"ל דלצעורי קמכוין לכך מכח הני תרתי יחד לא מהני חזרת דמים אך היכי דלא הוי שלו מעולם י"ל דלא אלים הך סברא לצעורי קמכוין לבטל הגט מכח זה לבד ואין לומר דזה נלמד מע"מ שתשמש את אבא ע"מ שתניקי את בני דא"כ לא הוי צריך לומר התוספת בסוגין דקבלה היתה בידם ובע"כ דיש לחלק בינייהו עי' בפ"י בחידושיו והבין א"כ קשה דלמא הקבלה הוי רק אם התנה על שלו אז יש עוד אומדנא דבשלו הוא חפץ אבל בעלמא מנ"ל וצ"ע בזה ובאמת בטור נזכר רק לשון אצטלתי וי"ל דוקא קאמר אבל על הרמב"ם והמחבר קשה כנ"ל ודו"ק היטב בזה:

סעיף יו"ד **הנותן גט וכו'** נ"ב עי' בחו"מ סי' ג' ובש"ך ס"ק ג' ודבריו שם סתרו למ"ש כאן דמשמע דשני התנאים ודאי לא חלו ביחד רק זה או זה ושם משמע בש"ך דשניהם חלין וצ"ע וע' בתשו' שלי לק' טולטשין בסי' זה מ"ש בזה בעזה"י במהדורא ד' שלי ודו"ק:

סעיף טו **ואפי' לא התנה עמה בפירוש וכו'** נ"ב נראה דדוקא אם לא הי' קטטה ביניהם מקודם אבל אם הי' קטטה ביניהם מקודם וכו' אין איסור בזה וע' ראי' לזה לעיל סי' י"א בב"ש ס"ק ח' ואף לדעת החולקים שם היינו דשם אף בסתמא חיישי' לחשדא ובעי' שיהי' רגליים לדבר להיתרו ובקטטה ס"ל דאין זה רגליים להיתרא אבל בנ"ד דבסתמא לא חיישי' לחשדא רק היכי דניכר שמגרשה בשביל זה אז אסור ולכך אם הי' להם קטטה מקודם אין ניכר שמגרשה בשביל זה לכך מותר לישאנה כנלפע"ד בזה ודו"ק:

סעיף טז **ואין תקנה כו'** עי' ב"ש מ"ש ואפשר שם התנאי לצעורי' ע"כ אין יכול למחול כו' והא דכתב לפני זה די"ל הטור ס"ל בתנאי שתתן מהני אם אומר יהי' בידך בלי תנאי אף ששם נמי הוי לצעורי ומשו"ה ל"מ מחולין לך דדוקא מחולין לא מהני אם כוונתו לצעורי אבל לשון יהי' בידך מהני אף שהי' כוונתו לצעורי ואם הותנה תנאי אחר לא הוי כאילו אמר יהי' בידך בלי תנאי רק הוי כמחל לו ע"כ לא מהני כיון דכוונתו לצעורי וכו' כך צריך לפרש דבריו ודו"ק:

סעיף כ' **צריך שלא יתנה עליה תנאי וכו'** נ"ב ע' במהדורא ג' שלי לחו"מ סי' קפ"א שם העליתי דדוקא בפירש בו לעולם בעי' הא סתמא לא הוי כלעולם אף דבעלמא י"ל דסתמא

הוי כלעולם כאן שאני כיון דאם יהיה כוונתו לעולם בטל הגט ומילי דכדי לא עביד ע"ש כמה חלוקים בזה בעזה"י ובדברי המחבר והרמ"א שלא יסתרו להדדי ביארתי שם הכל דאורך ע"ש:

סימן קמד

סעיף ג' **הרי זה גיטך מעכשיו וכו'** אבל אם יש לה יבם וכו' נ"ב הנה מקור דין זה בש"ס גיטין ס"פ מי שאחזו וזה"ל בש"ס שם א"ל ר"א להההוא סבא כי שריתוהו לאלתר שריתוהו או לאחר יב"ח שריתוהו וכו' ותיבעי לי' מתני' מעכשיו אם לא באתי עד יב"ח וכו' אין ה"נ ומשום דהוי בההוא מעשה קשה לי מהו פריך דלמא באמת מעכשיו אם לא באתי וכו' פשיטא לי' דמותרת לאלתר רק באם לא באתי לבדו מבעיא לי' כיון דלרבנן ס"ל כיון דלא אמר מעכשיו הוי כוונתו רק שיחול אחר יב"ח א"כ נהי דר' יוסי ס"ל דמזמנו של שטר מוכח דכוונתו שיחול מעכשיו מ"מ י"ל דיש הוכחה נמי להיפוך ממה דלא אמר מעכשיו לכך יש הוכחה דנהי דמזמנו של שטר מוכח דהוי דעתו שיחול הגט מיד מ"מ י"ל דהיינו רק לענין שיחול מהיום שלא יהי' גט לאחר מיתה אבל מ"מ לא אמר מעכשיו כדי שלא תהי' מותרת רק אחר יב"ח ואף אם ימות תוך יב"ח לא תהי' מותרת רק אחר יב"ח לכך אמר אם לא באתי ולא אמר מעכשיו ומהו פריך וצ"ע כעת בזה ומכ"ש דקשה יותר לשיטת הר"ן שהביא הפ"י בחידושיו כאן דמה דאסורה עד יב"ח היינו מכח דהי' דעתו שלא תהי' נשאת רק אתר יב"ח ולא גמר להתירה עד סוף יב"ח לדידי' קשה יותר מהו פריך הרי י"ל במעכשיו בפירוש לא חזינן ריעותא בזה לא חיישי' לשמא לא הי' דעתו להתירה עד יב"ח אבל באם לא אמר מעכשיו הרי לא חלין הגרושין רק מכח הוכחה דזמנו של שטר א"כ תינח על גוף חלות הגרושין מוכח דזמנו של שטר אבל שיהי' דעתו להתירה מיד זה לא מוכח מזמנו של שטר אדרבא מדלא אמר בפי' מעכשיו מוכח להיפוך דעכ"פ לא גמר להתירה עד יב"ח לכך מיבעיא לי' וצע"ג ודו"ק היטב. והנה מה שיש להעיר בפרש"י רפ"ק דכתובות ד' ב' ע"ב ד"ה דלמא מת דוקא דלא ניחא לי' דתפול קמי' יבם עי' בחבורי לאו"ח הל' ק"ש בחבורי לאו"ח הנרשם חלק ק"ב מ"ש שם דרך אגב למדינת פולין גדול בעזה"י ודו"ק:

סימן קמה

סעיף ד' **שכ"מ שגירש סתם בלא תנאי וכו'** נ"ב הנה בדבר גט ש"מ שהי' בלי תנאי רק בקנסות אם אח"כ חזרה בו האשה נפל מחלוקת בין גאוני עולם וכמבואר בתשובת

הר"י והובא בב"ש כאן וכבר הארכתי גם אני בזה בעזה"י בכמה תשובות וכעת נראה ראי' מוכרחת כדעת המהר"ם מלובלין מפרש"י בגיטין (ד' ע"ה ע"ב) ד"ה אתקין שמואל כשמוסרו לה יאמר אם לא מתי וכו' דבעי' ת"כ דאי לא כפלי' הוי גיטא מיד ואי כהן הוא מפסלא לי' עכ"ל וקשה לי טובא למה נקט דוקא בשביל כהן ובפרט דלפ"ז תקשה הו"ל לתקן רק בכהן ולא בשאר אדם וצריך לדחוקא בשביל חשש טעות בכהן תיקן בכל גט ש"מ כן וטפי הו"ל לפרש דאם לא כפלי' הוי גיטא מיד ואולי לא תרצה להנשא לו וזה שייך בכל אדם ולא יצטרך לדחוק כנ"ל ובע"כ דס"ל דאף אם לא כפלי' דלא הוי תנאי מ"מ אומדנא הוי דלא גרשה רק ע"ד שתנשא לו ולכך מוכרחת להנשא לו דאסורה לעלמא בלי גט שני רק מ"מ לכהונה פסולה דעכ"פ ריח הגט הוי ובעי' נשואין שניי' וכמ"ש מהרמ"ל בעצמו דלכך תיקן שמואל כן ולא כתקנות הרי מפרש מכח כהן ויע"ש ולפענ"ד מבואר כן ומוכח כפרש"י ודו"ק. וע' בב"ש ס"ק י"ב מ"ש ולכאורה קשה וכו' ולפענ"ד לק"מ דגם המחבר ס"ל באם אמר סתם אם מתי כוונתו מחולי זה אך היינו דוקא בלא קבע זמן רק סתם אם ימות וא"כ אין לומר שכוונתו אף מחולי אחר דא"כ לעולם לא תוכל לדור עמו ותהי' לעולם ספק מגורשת וע"כ כוונתו מחולי זה אף שלא אמר בפי' וכמ"ש גם המחבר באם הבריא וס"ל להרמב"ם כיון דע"ג כוונתו מחולי זה תו אין חילוק בין הבריא לגמרי לבין הלך בשוק ודמי תו לאם פירש מחולי זה אבל אם קבע זמן שאמר אם מתי מעכשיו עד יום פלוני כמו שמוזכר המחבר שכן ראוי לומר תו כוונתו אף מחולי אחר אף אם יבריא מחולי זה וימות מחולי אחר תוך הזמן נמי מגורשת כיון שלא הזכיר מחולי זה ולא תהי' תלוי' לעולם שהרי קבע זמן ומה"ת נימא להוציא דבריו משמעותי' כיון דאין הכרח לזה רק באם פירש מחולי זה אז חזינן שכוונתו לחולי זה אבל לא מסתמא וא"ש דברי המחבר על נכון ודו"ק היטב:

סימן קמט

סעיף א' **המגרש את אשתו וכו'** נ"ב עי' בד"מ ס"ק ב' מ"ש בשם הג"מ פרק הזורק דבריו תמוהין להמעיין בהג"ה שם שלא כתב כן רק לדעת ר' מונא בירושלמי דהטעם בלינה בפונדקי דדמי לגט ישן אבל לר' יוסי דאמר הטעם משום קידושין ל"ד לגט ישן והוי ספק מגורשת ולא מהני הלך למדה"י ומסיק שם שש"ס דילן ס"ל כר' יוסי וכן הוא באמת בש"ס דילן שנתן טעם דהן עידי יחוד הן עידי ביאה ומודה הג"מ שהוי ספק מגורשת כדעת הרא"ש ואין חילוק כן הוא בהדיא בהגה"מ ודברי הד"מ תמוהין בזה ודו"ק:

סעיף ב' **נתייחד עמה בפני שני עדים וכו' לפיכך היא ספק מקודשת וכו'** נ"ב ע' בב"ש סק"ד שהביא דעת הש"ג דאם שניהם מודים שלא בא עליה א"צ גט ותמהו עליו כולם כיון דקי"ל הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה א"כ הוי כאילו היה עדים בדבר ע"ש ולפענ"ד א"ש כיון דאמרי' בב"ב דקל"ד דהאומר זה בני נאמן מכח דבידו לגרשה וא"כ נהי דבש"ע סי' קנ"ז פסק דאינו נאמן לומר דאין לו אחין במגו דהוי מגו במקום חזקה וקצת פוסקים ס"ל שם דנאמן במגו דבידו עדיף משאר מיגו ופלוגתתם תליא במה שמבואר בש"ס פ"ג דקידושין דרבי ס"ל דמה לו לשקר בעדים דמיא ומהני אף במקום חזקה ור"נ ס"ל דמה לו לשקר רק כחזקה דמיא ולא אתי מה לו לשקר ומרעא לחזקה ונראה דאף לר"נ דס"ל דמה לי לשקר רק כחזקה דמיא היינו רק במיגו דהתם די"ל דלכך אינו רוצה לגרשה דא"כ יופסלו מכהונה משא"כ באומר אין לו אחין כשרה לכהונה וכבר הרגישו בזה התו' בב"ב דקל"ד ע"ב וכתבו דאעפ"כ הוי מיגו והיינו דס"ל דמיגו לחצי טענה אמרי' מיהו נראה דעכ"פ מיגו גרוע כיון דעכ"פ יש לחוש אולי אינו רוצה לפוסלה לכהונה לכך במיגו כהך פליגי לרבי אף זה הוי כעדים ולר"נ מיגו כהך הוי רק כחזקה אבל היכי דהוי מיגו טוב מודים כ"ע דמה לי לשקר כעדים דמיא ומהני נגד החזקה ואף דבב"ב הוי בעיא אם אמרי' מגו במקום חזקה היינו היכי דאינו בידו אבל היכי דהוי בידו והוי מיגו טוב לכ"ע אמרי' במקום חזקה דכעדים דמיא ובהכי א"ש מה דקשיא לן דמה מיבעיא לן בפ"ק דב"ב אם אמרי' מיגו במקום חזקה הרי קי"ל כר"נ דס"ל דלא מהני מיגו במקום חזקה וק"ו הוא דמה מהדר אי בידו לא מהני במקום חזקה מכ"ש בזה דאין בידו ובשלמא להפוסקים כרבי א"ש דמיבעיא לנו דילמא דוקא התם דראו בידו מהני מיגו במקום חזקה אבל היכי דאין בידו לא מהני אבל להסוברים דקי"ל כר"נ מהו מיבעיא ליה ועוד מהו פשוט שם מן המשנה דאמרי' מיגו במקום חזקה דילמא התם אתיא כרבי ורבא מיבעיא ליה לר"נ ובע"כ דס"ל דמרבי אין ראיה דע"כ לא קאמר רבי רק היכי דהוי בידו אבל היכי דאינו בידו מודה רבי דלא מהני מגו וא"כ מה מיבעיא ליה כיון דקי"ל כר"נ ואף רבי מודה בזה ובע"כ דמיבעיא ליה די"ל להיפוך דוקא התם דהוי מיגו גרוע אבל בעלמא היכי דאין בידו ומיגו גרוע לכ"ע לא הוי מיגו ולהיפוך במגו טוב ואינו בידו זה מבעיא ליה ואין זה ענין לפלוגתא דרבי ור"נ כלל וא"כ בדין הש"ג כיון דבידו לפוטרו בגט ולכהן כבר אסורה מכח גט ראשון וא"כ הוי מיגו טוב ובידו כ"ע מודים דמה לו לשקר כעדים דמיא ומהני במקום חזקה ולכך נהי דהן הן שלוחיו הן הן עידיו מ"מ אם אומר לא בעל נאמן במיגו דבידו לגרשה וכאן הוי מיגו טוב דלכהן בלא"ה אסורה מכח גירושין הראשונים ולכך לא כתב הש"ג זה בכל עידי קדושי ביאה שנאמן לומר לא בעלתי דשם הוי חזקה

ומגו לא מהני כיון דהוי מיגו גרוע די"ל דאינה רוצה לפוסלה מכהונה ואף להסוברים דבאין לו אחין נאמן י"ל דמודים כאן דזה הוי חזקה דאתיא מכח סברא דלא מוקי אינש אנפשיה וחזקה דהוי מכח סברא עדיפא לכך לכ"ע לא מהני מגו גרוע במקום חזקה רק כיון דכבר גרשה ובלא"ה פסולה לכהונה הוי מיגו טוב לכך נאמן לכ"ע וא"ש ודוק היטב כי הוא דבר נכון וביחוד שאמר לא בעלתי התם ליכא מיגו ואדרבא הוא לאוסרה דאם לא בעל אסורה בגט ובעי חליצה ודו"ק:

סעיף ב' בהגה"ה **אבל אם נתייחד עם משודכת שלו** נ"ב עי' בב"ש שכ' שמדברי הרמב"ן משמע שבמשודכת ליכא בה חשש כלל לקידושין כמו באשה דעלמא יעו"ש ולפענ"ד קשה טובא דא"א לומר כן כלל דהרי קיי"ל לעיל בסי' מ"ה בשלח סבלונות למשודכת חוששין לקידושין וכרש"י שהחשש שהסבלונות בעצמם הם הקידושין וא"כ אם בכסף אנו חוששין ואנו אומרין שכיוון לקדושין אף שבאשה דעלמא וודאי ל"ח וגם ליכא איסור כלל בנתינת כסף לידי אשה אעפי"כ במשודכת אמרי' שכיוון לשם קדושין מכש"כ בביאה שאיסור יש בו משום שם זנות מכש"כ דראוי לחוש במשודכת ונהי שהתוס' שם הקשו על רש"י היינו מטעם אחר שהרי לא הי' אמירה כלל והיינו שהרי אנו יודעים שלא הי' אמירה שהרי שלח ע"י שליח בסתם אבל לולי זה היו מודים לרש"י וא"כ בבעל ונתייחד עמה וודאי די"ל דאמר לה בשעת ביאה שמקדש אותה וודאי דראוי לחוש מספק אולי קידש אותה כיון דהיא משודכת שלו וצ"ע ודו"ק:

סעיף ה' **לא אמרו חזקה זו דאין אדם עושה בעילתו כו'**. נ"ב המחבר פסק כאן בפשיטות דאין שייך א"א עב"ז רק באשתו לא בשאר נשים והוא דעת הרמב"ם הביאו הב"י סי' רס"ז ביו"ד ובאמת המעיין שם בדברי הרמב"ם יראה שלפ"ז מכ"ש גבי בא על שפחתו דהוי הולד עבד ולא אמרי' אאבב"ז ומתחלה הביא דעת הסוברים שבכל הנשים אמרי' כן וכ' שהם הוסיפו לומר שאף בבא על שפחתו כו' אמרי' אאבב"ז כו' וא"כ מדוע סתם המחבר כאן שלא אמרי' בשאר נשים אאבב"ז וביו"ד סי' רס"ז הביא שני דעות גבי בא על שפחתו אי יש לולד דין בן חורין ולהך דיעה דס"ל שם דהוי בן חורין כו' מכ"ש וגבי שאר נשים דאמרי' אאבב"ז כמו שמשמע מדברי הרמב"ם ומ"ט סתם כאן דלא כוותייהו והוי לי' להביאם לחייש להם לחומרא כו' ובודאי דאין לחלק דבשפחה הוי אסור דאורייתא משא"כ בפנוי' הוי רק דרבנן דבאמת אין סברא כלל לחלק כן כיון דבאשתו אמרי' אף באיסור פנוי' אאבב"ז ומ"מ בשאר נשים לא אמרי' כיון שבעל בסתם אין לחלק בין איסור דאורייתא וגם מדברי הרמב"ם משמע להיפוך ייע"ש וגם משמע שם בש"ך שלדעה זו נמי מקודשת השפחה ולדברי המחבר שבכאן עכ"פ לא תהי' מקודשת כו'. ועכ"פ נלפענ"ד

דאף לדיעה דבבא על שפחתו אמרי' ששחררה היינו דוקא בשפחה שלא הגיע זמנה לראות עדיין ולא ראתה אבל אם כבר ראתה השפחה דם וא"כ נהי שנא' ששחררה וזיכה לה גט שחרור ע"י אחר מ"מ הרי השפחה לא ידעה מזה ולא נזהרה מנדותה וגם לא טבלה אחר שנשתחרר אף אי נימא ששחררה מ"מ הוי ביאתו בעבירה שהרי נדה היא ותו לא חיישי' ששחררה אם נכשל ועבר על איסור קל מודה שהוי בכרת ואיסור שפחה רק בלאו. ונלפענ"ד דדין זה יהי' תלוי בשני תירוצים של הר"ן בפרק המדיר בסוגיא דקדשה ע"ת שהקשה דסוף סוף הוי ב"ז דאין לה כתובה כו' י"ע"ש ולפי תירוץ הראשון דאין אדם עושה בכוונתו בעילת זנות כו' א"כ דדוקא לענין שחרור אמרי' שאבב"ז בתשלום בכוונתו ואמרי' שמסתמא שחררה אף שהיא נדה אך לפי תירץ השני שם שפיר לא אמרי' כשהיא נדה אאבב"ז כו'. שוב מצאתי בב"ש בה' יבום שכ' כן לחלק בין דאורייתא לדרבנן:

סימן קנב

סעיף ג' **שנים אומרים נתגרשה וכו'** נ"ב הנה הרא"ש בפ"ב דכתובות הביא דעת ר"ח דדחה דברי רב אשי מהלכה רק קיי"ל כרבא והרא"ש תמה עליו ועיימ"ש בתשו' לק' טשודנוב קנה מקומו באה"ע סי' קמ"א מ"ש ליישב דבריו גם מה דקשה בגוף הסוגיא במה דפריך לרבא מרב המנונא כתבתי שם גם הבאתי שמה דברי הריטב"א שהביא השיטה מקובצת בפ"ב דכתובות שם דמשמע מדבריו דמה דאמרי' שלא בפניו מעיזה היינו רק לכתחלה אבל בדיעבד לא תצא וכן הוא בשם הרא"ש שם י"ע"ש והוא חידוש דין ואפשר אף הוא לא קאמר רק בצירוף ב' שנתגרשה ולהס"ד דש"ס דשם י"ע"ש ודו"ק:

סעיף ו' **האשה שבאה ואמרה א"א הייתי וכו'** וי"א דוקא כשאמרה בתוך כדי דיבור וכו' נ"ב הנה ראיתי במחנה אפרים בהל' אסורי ביאה בח"ב דכ"ט ע"ב שהביא ב' דיעות הללו אם הפה שאסר הפה שהיתר אם הוי מטעם מגו או בלא מגו והנה כתב שם דדברי התוס' בפ"ב דכתובות גבי מניין להפה שאסר מנין נמי כן דהוי מטעם מגו י"ע"ש והנה באמת התוס' שם בסוף דבריהם הביאו בשם הר"י להיפוך דאינו מטעם מגו וכן מוכח יותר בתוס' ב"ק (ד' ע"ב ע"ב) ד"ה אין לך בו אלא משעת חדושו וכו' שכתבו והא דאמר בפ"ב דכתובות שנים החתומין על השטר וכו' האי לאו מגו הוא שאין השטר מתקיים אלא על פיהם והפה שאסר הוא הפה שהיתר כדאמרי' התם בההוא פרקא מנין להפה שאסר הוא הפה שהיתר ופריך הא ל"ל קרא סברא הוא וכו' וא"כ מוכח דס"ל הפה שאסר הוא הפה שהיתר אינו מכח מגו וכוונתם נראה דודאי אם הוי מכח מגו הוי בעי' קרא דהרי

י"ל דאולי לאו בקיאי בדינא ונהי דלפי האמת אף בלי קרא קיי"ל דמהני מגו מ"מ לא הוי פריך כ"כ בפשיטות דהא למ"ל קרא ובע"כ מוכח דהפה שאסר וכו' עדיף ממגו ייע"ש ויש להסביר הדבר דהנה מגו הוי מטעם רוב דהרי י"ל דלא בקי בדין רק דאזלי' בתר רובא דרוב בקיאין בדינא וכן מצאתי אח"כ בילדותי בתומים שמה"ט לא מהני מגו להוציא ואני אמרתי זה בילדותי מסברא דנפשאי וא"כ כיון דהוי מטעם רוב תינח אנן דידעי' דאזלי' בתר רובא כמ"ש בפ"ק דחולין אבל אם לא הוי ידעי' דאזלי' בתר רובא לא הי' מועיל מגו וא"כ הרי בחולין הוי כמה מ"ד דכל חד למד ממקום אחר דאזלי' ב"ר וא"כ מהו פריך הש"ס סברא הוא דילמא קמ"ל דאזלי' ב"ר ובע"כ מוכח דפה שאסר לאו מטעם מיגו הוא ולא מכח רוב ולפי"ז כיון דמוכח בש"ס ב"ק שם ובכמה דוכתא דמגו בשנים לא אמרי' וקשה משנים החתומים על השטר כקושית התוס' ובע"כ הפה שאסר עדיף ממיגו ומוכח כדעה ראשונה להלכה והנה מידי דברי בזה דמגו הוי מכח רוב עלה בלבי לטעם למה לא מהני מיגו בשנים ובמה שהקשה התוס' בפ"ק דקידושין בסוגיא דשליח נעשה עד דהוי מגו בב' ונדחקו ליישב דלפטור מכוונין לדבר אחד עיי"ש ולפמ"ש י"ל כך דמגו מהני מטעם רוב ולא חיישי' למיעוטא אך זה אם הוי רק חד מיגו אבל בב' עדים כיון דהוי מגו בכל חד א"כ בכל חד הוי ספק אולי הוא מן המיעוט א"כ הוי ס"ס דילמא עד זה מן המיעוט ואת"ל אינו מן המיעוט דילמא השני מן המיעוט והוי ס"ס וס"ס עדיף מרובא עכ"פ שקול כמו רוב לכך לא מהני מיגו בשנים וא"כ תינח בעלמא כיון דהוי ספק לא מהני עדותן אבל לפטור נפשם לו יהא דהוי ספק עכ"פ פטורין מממון וכיון דעכ"פ פטורין שוב לא הוי נוגעין ונאמנים באמירת עדים כן נ"ל דרך הערה בעלמא ודו"ק:

סימן קנד

ס"א **אילו שכופים אותם להוציא וכו'** נ"ב הנה בדין אם אנסוהו תחלה ואח"כ בטלו האונס רק שהיה בידם לחזור ולאנסו אם נחשב אונס ע' בתשו' מוהרי"ק בזה הובא באחרונים ובחדושיו מכבר וע' בחיבורי נ"ז בהשמטת לנדרים דכ"ב במעשה דעולא דהוכחנו שם דהוי אונס מק"ו דהתם לא אנסו כלל רק לחבירו מ"מ הוי אונס כיון דהוי בידו לאנסו מכ"ש לו עצמו אם אנסו בשום פעם דהוי עליו דין אונסים אח"כ מיהו אפשר דהתם הוי באותו מעמד ואין לתלות בשינוי משא"כ בזה דלא הוי במעמד אחד וי"ל דנשתנה דעתו עתה ואינו רוצה עוד לאנסו ודו"ק:

ס"ד **האיש שנולדו בו מומין אחר שנשא וכו'** נ"ב נראה דדייק וכ' אחר שנשא הא אחר ארוסין הוי מום ואין כופין אותה לכונסו וכופין אותו ליתן גט וע' בתשובתי לק' בארדיטשוב באהע"ז סי' י"ז מ"ש בזה בטעמו דמלתא ייע"ש ודו"ק:

סעיף כ"א בהג"ה **וכן מי שגירש בגט כשר ויצא קצת לעז על הגט מותר לכופו לתת גט אחר** נ"ב הנה בע"כ מיירי באופן דאסורה להנשא מכח לעז זה דאם מותרת להנשא למה לי לכופו ליתן גט אחר בחנם ואדרבא הרי יש בזה חשש שיאמרו דאין הגט ראשון כלום ואם קדשה אחר ביני ביני יאמרו דאין קידושין תופסין בהו והוי חשש איסור וכעין שכתב הרמ"א סי' ל"ד דאין לחזור ולקדש תחת החופה מכח חשש זה ובע"כ מיירי בענין דאסורה להנשא מכח הלעז לכך כיון דהוי חשש עגונה אין לעזוב הוודאי ולתפוס הספק בחשש דנפיק מיניה חורבא א"כ נראה דה"ה אם יפסל הגט מכח שינוי שם אביהם בזה מן התורה הגט כשר דאין חיוב מן התורה להזכיר שם אביהם כידוע ואם לא נכתב שם אביהם כשר הגט מה"ת ואינו פסול רק מדרבנן לכך כה"ג כופין אותו ליתן גט אחר ודוקא היכא שפוסל הגט מן התורה בענין שאם ירצה לקיימה א"צ קדושין אחרים אז היא אשתו גמורה וכבא לגרשה מתחלה דמי בזה אין לכופו דהוי גט מעושה מן התורה והוי מעושה שלא כדין אבל אם הגט כשר מן התורה ואינו פסול רק מדרבנן וא"כ אם ירצה לקיימם צריכין קדושין אחרים וכיון דצריכין קדושי אחרים הרי זה תלוי בריצוי שניהם ואין האשה מתקדשת אלא לרצונה וא"כ אין בידינו לכופה לחזור ולהנשא לו ושוב כיון דלא תנשא לו ולדור עמה בלא קדושין א"א א"כ הוא רוצה לעגנה וכל היכי דרוצה לעגנה לא לדור ולא לגרש כופין אותו לגרש היכא דרוצה לעגנה וזה טעם נכון וברור לפענ"ד לדינא ודו"ק:

סימן קנה

סעיף ד' **ויש מי שאומר דלכתחלה בעי' ג'** נ"ב עיי"ש בטעמו בתשובה לק' זאמישטץ קנה מקומה בסדר הגט סימן קנ"ד במהדורא ד' שלי סימן ע"ח ייע"ש מ"ש בזה ודו"ק. ועיין בב"ש ס"ק י"ח מ"ש דמשמע מתוס' דולד שאינה של קיימא אינה יכולה להוליד בקטנותה ועיי"ש בזה באריכות בתשובה למדינת רוססיא קנה מקומה הל' יבום סימן קנ"ו במהדורא ו' שלי סימן קס"ג ייע"ש ודו"ק:

סעיף י' **קטנה הממאנת וכו'** ואם נשאת לאחר ומיאנה בו אסורה לחזור לראשן וכו' נ"ב הנה במשנה שם ביבמות איתא הממאנת באיש ונשאת לאחר וגרשה ונשאת לאחר ומאנה בו ונשאלת לאחר וגרשה וכו' זה הכלל כל שיוצאה הימנה בגט אסורה לחזור לו

וכל היוצאת ממנו במיאון מותרת לו כן היא גרסת רש"י אבל גרסת הרי"ף הוי להיפוך שגורם הממאנת באיש וגרשה ונשאת לאחר ומיאנה וכו' לאחר וגירשה לאחר ומיאנה וכו' ונלע"ד להוכיח מדברי הש"ס בגרסת הרי"ף ולא בגירסת רש"י והוא דהנה שם פריך הש"ס וז"ל אלא אי קשיא דחברי' אדחברי' מיאנה בו והחזירה וכו' ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו טעמא דנתארמלה או נתגרשה אבל מיאנה מותרת לחזור אלמא אתי מיאון דחברי' ומבטל גיטא דידי' וכו' ורמינהו זה הכלל וכו' כל שיוצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו אלמא לא אתי מיאון דחברי' ומבטל גיטא דידי' וכו' וקשה טובא דמה פריך הש"ס דלמא לעולם מיאון דחברי' אינו מבטל גיטא דידי' לעקור כל הקדושין למפרע אף של הראשון זה ודאי אינו מועיל רק ברישא עכ"פ מועיל המיאון שעוקרת למפרע הקדושין של זה שמיאנה בו ונעשה כזנות בעלמא וגרושה שזנתה מותרת לחזור לו ולכך מותרת לחזור לו ובסיפא כיון דאחר שמיאנה חזרה ונשאת לרביעי וגרשה א"כ שוב אסורה למגרש הראשון מכח נשואין האחרונים של הרביעי שאצלו לא מיאנה רק גרשה ולכך אסורה למגרש הראשון ובע"כ כוונת המשנה דקתני כל שיוצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו הוי רק על הראשון דלרביעי ודאי מותרת לחזור לו שהרי עדיין לא נשאת כלל לאחר ובע"כ כוונת המשנה רק דלמגרש הראשון אסורה ולדידי' שפיר אסורה מכח נשואין אחרונים וה"ה למגרש הרביעי אעפ"י שאח"כ נשאת לאחר ומיאנה אם אח"כ נשאת לאחר וגרשה אסורה לו דומיא דראשון ומה קושיא וע' בתוס' שם ד"ה אלמא שכתבו דהש"ס הוי מצי להקשות מכח סברא זו ייע"ש וא"כ קשה טובא דכאן הוי מצי הש"ס לתרץ בזה לכך נראה העיקר כגרסת הרי"ף של שלישי גרשה ולרביעית בסוף מיאנה וא"כ כיון שהמיאון הי' בסוף וקתני במשנה כל שיוצאה ממנו בגט אסורה לחזור לו משמע אף להשלישי המגרש אסורה מכח מיאון של הרביעי ומוכח דלא אמרי' דהמיאון משוי לי' בזנות דאל"כ תהי' מותרת לשני עכ"פ וקשיא שפיר רישא לסיפא ודו"ק ולגרסת רש"י צ"ע והנה מן התוס' הנ"ל ד"ה אלמא שכתבו דמסיפא גופא הוי מצוי לאקשוי' מוכח שג"כ גרסו כהרי"ף דבלא"ה לא הקשו מידי די"ל דלראשון אסורה מכח גרושין הרביעי שהי' בסוף אלא בע"כ שהם גרסו דלשלישי היו הגט ולרביעי המיאון ולכך שפיר הוי מצי להקשות מן השלישי שאסורה לו ודוק היטב. ועיין בב"ש מ"ש לטעם חזקה אאבב"ז אם אומר שלא בטל שם קדושין לא הוי רק קדושי דרבנן כוונתו דאם קודם שבעל אומר בפי' שלא יתכוון בביאה לשם קדושין אז לא הוי רק קדושי דרבנן והוציא זה מדברי התוס' פ' המדיר ד"ה ממאנת וכו' ובסוף דבריהם כתבו ויש לומר בדוחק כגון שפי' בהדיא שאינו בועל לשם קדושין וכו' ובספר החכמה טעה

בזה והבין דברי הב"ש שלאחר ביאה אומר שלא בעל לשם קדושין ובמחכת"ה לא דק בזה כלל דהיאך ה"א כלל שיהי' נאמן נגד החזקה ומכ"ש לקולא וכו' ודו"ק היטב:

סעיף יד **אין שתי שערות סי' גדלות וכו'** נ"ב עיין בב"ש ס"ק כ"א ועיימ"ש בסי' קס"ט בתשובה במהדורא ג' שלי ליישב זה על נכון ודו"ק:

סימן קנו

סעיף ד' בהג"ה **וי"א ואפילו אם נולד מת וכו'**. עיימ"ש בזה בתשובה ל"ק הרימלוב קנה מקומה הל' גיטין סימן קכ"ט ייע"ש במהדורא ח' שלי סימן ז' מ"ש בזה בעזה"י ודו"ק:

סעיף יג **הלך בעלה וכו'** נ"ב הנה דין זה תמוה למעיין בש"ס כיון דקיי"ל דלא חיישי' למיעוטא וע' בפוסקים ובב"ש ועיימ"ש אני ליישב זה בתשובתי ליו"ד הל' דבר מן החי סי' פ"א לק"ק ראהטין בחיבורי טטו"ד מהדורא ה' סי' י"ד מ"ש ליישב זה על נכון בעזה"י דרך חדש ודו"ק:

סימן קנז

סעיף ד' **נפלה לפני יבם מומר וכו'** נ"ב עיימ"ש בזה בתשובה ל"ק פאריצק להרב הגאון מוה' נח אב"ד דשם מה שפלפלתי הרבה בזה בעזה"י והסברתי טעם המתירין והבאתי ראיות לזה ייע"ש קנה מקומה באה"ע סי' י"ז ייע"ש והוא במהדורא ו' שלי סי' י"ז ייע"ש ודו"ק וע' בתשובתי ל"ק לוצקא קנה מקומה הל' גיטין סי' ק"נ דרך אגב במהדורא ח' שלי סי' רע"א מ"ש עוד השייך לכאן בדין יבם מומר ובדין יבם חרש ייע"ש ודו"ק. והנה ראיתי בספר אבני מלואים סי' זה שכתב בטעם הגאונים שאח מומר אינו זוקק ליבום מכח שיטת הפוסקים שמומר אינו יורש ד"ת ויבום בנחלה תלוי רחמנא ייע"ש והנה אחר מחכת"ה דבריו אינן נראין דא"כ גם ביש לו בן מומר לא תפטור בלא יבום כיון דאינו יורש והרי כן אמרי' בש"ס פרק י"נ דטענו בנות צלפחד אם כבן אנו נירוש ואם אינו כבן תתייבם אמנו וא"כ ה"נ אם אין מומר כיורש מה"ת תתייבם ובע"כ אין זה ראי' דמה דאמר אינו יורש היינו כשהוא מומר אבל אם חוזר בתשובה ודאי יורש א"כ בשלמא לענין ממון דמהני בי' הפקר וסילוק לכך כיון דמסלק נפשי' ואינו עושה תשובה הוא עצמו מאבד ממונו אבל לענין איסורא ודאי כיון דאלו בעצמו הדר בתשו' ויהי' יורש ג"כ לכך זוקק ליבום גם פוטר מיבום ומה דיבום בנחלה תלוי רחמנא היינו באם אינו ראוי לירש מדינא ולא מכח גרם מעשיו ולא שייך הואיל אבל היכי דע"י מעשיו גרמו לו שלא יירש הוי כאלו סלק עצמו באופן המועיל מירושת אביו ומ"מ ודאי דזיקוק ליבום כן ה"נ

בזה ואין ענין זה לזה כלל וז"ב ופשוט וק"ל ועמ"ש עוד בדין יבם מומר במהדורא ח' שלי דרך אגב סי' רנ"ט:

סעיף י' **אשה שמת בעלה וכו'** נ"ב הנה בדין מי שיש לו ע"א שמתה אשתו אם מותר לישא אחרת עיין בתשובתי ל"ק זאסלאב קנה מקומה ה"ל ערובין בחיבור הנרשם מינה ותשעה עשר מ"ש בזה שם דרך אגב בעזה"י ב"ד ע"ג וגם בדין אשה שבאה ואמרה מת בעלי ואח"כ בניו וגם לא היו לבעלה אחין אם נאמנת עיין בתשובתי הנ"ל דרך אגב מ"ש בזה בעזה"י ודו"ק:

סימן קנח

סעיף ג בהג"ה **וי"א דאין ע"א נאמן ביבמה לומר שמת בעלה כו'** נ"ב הנה זה הוי בעיא בש"ס אם ע"א נאמן ביבמה להתירה לעלמא ייע"ש. והנה המעיין ברא"ש שם העלה דלהעיד מת בעלך ואח"כ מת בנך לא מספקא להש"ס כלל ופשיטא לי' דאינו נאמן רק דהאי בעיא היא רק במת יבמך יע"ש. והנה לא זכיתי להבין דבריו והמה תמוהין בעיני שהרי פושט בעיא זו ממתניתין דמת בעלך ואח"כ מת בניך כו' מה לאו בע"א הרי מפורש בש"ס דהאיבעיא הוא גם במת בעלך ואח"כ מת בנך וגם בהא ס"ל להפו' דנאמן ע"א להעיד ואדרבא לכאורה הי' תמוה לי על רש"י שכתב דהאיבעי' הוא באמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך ולכאורה הי' נראה דבהא פשיטא דנאמן דהרי בר"פ האשה רבה שם בעי מנ"ל דע"א באשה נאמן מן התורה וקאמר שם מידי דהוי אחתיכה ספק חלב ספק שומן ואמר ע"א ברי לו דשומן הוא כו' ופרש"י שם דאל"כ אין לך אדם אוכל אצל חבירו כו' ופריך הש"ס מי דמי התם לא אתחזיק איסורא הכא אתחזיק איסורא דא"א ואין דבר שבערוה פחות משנים וא"כ הכא במת בעלך ואח"כ מת בנך כיון דהיא אתחזקה בחזקת היתר לשוק [וכדאמרי' בפ"ג דיבמות דף למ"ד אשה זו בחזקת היתר לשיק כו'] שהרי הי' ידוע שהי' לה בן סברי הלך בעלה ובנה למד"ה וא"כ כיון שהיתה בחזקת היתר לשוק ועכ"פ לא אתחזק איסורא כאן וא"כ ראוי שע"א יהי' נאמן בה מידי דהוי חתיכה ספק חלב. ומ"ש הרא"ש דיש לחוש ששכרו אותו ודאי באוכל אצל חבירו יותר יש לחוש שהוא מתכוין להנאתו ומאכילו דבר איסור שהוא בזול וכדומה ואעפ"כ סומכין עליו כל שלא אתחזק איסורא ולכך הי' נראה דבעיא מן הש"ס הוי רק במת יבמך כיון דהי' ידוע שהי' לה יבם הוי בחזקת איסור לעלמא ולכך באתחזק איסורא אפשר דאין ע"א נאמן ביבמה והי' נראה דרש"י לשטתו אזיל דמפרש בכמה דוכתא דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת היינו בחזקת אבר מן החי אף דהשתא היא מתה מ"מ ס"ל

דמחזיקין מאיסור לאיסור ולכך הכא נמי כיון שהיתה עד הנה בחזקת אשת איש והיתה אסורה לעלמא א"כ אף שעתה מת בעלה מ"מ מחזיקין מאיסור לאיסור והוי כאתחזק איסורא ואינו נאמן להעיד שאח"כ מת בנה ולא קודם והוי כאתחזק איסורא אבל להתוס' שם שכתבו דבחזקת איסור היינו שאינו זבוחה וס"ל דאין מחזיקין מאיסור לאיסור הי' ראוי להיות כאן נאמן בודאי להעיד שמת בעלה ואח"כ בנה והי' תימה על התוס' דמשמע שם בסוגיא דס"ל דבעיא הוי ג"כ במת בעלך ואח"כ מת בנך אך באמת כיון דהש"ס רוצה לפשוט בעיין ממתני' דמת בעלך ואח"כ בנך מבואר להדיא כפרש"י ותוס' דגם זה מבעיא להש"ס ולכאורה יש ראי' ברורה לזה לדעת רש"י דמחזיקין מאיסור לאיסור דאל"כ אין ראי' ממת בעלך ואח"כ בנך למת יבמתך וצ"ע אך על הרא"ש יש יותר תימה דהוא ס"ל דבזה לא מבעיא כלל דפשיטא דאינו נאמן והוא היפוך סוגיות הש"ס ואין בידי ספרי ביאור על הרא"ש לעיין בהם אם הרגישו בזה וכעת אין עסקי בעניני' הללו ואין פנאי להאריך בזה אולי יזכני ה' בזמן אחר ודו"ק:

סימן קנט

סעיף ב' **נישאת לזר וכו'** נ"ב עיין בב"ש ס"ק ז' מ"ש כתב רבינו ירוחם וכו' עד וצ"ע ודבריו תמוהין כמ"ש בתשובה ל"ק טרעמבעוולא בהל' גיטין סי' קמ"ה במהדורא ג' שלי סי' ס"ג ייע"ש מ"ש בזה ודו"ק:

סעיף ה' בהג"ה **וי"א דעכשיו בזה"ז וכו'** נ"ב הנה הח"צ בתשובה (סימן קט"ז) הקשה דברי הרמ"א אהדדי דכתב (בסי' א') דגם בארוסה לא תיקן והרי ארוסה הוי יותר אשה וזקוקה כמו שהוכיח שם יע"ש ולענ"ד במחכת"ה לק"מ דמ"ש הרמ"א דגם בארוסה לא תיקן היינו אם הוא רוצה לגרשה והיא אינה רצונה לקבל הגט והרי א"א לגרש בע"כ ולכך בארוסה נהי דאסור לגרשה בע"כ מ"מ לישא אחרת מותר אבל אם הוא אינה רוצה לגרשה ודאי אסור לו ליקח אחרת וכאן ביבמה מיירי שהאשה רוצית לחלוץ והוא אינה רוצה ולכך כיון דהוא מעכב אסור לו ליקח אחרת וזה פשוט ונכון בעזה"י ודו"ק והנה נדפס מחדש שו"ת ח"ס על אהע"ז וכתב (בסימן א') לחדש דהיכי דמותר לגרש בע"כ מותר ממילא ליקח אחרת וכו' ובמחכת"ה נעלם ממנו מ"ש (בסי' ע"ז) (ובסימן קי"ט) בשם מהר"ם פדואה דאף היכי דמותר לגרש בע"כ מ"מ לישא ב' נשים אסור ייע"ש ולכך א"א להורות כן לדינא יע"ש ודו"ק:

סימן קסב

סעיף א' **הכונס את יבמתו נאסרו צרותיה עליו ועל שאר האחים בעשה וכו'** נ"ב עבב"ש שהביא מחולקת אם עובר בעשה או בל"ת י"ע"ש ובסעיף שאח"ז וקשה לי למה לא יתחייב עליו באיסור כרת ונימא בי' כיון דאהדרא אהדרא לאיסורא קמא כמ"ש התוס' ברפ"ק דביצה גבי תזבח ולא גיזה וכו' והוכיחו משם דלוקה מכח אהדרי' לאיסורא קמא א"כ ה"נ כיון דאשת אח איסורא רק דאמרה התורה לייבם מכח מצוה והיכי דליכא מצוה ואסרה אותו אהדרי' לאיסורא קמא א"כ למה לא יהי' בלאו וכרת ולכאורה הי' נראה לתרץ כעין שכתבו התוס' התם בפ"ק דביצה (ד' י"ב ע"ב) כיון דגיזה בפסולי המוקדשין לא הותר בהדיא לכן אמרי' אהדרי' לאיסורא קמא אבל אוכל נפש דהותרה בהדיא לא אמרי' אהדרי' לאיסורא קמא א"כ ה"נ ביבום כיון דכתיב יבום להדיא לא אמרי' אהדרי' לאיסורא קמא אך עדיין קשה בהתוס' בביצה בקושיתם למה הקשו רק על נדרים ונדבות ומכח קושיתם שהוקשו דאף לב"ה אסור מכח לכם ולמה לא הקשו על ש"ס מפורש ביבמות (ד' י"א ע"ב) דזה ש"ס מפורש הוא דקיי"ל כר' ייחנן דאינו עובר רק בעשה עיין ברש"י ותוס' שם ורמב"ם ומ"ט לא נימא בי' אהדרי' לאיסורא קמא לפום מה דלא ידעו מתירוצם וגם עכ"פ לפי תירוצם הנ"ל לסייע דבריהם מהך סוגיא דלא אמרינן אהדרי' לאיסורא קמא וצ"ע כעת בזה ואין פנאי לחפש בספרים אולי יזכיני ד' בזמן אחר לבאר יותר ודו"ק:

סימן קסד

סעיף ו' **ילדה ולד וכו'** נ"ב עיין בתוס' יבמות (ד' ל"ז ע"ב) ד"ה וזו הואיל ולא הוכר עוברה מה שהוקשה דנוקמא בחזקת היתר ליבם והנה מה שדבריהם סתרו לדבריהם ביבמות (ד' ס"ח ע"א) ד"ה רישא פסולי כהונה מ"ש בסוף דבריהם כיון דהשתא ודאי בן ט' איתרע חזקה קמייתא הנה בתשובתי מכבר לאו"ח כתבנו בישוב בזה וכעת כתבנו עוד שוב בחבורי ליו"ד הל' מילה סי' רס"ו במהדורא ה' שלי סי' רמ"ט י"ע"ש דרך אגב וכתבנו שם כלל נכון בזה בעזה"י אימתי אזלינן בתר חזקה דהשתא ואימתי לא י"ע"ש ודו"ק:

סימן קסה

סעיף א' **וי"א שמצות חליצה קודמת** נ"ב כן הוא בש"ס דא"ש אומר כל הבא על יבמתו לשם נוי וכו' כאלו פגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר הנה מ"ש בלשון ספק וקרוב בעיני להיות הולד ממזר וע' בתשובתי ל"ק זאסלאב קנה מקומה ביו"ד סי' קנ"ז

במהדורא ה' סימן קע"ה מ"ש שם בזה דרך אגב בעזה"י ודו"ק. והנה בדין המתנה עם האשה ע"מ שאם תפול לפני יבם לא תתייבם רק תחלוץ אם זה נחשב מתנה עמש"ב וכבר חקר בזה הפר"ח בספר מ"ח ועיין מ"ש בזה בתשו' למדינת פולין ל"ק קוסטאנטין קנה מקומה בחיבורי ליו"ד הל' כלאים סי' ש"ב במהדורא ד' שלי דרך אגב ייע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף ד' בהג"ה **אם לא שפירשו בהדיא לחלוץ לה בחנם וכו'** נ"ב הנה גם אם פרשו כן לא מהני רק אם נשבע בפועל אבל אם לא נשבע בפועל רק שכתוב כן בהשטר הנה ל"מ אם כתוב בו רק שבועה דלא מהני לכמה פוסקים דשבועה בכתב לא מהני רק גם אם כתוב בו חרם דחרם בכתב מהני היינו אם כתבו בכתב ידו וגם בלשון בינוני שמקבל על עצמו כך וכך אבל אם כתוב בכתב יד אחר רק שהחולץ חתום שמו זה לא הוי בקבלת חרם וכמ"ש בכמה תשובות דזה הוי רק כהודאה ולא שייך רק בממון וגם אף אם כתב בכתב ידו אם כתוב בו בלשון עבר שקיבל עליו בחרם נמי לא מהני דזה הוי רק כהודאה ולא שייך רק בממון ואף אם כתוב בהשטר שנתחייב כך וכך דמים רק דהתנה תנאי שאם יחלוץ בחנם יפטור נמי לא מהני דהוי כמו אסמכתא כיון שכתב בשטר אחד וכמ"ש בסמ"ע בסי' ר"ז ס"ק מ"ה ואינו דומה לחיוב בשטח"ז דהתם שאני דהתנאי הוי נמי ממון והוי רק כמחייב עצמו או כך או כך אבל שניהם הוי חיובו ממון גם התם דאינו מתנה על עצמו רק על בניו ואחר מותו לא שייך בזה אסמכתא אבל במתנה לחלוץ בחנם ודאי שייך בזה אסמכתא וכל דלא כתוב בי' בבד"ח הוי אסמכתא אף אם לא כתוב בי' דלא כאסמכתא כמ"ש בסי' ר"ז ואף אם כתוב בי' בבד"ח אם אומר שרוצה לייבם נמי פטור די"ל כוונתו הוי אם יאמר שלא לחלוץ ולא לייבם רק יעגן אותה אבל אם אומר שרוצה לייבם כתב הב"ש דפטור והיינו אף דאין אנחנו מניחין לייבם מ"מ שוב הוי אונס שהוא רוצה לקיים התנאי רק שאנחנו אין מניחין אותו לכך פטור מחיובו כנלפע"ד בזה לדינא ודו"ק:

סימן קסו

סעיף ז' **אפי' בהעראה וכו'** נ"ב עיין בתוס' יבמות פ"ב (דף כ' ע"ב) גבי גזירה ביאה ראשונה אטו שניה מה שהקשו שם ועיין בחבורי לאו"ח שנת תר"ה הלי חנוכה מ"ש לק' טרנפאל בהל' חנוכה סי' תרע"ג מ"ש שם דרך אגב לישב קושייתם שם על נכון יעזה"י יוע"ש ודו"ק:

סימן קסז

סעיף ב' **בן ט' שנים ויום אחד וכו'** נ"ב מה דהוי דעת רש"י בקדושין (דף י"ט ע"ב) דקונה מן התורה ומדברי מהרש"א בסנהדרין (דף נ"ג ע"א) מוכח דס"ל לרש"י דהוי רק דרבנן וישוב גוף דברי רש"י בקדושין דף י"ט מקושיות התוס' עיין בתשובתי לק' זראוונא קנה מקומה בחבורי לאו"ח חלק הנרשם צ"ה דף ס"ז ייע"ש בתשובה השייך לקונטרס רשפי אש מ"ש שם דרך אגב ייע"ש ודו"ק:

סימן קסט

סעיף ג' **לכתחלה מצוה שיוסיפו שנים וכו'** נ"ב אם די בפני שנים או בעינן שב"ד יכתבו לה ושיש פלוגתא בזה בין רש"י להרא"ש עיין מ"ש בזה במהדורא ב' שלי ח"ש בהל' גיטין סימן קנ"ב ייע"ש ודו"ק:

סעיף ח' **צריך שיכירו וכו'** ואפי' אין כאן אלא ע"א וכו' נ"ב עיין בתשובתי לק' קאמיניץ קנה מקומה בהל' גיטין סי' ק"כ במהדורא זיין שלי סימן ק"פ שם הקשיתי קושיא עצומה מ"ט לא יהיה היבם בעצמו נאמן ליתן חליצה כמו בא אחד ואמר אני קדשתיה דנאמן ליתן גט מכח דאין אדם חוטא ולא לו ומן הש"ס אין ראיה די"ל הש"ס מיירי לייבם אינו נאמן זה א"ש כמו דא"נ לכנוס או דמיירי שיש ירושה והוי נוגע מכח הירושה אבל לחלוץ וליכא ירושה י"ל הוא עצמו נאמן גם קשה למה לא תהיה היא נאמנות ואף דהוי לה טובה מ"מ הרי ע"א נאמן באיסורין וכמ"ש הר"ן בקדושין שם פ"ג דאינו רק כמברר ההיתר מן האיסור והתם לבנ?ס אינו נאמן מכח דיצרו תקפו אבל באשה לא שייך יצרה תקפה כ"כ גם אין ההונאה מיד דמי יודע מתי תנשא לכך הוי ראוי שאף היא תהיה נאמנת לחלוץ והש"ס מיירי רק לייבם ומנ"ל להפוסקים דאף לחליצה אינה נאמנת ייע"ש וצ"ע כעת [וי"ל דמזה יהיה מונח ד"ה נשים אין נאמנין גם בזה וגם יהיה מונח דגם הזכרים הדומין לאלו אין נאמנין ולכך אין היבם נאמן ונפשט ספקו של הש"ג עיין בב"ש לעיל סימן י"ז ועיין במהדורא זיין שלי סי' קפ"ה מ"ש עוד בזה ודו"ק היטב]:

באותו סעיף **או אפי' קרוב או אשה וכו'** נ"ב הנה בדין אשתמודעינהו דקי"ל דנאמן אפי' אשה וקרוב וקטן הנה אם זה הוי מן התורה או מדרבנן וגם אם מדין תורה גם היבם והיבמה היו נאמנין רק דרבנן החמירו דבעינן עדות כל דהו או להיפוך מן התורה לא היו נאמנין כלל רק רבנן תקנו שנאמנין עיין במ"ש בתשובה לק' טרנפאל בשנת תר"ה קנה מקומו באו"ח הל' תפלה סי' ק"א בחבורי לאו"ח אשר התחלתי בשנת תר"ה ייע"ש ושם כתבתי דזה תליא בשני התרוצים של התוס' בגיטין פ' הזורק (דף פ' ע"ב) ד"ה שם

עירו ושם עירה יע"ש כי טוב הוא בעזה"י גם דברי הרמב"ם דמתיר לסמוך על קטן נבין מה שאינו מפורש בש"ס בארתי שם בזה ייע"ש ודו"ק: **והנה נסתפקתי** אם מהני בנכרי מסל"ת באשתמודעינהו ונראה ראיה דמהני עכ"פ שנים מסל"ת והוא ממ"ש בגיטין (דף י"ט ע"א) והובא בש"ע חו"מ סי' ס"ח באם אין יודעין לקרות קוראין לפניהם ב' נכרים במסל"ת זה שלא בפני זה וכבר הקשינו בתשובה ליו"ד סי' צ"ח במהדורא ה' שלי סי' קס"ג הרי אין מסל"ת נאמן אלא בעדות אשה ומכ"ש בממון דחמיר מאיסור דאין הולכין במא"ה והבאתי שם ראיות לזה והוכחתי דבע"כ טעמו הוא מכח דעל"ג ואף דבעדות אשה לא מהני מכח על"ג ומפני תק"ע בשטר עבידי לגלוי טפי ייע"ש וא"כ ה"נ באשתמודעינהו כיון דהוי גילוי מילתא בעלמא ועל"ג טפי לכך מהני עכ"פ ב' נכרים במסל"ת ומה דלא נקט הש"ס נכרי מסל"ת היינו דבאשה וקרוב מפני אפי' אינן לפי תומן אבל בנכרי בעינן מסל"ת כמו התם אבל אין לומר דזה הוי בכלל עדות אשה דשייך ביה נמי משום עגונא ז"א דהרי חזינן דחד מ"ד ס"ל דאשתמודעינהו הוי בעדים והרי בעדות אשה נמנו וגמרו במשנה דאפי' מפי עבד ומפי שפחה בע"כ דבזה לא שייך עגונא וגם אידך מ"ד דאפי' אשה וקרוב מהני באשתמודעינהו נתן טעם מכח דהוי גלוי מלתא בעלמא ולמ"ל האי טעמא הרי י"ל משום עגונה ומנח דייקא ככל אשה ובע"כ דבזה לא שייך פק"ע וא"כ י"ל דנכרי ושפחה אינו נאמן לפי תומן ואין ראיה רק מכח דין הנ"ש ולכך בעינן ב' מסל"ת כמו התם והנה אין להקשות למה באמת לא שייך בזה משום עגונה הן אמת דבש"ס מבעיא בע"א ביבמה די"ל מכח מסני סני לא דייקא אך קשה למה לא פשיט הש"ס בעיא זו מפלוגתא דאשתמודעינהו ומוכח דלא שייך בזה תק"ע ומכח דמסני סני ולכך נראה דמזה יהיה ראיה דלא הקילו חז"ל בתק"ע רק אם מעיד על גוף המיתה ולא אם מעיד על דבר אחד ובתשובה אחת מכבר נשאלתי על זה מהרב דק' זלאטאפאלייא והוכחתי להיפוך אך מכאן יהיו מוכח דלא הקילו רק בעדות מיתה ממש ולא אם מעיד על דבר אחר אך ממשמעות הפוסקים לא משמע כן וצ"ע בזה ודו"ק:

סעיף מ"ד **צריך שיכוונו היבם וכו'** נ"ב ע' בבאר היטב שהביא פלוגתא אם אבל יחלוץ או לא וע' מ"ש ביארו בתשובה ל"ק טולטשין קנה מקומו באהע"ז סימן י"ז תק"ע במהדורא ד' שלי סימן י"ג שם כתבתי השייך מעט לכאן דרך אגב ייע"ש ודו"ק:

סימן קעב

סעיף א' **סריס חמה וכו'** נ"ב ע' בב"י בהגהות מרלנ"ח ובאמת הגירסא כך הוא ואע"ג דמסתמא ר"י בר' יהודא תלמידו הו' וקי"ל דה"ל כתלמיד במקום הרב כבר כתבו דהיינו

דוקא מאביי ורבא ואילך אבל מקודם אפשר דאין הל' כתלמיד במקום הרב ותיבת דאין צריך להיות בסוף וכוונתו דהרא"ש מסיום והכי עבדינן לחומרא ולא כתב בקיצור והכי קי"ל או והכי נקטינן משמע דוקא משום דר' יוסי בר' יהודא מחמיר עבדינן כוותיה אבל אם היה מיקל לא עבדינן כוותיה ובע"כ ספוקי מספקא ליה הלכתא כמאן וע"ז הקשה הב"י דהרי קי"ל דה"ל כתלמיד במקום הרב וא"כ חזינן שאף בזה חשוב בתרא ומסתמא תלמידו הוי ע"ז תירץ דכבר נודע דהיינו דוקא מאביי ורבא וכו' אבל לא מקודם ולכך היכי דלא אתמר הלכתא כמאן יש לספק אולי הל' כרב ולכך עבדינן לחומרא וסיים הרא"ש שפיר וזה פשוט לפענ"ד ומיושב בזה תמיהת בעל חידושי הגהות שם ייע"ש ודו"ק:

סימן קעג

סעיף ח' **ספק אם אותה וכו'** נ"ב הנה גרסי' במשנה פ"ז דיבמות (ד' ס"ז ע"ב) היבם וכו' ספק הביא ב' שערות ספק לא הביא וכו' ה"ז צרתה חולצת ולא מתייבמת וע' ברע"ב ותוי"ט מה שנדחקו בפרושו בזה דקשיא הא ממ"נ תתייבם ייע"ש ולא ידעתי למה נדחקו ולמה לא פרשו כך דמיירי כגון שקידש אשה שהיא ערוה ליבם וספק הוי אם הי' לו אז ב' שערות או לא ולא בא מלי' ואח"כ אחר שהגדיל קידש אשה אחרת ומת ואח"כ הוי ספק אם הי' בשעת קדושי ערוה גדול והוי צרתה צרת ערוה או לא היה גדול אז ולא הוי צרתה צרת ערוה לכך חולצת ולא מתייבמת צרתה כדסיים במשנה וזה הפירוש הנכון בזה לדעתי בעזה"י וק"ל:

סימן קעד

סעיף א' **ואם עבר ובא עליה קנאה ונפטרה צרתה וכו'** נ"ב ע' ב"ש מה שתמה בזה ועמ"ש בזה בעזה"י בתשובה למדינת רוסיא לק' טימאשפאל קנה מקומה באו"ח הל' ציצית סי' י"א בחבורי שנת תר"ב שם ישבתי זה בעזה"י ופלפלתי פלפול ארוך בסוגיא דיבמות דף כ"א ובישוב קושיות התוס' שם יע"ש ודו"ק:

סימן קעז

סעיף א' **המפתה בתולת ישראל וכו'** נ"ב נשאלתי כיון דלרוב הפוסקים פיתוי קטנה אונס הוא אם אף בזה הוי אונס דמחויב לישא אותה ולא לשלחה כל ימיו והשבתי שאין כאן מקום ספק דע"כ לא אמרי' פיתוי קטנה אונס הוא רק ליפטרה נפשה מקנס שלה מה שקנסה אותה התורה אם זנתה ברצון בזה אמרי' כיון דאין לה דעת לא נחשב ברצון ולא

שייך לקנוס אותה אבל להיפוך לקנוס את הבעל במה שקנסה התורה אותו אם עושה לה באונס בזה לא קנסו אותו רק אם עושה באונס ממש אבל הכא סוף סוף היא לא עשאו רק ברצונה לא נחשב לו אונס. והכלל כך היא דפיתו קטנה לא נחשב לא אונס ולא רצון ולכך גבי קנס דידה שקנסה התורה אותה להיות נאסר וכדומה בזה בעי' רצון ממש וכל דהוי בקטנותה לא הוי ברצון ופטורה אבל קנס דידיה שקנסה התורה אותו באונס בזה בעי' אונס ממש ופיתוי קטנה לאו אונס היא וכל דלא הוי אונס ממש פטור ואצלה להיפוך כל דלא הוי רצון ממש פטורה ועוד שמקרא מלא דיבר הכתוב ולו תהיה לאשה תחת אשר עינה א"כ מפורש בכתוב דעיקר הקנס דלו תהיה לאשה הוי מכח אשר ענה ובפיתוי קטנה עכ"פ אשר ענה ליכא ודו"ק היטב. עיי' בחבורי טוב טעם ודעת הל' טריפות סי' ל"ט מהדורא ו' שלי סי' קע"ג מ"ש שם ליישב קושיות משכיל אחד דרך אגב בסוגיא דמכות דקיימו ולא קיימו דמשכחת לה במלך שאונס אשה ונשאה וגרשה וחזר ואנס אחרת מ"ש שם בעזה"י דרך אגב יע"ש ודו"ק והנה מה שיש להקשות בפ' התורה בפ' כי תצא מה שחלקה בין מצאה בעיר או בשדה ע' בחבורי ליו"ד מהדורא ד' שלי ומהדורא ה' סי' י"ט ובחיבורי לתורה פ' תצא שנת תר"י ודו"ק:

סעיף ד' **היתה אסורה לו אפי' איסור דרבנן וכו'** נ"ב הנה דעת הרמב"ם דאם בעל בעילת איסור אפי' דרבנן אין המים בודקין אותה ותמהו עליו ממעוברת חברו וכו' ולפענ"ד א"ש ע"ד מ"ש התוס' בפ"ק דחולין גבי בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלא על ידן צדיקים עצמן לא כ"ש שכתבו דהיינו דוקא בדבר האיסור מגופו אבל לא היתר בזמן איסור יע"ש כן י"ל בזה דדוקא באם בעל ביאת איסור שהוי הביאה גופו באיסור מצד גופו בזה נחשב ביאת איסור דומיא דזנות שלה דהוי האיסור מגופה דהיא אשת איש ואין היתרה בא ממילא אם הוא בעל כיוצא בה אף דהוי דרבנן אין המים בודקין אותה אבל במעוברת היא גופה מותרת ואין האיסור מגופה רק מצד הולד ויש זמן ידוע להיתרה בעבור ימי העיבור והנקה לכך בזה אינו דומה לביאתה דידה והוי היתר בזמן איסורה לכך בזה נחשב מנוקה מעון וז"פ ונכון וק"ל:

סימן קעח

סעיף א' **המקנא לאשתו וכו'** נ"ב הנה מה שיש לפלפל בזה בדין אם קינא לה מכמה וכמה ענינים בזה עיין בהשמטות לחבורי מי נדה ד' וי"ו ע"ב מ"ש בזה ל"ק סטריא הארכנו בזה שם דרך אגב מענין לענין יע"ש בעזה"י ודו"ק:

סעיף ב' **כיצד הקינוי וכו'** אבל אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני וכו' נ"ב הנה המחבר השמיט דין אחד באם קינא לה דרך אברים אם הוי קינוי או לא והנה בש"ס יבמות (ד' נ"ה ע"ב) מפורש שם וכן בסוטה ד' כ"ו דש"ז דכתיב בסוטה הוי לפרט לשקינא לה דרך אברים משמע דכל שקינא לה דרך אברים אף שאח"כ נסתרה ונחשדה על ביאה ממש אעפ"כ מותרת לו דהוי כנסתרה בלי קינוי אך ראיתי ברמב"ם פ"ג מסוטה הל' כ"ד שכתב ושכב איש אותה ש"ז פרט בא עלי' דרך אברים. והנה ראיתי במשל"מ שם שעמד עליו למה לא ביאר דאם קינוי לה דרך אברים אז אפילו אח"כ נסתרה לביאה ממש נמי מותרת והביא דברי התוס' יבמות נ"ה שהקשו כיון דאמר אל תסתרי עם פלוני כבר הוי קנוי ומה בכך שאמר לה אח"כ דרך אברים ותרצו דמירי שאמר לה שאינו חושדה אלא דרך אברים (וע' מ"ש בדברי התוס' הללו בהשמטות להל' נדרים בתשובה ל"ק רימלוב די"ל דהתוס' לא הקשו כן רק לר"מ דס"ל תפוס לשון ראשון אבל לדידן דקיי"ל כר' יוסי דאף בגמר דבריו אדם נתפס בלא"ה א"ש ייע"ש ודו"ק) והנה בדרך הנ"ל הוי נראה ליישב דברי הרמב"ם והוא דהוא לשיטתו אזיל דפסק בהל' מעשרות בהיו לפניו ב' כלכלות ואמר מעשר של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת דתפיס לשון ראשון ותמה התוי"ט שם דהרי בירושלמי מוקי לה כר"מ והרמב"ם פסק כר' יוסי וכתבנו בחידושינו לסוגיא דהשוחט את הפסח שלא לשמו בפסחים ד' ס"א ליישבו שם דהרמב"ם ס"ל דמה דאמרי' לר' יוסי אף בגמר דבריו אדם נתפס היינו רק מכח דאתי דיבור ומבטל דיבור משא"כ בתרומה דהוי הדיבור כמעשה לא אתי דיבור ומבטל מעשה וא"כ גם כר' יוסי לא תיתי הך מתני' דמעשרות ובע"כ התם טעמא אחריני דהו"ל מעשרותיהן מעשרות ייע"ש ולפ"ז כיון דעיקר טעמא דר' יוסי מכח דאתי דיבור ומבטל דיבור א"כ קשה כיון דאנן קיי"ל ופסק כן הרמב"ם דמצוה לקנאות לאשתו א"כ הוי קשה להרמב"ם קושיית התוס' כיון דאמר לה אל תסתרי עם פלוני מה בכך שאמר אח"כ דרך אברים ואין לומר דבגמר דבריו נמי אדם נתפס דקשה הרי עיקר טעמא מכח דאתי דיבור ומבטל דיבור א"כ תינח היכי דהוי הדיבורים שווין כגון בתמורת עולה תמורת שלמים וכן באומר מנחה מן השעורים או בנזיר פ"ב באומר הריני נזיר מן הגרוגרת דמדמה לה הש"ס לפלוגתא דר"מ ור' יוסי היינו דהתם כיון דאסור לנדור וכן בנזיר נקרא חוטא והוי דיבור גרוע לכך אתי דיבור ומבטל דיבור אבל כאן כיון דמצוה לקנאות וממילא הדיבור אל תסתרי עם פלוני הוי דיבור טוב ומ"ש אח"כ דרך אברים הוי דיבור גרוע וא"כ לא אתי דיבור גרוע ומבטל דיבור טוב וא"כ כיון דאמר אל תסתרי כבר חל הקינוי כקושיות התוס'. אך רבא יסבור כמ"ד דאין ראוי לקנאות דפלוגתא דאמוראי הוי בסוטה (ד' ג' ע"ב) דרבנן אמרי רוח טומאה

ורב אשי אמר רוח טהרה ומשמע דפליגי שם דרבנן ס"ל כתנא דידן דאסור לקנאות ור' אשי ס"ל כמ"ד דמצוה לקנאות ולכך רבא יסבור ג"כ כרבנן דהוי רוח טומאה וא"כ מאמר אל תסתרי הוי דיבור גרוע ומ"ש אח"כ דרך אברים הוי דיבור טוב לכך אתי דיבור ומבטל דיבור ולכך אף בגמר דבריו אדם נתפס לכך לא הוי קינוי אבל אנן דקיי"ל כר"א דבתרא הוא דהוי רוח טהרה ומצוה לקנאות וכמ"ש הרמב"ם לכך ממילא לא אתי דיבור גרוע ומבטל דיבור טוב ותפוס לשון ראשון ובע"כ מה דכתיב ש"ז היינו דנ"מ לאם בא דרך אברים כמ"ש הרמב"ם וא"ש ודו"ק. והנה בהיותי בזה הוי קשה לי מה דמיבעיא בש"ס סוטה (ד' כ"ה ע"ב) דבעיא שם בעל שמחל על קינוי' מחול או אינו מחול ופשוט שם מכמה מקומות ומסיק שם דקנויו מחול וקשה כיון דהס"ד הוי משמע לי' לומר דלא מהני מחילה לקינויו א"כ דלמא האמת כן אך זה יהי' תליא בפלוגתא דאם הוי מצוה לקנאות או לא דלמ"ד מצוה לקנאות לכך כיון דכבר קינא לה א"י למחול אבל למ"ד דהוי רשות יכול למחול וא"כ הני ברייתות אתיין כמ"ד דהוי רשות ולא מצוה לכך ס"ל דמהני מחילה משא"כ לדידן דקיי"ל מצוה לקנאות י"ל דלעולם אינו מחול וצ"ע ודו"ק היטב:

סעיף ג' **קטנה וכו' וזינתה וכו'** נ"ב עי' מ"ש בישוב דברי הרמב"ם בזה בתשו' ל"ק הרומלוב קנה מקומה באהע"ז סי' א' במהדורא ד' שלי סי' נ"ד וגם בדין חרשת ושוטה אם יש לה רצון כתבנו שם ייע"ש ודו"ק:

באותו סעיף בהג"ה **אבל זנתה שסברה שמותר לזנות הוי כמזידה ואסורה לבעלה וכו'** נ"ב והטעם כיון דעכ"פ כונה למעול מעל והנה נשאלתי מידידי הרב המאוה"ג מוה' שמשון חמאדיש מסטריא דזה סותר דברי הרשב"א סי' אלף קפ"ט (וע' בדברי הרשב"א הועתק בש"ע סוף סי' י"ז אך סיום דבריו לא הביאו) וז"ל בסוף דבריו והוראה כזו אונס הוא אבל זה אי אונס הי' שתסמך עליו לינשא א"כ כל הנשים שזנו נתיר ונאמר סבורה היתה שאינה אסורה בכך וז"ב עכ"ל ולדברי מהרי"ק מהראי' הוא זה הרי התם טעמא אחרינא איכא שעכ"פ כונה למעול מעל והנה לכאורה יפה אמר שהרשב"א חולק על דין זה אך אחרי שובי התבוננתי בעזה"י שאין כאן מחלוקת כלל כמו שאגיד בעזהי"ת דהנה יש אונס ויש שוגג ומה שהאשה מותרת לחזור לראשון היינו רק אם הוי באונס אבל אם הוי רק שוגגת אז תצא מזה ומזה כן מוכח ביבמות פרק האשה רבה והנה החילוק בין אונס לשוגג מבואר ברמב"ם פ"ה משגגות הל' וי"ו הבא על אשתו וכו' מפני שזה כאנוס ולא כשוגג שהשוגג הי' לו לבדוק לדקדק ואלו בדק יפה ודקדק בשאלות לא היו בא לידי שגגה ולפי שלא טרח בדרישה וחקירה ואח"כ יעשה צריך כפרה אבל זה מה הי' לו לעשות וכו' עכ"ל הרי מפורש דהחילוק בין אונס לשוגג דשוגג הי' לו לדקדק ואונס לא

הי' לו לדקדק והנה אמרי' בפ"ד דכתובות דתחילתו באונס וסופו ברצון מותרת מכח דיצרא אלבשה ואמאי לא נימא דעכ"פ כיונה למעול מעל בבעלה ובע"כ דבאונס לא אמרי' כן רק אם כיונה למעול מעל נמי מותרת והנה האומר מותר יש דעות בש"ס אם אנוס הוא או שוגג ע' בפ"ז דשבת ומס' מכות והנה ע"פ הנ"ל דברי הרשב"א שפתיו הקדושים ברור מללו דהמהרי"ק קאמר שפיר לדידן דקיי"ל אומר מותר שוגג הוא ולא אונס ולכך כיון דהוי רק שוגג לכך אמרי' נהי דאינה מזידה עכ"פ כיונה למעול מעל ואסורה לבעלה אבל אם הי' אומר מותר אנוס הוא היתה מותרת אף שכיונה למעול מעל והן המה ממש דברי הרשב"א שהוכיח דאומר מותר אינו אונס בזה דאם הי' אונס א"כ כל הנשים שזנו יהי' מותרין דאמרה מותר ובע"כ דאסורין מכח דאומר מותר הוי רק שוגג דהי' לו לדקדק ולכך שוב אסורה מכח דהכוונה למעול מעל וכיון שהוא רק שוגג לא אונס ובע"כ דאמרי' בזה הי' לה לדקדק ולכך מה"ט גופו תצא מזה ומזה וא"כ אדרבא דברי הרשב"א ומהרי"ק המה לאחדים ודו"ק היטב. וע' בב"ש ס"ק ד' בשם מהרי"ק דגם אם זנתה להצלת ישראל אסורה לבעלה וכו' הנה לכאורה מוכח להיפך מיעל אשת חבר הקיני שמפורש בכתוב ובמס' נזיר שסיסרא בעל אותה כמה פעמים ולא נמצא שנאסרה לבעלה אדרבא מדדייקא דבורה בלשנה בהשירה ואמרה מנשים באהל תבורך יעל אשת חבר הקיני ולמה קראה אותה אשת חבר הקיני ובלי מאמר זה נידע על איזה יעל מכונה כי כבר נאמר תחלה שהיתה אשת חבר וגם מוכח דהי' חבר הקיני עדיין קיים כיון דנאמר תחלה כי שלום בין יבין וכו' ובין חבר הקיני מוכח דעדיין הוא קיים ולמה קראה אותה דבורה אשת חבר רק ללמד דהוא עדיין אשת חבר ומותרת לבעלה ועוד ראי' יותר ממה דפריך בנזיר (ד' כ"ג ע"ב) על יעל והא קמתהני מעבירה ומה פריך ומה הנאה יש לה אם נאסרה על בעלה בע"כ מוכח דלא נאסרה על בעלה ולדעתי זה ראי' ברורה ומה שהי' נראה לי לחלק דלא תקשה מאסתר דהתם באסתר דלא נמשך מהזנות גופה טובת ישראל רק בדרך רחוקה כי עי"כ תמצא חן בעיניו וימלא משאלותה כיון דהוי זה דרך רחוק והנאה דאתי מעלמא ולא מגוף הזנות בזה כיון דהזנות הוי ברצון והצלת ישראל הוי הנאה דאתי מעלמא ודרך רחוקה בזה נאסרה אבל ביעל כיון דהוי כוונתו להחליש כוחו ולהיות ישן בזה הוי הצלת ישראל מגוף הזנות והוי הנאה דאתי מגופא לישראל ודאי הוי אונס ממש ומותרת לבעלה וחילוק זה נכון וברור לדינא ודו"ק וע' עוד דעת המהרי"ק בחיבורי קהלת יעקב על דרושים בדרוש לשקלים שנת תרט"ו ובחיבורי מאמר אסתר על מגילת אסתר ייע"ש ודו"ק:

סעיף ז' **ועכשיו אין לנו מי סוטה** נ"ב ע' בתשובתי ל"ק טאלנא במהדורא טי"ת שלי תשו' ב' מ"ש בזה גם בדין הש"ע ובדברי המחבר בסי' קט"ו ייע"ש בעזהי"ת ודו"ק:

סעיף ט' בהג"ה **וי"א דבזה"ז וכו'** אינו נאמן וכו' נ"ב נראה ראי' לדבריהם מפרש"י מס' מכות (ד' ט"ז ע"א) ד"ה ע"ד רבים שמצא בה דבר שאסורה לו וכו' וע' בתוס' שם שתמהו על זה דבזה אינו מחויב לקיימה אך נראה כוונת רש"י דאין ידוע שיש לה עון רק שהוא אומר כן אבל אינו נאמן כיון דהוי מחויב לקיימה והוי קשה לרש"י כיון דהוי דבר מצוה וחייב להחזירה איך שייך לומר בזה ע"ד רבים דודאי ניחא להו להיתר בדבר דהוי בו חיובו ונהי דהש"ס לא ידע מהך סברא דלדבר מצוה מותר היינו במצוה שאין בה חיוב רק הידור מצוה כגון מקרי דרדקי וכו' אבל במה דהוי חובה ממש איך ס"ד שיהי' שייך בזה ע"ד רבים ותדע דתחילה גבי מה דמשני שהדירה ברבים לא פרש"י כן רק כאן גבי שהדירה ע"ד רבים פירוש כן והיינו כנ"ל דהוי קשה לו איך שייך עד"ר בדבר חובה לכך פרש"י שמצא עון לפי דבריו ולכך סבר שיהי' ברבים ניחא להו בזה ובלי נדר לא הוי נאמן נגדה לפוטרה ולזה משני הש"ס דאעפ"כ כיון דמדינא אינו נאמן נחשב דבר מצוה כמו מקרי דרדקי וכו' וא"ש בעזה"י ונכון בכוונת רש"י ודו"ק. וע' מ"ש בתשו' ל"ק בראיולב קנה מקומה באהע"ז סימן י"א במהדורא ט' שלי סי' ק"ע דמ"ש שאינו נאמן שמאמין לה היינו כשחוזרת מדבריו ואומרת שלא נטמאה אבל אם עומדת בדברי' ודאי מהני נאמנות שלו וכן מורה סוף לשון הרמ"א אח"כ וז"פ ודו"ק גם בסימן זה סעיף ג' וי"א שאבדה מגו שלה כתבתי ג"כ בתשובה הנ"ל ודו"ק: